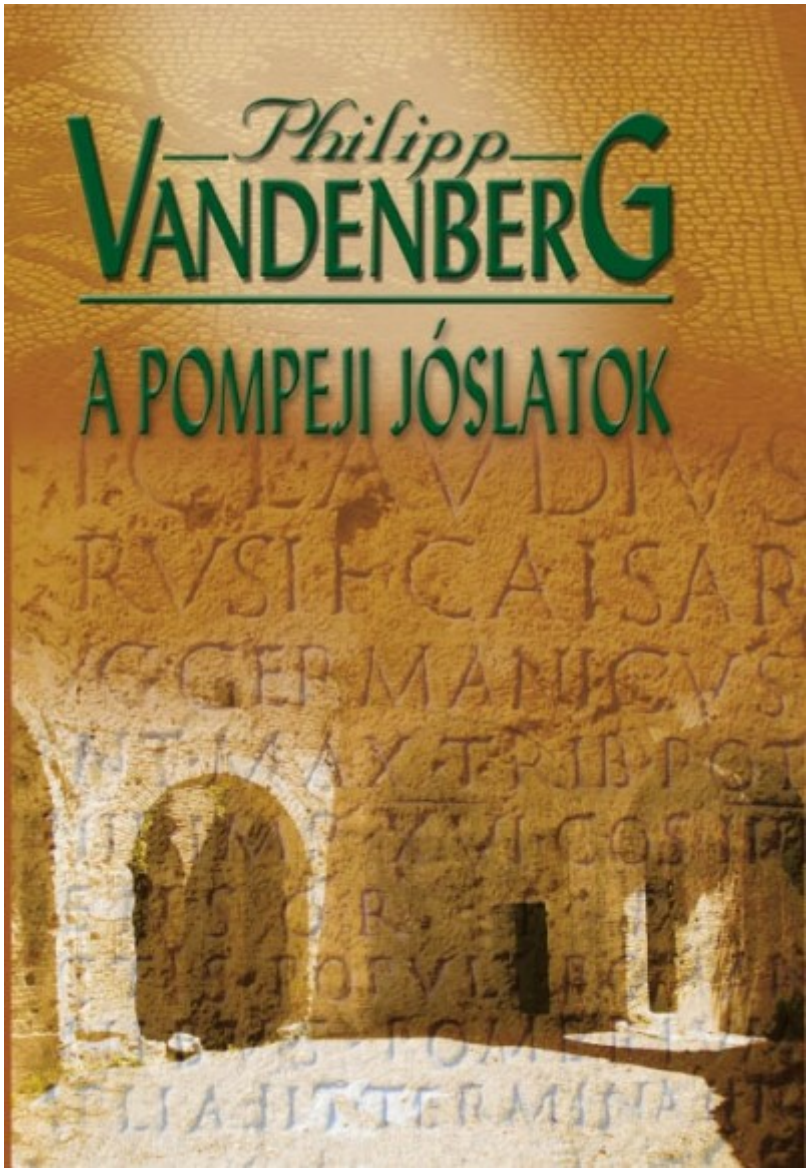

----Philipp----

Vandenberg

A pompeji jóslatok

A mű eredeti címe:

Philipp Vandenberg
DER POMPEJANER

© Verlagsgruppe Lübbe GmbH & Co. KG,
Bergisch Gladbach

Hungarian translation:
© Molnár Kristóf

Borító: © Gelányi Mariann
(Malum Stúdió)

Az egyedül jogosított magyar nyelvű kiadás. A kiadó minden jogot fenntart, részletek közlésének jogát is az írott és elektronikus sajtóban.

ISBN 978 963 9887 33 6

Felelős szerkesztő: Ács Eleonóra

Nyomta és kötötte: Kinizsi Nyomda, Debrecen
Felelős vezető: Bördős János igazgató
A kiadásért felel: a Ku.K. Kiadó ügyvezetője
K.u.K. Kiadó, 1138 Budapest, Népfürdő utca 15/E
T/F: 359-1634
www.kukkiado.hu
E-mail: kuk.kiado@chello.hu

Első fejezet

Alig köszöntött még be az új év. Neptunus ezen a reggelen Favoniust, az enyhe nyugati szelet küldte a tenger felől. Mint február idusa körül mindig, amikor Sol napisten az égi kocsiversenyen négyes fogatát hajtja a Vízöntő csillagképen keresztül, Favonius visszakergette a jeget és havat hozó szeleket, Aquilót és Cornót keletre, Ázsiába és a barátságtalan északi Germaniába. Aztán röviddel martius beköszöntése előtt átadta helyét a Fecske szélnek, amely azért kapta ezt a szép nevet, mert érkezése után a fecskék mint ázsiai nyílvesszők cikáznak a templomok ormai körül.

Az azúrkék égen még élesebben tört magasba a Vezúv; a házsorok árnyéka egyre rövidebb lett, és a lágy tavaszi nap felmelegítette az utca kövét. Az emberek lassan előbújtak házaikból. A férfiak új hírekre kiéhezve a Forumra siettek, amíg az asszonyok a szomszédos Macellum*-ban a húsok, halak és a bab ára iránt érdeklődtek.

Boldog Pompeji, Venus kertjének legdúsabb gyümölcse, leggazdagabb a campaniai városok között, Róma anya legkedvesebb gyermeke, bájos, kényes, mint Amphrititae a delfinen – ilyen mitológiai képekkel illették kedves városukat lakóik, pedig Amphrititae nem is a római, hanem a görög mitológia szereplője. De a pompejiek nem csak a jelenre voltak büszkék: minden gyerek beszélt latinul és görögül, mind ismerte Homerost. Nem csak azért, mert megtanultak olvasni,hanem azért is, mert az öregek elbeszéléseiből tudták az ifjak, hogy eleik már akkor is a Vezúv lábánál dicsőítették a delosi Apollót, amikor a rómaiak még sehol sem voltak – műveletlen plebs! Még a samnita megszállók, akiknek a pompejiek hűséget esküdtek – akiknek hűséget kellett esküdniük –, még a samniták is tiszteletben tartották a pompejiek büszkeségét. Sulla, „a Boldog" – ahogy az szívesen nevezte magát – pedig végül még jót is tett azzal, hogy Pompeji földjeit kiszolgált katonáinak adta. Mert ők nem maradtak a városban, inkább marhakereskedők szerettek volna lenni. Azon nyomban eladták új birtokaikat eredeti tulajdonosaiknak, hála Mercurius-nak! Mindig bőven volt pénz Pompejiben, lakói soha nem szorultak Rómára. Róma pazarlása és a Caesarok önkénye mindig távol maradt a várostól.

– Azt beszélik Rómában, a császár lefizetett egy fuvolistát, hogy hűtlenséggel vádolhassa a császárnét – mondta Vesonius Primus, miközben beszélgetőtársával befordult Fortuna utcájába.

– Egyszerűbb lett volna, ha őt is megöleti, mint az anyját! – Terentius Proculus Vesonius elválaszthatatlannak tartott barátja volt; még apró gyerekként kerültek egymás mellé – ugyanaz a görög tanító nevelte őket.

– Ezt meg kitől hallottad? – kérdezte Terentius.

– Nigidustól.

---

* Vásárcsarnok

Terentius megvetően biggyesztette le ajkát. Gyűlölte ezt a Nigidust. Tipikus római: arrogáns és hidegvérű. Nem mintha valaha is ártott volna neki. Ám azt, ahogy Nigidus kikukucskált gyaloghintójából, furcsa grimasszal az arcán, Terentius végképp nem szenvedhette. Pusztán mellékesen említem meg, hogy a római három malmot üzemeltetett pompejiben, pék volt – miként Terentius. Csak az ő zsömléi kisebbek voltak.

– Neki vannak a legjobb kapcsolatai – kezdett Vesonius új témába. – Ki volt az, aki először hallott Poppaea és az isteni Caesar kapcsolatáról? Nigidus! Ki kürtölte szét mindenfelé, hogy Caesar el fog válni Octaviától? Nigidus! – VesoniusPrimus, aki festékgyárat birtokolt, arról volt nevezetes, hogy mindennap más színű tógában jelent meg. Barátja kínos hallgatását úgy próbálta feloldani, hogy könyökével megérintette annak oldalát, majd fejével az utca túloldalára biccentett:

– Ululitremulus! Csak egy színészt verhettek meg az istenek ilyen névvel! – Vesonius meg volt botránkozva.

Fortuna Augusta elegáns márványtemplománál, amelynek lépcsősora fölött, a négy Korinthoszi oszlop mögött a páter pátriaenak* szentelt örök tűz lobogott, a barátok dél felé fordultak, a Forumra vezető utcára. Itt már nagy volt a tömeg. Ekkor lépett közelebb két rabszolgájuk, és hangos kiáltásokkal utat vágtak uraik előtt a tömegben:

– Utat uramnak, Vesonius Primusnak!

– El az útból, uram, jön Terentius Proculus, a pék! Egyszer-kétszer elismételték kiáltásaikat, majd könyökükkel adtak nagyobb súlyt szavaiknak.

– A biztonság kedvéért – súgta oda Vesonius társának – az isteni Caesar a válólevélben Octaviát terméketlenséggel gyanúsította meg…

Terentius megvonta a vállát.

– Kilenc év házasság után? Nem csoda. Ex nihilo nihil.**

– Nigidus úgy véli, hogy ez nem Octavián múlt – rázta meg Vesonius a fejét.

– Nigidus, Nigidus, Nigidus! – fakadt ki Terentius. – Talán csak nem volt ott még a nászéjszakán is ez a pöffeszkedő alak?!

Vesonius méltatlankodva dugta két kezét halványsárga tógájának ujjába. Valami pletykáról morgott, ami a stabianiai termák környékén terjeng, ő csak erről mesélt volna, de hát ha ez nem tetszik, akkor csöndben is maradhat, legfeljebb nyugodtan élvezheti a nap sugarait csillogó koponyáján.

– Na, ne sértődj már meg! – próbálta békíteni barátját

Terentius. Emiatt majdnem szerencsétlenül jártak, ugyanis egy megbokrosodott szamár száguldott át a téren. Alig sikerült félreugraniuk a felbőszült állat útjából. A tömeg kiáltozva bolydult fel.

– Csak nem Poppaea csordájának egy jeles tagjával van dolgunk? – nevetett Vesonius.

– Aligha – válaszolt Terentius. – Poppaea szamarai Toren birtokán legelnek, a városon kívül. Legalább ötszázan vannak.

– Akkor valóban igaz, amit beszélnek, hogy mindennap szamártejben fürdik?

– Látsz más okot arra, hogy valaki félezer szamarat tartson?

---

* A haza atyja

** Semmiből nem lesz semmi

Terentius és Vesonius átkeltek az Augustalesek utcáján, és elérték a Forumot.

– Még jól emlékszem az anyjára. Férjével, Quintussal az Odeon környékén, a gladiátorkaszárnyáknál laktak.

– Milyen szép asszony volt! – fűzte hozzá Vesonius merengve.

– Még mindig a Poppaeáké négy ház a városban, pedig már régen nem élnek itt. Az ifjú Poppaeát még sohasem láttam.

– Állítólag olyan szép, mint Venus maga. Még az olyan férfiakat is elcsábítja szépsége, akik inkább a gömbölyű fenekű fiúcskákat kedvelik.

– Csak nem Othóra gondolsz?!

– Ugyan, Otho kész fafej. Nem értem, mit akart Poppaea ettől a széltolótól. Hacsak nem a császárhoz akart közelebb kerülni.

– Alighanem – nyugtázta Terentius. – Poppaea szerintem már a kezdetek kezdetén a császárra pályázott.

– A császár meg őrá.

– A császár meg őrá – ismételte meg Terentius. – Különben miért küldte volna Othót Lusitaniába, Hercules oszlopain is túlra?

Mindketten felnevettek, és az égre emelték szemeiket. A Macellum felől halszagot és belsőségek bűzét hozta a szél. A kereskedők kiabálása – több százan találkoztak itt minden reggelen – a dél közeledtével egyre hangosabb lett. Azt az árut ugyanis, amit nem tudtak még aznap eladni, meg kellett semmisíteni. A piaci felügyelők nem ismertek tréfát.

A *Macellum* több volt egyszerű vásárcsarnoknál, ahol a kereskedők áruikat értékesítették. A csarnok egy egész utcán át terpeszkedett. Könnyed gerendázata alatt egy tizenkét oszlopos rotunda emelkedett. Ez alatt egy márványmedence volt a Földközi-tenger legszebb és legízletesebb halaival. A kereskedők az épület falai melletti kamrákban kaptak helyet. Az egyik sarokban a lábasjószág: a szárnyasok, a birkák és a kecskék voltak elkerítve. Az állatok leírhatatlan lármát csaptak.

Aphrodisius, a dúsgazdag Lucius Caecilius Serenus bankár libertinusa* inas, sovány, ifjú volt. Széles homloka idegen származásról tanúskodott. Bronzperselyében pénzérméket rázogatva egyik kereskedőtől a másikig szaladt. *Mercatus, mercatus!*kiáltásaival a helybér megfizetésére szólította őket. Mindenkihez volt egy-két kedves szava; ahhoz a henteshez is, aki egy hústornyon ülve kelletlenül dobta a pénzt a tálba.

– Talán átvert Scaurus? – kiáltotta Aphrodisius nevetve. –Lehet, hogy jobb így, amúgy is bűzlik a pénze. – Scaurus, Claudius uralkodása alatt bűzlő belsőségeken és halakon gazdagodott meg. *Garum pompeianuma*, a sós halmártás az egész akkori világban ismert volt. Ez a városnak hatalmas adóbevételt jelentett. A mártás miatt terjedt el az a mendemonda, hogy lakói igazi ínyencek. A Só kapunál, ahol a hajcsárok a tengerből nyert sót lerakodták és ahol a szegényebb polgárok – akik a salienses nevet viselték – laktak, ott, a szabad ég alatt készítette Scaurus a remek mártást. Hatalmas ciszternákban érett a halból – mindenekelőtt makrélából és tonhalból – és állati belsőségekből sóval készített massza. Több hét eltelte után kezdték el csak főzni Scaurus halmártását, aminek receptje

* Felszabadított rabszolga

hétpecsétes titok volt. Az egyetlen összetevő, amit szintén szaga alapján lehetett azonosítani, a savanyított tej volt.

Statius, a kisállatkereskedő bárányai hangosan bégettek. Néhányan közülük vakon rohantak a karám falának, amely ijesztően ingott minden egyes ütésre.

– Félnek a bárdodtól, he? – kiáltott Aphrodisius a kereskedőnek, aki az összes kiválasztott állatot a vevő előtt vágta. Csak a pénzt hajította oda a fiúnak, válaszolni már nem tudott, mert egy tarka tyúk kiszabadította magát kezei közül, és éktelen kárálással menekülni kezdett. Egy sötét bőrű ázsiai rabszolga megkísérelte befogni a száguldó tyúkot, de az az ijedségtől szárnyakat kapva épp az ő arcába repült, és összekarmolta, úgyhogy az önkéntes segítségnyújtó véres fejjel rohant ki. Ez a kis intermezzo a többi állatot is felingerelte, olyannyira, hogy a bárányok bégetése, a borjak bőgése, a tyúkok és a libák rikácsolása az elviselhetetlenségig fokozódott. A Macellumban rabszolgáikkal a bevásárlást intéző matrónák ijedten menekültek a szabadba.

– Bacchusra! Mintha csak a menádok[*] üldöznék őket! – kiáltott Aphrodisius.

A csarnok bejárata előtt jobbra egy pénzváltó bódéja, balra pedig egy csapszék volt. A téren kisebb kiáltozó, nevető csoportosulás támadt. Középen egy felfordított kosáron egy kedélyes, tűzrőlpattant asszony állt. Gömbölyű csípőjén nyugtatott kezével néha hátradobta homlokába hulló fekete fürtjeit. Az asszony nagy hangon dicsérte Vibius Severus érdemeit, aki az aedilisi tisztségért indult harcba.

A kívánatos asszonyszemélyt, Lucius Vetutius Piacidus, a korcsmáros feleségét Asculának hívták. A városban lakó férfiak mind ismerték a nevét, ami a hanyag pompeji dialektusban – melyen mindenekelőtt a rómaiak mulattak, mert a pompejiek a magánhangzók felét lenyelték – „Ascla”-ként hangzott. Ascla, ez úgy hangzott, mint egy csettintés, amit egy szép nő láttán szokás elereszteni. *Sed variarum et mutabile semper femina:*[**] Ascula, aki nap mint nap dohos boroshordók és olajos edények között forgolódott, újra és újra a vendégek vágyainak tárgyává vált. Bár hatalmas kebleivel a kocsmában Dianaként szaladgált a nyers asztalok között, házastársi hűsége már-már legendaszámba ment. Még csak pletykák sem keltek szárnyra vele kapcsolatban.

Talán emiatt is féltek tőle annyian. Benne a szépség és az ész, mint egykor Agrippinában, az isteni Caesar anyjában, egymásra találtak. Egy jómódú, konzervatív pompeji Jupitert kiáltott, és azon nyomban két gerlét áldozott, ha meghallotta, hogy egy fehércseléd beleártotta magát a politikába. *O tempóra o mores!*[*] Ám a szép Ascula pont így tett. Az a jelölt pedig, akit ő vett szárnyai alá, biztos lehetett a győzelemben.

– Ha Vibius Severus mellett szólok – kiáltott Ascula a kosárpódiumról –, hát azért, mert Severus nyilvánosan megesküdött, hogy a hivatalban mindenkinek az érdekét szem előtt fogja tartani. Megesküdött, hogy a templomok, a piacok és az utcák felügyeletét nem csak egyesek vagy a legtöbb kenőpénzt ígérő javára fogja ellátni. Ha ő jut hatalomra, mindenki jobban fog járni. Megesküdött, hogy ha keze kenőpénzt fogad el, hát levágatja azt!

---

[*] Bacchánsnők, Dionysos kísérői

[**] A nők mindig alakulnak és változnak (Vergilius)

[*] Micsoda idők, micsoda erkölcsök (Cicero)

– Severust az aedilisi székbe! – hallatszottak hangok a tömegből. – Severust akarjuk! Vesonius és Proculus, akik érdeklődve követték a korcsmárosné beszédét, nyújtogatták nyakukat, hogy ellenőrizzék, a tetszésnyilvánítás nem azoktól érkezett-e, akiknek a szavazatait százával lehetett kapni a Forumon.

– Te is, mint a többi – károgta egy öregúr, akit Ascula bájai már nem indítottak meg –, igazságosságot és erényt prédikálsz, de a karcos vezúvi bort lágy falernuminak árulod!

Ez már sok volt a szép korcsmárosnénak. Lenyúlt a kosárról, kihalászta az emberek közül az öreget, aki, mint az ijedt gyermek tanítója előtt, védekezően maga elé tartotta karjait. Az asszony erős karjaival felrántotta maga mellé a kosárra.

– Nézzétek ezt a siralmas kreatúrát, kinek priaposa már nem tesz boldoggá asszonyt: úgy üvölt, mint a herold a játékok bejelentésekor! Most beszélj! Mi a bajod velem?

Eközben úgy megrázta az öreget, hogy annak majd' leesett a feje. Kezei tehetetlenül himbálóztak teste mellett. A nézők visítottak a röhögéstől.

– Te, egy gólyának és egy lupanari kurvának szánalmas fajzata – perelt Ascula –, meg tudod egyáltalán különböztetni a kecsketejet a tőke nektárjától? Azt mondom neked és mindenkinek, aki hallja: Piacidus kocsmájában csak igazi falernumit mérnek, a Vibiusok és az Arriusok a Via Appia hatodik és tizenhetedik mérföldkövei között elterülő szőleiből. Most pedig takarodj!

Dühösen letaszította Ascula az öreget az emelvényről. Az a tömegben ide-oda dülöngélt, mire végre sikerült kikeverednie a szabadba.

– Nem azért vagyok itt – folytatta a szép korcsmárosné –, hogy a vörös falernumi előnyeit ecseteljem nektek. Ezt ti pompeji férfiak jobban tudjátok, mint a rómaiak, akik akárcsak száz éve, vízzel keverik a bort. Azt akarom, hogy megértsétek: Vibius Severus a megfelelő ember az aedilisi tisztségre.

– Ő felszabadított, libertinus, így urának Valesnek tisztelettel és engedelmességgel tartozik – vágott közbe Marcus Postumus, a köztiszteletben álló állattenyésztő –, ő nem ura döntéseinek!

– Ő ura döntéseinek, és a törvények lehetővé teszik, hogy gyakorolja ezt a tisztséget – válaszolt Ascula. – Talán még nálad is függetlenebb, Postumus… mindenesetre neki nem kell minden döntése előtt megkérdeznie a feleségét.

Erre a tömeg nevetésben és tapsban tört ki. Postumus fülig vörösödve oldalgott el.

– Pompejiek – kezdte újra Ascula –, én most csak amiatt beszélek Severus mellett…

A korcsmárosné hirtelen abbahagyta beszédét és döbbenten az égre meredt, ahonnan baljóslatú gágogás, félelmetes, vádló hang hallatszott. De még mielőtt tudatosodhatott volna bennük, hogy mit is látnak, egy nagy fehér valami csapódott a Macellum homlokzatának. Vér spriccelt szét, tollak szállingóztak, majd egy halott test esett tompán a földre.

– Egy hattyú, egy hattyú! – futott végig a tömegen. Egy idős hölgy az égre emelte a kezét:

– Jupiter, légy velünk!

A tanácstalan csendet, amivel a pompejiek a szokatlan eseményt fogadták, hamarosan vad kiabálás és gesztikulálás törte meg. Találgatták, honnan jöhetett a hattyú. Volt, aki azt állította, hogy nyugatról, valaki az avernusi tótól, valaki északról látta

közeledni. Olyanok is akadtak, akik azt mondták, egyenesen az égből, Apolló fogatából esett le. Ám amikor Marcus Holonicus Rufus, az ősz öregember, Jupiter papja – aki a város összes tisztségét viselte már – szólalt meg, mindenki elhallgatott.

Reszkető hangon elmondta, hogy ő már sok jelet látott: áldozati bikákat, akiknek a szíve rossz oldalon volt, bárányok máját előlebeny nélkül, villámot a baljós északról, de ilyen borzalmas jelet még soha nem tapasztalt. Az istenek legyenek irgalmasak!

Mintha csak vad sasokkal küzdött volna, a madár darabokra tépve feküdt a Forum márványburkolatán, szinte a halált és a pusztulást testesítve meg. Undor kerítette hatalmába a körülállókat. A tetem láttán Rufus, akinek korát senki sem ismerte, még ő maga sem, sírva fakadt. Könnyek között mesélte, hogy a hattyú csak egyszer énekel, halála előtt. Ez a hattyú maga kereste a halált, hogy így meneküljön a rettenetes jövő elől.

Ekkor sokan távoztak, mert a jóslat félelmet ültetett szívükbe.

Pompejiben minden vándor jövendőmondó, aki szép jövőt jósolt, jó fizetségre számíthatott, mert a várost majd szétvetette az életöröm. A szerencsétlenségnek, szenvedésnek, sikertelenségnek azonban nem volt helye. Aki rossz eseményeket jósolt, azt elkergették a városból, mert nem akarták hallani szavukat. Marcus Holonicus Rufust is csak kora és tekintélye őrizte meg ettől a sorstól.

Aphrodisius reszkető szívvel hallotta az öreg szavait; odalépett Rufushoz, és megkérdezte tőle:

– Hogy lehetne az istenek haragját csillapítani?

– Imádkozz, fiam, imádkozz! – válaszolt a pap. – Imádkozz, és áldozz Apolló templomában! Az ő szent állata a hattyú.

Apolló temploma a Forum másik oldalán állt. Egy oszlopsorral körülvett területen, a város legnagyobb szentélyében kapott helyet. A szentélyt Campanius quaestor a Sibyllának* építette pénzt és embert nem kímélve. Erről a templom márványpadlóján lévő aranylevelek tanúskodnak. Augustus Caesar, aki Apollót, a béke és a szellemi világosság urát személyes istenének tekintette, szintén építtetett templomot a városban. Épületét Apollónak és persze a papoknak ajánlotta.

A Forum kolonnádjai alatt az állandóan fel-alá rohangáló kereskedők kínálták portékájukat: finom bőrből készült cipőt, szandált, szövetet méterszám, művészi kidolgozású szerszámokat, értékes edényeket a gyarmatokról, láncokat, lószerszámot, ékszert és százféle édességet. De most még itt a Forumon is nyugtalanság uralkodott. Ellentétben a megszokott kényelmes munkatempóval, most a kereskedők izgatottan támadtak a vevőkre, szidták Mercuriust, hangosan átkozódtak. A téren csaholó kutyák kergetőztek, varjak köröztek károgva a háztetők fölött. Aphrodisius még sosem látta ilyennek a Forumot.

Mint szellő a tavon, fodrozódott végig a téren a suttogás. A pompejiek összedugták a fejüket a téren átsétáló Eumachia papnő mögött. Eumachia, Lucius lánya, a város leggazdagabb asszonya volt. Ő gyakorolta a felügyeletet a gyapjúkereskedelem fölött, több szőlőt birtokolt, mint a többi szőlősgazda együttvéve, és hatalmas pénzt keresett

---

*Apolló papnője, neve tisztségének jelölője, jóslatai, jóskönyvei híresek voltak

téglagyártásból. Mint mindig, fia, Numistrius Fronto kísérte. A fiú nőies, finomkodó jelenség volt. Anyja pénzéből támogatta a Paris-csoportot, azt a vándorszínészekből álló társulatot, amelyik így a városban ragadt. Fronto leghőbb vágya a színészi hivatás volt, de Eumachia ezt nem engedte, mert a fiúnak az üzletet kellett később átvennie. Azt suttogták a városban, hogy kettejük kapcsolata nem a megszokott anya-fiú viszony volt; a legnagyobb titokban azt rebesgették, hogy Eumachia szeretőjeként tekintett fiára. Ez pletyka, de az biztos, hogy minden más nőt elmart mellőle, mint egykor – *vivant sequentes!*** – Agrippina Nero mellől.

Eumachiának a Forum keleti oldalán volt egy kereskedőháza, majdnem akkora, mint a Macellum. Minden látogatónak el kellett haladnia Eumachia márványszobra mellett, ha be akart jutni a pénz eme szentélyébe. Ha pedig a sok pompa nem hozta zavarba a látogatót és felemelt fejjel tudta átlépni a küszöböt, az architráv alatt a következő felirat fogadta:

Eumachia, Lucius leánya, a közösség papnője a maga és fia, Numistrius Fronto nevében saját költségére építtetett egy előcsarnokot, egy kryptoporticust és egy porticust, a maga, Concordia és Pietas Augusta tiszteletére.

Aphrodisius és Eumachia útja a Forum kellős közepén keresztezte egymást. Az ifjú elpirult, és megállt, hogy elengedje a papnőt és annak fiát. Előttük és utánuk illő kíséretképp két-két rabszolganő haladt. Fronto egykorú lehetett Aphrodisiussal, tizennyolcadik életéve körül járhatott. Ahogy Aphrodisius megnézte magának a papnő magabiztos mozdulatait, annak görög istennőkhöz hasonlatos alabástromszín arcát és fekete, hullámos fürtjeit, az sötét, rejtélyes szemével rápillantott a felszabadítottra. Aphrodisius érezte, hogy a vér fejébe tódul. Eumachia könnyű mosollyal vette tudomásul a fiú zavarát.

Még mielőtt a fiú biccenteni tudott volna vagy viszonozni a mosolyt, a nő már tova is tűnt. Mintha csak Jupiter villáma sújtotta volna, Aphrodisius meredten állt ott. A föld a lábai alatt reszketni tetszett. Castorra és Polluxra, micsoda feszültség lengte körül ezt a nőt, micsoda tűz! Legszívesebben utánarohant volna, a lába elé vetette volna magát és imádta volna, mint otthon, ura házában a Lareseket*.

– Tetszik, mi? – Vicilius Verecundus, az öreg kendőkészítő hangja hozta vissza az ifjút a valóságba.

– Nem tudom, mire gondolsz, Verecundus – színlelte Aphrodisius.

– Nem szégyen az – vigyorgott az öreg –, még én, az öreg Philemon is megkívánom az ilyen nőt – és megpaskolta a fiú arcát.

Aphrodisius nem vette rossz néven ezt a gesztust, annak ellenére, hogy valójában már kinőtt abból a korból, mely indokolta volna e kedveskedést. Még gyerekkorából ismerte az öreget. Verecundus is felszabadított volt. Ura szolgálatai elismeréseként

---

** Éljenek az utódok!

* Házi istenek

szabadságot ajándékozott neki, és annyi pénzt, hogy nyithatott egy kis kendőkészítő műhelyt.

– Szép, mint egy istennő – válaszolt Aphrodisius zavarodottan, és amikor észrevette, hogy Verecundus nem figyel rá, gyorsan hozzátette:

– Füstáldozatot akarok bemutatni Apolló templomában.

– Ilyenkor?

– Az istenek nem ismerik az időt!

– Mitől lettél ilyen kegyes?

– Baljós jelet láttam. Egy hattyú teljes sebességgel a Macellum bejárata fölé csapódott, miközben félelmetesen énekelt. Rufus azt mondja, ez szerencsétlenséget jelent.

– Rufus bölcs férfi – válaszolta Verecundus. – De miért kell neki, Apollóra! jósolnia?

– Nem hiszel a jelekben? – kérdezte Aphrodisius óvatosan.

– Hát a hattyús jelekben és a levágott állatok belében nem.

– De ilyen jelek jósolták meg az isteni Caesar halálát is! Verecundus megragadta a fiú karját.

– Higgy nekem Aphrodisius, az isteni Caesar jelek nélkül is meghalt volna a tőrdöfésektől.

Aphrodisius válaszolni akart, de erre már nem kerülhetett sor. Egy feldühödött kecskebak – nyakán a pásztor kötelével – leszegett fejjel az ifjúnak rontott. Ő későn vette észre a váratlan támadót, és már nem tudott kitérni előle. Az állat feldöntötte Aphrodisiust, majd továbbszáguldott.

Az öreg nevetett, és gúnyosan megjegyezte:

– Már megint egy rossz jel, mi?

Aphrodisius könyöke sajgott, és miközben leporolta a ruháját, arra gondolt, hogy az öregnek igaza lehet, és csak a dolgok véletlen egybeeséséről van szó. De hamarosan szertefoszlott ez a gondolat. Még soha nem látott öngyilkos hattyút, és a Macellumban sem volt még soha ilyen nyugtalanság az állatok és az emberek között. Hát még ez a tömegben rohangáló kecskebak!

Az ifjút különös félelem kerítette hatalmába. Ragyogóan feszült a tavaszi égbolt Pompeji felett, Aphrodisiust mégis a jeges rettegés bénította. Fejében, mint a Via Pompeiana kovácsának kalapácsa, lüktetett a vér. Futni akart, rohanni, mindegy hová, csak tüdejét járja át a friss levegő, olyan érzése volt, mintha egy szoros kapocs kerítette volna körül mellkasát. Izzadság csorgott a hátán, reszketett a lába, olyan volt, mintha valami Afrikából behurcolt kórság támadta volna meg.

Bizonytalan léptekkel keresett menedéket az Apolló-templomban, melynek falai közé nem szűrődött be a külvilág zsivaja. Az oszlopsor árnyékában leült a földre, és térdére hajtotta a fejét. Cerrinus, a Só kapu mellett lakó orvos biztosan segíteni tudna valamelyik keserű orvosságával. Ez megnyugtatta, és fölnézett. A hatalmas festményről, amely az oszlopsor mögött díszelgett, Aeneas tekintett rá. A festmény, amelyet görög mesterek alkottak az Ilias jeleneteiből, messzi földön híres volt. A világ minden tájáról érkeztek látogatók, hogy megcsodálják a színek pompás kavalkádját. Amit a vak énekes százszor ezer szóban énekelt meg – Ilion bevételét a tízéves ostrom után, Szép Heléna elrablását, a névtelen görög festő csodálatos, plasztikus képekben örökítette meg. Semmi sem tette

boldogabbá a pompejieket, mint ha láthatták az elődeik által megalkotott képeket. A művész nem spórolt sem az árnyékkal, sem a fénnyel. A tökéletes alkotás az árnyék és a fény arányának és a kettő átmenetének – görögül tonosnak nevezték – helyes és pontos visszaadásából jött létre. A legdrágább festékeket sem sajnálták a pompejiek azért, hogy hűen visszaadják elődjük, Aeneas hősi tetteit. Annak a tetteit, aki a trójai lángok közül Italiába menekült. Ő világos cinóberszínben pompázott, abban a színben, amit a rómaiak szentként tiszteltek. Drágább volt, mint az arany. Arra volt hivatott, hogy ünnepnapokon Jupiter Capitolinus arcát ékítse.

Azt beszélték, hogy a lángoló vöröset egy athéni, Callias fedezte fel fél évszázaddal korábban. Ám nem a színt kereste, hanem egy ezüstbánya vörös homokjából akart aranyat olvasztani. *Auri sacra fames*![*]

Azt, hogy a pompejiek „sárkányvére", a fent említett cinóber, a skarlát vagy a szír vörös a helyi földből volt-e, azt nem tudjuk – a pompejiek tobzódtak a vörös színben. Szerették a megszentelt luxust, verességet, vadságát, bársonyosságát, bujaságát. Nem volt olyan festmény a városban, amelyen ne lett volna valami vörös árnyalat. Cinóber volt az istenek csarnoka, etiópiai templomvörös, fontját nyolc asért mérték a Salienses leromlott házaiban.

Aphrodisius szemével követte a homerosi történetet. Felismerte Aeneast, amint béna apját mentette a lángoló Trójából. A tűz vörösét visszatükrözte ruhája, a város falai és tornyai fekete gomolygó füstbe burkolóztak. Az egyik hatalmas bástya vészesen megrogyott, hatalmas repedés tátongott a vastag falon, úgy tűnt, az építmény bármelyik pillanatban összedőlhet.

Aphrodisiust olyannyira lenyűgözte a festmény, hogy a templom termeiben felhangzó kiáltásokat meg sem hallotta. Minél tovább bámulta a képet, annál mélyebb benyomást tett rá. A falak lábainál haldokló trójai katonák feküdtek, összetört pajzsok, emberek hullottak alá a falakról, egyszerre csak úgy tűnt, mintha a festmény valóban élne: Aphrodisius hallotta a leomló falak robaját, és fullasztó por töltötte meg tüdejét. A trójai falakon újabb repedések mutatkoztak, a bástyák egymásnak dőltek, és recsegni-ropogni kezdtek.

Aphrodisius csak ekkor vette észre, hogy ez a pusztítás nem képzeletének műve, hanem maga a valóság.

A templom díszei, az oszlopok lassan fel-le mozogtak. Az oszlopfők hatalmas robajjal zuhantak a padlóra, a művészi kidolgozású akantuszlevelek, mint őszi lomb hullottak alá. Aphrodisius pár lépéssel a szabadba hátrált, megtörölte a szemét és döbbenten a szájára tapasztotta kezét: Apolló temploma, a Pompeji múlt büszkesége, összedőlni készült. Ordító emberek rohantak körülötte kétségbeesve, a templom repedező lépcsőjén két pap hozott egy harmadikat, akinek feje élettelenül csüngött mellkasára. Jupiterre, a föld mozgott!

Az ifjú bénultan állt; talpa alatt érezte a rengést. Érezte, ahogy egy láthatatlan erő fel-le dobálta testét, alig tudott megállni a lábán. A föld megállás nélkül rázkódott, hullámzott. Venus szobra a templom előtt álló oszlopon táncolni kezdett, majd az oszlop

---

[*] Átkozott aranyéhség! (Vergilius)

dőlésével ellentétes irányban a földre zuhant. A templom frízéről a vakmerő szobrok egyenként ugrottak a mélybe, ripityára törve a lépcső kövezetén. A templom legszélső oszlopa hirtelen összeroskadt, majd a második oszlop sem bírta tovább a terhelést. Az architráv egyre bizonytalanabbul, elhagyatottabban állt a megmaradt oszlopokon, majd miután azok is megadták magukat, lassan, végtelenül lassan dőlni kezdett. Az architráv, amire a pompejiek generációi tekintettek kétségbeesésükben, először középen kettétört, majd hatalmas robajjal leomlott, porfelhőbe borítva a templomot, mint ahogy az imperátor takarja el arcát gyásza jeléül vörös köpenyével.

Aphrodisius levegő után kapkodott; a finom por elárasztotta tüdejét. Köhögött, köpködött, a porban nem tudott többé tájékozódni sem. Merre lehet a Forumra vezető keskeny átjáró? Már az oszlopsor is ingott. Ha egy oszlop eldől, magával rántja az összes többit. *Absit!*[*]Aphrodisius abba az irányba fordult, amerre a kijáratot sejtette. Valahol kövek ropogtak, hátrált, megbotlott valamiben. Elesett. A világ egy pillanatra elsötétedett szeme előtt. Felemelkedett, a feje iszonyúan fájt, de felállt. Tapogatózva haladt előre az oszlopok felé. A homályban látta az egyik oszlopot ledőlni. A talpa alatt megrázkódott a márvány. Hirtelen fényt pillantott meg: az átjáró!

Már csak pár lépés választotta el a meneküléstől. Rohanhatott volna, de megállt. Teljesen érthetetlenül megállt, és felpillantott oda, ahonnan a kváderkövek recsegve engedték át egymást a gravitációnak. Aphrodisius hátrálni kezdett, vissza a templom belseje felé. Ekkor összeomlott a kolonnád, az oszlopok egymás után dőltek le.

Az ellenkező irányban, a Tenger utcája felé volt a templom főkapuja. Nagyobb és szélesebb volt a Forum felőli bejáratnál. Talán arra át lehetne jutni. Aphrodisius alig látott, szemei könnyeztek a portól. Egyszer csak vért pillantott meg a kézfején. A fejéről törölhette le az imént. De ez már nem érdekelte. A föld továbbra is rengett, attól kellett tartania, hogy elnyelheti, mint Plútót, akit így rabolt el Persephone.

A magas kapu még állt, de minél közelebb jutott hozzá, annál ijesztőbben dülöngélt. Ha élve ki akart jutni, rohannia kellett, mindent egy lapra feltéve futnia kellett az életéért. Futni kezdett, vakon, vakmerően. Lepergett előtte az élete, mérleget vont, és döbbenten állapította meg, hogy nem ragaszkodik az életéhez, nem fél a haláltól. A halál előtti szenvedés gondolata azonban rettegéssel töltötte el.

Tehát az ifjú hatalmas ugrásokkal átszaladt a repedező kapu alatt. A Tenger utcája úgy nézett ki, mint a földek a tavaszi szántás után. Az utca kövei szerteszét hevertek. A bíróság épülete jobb kéz felől súlyosan megrongálódva bár, de még állt. Belsejéből férfiak iszonyatos üvöltése hangzott. Azok a sérültek jajveszékeltek, akiknek tagjait szétroncsolták az aláhulló kövek. Számukra már nem volt menekvés.

Mi történhetett apjával, Imeneussal, anyjával Lusoviával? És gazdája, Serenus? Mi lehet a házzal a Stabia felé vezető úton?

A Forum csatamezőre emlékeztetett. Százával feküdtek a halottak. Aphrodisius átlépett fölöttük, Jupiter temploma felé tartott. A templom még állt, de belsejéből fekete füst gomolygott. Mint a heroldok dobjának hangja, egyre gyorsuló morajlás jelezte a következő rengést. Aphrodisius megállt, segélykérően nézett körül. Ám akkor már meg is

---

[*]Csak azt ne!

mozdult a föld. Hullám szaladt a templom felé, majd felszaladt a lépcsőkön, s mint száraz deszkákat, törte szilánkokra a követ. Aztán megemelte az oszlopokat, a templomot, amely egy pillanatra félelmetesen felágaskodott, majd megdöbbentő gyorsasággal magába roskadt. Porfelhő tört föl, elsötétítve a napot. Aphrodisius imádkozni kezdett. Először halkan, majd egyre a hangosabban, végül már kiáltva, daccal:

– Ó, Jupiter Optimus Maximus, te, ki villámot és dörgést küldesz ránk, ki parancsolsz a földnek, a víznek és a szélnek, hagyd élni ezt a várost!

Mintha csak meghallgatásra talált volna az ima, a föld moraja tovatűnt. Csak a jajkiáltásokat és az itt-ott még leomló kövek zaját lehetett hallani. Aphrodisius nagyon nehezen jutott csak előre. Úgy tűnt, a Macellum egész jól átvészelte a rengést. Talán még Tiberius diadalíve is megmaradt volna, ha a Jupiter-templom nem temeti maga alá. Mindenütt törmelékhegyek magasodtak a házak helyén. Por, fehér por mindenütt. Aphrodisius fehér sarat köpött.

Amikor eszébe jutottak szülei és gazdája, aki mindig jó volt hozzá, sietni kezdett. A törött ólomvezetékek miatt állt a víz a Forumon. Sajnos az a reménye, hogy a kisebb épületeket nem érintette a pusztulás, nem igazolódott be. Fortuna Augusta temploma is összeomlott, sőt a kisebb lakóépületek is az utca mentén. Mintha csak egy hatalmas ököl sújtott volna a városra.

Az ifjú, amilyen gyorsan csak tudott, futni kezdett. Arra gondolt, hogy szülei a romok alatt fekhetnek, és várják a segítségét. Egyre gyorsabban futott, pedig minden lépés fájt. Térde lehorzsolódott, és jobb sípcsontján is seb tátongott. Appius háza előtt – azaz az előtt, ami belőle maradt – két zokogó nő állta el az útját. Megpróbálták magukkal húzni, segítsen nekik kiszedni szeretteiket a romok alól. Aphrodisius kiszakította magát. A nők szeméből kiáltó kétségbeesés könnyeket csalt a szemébe.

Aphrodisius nem emlékezett arra, hogy valaha is sírt volna. A rabszolgák nem sírnak. Megkapod a billogot, és beszélő szerszámként kell élned. Ott kell élned, ahová vet a sors, azt kell tenned, amit parancsolnak, megkínozhatnak, ha valaki lopással gyanúsít, a törvény pedig sokkal súlyosabb büntetéseket ró rád, mint egy római polgárra. Még ha Seneca, az isteni Nero filozófusa ezerszer el is mondta, hogy a rabszolga is ember, tógát akkor sem hordhatsz.

Azt, hogy tizennyolcadik születésnapján gazdája miért szabadította fel, még mindig nem látta át. Kapcsolatuk korrekt volt, de semmi több. A felszabadítás óta őszinte tisztelettel és megbecsüléssel nézett gazdájára, és remélte, hogy rabszolgaságának emlékét egyszer levetheti, mint egy szennyes ruhadarabot.

A szíve a torkában dobogott, amikor befordult a stabiai útra. Jupiternek hála, úgy tűnt, a ház áll, de a homlokzat leszakadt. Közelebb érve észrevette, hogy az oldalsó ablakból füstfelhő gomolygott. A két bejárat – az üzleti ügyfeleknek és a ház lakóinak fenntartott – be volt temetve.

Csak most vette észre, hogy a ház mozog, reszket, mint egy hatalmas fa a lanyha szélben. A felső emelet oldalfalai kidőltek, a megmaradt falak is csak az oszlopokon álltak. Csak az oldalajtón keresztül lehetett bejutni a házba.

– Apám! – kiáltott elkínzott hangon. – Anyám, hallotok? De válasz helyett csak tűzropogás hallatszott a keskeny bejáratból.

– Jupiter, segíts – suttogta Aphrodisius. Ez a fohász nem csak az istennek szólt, saját magát is bátorította vele. Be akart menni a házba, végigfutni a hosszú folyosón, a ház hátsó részébe a rabszolgák szállásához, ahol szüleit sejtette. De ekkor fölpillantott a loggia inogó oszlopaira, és megbénította a félelem.

Aphrodisius nem tudta, mennyi ideig állhatott lélegzetvétel nélkül, anélkül, hogy bármire is tudott volna gondolni. Egy borzalmas kiáltás hozta vissza a valóságba. Abban sem lehetett biztos, hogy a kiáltás a házból jött, de akár édesapja is kiálthatott segítségért, a lángok közül – és ő, Aphrodisius végignézné, ahogy leég a ház a szüleivel? Ez a gondolat tettre sarkallta.

Ruhájának egy darabját az arcára szorította a füst ellen, majd mély levegőt vett és elindult. Most nem nézett fel, mert tudta, hogy a ház siralmas állapota újra elrabolná újonnan visszaszerzett bátorságát. Aphrodisius beugrott az ajtón, becsukta a szemét a könnyeztető füst ellen, majd balját maga előtt tartva jobbra fordult. Forróság csapta meg. A folyosón a tűz ropogott. A füstfelhők vörösen és sárgán tornyosultak előtte, amikor kinyitotta a szemét. Így jutott el a tricliniumig, a hosszú étkezőig – üresen találta. Amennyire belátta a szobát a füstben, szerteszéjjel edények hevertek.

A tűzfészek hátul a konyhánál lehetett, ahol a Laresek vigyázták a házi tűzhelyet.

– Anyám! – kiáltotta Aphrodisius, miközben utat tört magának a lángok között. A ház falai izzottak, bármelyik pillanatban beomolhattak. De erre nem gondolhatott, most nem. A lélegzés egyre nehezebb volt, a tüdeje forrott a füstben.

Elgyötörten ért az átriumba, az ablaktalan, felülről nyitott belső udvarra, de a füst itt sem volt kisebb, sőt a huzat még több levegőhöz juttatta a tüzet. A drága bútorok, a festmények mind lángoltak, sűrű, csípős füstöt okádva.

Aphrodisius az impluviumba, az esővíz felfogására szolgáló márványedénybe mártotta az arcát védő szövetdarabot. Köhögve, fuldokolva ment tovább, amíg egy tűzfal végleg el nem zárta az utat.

Újra és újra anyját szólította, de a tűzből nem érkezett válasz. Piszkos könnyek csorogtak arcán, a forróság égette bőrét.

Aphrodisius sem tudta, valójában mit keres még a házban, de valami űzte, hogy törje át a tűzfalat. Hirtelen ötlettől vezérelve beleugrott az impluviumba, meghempergőzött benne, és már éppen a medence peremére tette a lábát, hogy kiszálljon, amikor a tűzfal feletti tetőzet recsegve összeomlott.

Az átrium is repedezni kezdett, a mennyezet kazettái a tűzbe zuhantak, egy pilaszter elvált a faltól és a padlóra zuhant. A pusztulás egyre gyorsult, és Aphrodisius pánikba esett. Kijut-e valaha élve ebből a pokolból? Kétségbeesetten próbálta megtalálni a kivezető utat.

A tablinumban akadályba ütközött, végigvágódott a földön, felüvöltött a fájdalomtól, és elcsigázottan fekve maradt. Ebben a pillanatban nem akart élni, csak pihenni, aludni, soha többé fel nem kelni, meghalni. Pár másodperc után azonban újra eszméletre térítette életösztöne; felkelt, kínlódva levegő után kapkodva. Ekkor megpillantotta az akadályt, amiben megbotlott.

Jupiterre! Aphrodisius megdörzsölte fájó szemeit: ott feküdt Serenus összegömbölyödve, mint egy macska, fejét karjaival védve.

– Uram? – kiáltotta, de választ nem kapott. Kínlódva fogta meg hóna alatt a kicsi köpcös férfit, és elkezdte húzni élettelen testét. Végtelennek tűnt a folyosó. Forró izzadságban fürdött a teste, minden lélegzetvétel kardszúrásnak tűnt, de egyszerre világos lett.

Aphrodisius az utcára húzta patrónusát, és segélykérően nézett körül. Emberek szaladtak el mellette, de senki rá se nézett; mindenkit a saját sorsa hajtott. Az ifjú hangosan zokogott. Urát a kőre fektette, lemosta Serenus ajkáról a vért – hirtelen ijesztő felfedezést tett: ura nyakából egy tőr meredt ki.

Aphrodisius reszketett. Óvatosan érintette meg a fémet, mintha forró lett volna, azután kirántotta, és az égő házba dobta.

Serenus halk, fájdalmas hangot hallatott. Serenus élt! Az ifjú legszívesebben hangosan felkiáltott volna, de ura lassan kinyitotta a szemét. Nem teljesen, csak annyira, hogy látni lehetett a pupilláit. Homloka ráncain lehetett látni, hogy ez mekkora erőfeszítésébe került. Beszélni próbált.

– Uram! – suttogta Aphrodisius. – Uram, mi történt? Érthetetlen hörgés volt a válasz. Serenus becsukta a szemét, de az ajkai szavat formáltak.

– Popidius Pansa. – Igen, Aphrodisius megértette a nevet. – Popidius Pansa.

Abban a tudatban, hogy megtette, ami tőle tellett, Serenus most tágra nyitotta a szemét, mintha csak magával akarta volna vinni ennek az elpusztított városnak a képét. Aphrodisius mosolyt vélt felfedezni ura arcán, egy mosolyt, ami csak neki szólt. Aztán a férfi feje oldalra hanyatlott.

– Uram! – szólt még egyszer az ifjú csendben, tehetetlenül. Ez februarius nonájának negyedik napján történt, PubliusMarius és Lucius Asinius consulsága alatt, az isteni Nero uralkodásának nyolcadik évében.

Második fejezet

Decimillus keresi húgát, Decimillát.
A Vettiusok hozzátartozói jelentkezzenek Rufusnál,
Fortuna utcájában.
Ki tud valamit a kis Tulliáról, Florealis kertész egyetlen leányáról?
Aesquilia, élek! A Te Pollusod.

A pompeji Forumot romhalmazzá változtatta a földrengés. A romokon, falmaradványokon ilyen feliratok segítségével adtak hírt magukról a túlélők. Sokaknak a katasztrófától megbomlott az elméjük, kiabálva vagy imádkozva bolyongtak az utcákon. Voltak, akik reszketve bujdokoltak a romok között. Itt-ott felbukkant egy-egy akkoriban divatos feliratos tábla, amit a gazdagok szívesen raktak a házuk bejárata fölé: *Lucrum gaudium – A nyereség öröm*. Az egyik leomlott faldarabon látszott a választási falfirka: *„Szavazzatok Marcellusra, remek játékokat fog rendezni!"*Egy rosszcsont gyerek pedig ezt írta egy kocsma cégére – *„Itt lakik a szerencse"* – alá: *„Ismeretlen helyre távozott."*

A Forumon kifüggesztett halottlisták körül hatalmas volt a tolongás: Verecundus, a kendőkészítő, feleségét és fiát veszítette el, Ascula a férjét, Piacidust, Terentius Proculus egy lezuhanó faldarab alatt lelte halálát, Numidius Fronto pedig anyja, a hatalmas Eumachia szeme láttára halt szörnyet. Az aedilisi tisztség várományosa, Severus is meghalt.

Lucius Caecilius Aphrodisius elvesztette szüleit – tizenhetedmagukkal az égő házban rekedtek. Furcsa módon nem érzett gyászt, csak nagy ürességet. Apátiába süllyedt. De ebben alig különbözött az infernó többi túlélőjétől.

Hét nap és hét éjjel égtek a halotti máglyák a Só kapu mellett, a városon kívül. Itt égették el a katasztrófa áldozatait, hogy aztán hamvaikat urnába téve, sebtiben felállított síremlékekbe rakhassák a Via Consularis mentén.

Részvétlenül bámult a tűzbe, amikor urának teteme égni kezdett. Fulvia, Serenus özvegye is csak azért élhette túl a földrengést, mert éppen a piacon vásárolt. Aphrodisius nagyon egyedül volt. Egyedül volt, segítség, támasz, jövő nélkül. Nem tudta, hogy Fulvia látta-e Serenus nyakán a sebet. Mindenesetre ő nem tett említést róla. Mindketten csak a legszükségesebbekről beszéltek, mint ahogy azt addig életük során is tették. Egyébként az, hogy Serenus a tűzben halt meg vagy a tőrdöfés következtében, lényegében mindegy volt – meghalt. A nevet, amit halálában mondott, a pillanat izgalmában Aphrodisius amúgy is elfelejtette.

Serenus halála Aphrodisius felemelkedésének végét jelentette. Persze szabad volt, polgár, tógát viselhetett, mint minden libertinus. Szabadon mozoghatott Numidia és a

Germán-tenger között, Lusitania és a Parthus Kelet között. De a vagyon nélküli római rossz római, még a katonai szolgálatra is alkalmatlan. Ezért előbb vagy utóbb vissza kell adnia a szabadságot jelző jogart és újra beállni rabszolgának a sorsot irányító párkák akarata szerint.

Pompeji, a büszke campaniai város, gyászolt. Romok meredtek az égre ott, ahol korábban még templomok hirdették az istenek dicsőségét. Egyetlen szentély sem menekült meg. A közeli Nuceriában és persze Nápolyban, ahol a földlökések csak pár köztéri szobrot rongáltak meg, az emberek az istenek bosszújáról beszéltek. A pompejiek büszkeségükkel, kevélységükkel, fényűzésükkel szolgáltak rá erre a kemény büntetésre. Az isteni Caesar is szabadjára engedte káróromét – a kisujját sem mozdította, pedig amikor Tiberius alattKis-Ázsia városait hasonló csapás érte, Rómából komoly segítséget kaptak.

De talán éppen a magukra hagyatottság érzése volt az, ami a pompejieket arra ösztökélte, hogy a lehető legnagyobb pompában újra felépítsék városukat. Mindenfelől özönlöttek a különféle kézművesek: kőfaragók, mozaikkészítők, ácsok. Jó üzletet láttak a hatalmas építkezésben. Romházakban laktak, és esténként falkákban fosztogattak.

A jómódú rómaiaknak a városon kívül is volt birtokuk. Ezeket kevésbé érintették a rengések, sok közülük teljesen sértetlen maradt. Fulvia is visszavonult campaniai birtokára. Aphrodisius abban reménykedett, hogy értékelni fogja eddigi munkáját, s azt, hogy ismeri ura üzleti tevékenységét, és igényt fog tartani segítségére. Egy este azonban úrnője a tablinumba hívatta.

– Uradat, Serenust, mindig hűen szolgáltad – fogott hozzá zavartan.

– Gyermekkorom óta, úrnőm!

– Ezért Serenus megajándékozott a szabadsággal.

– Az istenek hálálják meg neki! – Aphrodisius tudta, hová akar úrnője kilyukadni. Tudta, nincs rá szüksége, el akarja küldeni, mint egy kutyát, ezért így szólt:

– Azt hiszem értem, úrnőm, *ad rem!*[*]

Fulvia megkönnyebbült. Egy bőrerszényt húzott elő, és az asztalra dobta, Aphrodisius elé.

– Munkád bére. Mercurius kövessen utadon – ezzel el volt bocsátva.

Az erszényben ezer sestertius volt bronzérmékben. Két öszvér vagy egy rossz rabszolga ára.

Róma, martius kalendáján.

Pyrallis, a szolgálólány hozta a hírt:

– A qaestor jő.

– Jupiter, segíts! – kiáltotta Poppaea Sabina. – Honnan tudod? – Mire Pyrallis lehajtotta fejét, így folytatta: – Ah, minek is kérdezem! Longinus?

---

[*]Térjünk a tárgyra!

A szolgálólány hevesen bólogatott. Csak pár napja vette észre Poppaea, hogy a szolgálólány és Longinus, az isteni Caesar praetorianusa* között kapcsolat van kibontakozóban. Poppaeának ez ellen nem volt semmi kifogása, de ő akarta tudni mindenki előtt, hogy ki kivel, mikor, hogyan esett szerelembe a házában.

– Longinus azt mondta, hogy az isteni Caesar nagy fogadást készített a követ érkezésekor. – Pyrallis ijedt szemekkel nézte úrnőjét. Várta, hogy kitörjön a harag napja, úrnője dühöngve, átkozódva vonuljon keresztül a házon – ahogy az ilyenkor lenni szokott.

De Poppaea nyugodt maradt, hívta Polybiust, személyi titkárát, és érdeklődött, hogy az nem felejtett-e el átadni egy üzenetet. Az fogadkozott, hogy nem, és eltűnt.

– Pyrallis – mondta Poppaea –, mi történik itt? Tűzvörös haja aranyba játszott a fáklyák fényében; ketté volt választva, akár a görög istennőknek. A bőre is fehér és áttetsző volt, mint az istennőké. Hosszú hullámos ruhája az akkori divat szerint magasan záródott, és inkább kiemelte, mint eltakarta testének bájos domborulatait. Egy bíborral bevont díványon feküdt. Miközben gondolkodott, datolyát evett – azaz nem ette az afrikai gyümölcsöt, hanem minden egyes szemet körülzárt ajkával, ezután lassan szájába csúsztatta, egy rövid harapás, és már ki is köpte a hosszúkás magot. Messzire köpte, mintha csak célozna valakire.

A tablinum falait pompeji festők munkái díszítették. Mindenki, aki járt valaha ebben az esquilinusi házban, megbizonyosodhatott róla, hogy pompa tekintetében nem maradt el a palatinusi császári palota mögött. A falakat csodálatos képekdíszítették. Az egyik falfestményen sötétbőrű Pan furulyázott hárfakísérettel. Két félmeztelen leány tekintett riadtan a kép szemlélőjére. Az átellenes falon Európa ült a bikán**, derékig meztelenül, szalaggal hajában. A bika egyáltalán nem tűnt vadnak a képen. Hagyta, hogy három leány játsszon vele, egyikük még át is ölelte a nyakát. Csak nagy, éber szemei árulták el buja szándékát.

– Mit akarhat a quaestor Rómában? – mormolta Poppaea maga elé.

– Ha engem kérdez, asszonyom – mondta Pyrallis –, féltékeny a feleségére…

– Ugyan már – vágott közbe Poppaea –, Lusitaniában éppen elég nőt talál a magafajta. Vagy azt hiszed, hogy a quaestor válogatós? Minden kecskére ráveti magát, ha az előrébb lendítheti a karrierjét. Ez a quaestor!

Ez a quaestor! Poppaea szavaiban annyi gúny volt, annyi gyűlölet. Pedig ennek a gyűlölt embernek volt a felesége. Ennek az embernek, akinek olyan görbe lábai voltak, hogy a gyerekek kiabáltak utána az utcán, aki olyan hiú volt, mint egy páva, parókával takarta el kopaszságát. Egy ilyen gyönyörű nő nem ment volna valami igazán nyomós ok nélkül feleségül hozzá – mindenesetre a szerelmi házasságot ebben az esetben elfelejthetjük.

Marcus Slavius Otho – így hívták az előbb emlegetett urat – a császár legjobb barátja volt, néha még le is feküdt vele (persze nem csak aludni). Ezt a kapcsolatot akarta Poppaea kihasználni. A csábítás eme királynője behálózta Othót, de úgy, hogy az még feleségül is vette. Aztán addig nyaggatta újdonsült férjét, amíg az meg nem ismertette Néróval.

---

*Testőr

**Zeus kedvese, kit bika alakjában csábított el. Gyermekük Minos

Amikor végre elérte célját, és a császár majd' megőrült a nő iránti vágytól, azt követelte, hogy szabadítsa meg férjétől, mert csak akkor adhatja oda neki magát, ha Otho kellően messze kerül Rómától. Ekkor a Caesar megnézte birodalmának térképét, ésmegtalálta a nyugati végeken Lusitaniát. Ide küldte hát Othót quaestornak, hogy őrködjön a római jogrend fenntartásán – lehetőleg minél tovább.

– Azt hiszem – mondta Poppaea, miközben egy datolyamagot köpött a sarokba –, ezt együtt főzték ki.

– Még a felesége vagy, úrnőm! – válaszolt Pyrallis. – Nem utasíthatod ki Othót a házból!

– Hallani sem akarom ezt a nevet! – csattant föl Poppaea. –Herculesre, a quaestor át sem lépheti a küszöböt, amíg Poppaea Sabina vagyok, Poppaeus Sabinus, a consul és triumphator, Moesia, Achaia és Macedónia helytartójának unokája.

A szép Sabina soha nem hagyott volna ki egyetlen alkalmat sem, hogy ne dicsekedjen neves felmenőjével, akinek a nevét azért vette fel, mert vér szerinti apja, Ollius egy kis senki volt; lánya tudomást sem vett róla, mert nem voltak jó kapcsolatai, egyetlen tisztességes hivatalt sem kapott soha. Egyébiránt ez volt a helyzet első férjével, Rufus Crispinussal is, akinek, bár előkelő lovag volt, nem voltak különösebb ambíciói. Őt hagyta ott, hogy Othón keresztül elérhesse isteni célját.

– A gyaloghintómat! – tapsolt Poppaea. – Pyrallis, egy fátylat!

A szolgálólány hosszú, buggyos sálat hozott, kétszer úrnője feje köré tekerte, majd tunikájának övébe tűrte a sál végét.

– Légy óvatos, úrnőm – mondta aggódón –, a városban nagy a nyugtalanság. Először a császár anyjának halála, és most Octavia száműzetése Pandateriába…

Poppaea felpattant:

– Az a nő örülhet, hogy a fejét megtarthatta. Pandateria különben egy kedves kis sziget…

– …de nagyon kevesen maradtak életben, akiket oda vittek – vágott közbe a szolgálólány.

– Az árulók ne akarjanak irgalmat. Octavia Nero életére tört. – Pyrallis hallgatott. – Nem hiszel a szavaimnak? –Poppaea folytatta: – Nem Anicetus, a misenumi flotta parancsnoka, becsületes, köztiszteletnek örvendő férfi volt-e az, aki tanúsította, hogy Octavia lázadást szított a hajókon? Nem csak a császár, hanem az én életem is veszélyben volt.

Poppaea az arca elé húzta a fátylat. Az átriumban négy galatai rabszolga várt a gyaloghintónál – szűk, virágdíszes bútordarab négy szállítórúddal és bíborfüggönyös ablakokkal.

– A Capitoliumhoz! – adta ki a parancsot.

Az izmos galataiak, mint egy könnyű kosarat emelték fel a gyaloghintót, majd futni kezdtek vele az éjszakai város utcáin. Rongyos, ordítozó alakok tolongtak a kocsmák és a kifőzdék előtt. A római házakban ugyanis a legritkább esetben volt konyha. Az insulákban, ezekben a négyemeletes fa bérházakban aztán egyáltalán nem volt semmiféle főzési lehetőség. Poppaea a Szent utcán, kerülő úton ment, hogy személyesen ellenőrizhesse, beváltotta-e ígéretét a császár, és eltávolította-e Octavia szobrait, így

teremtve helyet szeretője képmásainak. Tizenkét görög szobrásznak kellett egy héten keresztül modellt állnia, és annak ellenére, hogy mindegyikük szakmájának kiváló mestere volt, a munka végeztével kijelentették, csak a nagy Pheidias, az istenek kedvence, aki Athene Promachost életre keltette, csak ő teremthetett volna Poppaea szépségéhez méltó alkotást. Ez azonban nem zavarta különösebben a nőt, mert hiúságban nehéz lett volna őt felülmúlni. Csak az volt a fontos, hogy minden római lássa a szoborcserét.Így hát egyre gyorsabb lett a szívverése, ahogy az isteni Gaius Július Caesar templomának kontúrjait felismerte, büszkén és öntudatosan kereste saját szobrát, szemben a júliusi csarnokkal. Villámcsapásként hatott rá, amikor észrevette, hogy a szobra Tiberius diadalíve előtt a porban fekszik.

– Gyorsabban – sürgette a rabszolgákat, hogy az összes szobrot megnézze. De akárhová ment, a szobrok mindenütt le voltak döntve, össze voltak törve, vagy legalább fekete festékkel bemázolva. Dühtől őrjöngve hajtotta rabszolgáit fel a Capitoliumra, ahol életnagyságú szobra Nero mellett, Augustussal, Tiberiussal, Caligulával, Claudiussal egy sorban állt.

Itt randalírozni felségsértés lett volna, és tényleg, a derengésben szobra egyenesen állt talapzatán, a birodalom császárai mellett. Csak amikor közelebb ért, vette észre, hogy – minő borzalom! – az Isteni Nero és Poppaea szobrának fejére zsákot húztak. Akkoriban az anyagyilkosokat végezték ki így, fejükön zsákkal, amibe még egy kígyót vagy tyúkot is bekötöttek, majd az elítéltet a Tiberisbe fojtották.

– A legrövidebb úton vigyetek haza – kiáltotta Poppaea, és a galataiak rohantak, ahogy csak tudtak; úrnőjük haragja rettenetes volt. Vak dühbe csapott, amikor egyik szobra helyén meglátta Octavia virággal koszorúzott szobrát.

– Meg kell halnia, meg kell halnia! – Poppaea suttogva, mint egy átkot ismételgette a szavakat. Meg kell halnia! Hiba volt száműzni, Octaviának meg kell halnia! Miért gyűlölnek ennyire engem a rómaiak? Persze szebb, gazdagabb, kívánatosabb vagyok, mint mindenki más, de ezért gyűlölni kell?

Nero ígéretet tett neki, hogy amint a körülmények megengedik, elválik Octaviától. Ez persze nem volt könnyű, mert Octavia visszavonulva élt, mint egy Vesta-szűz – a megvesztegetett alexandriai fuvolista vallomását, aki azt állította, hogy a császári hitvessel hált, a bíróság nem hitte el.

Útközben gyáva csürhébe botlottak, ezek a naplopók a tömegben bátornak érezték magukat és lángoló fáklyák alatt skandálták: „Octavia, Octavia!”. Sabina a fülére szorította kezét, annyira fájt neki ez a név. Csak nem Seneca állt ezek mögött az akciók mögött? Az öreg nem szenvedhette, és már többször intrikált ellene a császárnál. Ám annak ellenére, hogy gazdag és befolyásos volt, és barátjával, Burrussal egy fél detenniumon keresztül uralkodtak a gyermek Nero helyett, nem sikerült ellene hangolnia a császárt. Istenítette Poppaeáját.

Az asszony nagyon is tudta, hogy miért utálja őt annyira az öregedő filozófus-tanár. Egyszer, amikor az öreg egyetlen éjszakáért könyörgött, ő a Lupanart javasolta, a Pompejus színháza mögötti negyedet, ahol három sestertiusért vásárolhatott magának kielégülést. Poppaea hárommillióba kerül, mondta – tehát annyiba, amennyire Seneca vagyonát becsülték. Ezek után az öreg kecske ellenségének számított.

Az Esquilinuson Marcus Silanus, a pompeji birtokok intézője várta. A földrengés híre nem rázta meg különösebben Poppaeát; csak a károk leltározását és megoldási javaslatokat várt. A hatalmas birtok Pompejitől keletre nem szenvedett nagyobb kárt, de az ott tartott ötszáz szamárnak vagy fele szétszaladt a rengés idején, és a rabszolgáknak minden igyekezetük ellenére csak vagy egy tucatot sikerült befogniuk. A szamarak olyan keresettek voltak az újjáépítési munkák miatt, mint még soha, így naponta három hordónál több szamártejet nem tud szállítani – mondta Marcus Silanus.

– Tehát azt akarod mondani, hogy az Aqua Júlia kemény vizében fürödjek! – tajtékzott Poppaea. – Azt akarod, hogy a bőröm kemény és repedezett legyen, mint egy mosónőé! Azt akarod, hogy Agrippa termáiban fürödjek, ahol a praetorianusok kurvákkal rendeznek orgiákat!

– Úrnőm – próbálta meg Silanus lecsendesíteni –, minden római a te szépségedet dicséri, szépségedet az egész birodalomban ismerik, mindenki tudja, hogy a pompeji szamarak teje segít fenntartani bőröd hamvasságát. De Herculesre, nem tudok több szamarat fejni, mint amennyim van!

– Akkor végy újakat!

– Könnyű azt mondani – válaszolta Silanus –, a vásárok, ahol korábban szamarak tucatjai vártak vevőre, most üresen állnak. Eumachia, a befolyásos papnő felvásárolta az összes igavonót, és most az olcsón vett romok újjáépítésére használja őket.

– Ügyes asszony.

– Emellett még abból is sokat keres, hogy övé a legnagyobb pompeji téglaégető.

– És akkor jössz te, és azt mondod, hogy nekem, Poppaea Sabinának, egy olyan földrengés miatt kell szenvednem, amit még Nápolyban sem lehetett érezni.

– Úrnőm, Pompeji legnagyobb része elpusztult. Jupiter akarata volt, hogy a város összes szentélye romba dőljön. *Quod dei bene vertant*[*]

– Akkor talán az is Jupiter akarata, hogy Eumachia meggazdagodik, míg nekem elpusztultak a szamaraim? – Poppaea idegesen járkált fel-alá. – A pompeji birtokaim bevételei amúgy is olyan alacsonyak, hogy nem tudom, nem találnék-e nálad jobb intézőt.

Silanus lehajtotta a fejét; mentegetőzni akart, elmagyarázni, hogy a nyár szokatlanul száraz volt, ezért voltak alacsonyak a bevételek, de ezt nem tehette meg, mert Poppaea dühösen viharzott végig a házon, és intett, kövesse. Így Silanus rossz lelkiismerettel, mint egy jól idomított kutya, pucolt úrnője után, számolva az újabb és újabb dühkitörésekkel és parancsokkal. Poppaea mentében szólította Pyrallist, sálját a földre dobta, és új ruhát kért az estére. Pyrallis hozzálépett, megoldotta a ruhát tartó fibulákat a vállán, a ruha festőien a földre omlott. Vakító szépségében, mint egy ázsiai szobor állt Poppaea a szobában, meztelenül. Silanus lesütötte a szemét. Meg akart fordulni, de rájött, hogy Poppaea így akarja megalázni, így akarta jelezni, hogy levegőnek nézi, nem veszi emberszámba. Szolgának, szerszámnak tekinti. Így hát amellett, hogy látta, felfogta az előtte álló nő szépségét, bőrének fehérségét, haja elomló vörösét, melle gömbölyű almáit, csípője gyengéd vonalát – Silanus semmit sem érzett. Sőt a megaláztatás a sértettség érzését

[*]Fordítsák a rosszat jóra az istenek!

keltette benne. Amikor Pyrallis egy másik, sötétzöld ruhát terített úrnője vállára, az intéző még mindig ott állt lesütött szemekkel.

– Van egy ajánlatom számodra – mondta Poppaea, és egy pillantásával elküldte a szolgálót. Olyan közel lépett Silanushoz, hogy a férfi érezte a nő leheletét.

– Elkergethetnélek, mint egy kutyát, de mégis adok neked egy lehetőséget…

Silanus térdre ereszkedett, megragadta asszonya kezét, és homlokához szorította, mint régen, még rabszolgasága idején:

– Szólj, úrnőm, mit kell tennem?

– Octavia…

– A császár hitvese?

– Pandateria szigetén él száműzetésben Cumae partjainál, egynapi útra Pompejitől, a szigeten, ahol egykor az euboiai Sibylla élt és jósolt.

– Rossz előjel. Azt a szigetet még senki sem hagyta el élve… ha pedig vissza is jött valaki, a halál hamar utolérte.

– Az emberiesség parancsa tehát, hogy megszabadítsuk a császári hitvest szenvedéseitől. Azt hiszem, a halál megváltás lenne Octaviának.

Silanus hallgatott. Eltartott egy ideig, amíg megértette, valójában mire célzott Poppaea. Amikor rájött a homályos szavak értelmére, egész testében reszketni kezdett.

– Utamban áll – mondta Poppaea dühösen, és hátravetette a haját. – A rómaiak megkoszorúzzák szobrait, az én szobraimat pedig a porba döntik. Amíg életben van, mindig a vetélytársam lesz. Te fogod eltenni láb alól.

Amikor látta az intéző falfehér arcát, biztatóan így szólt:

– Nem neked kell megtenned. Kapsz húszezer sestertiust, amivel nem kell elszámolnod. Keríts valakit, aki elvégzi a munkát, százával lődörögnek az utcákon a naplopók. De egyre vigyázz! Rómában senkinek se szólj küldetésedről. Itt a falnak is füle van. Minden lépésedet követik…

Poppaea hívatta Polybiust, az írnokot, és kiutalt Silanus-nak hatvanezer sestertiust.

– Hatvanezer? – csodálkozott az intéző.

– Új szamarakra, te tökfilkó! Tőlem akár – *rebus sic stantibus*[*] – Karthágóból is hozathatod őket.

Silanus számolt, és megértette.

– Duplázzátok meg az éjjeli őrséget! – kiáltotta PoppaeaSabina, amikor az intéző távozott. – Ha megérkezne a quaestor, dobjátok ki.

Amilyen gazdag volt Poppaea, olyan szegény volt Aphrodisius. Ruhája alatt, az övében tartotta ezer sestertiusát, mert az éjjeli menedékeken, ahol meghúzta magát, sok volt a tolvaj. Napokon keresztül járkált a romos utcákon; így próbált sorsa elől menekülni – de esténként, amikor hideg szél fújt az utcákon és a szálláson összebújt többi sorstársával, mindig utolérte a rettegés. Azt a tervét, hogy Rómába megy új pártfogót keresni, elvetette, mert a földrengés alatt elveszett a szabadságát jelképező jogar. Karja

[*]Ilyen körülmények között

alatt kitörölhetetlenül ott volt a rabszolgákat megjelölő billog – ki hinne neki a nagy, idegen városban?

A Macellum, ahol korábban dolgozott, elhagyatott volt. Hamarosan újra felbukkantak a kereskedők, de az útkereszteződéseknél árulták portékájukat. Ez korábban tiltott volt – a pompejiek örülhettek, hogy egyáltalán lehet kapni valamit. Morogva fizették ki a csillagászati árakat a babért, borsóért, zöldségekért. Amikor az aedilisek azzal fenyegetőztek, hogy leértékelik a pénzt, ha nem mennek lejjebb az árak, a következő nap nem jöttek a kereskedők, pedig volt árujuk bőven. De a fenyegetés eredményeképp azt inkább esténként, kosarakból, házról házra osonva, mint a tolvajok árulták. A kereskedés a gazdagság igazi forrása!

A gazdagok erszényükben, a szegények az imában találtak vigasztalásra. Szomorú idők járnak, ha nő az istenek ázsiója. Korgó gyomorral könnyebben megy az ima. Próféták és papok zarándokoltak az elpusztított városba, hogy követőkre leljenek. Eumachia, a papnő, a Forumon felállított egy Lares-szentélyt a ház és a család védelmére. Keletről jöttek a barlangban született Mithras papjai – állítólag őket hallgatta az isteni Nero is – szigorú szabályokat és gyakorlatokat ismertettek, amikkel le lehet győzni a gonoszt. Isis, a tehénszarvú egyiptomi istennő mellett érveltek a városba érkezett római ifjak, akik már otthon megismerték az istennő félelmetes éjszakai szertartásait.

Aphrodisiust a legjobban egy ciliciai férfi szavai érintették meg. A férfi született római polgár volt, foglalkozását tekintve sátorkészítő. A kopasz, nagyszakállú prédikátor a Jupiter-templom lépcsőjén állva szólt görög nyelven a pompejiekhez. Rómából érkezett, ahol két évet töltött börtönben, de hála a bíróságnak, szabadon engedték. Amikor hallott a földrengésről, rögtön útra kelt. A neve Paulus, származására nézve zsidó, a ciliciai Tarsusban született és Jeruzsálemben nőtt fel. Tanítója Gamaliel, a farizeus volt, aki atyja szigorú vallásában nevelte.

Dühödten üldözte egy szekta tagjait, azokat, akik keresztényeknek nevezték magukat vezetőjük, egy bizonyos politikai elítélt: Jézus Krisztus után. Paulust, amikor Damaszkuszba tartott, egy égi sugár földre döntötte, és meghallotta az isten hangját. Miután újra magához tért, kinyitotta szemét, de nem látott. Amikor Damaszkuszba ért, találkozott egy Ananiás nevű emberrel, aki rátette a kezét, és elmagyarázta, hogy az isten azért vette el a szeme világát, hogy valóban láthasson és töltse el a Megismerés. Ekkor leesett a szeméről a hályog, újra látott, és hitét is meglelte.

Erre a pompejiek lelkesen tapsolni kezdtek, mert mindig is kedvükre valók voltak a titokzatos varázslatokról szóló történetek. A festékes Vesonius Primus közbekiáltott, hogy ismételje meg a varázslatot, mindenki meg akarja hallgatni az égi hangot, és ha megígéri, hogy újra látni fog, ő még a vakságot is szívesen vállalja. A pompejiek ujjongtak.

– Hinni fogunk neked, és követni fogjuk hitedet, ha egy éjszaka alatt újra felépíted leomlott házainkat – kiabált a gazdag Nigidus. Ascula, a korcsmárosné így zokogott:

– A házamat is neked adom, ha feltámasztod a férjemet!

– Az én fiamat és hitvesemet is támaszd föl! – mondta elcsukló hangon Verecundus, a kendőkészítő.

Amandus, az öreg pap pedig ezt kérdezte:

– Mondd, idegen, hogyan magyarázod az istenek önkényét, azt, ami igazságot és igaztalanságot oszt. Mi a magyarázatod az istenek bosszújára, amely elpusztította ezt a várost, holott nem gyarlóbb, mint a gyarló Korinthosz, és nem istentelenebb, mint az istentelen Róma? Egyiküknek sem kellett ilyen borzalmas pusztulást megélniük.

A tarsusi felemelte hangját, az összegyűlt tömeg elnémult.

– Ember, ki vagy te, hogy kérdőre vonod az istent? Kérdezi tán a kép a festőtől: „Miért így alkottál?", avagy a fazekas nem rendelkezhet-e az agyaggal, hogy ugyanabból az anyagból remekművet készítsen vagy selejtet? Lehet, hogy az isten meg akarja mutatni haragját, és nagy türelemmel elviseli a rá zúduló panaszok áradatát, hogy aztán kimutassa irgalmasságát és megmutassa végtelen kegyelmét.

A pompejiek hallgattak. Csak kevesen értették meg szavait, Amandus így szólt:

– Világlátott ember vagy, ismered a görög filozófusok tanításait. Szofista vagy, azt akarod nekünk bizonyítani, hogy a gyorslábú Achilleus soha nem éri utol a teknősbékát.

Paulus felemelte a kezét.

– Hallgassatok meg! Sem ázsiai varázsló, sem szofista nem vagyok. Mindannyiótok testvére vagyok; nincs különbség római, görög és zsidó között. Mindannyiunk Atyja közös, és aki hozzá fohászkodik, meg fog menekülni.

– Megmenekülni? Mi elől? – kérdezte Nigidus. A pompejiek közelebb húzódtak.

– Az örök kárhozattól! – válaszolt Paulus. – Fel fogjátok ismerni az időt, amikor eljön az óra, hogy felébredjetek. Az éjszaka véget ér, és eljön a nappal. Ezért hagyjuk a sötétséget, készüljünk a világosságra. Ezért változzunk meg az erényben. Ne süllyedjünk a kéjbe és ivászatba, az irigységbe és a civódásba.

Ez azonban már sok volt a pompejieknek. Mindenki sértve érezte magát, mintha csak rajtakapták volna valamin. Nigidus károrvendően kiáltott:

– Már megint egy vészmadár! Kímélj meg a beszédedtől! Van éppen elég istenünk, nincs szükségünk még a tiédre is. *Pereat, pereat!*[*]

Nigidus sok követőre talált. A tömeg egyre inkább úgy vélte, jobb lenne, ha Paulus inkább vidéken keresne magának balekokat, és távozna a városból. Leszorították a templom lépcsőjéről.

De ő nem ijedt meg. A dühös tekinteteket mosollyal viszonozta. Amikor pedig Fabius Empor mellé ért, aki a Via Consularison lakott, és gyerekkora óta mankóval járt, kezét annak homlokára tette. Ettől az megbotlott, és elesett. Nem igazán szerették a városban, mert büdös halat és fonnyadt zöldséget árult. De most, amikor egy közülük valót taszított a földre az idegen, felemelték öklüket. Aphrodisius, aki a közelből figyelte az eseményeket, attól tartott, a tömeg meglincseli a tarsusit. Ám annak sikerült eltűnnie a tömegben.

– Ezt nézd, Amandus! – Aphrodisius megfogta a pap karját, és a nyomorékra mutatott. Eupor egyszerre a döbbent pompejiek gyűrűjében állt, és szótlanul nézett végig magán. Senki sem látta még őt mankói nélkül – de most egyenesen állt ott, botok nélkül, csodálkozva, szinte ijedten. Egyre több pompeji figyelt fel rá, és a zsibongó tömeg egyszerre elhallgatott.

---

[*] Takarodj!

– A lábam… érzem a lábamat! Tudom mozgatni őket, Jupiterre, tudok menni! Ne bámuljatok már! Járok! Járok!

A szatócs kiáltásai visszhangzottak a Forumon. Először Nigidus tért magához:

– A varázsló! Hol van a ciliciai varázsló? – annak ellenére, hogy mindenki azt állította, az előbb még látta, úgy tűnt, a föld nyelte el. Így hát nem maradt más hátra, Fabius Euport rohanták meg kérdéseikkel, tudni akarták, mit érzett, amikor az idegen megérintette, hogy fáj-e, ha belecsípnek a lábába, hogy ő tényleg a Via Consularison lakó Fabius Eupor-e,Ascula tudni akarta, mennyit fizetett neki az idegen, hogy megcsinálja ezt a mutatványt.

A szatócs hangosan zokogott, könnyei csorogtak az arcán, és átkozódva kérdezte Asculát, hogy szerinte jókedvében mankózott-e egy életen keresztül, a nyomaték kedvéért levette ruháját, és megmutatta a mankó okozta sebeket.

Ez a különös eset két táborra osztotta a jelenlévőket. Az egyik csoport kereste az idegen prédikátort, mert még többet akartak hallani annak istenéről, a másik csoport pedig el akarta kapni, hogy bíróság elé állítsák lázadás szítása miatt; a kard általi halál tűnt a legméltóbb büntetésnek.

Amandus, az idős pap, némán hallgatta a vitát. Aphrodisius zavarodottan lépett hozzá, és kérdezte:

– Hallgatsz, pap? A te dolgod volna szólani. Nem láttad te is saját szemeddel a történteket? Szólj hát, kinek higgyünk, a szemünknek vagy az értelmünknek?

Az öreg kínosan nevetett, majd így válaszolt:

– Ifjú, soha ne higgy a szemednek, mert az megcsalhat. A sivatagi vándornak is oázist mutatnak, pedig az nem létezik; másfelől a nappali égen nem látod a csillagokat, pedig az asztronómusok már ezer év óta tudják, hogy azok nappal is a helyükön vannak. De az értelmednek se higgy, mert az ész útja távolít el legjobban az istenektől. Igazán csak a szíveddel hihetsz. Higgy a szívednek, ő nem fog soha megcsalni.

– Te hiszel a ciliciai prédikátornak?

– Nem róla van itt szó – válaszolt Amandus –, az istenről, akinek hírét hozta.

– Idegen isten a sivatagból. Nem botránkoztatja meg Róma isteneit?

Amandus megfogta az ifjú karját:

– Fiam, az én hajamat belepte a dér az istenek szolgálatában. Láttam isteneket jönni, láttam isteneket menni. Felmagasztalták, majd megalázták őket. Szobrokat állítottak, aztán ledöntötték. Milyen kor az, amely úgy váltogatja isteneit, mint a szolgákat?

– Tehát hiszel az új istenben? Amaz megvonta a vállát.

– De senki nem tiltja az új isten hitét?

– A tarsusit kétszer tartóztatták le, és kétszer engedték el, tehát tanai nem tiltottak. Rómában és Korinthoszban már vannak közösségek, melyek őt követik. Működnek, és ez így van jól. Ha a császár betiltaná ezt a vallást – bizonyos, hogy a tarsusi népszerűbbé válna, mint annak előtte bármikor. A rómaiak két dolgot szeretnek mindenekelőtt: az idegent és a tiltottat.

– Hát akkor én nem vagyok igazi római – mondta Aphrodisius.

– Felszabadított? – kérdezte a pap. Aphrodisius bólintott.

– Hová való az apád?

Aphrodisius elcsendesült, majd így szólt:

– Germaniába.

– Csak nem…?

– De igen. Anyám és uram, Serenus is halott.

– Jupiterre! És most?

– Nem tudom – válaszolt az ifjú –, nem tudom mi lesz ezután. Talán újra, *pro tempore*[*] visszamegyek rabszolgának.

– Vissza akarsz térni a rabszolgaságba? – Amandus összecsapta a kezét. – Az istenek óvjanak meg ekkora ostobaságtól!

– Úrnőm, Fulvia kidobott. Adott ezer sestertiust. Most a csavargókkal lakom. Mi mást tehetnék? Fiatal vagyok, kezdhetem elölről az életet. Ez az istenek akarata. A rabszolga mindig rabszolga marad.

– Botor beszéd! – Amandus dühösen gesztikulált. – Ha mindenki így gondolkodna, senki sem vinné semmire. Nem tisztelhetnénk a Caesarokat istenekként. Nérót sem, Claudiust, Tiberiust és az isteni Augustust sem. Nem egy felszabadított van ma is az állam legmagasabb tisztségeiben. Például Pallas,akinek Antónia adta a szabadságot, olyan gazdag lett, hogy még a császárt is felülmúlta. Atilius, aki Rómában saját színházat építtetett, ahol azután gladiátorviadalokat rendezett, Epaphroditus, aki a császár legbensőbb bizalmasa. Hát Horatius, aki egy venusiai libertinus fiaként halhatatlan ódákat írt?

Aphrodisiusnak be kellett látnia, hogy a szabadságot könnyelműen kezelte, azt a szabadságot, ami az istenek ajándéka, vétek volna visszaadni. Így hát megígérte az öreg papnak, hogy szabadságát legnagyobb kincseként fogja megőrizni.

De hát könnyű azt mondani. Este a szálláson – egy istálló volt a város falain kívül – rabszolgakereskedők tettek ajánlatot a lefekvéshez készülő embereknek. A szeles, hideg istállóban bért, szállást ajánlottak. Aphrodisius egymás után utasította vissza őket, ajánlatuk elfogadása egyet jelentett volna a rabszolgaságba való visszatéréssel.

Egyik este megszólította egy uratlan rabszolga. A férfi mellette feküdt, fejét batyuján nyugtatta, és gondozatlan külseje ellenére boldognak tűnt. Egy kopott cserépedényt nyújtott Aphrodisiusnak.

– Nem falernumi, de nincs benne víz, jókedvre derít.

Aphrodisius eltolta az edényt, és megrázta a fejét.

– Ó, bocsáss meg, nagyságos úr, hogy merészeltelek megszólítani – mondta a rabszolga gúnyosan.

– Jól van, na, nem úgy gondoltam – válaszolta az ifjú.

– Libertinus vagy, mi? – tudakolta óvatosan a másik. Aphrodisius bólintott.

– Fortuna kegyes volt hozzád.

– És te?

– Gavius vagyok. A gazdám meghalt.

– Az enyém is. Lucius Caecilius Aphrodisius a nevem.

– Felszabadított vagy. Látszik rajtad.

---

[*] Egy időre

– Honnan tudod, hízelgő? – Aphrodisius csúfos grimaszt vágott. – Az én gyomrom ugyanolyan hangosan korog, mint a tiéd.

– Látszik az arcodon – mutatóujjával magára bökött. – Én azonban mindig rabszolga maradok. Még akkor is, ha a magasságos Caesar személyesen szabadít is föl engem.

Mindketten nevettek, Aphrodisiust kezdte érdekelni a fickó.

– Nem találtál új urat magadnak?

– Munka van elegendő – intett Gavius.

– …de?

– Rengeteg a munka. Ezek a rabszolgakereskedők túl sokat akarnak. Napi tizennégy óra kőhordás, tíz asért. Hát nem.

– Mit akarsz csinálni, pernahajder?

– Mindenekelőtt gazdag akarok lenni. Ha meggazdagodsz, akkor vagy csak igazán szabad.

– Ki ne akarna gazdag lenni! – nevetett Aphrodisius. –A kérdés csak az, hogyan!

– Gondolkodni kell – mondta nagy komolyan Gavius. – Így! – kezébe temette arcát.

– És? – érdeklődött hasonló komolysággal Aphrodisius. –Beugrott valami?

– Nem… azaz igen! Mondok én neked valamit. Aki dolgozik, soha nem lesz gazdag. Ha erre rájössz, már jó úton vagy.

– Azt hiszed tehát, hogy a vagyonos emberek Pompejiben, Loreius Tiburtinus, Herrenius Florus, Umbricius Scaurus, Eumachia és nem utolsó sorban gazdám, Serenus, munka nélkül lettek gazdagok? Hát tévedsz, kedves Gavius! Ami például az én uramat, Serenust illeti, úgy kezdte, mint én, adószedőként a Macellumban. Amikor meghalt, ő volt a legnagyobb bankár a városban.

– Pontosan – vágott közbe Gavius –, ez nem megy olyan tisztán. Egy adószedőből nem lesz egyszerre bankár.

– Természetesen nem. Nagyon sok munka, takarékosság, önmérséklet és jó befektetések vezettek idáig. Uram, Serenus először egy birtokba fektette pénzét, majd a bevételekből vett egy téglaégetőt. A két vállalkozás annyi pénzt hozott, hogy abból már kölcsönözni is tudott, amivel újabb bevételi forráshoz jutott.

– Mondom, na – locsogott Gavius –, ha egyszer van pénzed, az már magától fiadzik.

– Fajankó! – förmedt Aphrodisius a rabszolgára. – Csak az beszélhet így, akinek fogalma sincs a pénzről. Higgy nekem, sokkal nehezebb a vagyont megtartani, mint megszerezni.

Ezt azonban Gavius nem akarta tudomásul venni. Morcosan batyujára csapott, és olyan hangosan kiáltott, hogy a körülöttük levők ijedten rezzentek össze:

– Soha nem fognak a gazdagok elszegényedni, mert ezek a léhűtők összetartanak.

Amikor észrevette, hogy minden szem rászegeződik, úgy tett mintha aludna. Rövid idő múlva azonban résnyire nyitotta a szemét, hogy ellenőrizze, figyelik-e még. Amikor látta, hogy már nem ő áll az érdeklődés középpontjában, odasúgta Aphrodisiusnak:

– Megbízható vagy, libertinus?

– Azt neked kell tudnod, rabszolga – válaszolt az ifjú.

– Az istenek tudják, miért, de hiszek neked, libertinus.

– Hála az isteneknek.

– Gúnyolódsz velem, libertinus!

– Hát, lehet.

– Pedig én nem viccelek. Sok pénzről van szó!

– Beszélj, rabszolga! – Aphrodisius közelebb csúszott.

– Ismered Silanust, Poppaea intézőjét?

– Mindenki ismeri Silanust.

– Tízezer sestertiusról van szó – súgta Gavius.

– Tízezer sestertius! Abból ketten is gazdagok lennénk? –Aphrodisius mély lélegzetet vett.

– Akár a tied is lehet – mondta Gavius óvatosan.

– Tízezer sestertius? Minek, ha nem tudod elkölteni? Úgy értem, ebben az üzletben van valami horog. Minek a pénz, ha ott hagyod a fogad?

– Silanus keres valakit, aki elhajózna Panadateriára – Gavius vállat vont.

– Biztos nem a hajókázásért fizet. Panadateria sziklás, barátságtalan sziget. Senki nem megy oda jószántából.

– Úgy látszik, nem tudod, ki is lakik ott… persze, nem jószántából – válaszolt a rabszolga. Egy idő után hozzáfűzte: – Octavia, a császár hitvese.

– Herculesre! Már értem! Silanus Poppaea megbízásából dolgozik. – Egyszerre megjelent előtte a tőr ura nyakában, de amilyen gyorsan jött, tova is tűnt a kép. Még abban is kételkedni kezdett, hogy valóban látta azt a tőrt, nem csak álmodta. Fulvia tisztességesen temette el urát, nem volt semmi bonyodalom a halála körül. Talán nem is látta a sebet…

– Minél több pénz, annál gyengébb jellem. – A rabszolga szavai hozták vissza gondolatai közül. – Nem fűlik a fogad a dologhoz?

– Hogy nekem? – válaszolta Aphrodisius. – Inkább tizennégy óra kőcipelés, de tudjak jól aludni. Engem az ilyen pénz nem érdekel.

– Azt hiszed, én elvállalnék ilyesféle megbízást? Szerencséd, hogy ennyien alszanak itt, különben tomporod megismerné szandálom talpát.

Gavius morgott valamit. Aphrodisius csak annyit értett meg belőle, hogy nem kell rögtön mindenféle rosszat gondolni arról, aki elmeséli, miket suttognak a város sötét sarkaiban. Aztán elaludt a batyuján.

Aphrodisius furcsa álmot látott ezen az éjszakán. Rabszolgák vitték őt egy gyaloghintóban, keresztül a város elpusztított utcáin, mögöttük pedig felpattantak a romok kövei, és visszatértek eredeti helyükre. A házak újra régi pompájukban tündököltek, amerre elhaladt. A Stabiába vezető utca végén pedig egy gyönyörű lány állt. Aphrodisius megparancsolta a rabszolgáknak, hogy siessenek, de akármennyire is futottak, nem érték el a lányt. Ekkor az ifjú kiugrott a gyaloghintóból, és futott, rohant, a végén már forrott a levegő a tüdejében.

Egész nap futott, míg ráesteledett. Már a lábait sem látta, lélegzete elakadt, elájult. Ekkor Aphrodisius felriadt álmából.

A vártnál gyorsabban tértek magukhoz a pompejiek a földrengés okozta ijedségből, egyesek pedig Fortuna különös kegyének tartották a katasztrófát. Mert aki gazdag volt és

megkímélte vagyonát a rengés, felvásárolhatta nincstelenné vált polgártársai elpusztult ingatlanjait. A hatalmas kínálat eredménye az lett, hogy a romos házak és az építési telkek nagyon olcsók lettek. A gazdagok gazdagsága egyre nőtt, az elszegényedetteknek viszont napi tizenkét asért kellett áruba bocsátaniuk munkaerejüket.

A város gazdag családjai, a Vettiusok, Sittiusok, Postumiusok, Vibiusok és Corneliusok boldogan éltek vidéki birtokaikon, egyfolytában duhaj lakomákon vettek részt, amiket egymás mulattatására szerveztek. Úgy dicsekedtek egymásnak újonnan szerzett házaikkal, mintha csak versenyeztek volna.

Alleius Nigidus Maius mindent megtett, hogy demonstrálja hatalmas gazdagságát: háromszáz fáklya világított a birtokára vezető úton, a bejárat kolonnádja vakítóan fehér márványból készült. A ház egy sötétzöld medence köré épült, ahol az aranyhalak úgy úszkáltak, mintha egy láthatatlan kéz irányította volna őket. A házban található szobák számát még talán maga Nigidus sem ismerte; azzal dicsekedett, hogy akár száz vendégnek is szállást tudna adni. A házban mindenütt virágok illata lengett. Ez egy láthatatlan csőrendszernek volt köszönhető, amelyen keresztül a mennyezetről időnként drága illatszereket permeteztek a helyiségekbe.

– Ez jönne jól a szószos Scaurusnak – vélekedett Marcus Postumus, a kövér állatkereskedő, aki mindkét kezével egy ropogós, pirosra sült libát trancsírozott –, jobb ez, mint az őt körüllengő illat. Florus, aki mellette feküdt, és hatalmas mennyiségű bort öntött le a torkán, azzal tréfálkozott, hogy ő a gyomrát és nem az orrát akarja kényeztetni, végül is enni-inni jöttek, nem az illatok miatt.

– Egy egész baromfiudvar van itt előttünk az asztalon – szólt Ululitremulus, aki maga mellé vette kedvesét, Caldust, hogy könnyebben etethesse – amerre csak nézek, libák, tyúkok, kacsák, fürjek, galambok. Hazafelé tán még mi is szárnyakon megyünk!

A többi vendég tapsolt és nevetett. Egyikük sem szenvedhette Nigidust. Az egyetlen, ami összekötötte ezt a társaságot, hogy mindannyian nagyobbak, szebbek, gazdagabbak, befolyásosabbak akartak lenni a többinél. Ezért szórták a pénzt két kézzel. De Nigidus legyintésére a szolgák behoztak egy ezüsttálcát, amelyen egy vörösesbarnán csillogó sült vaddisznó ült. A vendégek majdhogynem könnyekben törtek ki az ínycsiklandó látványtól. Nigidus nagy büszkén közölte, hogy frígiai szakácsa, Pilades konyhaművészetét dicséri ez az alkotás, és „A Császárért, a Haza Atyjáért!" kiáltással nekirontott a disznó hátának.

– Nos, Ululitremulus, remélem, a vaddisznó hatására nem kezdesz boldog dagonyázásba, mint ahogy az előbb a repüléstől tartottál a szárnyasok miatt.

Most Nigidus nyerte meg a társaság nevetését. Aztán elkezdődött a jókedvű csámcsogás, szürcsölés, mert a pompejiek nem csak maguknak ettek, hanem az egész asztaltársaságnak. Az asztal mellett ettek, fejüket baljukon nyugtatták, míg jobbjukkal az ételt emelték szájukhoz. A jó falernumi bort lapos tálkákból fogyasztották, *ad libitum**ha pedig valakire rájött a szükség, csak intenie kellett, és egy rabszolga elé tartott egy cserépedényt. A többiek diszkréten félrenéztek.

---

*Szokás szerint

Trebius Valens, befolyásos politikus, akit a gazdag klikk a duumviri pozícióra szemelt ki, arról érdeklődött a háziúrnál, vajon ki tud jóízűbben enni: a római vagy a pompeji polgár.

Ez nem lehet kérdéses a római Nigidus szerint. A rómaiak,akik Lucius Licinius Lucullust, a mithridatesi háború hadvezérét tartják a legnagyobb ínyencnek, a has istenének, maradjanak, amik mindig is voltak, gabonazabálók. A jó ételről mindenesetre fogalmuk sincs. Jobb duumvirnek lenni Pompejiben, mint consulnak Rómában – fűzte hozzá.

– Mit fizetsz a szavazatomért? – tudakolta a jelölttől Loreius Tiburtinus.

– Tiburtinus, te nem vagy egy Ascula! Aki Asculát maga mögött tudhatja, már a vágyott székben is érezheti magát. De te, Tiburtinus?

Ascula lett az új téma. Ez a társaság ugyanis két témát ismert: a pénzt és a nőket. A nők, azaz a tisztességes, jó házból való úrinők nem tartoztak a társasághoz. Ők otthon őrizték a tüzet. Azok a nők, akik a lakomákon táncoltak, énekeltek vagy csak az asztalok körül sétáltak ruhátlanul, erkölcstelennek számítottak.

Az evés viszontagságaitól meggyötörten Scaurus egy díványra rogyott, kezét-lábát kinyújtóztatta, és míg a rabszolgák illatos, nedves kendőkkel dörgölték le testét, így szuszogott:

– Miféle lakoma az, ahol a gyomrot jól tartják, de a szem koplal?

Erre Nigidus újra intett, mire ugyanazok a rabszolgák, akik az imént a vaddisznót hozták be, most egy meztelen fekete lányt hoztak a fejük fölé emelt ezüsttálon. A lány karját maga elé nyújtva térdelt a fehéren szikrázó tálon, mint egy fekete hattyú. Pheidias sem faraghatott volna szebbet. A rabszolgák egy alacsony asztalra tették a tálat. Hárfa- és fuvolamuzsika csendült fel. A fekete gyöngyszem mozgatni kezdte hajlékony tagjait, lassan, mint egy kígyó, kéjesen, mint egy lupanari kurva. A zene egyre gyorsabb lett.

Nigidus büszkén mesélte, hogy a lányt Lycorisnak hívják, Karthágóban született Caligula halálának évében, tehát pont huszonegy éves. Trebius Valens, aki egy alkalmat sem hagyott volna ki, hogy csillogtassa műveltségét, Horatius ódáját idézte:

Így szenved lobogó-fürtű Lycoris is,
Cyrusért aki ég, s Cyrus a jéghideg
szépségű Pholoét üldözi…[*]

– És ki viheti haza a gyönyörű gyermeket? – kérdezte nevetve Postumus, a kövér állattenyésztő. – Amilyen fukar vagy, Nigidus, meg fogod tartani magadnak. Szép kis vendégszeretet!

– Ki fogjuk sorsolni! – kiáltotta Nigidus, miután a göndör hajú lány befejezte érzéki táncát.

– Mi lesz, ha Ululitremulus nyer? – nevetett Florus.

– Akkor neked ajándékozom – válaszolt a színész.

---

[*] Bede Anna ford.

Egy rabszolga korsót hozott, amiből fapálcák álltak ki. Nigidus kihúzott egyet, és miközben egy olajlámpa lángjába tartotta, így szólt:

– Aki a fekete pálcát húzza, azé a lány. – Aztán visszarakta a szerencsehozó pálcát a többi közé.

Loreius Tiburtinus megköszönte a lehetőséget, de mivel felesége Plautia szigorú, mint egy Vesta-szűz, csak öreg vagy rút rabszolganőket tűr el a házban, még ha szerencséje lenne, se vihetne haza a nyereményt. A többiek viszont egyre magasabb árat ígértek a lányért. Postumus egy juhot, Scaurus egy hordó halmártást, Valens a barátságát mint duumvir, Florus egy évre való bort. Csak Priscillanus, a gazdag bankár nem érdeklődött a dolog iránt; egyenesen ült, kezét a hasán keresztbe téve. Egy szót sem szólt.

– Hé, Priscillanus – kacsintott Nigidus –, a lány jó tőkebefektetés. Vagy te inkább egy fiút szeretnél? – és oldalba ütötte a bankárt. Priscillanus oldalra dőlt mereven, mint egy szobor a Forumon, majd kövér teste elvesztve egyensúlyát, tompa puffanással a márványpadlóra zuhant. Hirtelen csend lett a teremben. Mindenki a hatalmas testre meredt. Eltartott egy ideig, míg felfogták: a merev tekintet, a nyitott száj – Priscillanus halott. Hátából egy tőr állt ki. Mint egy medúza a tengerparton, úgy feküdt ott kicsavarodott tagjaival, fehér tógájában. Ululitremulus megfogta a csuklóját, majd elengedte, és az a földre esett. Vajon ki ölte meg Priscillanust?

Az első gyanúsított természetesen Nigidus Maius, a házigazda volt. Az aedilis őrizetbe is vette. Ő az anyja életére és a jobb kezére esküdött, hogy nem ő a tettes. Amúgy is mi lett volna az indítéka? Ügyvédje segítségével sikerült elhitetnie, hogy csak rá akarták kenni az egészet. Különben is, ki gyilkolna a saját házában?

De hát akkor ki állt a gyilkosság hátterében?

Trebius Valens, mert ellenfelet látott Priscillanusban? Herrenius Florus, aki üzlettársa volt? Ululitremulus és Caldus, akik minden bizonnyal teljesen közömbösek voltak számára? Umbricius Scaurus, akit kicsúfolt, hogy bűzlik? Marcus Postumus, akit csak látásból ismert?

Mint ahogyan az akkoriban szokás volt, az aedilis végül a rabszolgákat vádolta meg; minden bűncselekménynek van egy elkövetője, minden elkövető büntetést érdemel. A rabszolgákkal a törvények nem bántak kesztyűs kézzel: „*Ad leones*! – Az oroszlánok elé velük!” – hangzott sokszor a büntetés. A rabszolgáknak nem járt tisztességes halál – a kard általi kivégzés a rómaiak kiváltsága volt.

Annak ellenére, hogy a Nigidus birtokán dolgozó hetven rabszolgát egyenként kikérdezték, semmi nyomot sem találtak. De hát valakinek csak bele kellett döfnie azt a tőrt Priscillanus hátába! Így aztán a bírák kegyetlen ítéletet hoztak: mind a hetven rabszolgát az oroszlánok elé kellett vetni, a törvény betűje szerint. Ilyenkor még a néptribun sem vétózhatta meg a döntést. Két centurio kísérte az egymáshoz kötözött, jajveszékelő rabszolgákat Rómába, ugyanis a pompeji aréna a földrengésben összedőlt.

Nigidus közben új rabszolgákat keresett birtokára a pompeji csavargók között. A legtöbben elutasították, hogy önként lépjenek be rabszolgának, még ha korgott is a gyomruk és őszinte nosztalgiával gondoltak is a meleg szobára. Ameddig csak lehet, élvezni akarták a szabadságot. Sokan a hegyekbe menekültek, mások a nápolyi kikötőből

elindulva idegen földön próbáltak szerencsét. Aki maradt, öreg volt és elesett, vagy csak egyszerűen hiányzott a bátorsága az új élethez.

A Tengeri Kapu melletti rabszolgapiac elhagyatott volt, nem volt áru – *mancipium*[*].Már régen elmúltak Gaius Julius Caesar idői, amikor rabszolgák tízezrei érkeztek Galliából, Bithynia a rabszolgakereskedelem következtében elnéptelenedett. A város újjáépítése egész rabszolgasereget igényelt volna. Ezért a duumvirek, a város vezetői követeket küldtek Rómába, hogy a császár adjon rabszolgákat.

Nero kidobta a követeket. A hadjáratokat, új provinciák meghódítását nem tervezte a császár, és nem is volt kedvére való, így hát nem volt utánpótlás. Neki magának is nagy szüksége volt a rabszolgákra, hogy végre felépíthesse méltó palotáját; a palatinusi rezidenciát túl szegényesnek találta. Különben is, ha az istenek pusztulással büntették Pompejit bűnei miatt, hogy segíthetne ő, a császár?Így aztán nem maradt más hátra, az aedilisek elrendelték, hogy fogdossák össze az utcán lézengő plebejusokat, és a következő napon árverezzék el őket. Az istenek a tudói, hogy tudta ezt meg Gavius, de az embervadászatot megelőző estén a szállásukon félrevonta Aphrodisiust:

– El innen, libertinus! Holnap már késő lesz! – Amikor pedig látta a felszabadított értetlen arcát, elmesélte neki, miről is szerzett tudomást.

– Nincs mitől tartanom. Különben is, hová mennék?

– Nincs házad, nincs urad, nincs munkád, még a szabadságjogarod sincs meg, ami igazolná, hogy szabad vagy. Holnap újra rabszolga leszel.

– Miért mondod el ezt nekem? – kérdezte Aphrodisius. –Mi hasznod neked ebből?

– Szívesen segítek neked – így talán te is segítesz nekem.

– Vagy úgy! – nevetett Aphrodisius. – *Manus manum lavat!*[**]Hallgatlak.

– Nos, igen. Úgy gondoltam, magaddal vihetnél. Egy magamfajta rabszolga, akinek a törvény még a szabad mozgást is tiltja, még egy mérföldet sem tud nyugodtan megtenni. Messziről látszik rajtam, hogy rabszolga vagyok. Veled, mint gazdámmal, viszont akárhová eljuthatok.

– Én nem vagyok úr – rázta a fejét Aphrodisius.

– Nem attól függ, hogy ki mi, hanem attól, hogy néz ki. Te úgy nézel ki, mint egy született gazda.

Aphrodisius nem tudott dönteni, meneküljön-e. Hát még ez a rabszolga!

– Miből éljünk? – kérdezte kihívóan.

– Nincs semmid?

– Mercuriusra! Csak egy pár sestertiusom…

– Az elég! – vágott közbe Gavius, anélkül, hogy megkérdezte volna, mennyi.

– Kétszer olyan gyorsan elfogy, ha ketten vagyunk. Gavius legyintett.

– Na és? Cserébe van egy rabszolgád. Egy rabszolgád, aki este leveszi a szandálod; egy rabszolgád, aki mutatja az utat, aki rendben tartja a ruhádat…

– Elég, elég! Tudom, mire jó egy rabszolga. De menekülés közben ezekre a dolgokra nincs túl nagy szükség.

---

[*]Tulajdon, rabszolga is

[**] Kéz kezet mos!

– Bithyniai vagyok!

– Bithyniai, az mit jelent?

– Libertinus – mondta Gavius –, az istenek ésszel és szépséggel ruháztak fel, és nem ismered a bithyniai rabszolgák titkát?

– Nem. Miért, kellene?

– Pedig te is rabszolga voltál, libertinus! Ez az, ami minket, bithyniaiakat megkülönböztet a többi rabszolgától.

– Kíváncsivá teszel, Gavius.

– Több mint száz éve, hogy meghalt utolsó királyunk. Nicomedes Pilophatornak hívták. Mivel országunk régóta a Kelet és a Nyugat között őrlődött, a béke megőrzése érdekében királyunk országát Rómának ajánlotta. De mit is tettek a rómaiak? A büszke Bithyniát provinciává tették és elrabolták erdeinket, a nőket és a férfiakat. Akkor népem szent fogadalmat tett: akárhová is vessen minket a végzet, segíteni fogjuk egymást.

– Hát ezért vannak ilyen jó informátoraid – csodálkozott Aphrodisius.

– Akárhová is menj, mindenütt megelőznek a bithyniaiak. A rabszolga szavai meggyőzték Aphrodisiust. Gavius még nagyon hasznos lehet. Kezét nyújtotta a rabszolgának:

– Ne rabszolgám, barátom légy!

A bithyniai szemébe könnyek gyűltek a boldogságtól.

– Nem fogod megbánni, libertinus!

Még ezen az éjszakán kisurrantak a városból, elindultak Rómába. Várta őket az ismeretlen jövő.

Harmadik fejezet

A délről érkező idegent Róma sírok hosszú sorával fogadta. A Via Appia mentén különféle nagyságú és szépségű nyughelyek álltak a mindenféle rendű-rangú rómaiak urnáinak. A halottakat, obulussal a szájukban – ez Charonnak, az alvilági révésznek volt félretéve a viteldíj fejében – elégették. Csak a halott egyik bebalzsamozott kisujját temették el – ennek a szokásnak az eredetét már senki sem ismerte. Ez az út, ami egyben temetőként is szolgált, egyáltalán nem a kegyelet helye volt. A kocsik zörögve és hatalmas port verve haladtak el a kis urnaőrző házikók előtt.

A pompeji menekülők az egyre nagyobb forgalomban sokkal inkább biztonságban érezték magukat, mint a pontosi mocsarak között, amelyen a Capuából érkező Via Appia keresztülhaladt. Arrafelé bármikor egy őrjárat kezei közé futhattak volna. Szabadságuk ezzel véget is ért volna, ugyanis a szabadságot megtestesítő jogar nélkül semmit sem ért az ember – csak mancipium volt, semmi több. Az út Appiusról, arról a censorról kapta nevét, akinek Róma első vízvezetéke is köszönheti nevét, ugyanis ő volt az, aki a praenestei forrásoktól a városba vezette a vizet.

A Porta Appiánál több száz messziről jött idegen táborozott. Az ideiglenes tűzhelyek körül csípős füst terjengett, kereskedők kenyeret, babot árultak. Eközben idegenvezetők kínálták magukat hangos szóval. A pompeji utasok kimerülten ejtették a földre batyuikat. Letelepedtek a többi idegen közé, és tanácskozni kezdtek. Aphrodisiust, úgy tűnt, elhagyta a bátorsága; szerinte ebben az embertömegben sosem fognak egyről kettőre jutni. Gavius biztatta, hogy neki több ezer bithyniai barátja van a városban, az ő segítségükkel lesz minden: szállás, munka, nő. Aztán eltűnt a tömegben.

Aphrodisius végre lepihenhetett. Élvezte a meleg nap sugarait, és elaludt. Álmában Helios, akit a rómaiak Solnak hívtak és aki naponta kikel az óceánból négy tüzes nap-mén vontatta kocsiján, hogy hatalmas ívben bejárja az égboltot, hívta Aphrodisiust, szállna ő is vele arany kocsijába. Abba a kocsiba, amit Heraclesnek kölcsönadott, hogy a Nyugat szigetéről elhozhassa Geryoneus ökreit. Az ifjúnak nincs mitől tartania, a kocsi biztonságosan száguld éjszaka alacsonyan a tenger fölött, maga mögött hagyva a Hesperidákat Aithiopiáig, ahol Eos vár rá friss lovakkal – mondja az isten. Aphrodisius tétovázott, szívesebben szállt volna a kocsiba reggel. Erre Helios megrázta tüzes fürtjeit. Fia, Phaeton is ebbe a csapdába esett, mert nappal apja kocsijából a meredek emelkedés alatt kizuhant és szörnyethalt. Erről az esthajnalcsillag tanúskodik, mely korán kel, de hirtelen nyugszik le. Akárhogy is könyörgött Aphrodisius, a napisten hajthatatlan maradt, mert a víz és a föld az emberi nemé, de az ég és a levegő az isteneké. Mindenki, aki megszegi ezt a szabályt, keservesen megbűnhődik, így járt Odysseus és legénysége is, akik elrabolták a háromszázötven nap-ökröt és megették. Ezzel fölfalták hazatérésük napját is. Az embereknek saját végzetüket kell élniük, nem az isteneket. Mindenki, aki nagyra tör,

nagyot is bukik. Nagyobbat, mint aki éli dolgos mindennapjait. Így szólt a napisten, és felszállt kocsijára. Aphrodisius maga sem tudta, milyen sokáig álmodott. Amikor felébredt, a Porta Appia már a lemenő nap fényében fürdött. Ott állt előtte Gavius, és amikor az ifjú kinyitotta szemét, így szólt:

– Minden rendben, libertinus.

– Mi az, hogy minden rendben? Semmi sincs rendben! Két napja nem ettünk, és azt sem tudjuk, hol fogunk aludni ebben a nagy, idegen városban.

– Mondom, hogy minden rendben! – válaszolta Gavius. –Bithyniait mindenütt találhatsz. Gyere!

Aphrodisius halálosan ki volt merülve. Most, hogy végre tizenegy nap után célhoz értek, kimondhatatlan fáradtság vett rajta erőt. Mint egy elkóborolt jószág a pásztor mögött, úgy ballagott Gavius után. Egy szót sem szólt, csak nézte a gyönyörű várost. A csodálkozás, amit először érzett, hódolattá változott, amint az utcát övező hatalmas fehér és vörös márványépületeket nézte. Itt mindent márványból készült, nem téglából, mint otthon. A pompás épületek között hatalmas, rozzant négy-öt emeletes fa bérkaszárnyák álltak… A házakba be lehetett látni, a szél keresztül-kasul járta őket. Ezekben a szegényes tákolmányokban nem voltak illemhelyek, az éjjeli edényeket az utcára ürítették, óvatosnak kellett lenni, ha az ember nem akart elázni. Egyre nagyobb lett a tömeg és a lárma, ahogy közeledtek a városközponthoz.

Gavius célja a Circus Maximus, a versenypálya volt a Palatínus és az Aventinus között, ahol a plebs tanyázott. Itt voltak a fogadók, különféle mesteremberek műhelyei, itt osztottak ingyen élelmet, és itt volt a legnagyobb bithyniai közösség is. A közösség tagjainak legnagyobb része felszabadított volt. Ők itt próbáltak boldogulni, ebben a hatalmas forgatagban. Apró faházikók nőttek a hatalmas, hosszan elnyúló versenypálya mellett. Amellett a versenypálya mellett, ahol bigák és quadrigák, kettes- és négyes fogatok száguldottak a középen felépített emelvény – a spina – körül. Az emelvény elején és végén hatalmas delfinszobrok jelezték az elhagyott köröket. Jósok, asztrológusok és olcsó nők nyüzsögtek ebben a negyedben a rongyos kunyhók között. A kocsiverseny ünnep volt, nem csak a rajttól a célig tartott. A zöldek, a vörösek, a kékek és a fehérek – a versenyistállók szurkolói – fogadtak a győzelemre vagy a vereségre – egy nap alatt meg lehetett gazdagodni. A versenyzők, a hajtók, hatalmas összegeket kereshettek, ha nyertek, vagy ha hagyták magukat megvesztegetni. A legjobb csődörök nevét márványba vésték, sőt volt, amelyik majdnem consul lett – hála a bolond Gaius Caesarnak, akit Caligulának, Csizmácskának neveztek.

Aphrodisius megállt a hatalmas Circust bámulva, mely olyan hosszú volt, mint Pompeji kelet-nyugati tengelye. Olyan kicsinek érezte magát, mint még soha. Hogy is tudna ebben a hatalmas városban megélni? Nem kíván túl sokat Lachesistől, a sors istennőjétől? Pompeji rabszolgának született, ura, Serenus szabadította fel, Clothónak hála, túlélte a földrengést – mit akar még, itt Rómában? Ő Lucius Caecilius Aphrodisius, Imenius, a rabszolga fia?

– Uram! – Gavius karon ragadta. Igen, Gavius így szólította: „Uram" – ez a szó minden balsejtelmét szétoszlatta. Igen, idővel mindenki így fogja majd szólítani.

Mindenkinek meg kell ismernie őt, a rabszolgának született pompejit. Gavius-hoz fordult friss becsvágyával:

– Bocsáss meg, gondolataimba merültem. Hová megyünk?

– Oda! – Gavius a számtalan bódé és szálláshely egyikére mutatott. – Nem igazán előkelő, de olcsó. A fogadós – bithyniai – harminc ast kér.

– Egy éjszakára?

– Az még nem is sok, uram! Róma a legdrágább város a világon. Caelius csodálatos palotáiban hetven sestertiust kérnek!

A fogadóst Myronnak hívták, a fogadó maga egy rozzant, huzatos faépület volt. A két emeletre összeszorított szobákat – melyek inkább tyúkólakra emlékeztettek – létrákon lehetett megközelíteni. Aphrodisius és Gavius a felső emeleten kaptak egy lyukat, benne két priccsen és egy padon kívül semmi sem volt. Fatáblák zárták le az apró ablakokat. Az utca zaja majdnem akadálytalanul jutott be a szobába, így hát a két férfi nem is gondolhatott alvásra. Miután lerakták batyuikat, lementek a kocsmába, ahol a magukfajta messziről jött idegenek kerestek vigasztalást.

Az egyetlen szívet melengető látvány egy fekete hajú lány volt a helyiségben. Derűs mosolya megmelengette a pompeji szívét. Ez volt az első mosoly, amit Aphrodisius ebben a városban látott.

– Tetszik, mi? – érdeklődött Gavius vigyorogva. – Lédának hívják, ő Myron leánya.

Aphrodisius bólintott, és körülnézett a toprongyos vendégek között.

– Ne csodálkozz, uram. Ez csak az egyik oldala Rómának – mondta Gavius, amikor látta kiábrándult pillantását –, a másik oldal a hét halmon lakók népe.

– Nem csodálkozom – válaszolt Aphrodisius fanyarul –, egész jól beleillünk a környezetbe, nem igaz?

– Adj két napot – mondta Gavius tenyerét dörzsölgetve –, és igazi ágyban, igazi házban fogsz aludni, igazi pénzt fogsz keresni, ahogy az egy felszabadítotthoz illik. Jobb kezemre esküszöm.

Beesteledett. A Circus környékén előbújtak az emberek fészkeikből, a zsivaj egyre nagyobb lett. Errefelé ilyenkor nem volt szokás aludni. A koszt rossz volt és drága – zöldségpép rágós húscafatokkal, de hőseink jóllaktak. Fáklyák ezrei világították meg a szűk utcákat. Kereskedők kocsijai jártak mindenfelé, süteményt és édességet kínálva. Mások kecskebőr tömlőkből olcsó, zöld bort árultak. Az emberek cserépedényekből ittak, mindenkivel szóba elegyedtek, szidták a játékokat, az egyre kisebb gabonafejadagot, *cum grano salis**, az isteni Caesar szerelmi életét.

Lányok sétálgattak testüket árulva. Két asért bármit megtettek a legközelebbi kapualjban. Buja egyiptomi asszonyok hatalmas melleikkel, alig tizennégy éves törékeny numídiai rabszolgalányok, akiket gazdáik zavartak az utcára. Amikor Aphrodisius látta rabszolgája vágyakozó tekintetét, szótlanul két ast vett ki övéből, és odaadta Gaviusnak. Az boldogságtól sugárzó arccal elvette a pénzt, és eltűnt a tömegben.

A járdán kockajáték folyt. Az első játékos bemondta a tétet, a többiek bedobták a pénzt. Aki a legnagyobb számot dobta ki, elvihette az összes pénzt. Olyan gyorsan zajlott

---

*Egyetlen maggal – fenntartással

a játék, hogy Aphrodisius alig tudta szemmel követni. Lépten-nyomon látni lehetett a szerencsejátékosokat, akik olyan szakadtak voltak, mint a koldusok, de Aphrodisius legnagyobb csodálkozására nem egyszer dobtak száz sestertiust érő aranypénzt a krétakörbe – legtöbbször nyertek.

Nem tudni, a bor vagy a kockák csörgése vette el az eszét, de Aphrodisius az övéhez nyúlt. Egyszer csak egy aranyat dobott a krétakörbe, és megrázta a kockát. Ám Fortuna nem volt kegyes hozzá, hát még egyszer, kétszer, háromszor nyúlt a kocka után, remélve, hogy a következő körben legalább a veszteséget visszanyeri. Azt a reményét, hogy pénzét megsokszorozza, már feladta. Csak ne vesszen oda minden – ezzel a gondolattal dobta be az utolsó érmét is. Ez volt az utolsó dobása – vesztett.

Úgy tűnt, mintha csak álmodta volna az egészet. Erszényéhez nyúlt – üres volt. Aphrodisius az összes pénzét eljátszotta, hogy miként, miért – maga sem értette. Egy házfalhoz támaszkodva bámult a nyüzsgő, zsibongó tömegre. A fejében ott csörgött a kocka, a kocsmákból terjengő ételszag undorral töltötte el.

Amikor Gavius visszatért, rögtön látta, hogy valami történt. Színlelt jókedvvel a vállára csapott, és így kiáltott:

– Miért bámulsz úgy, mint az áldozati állat a templomban? Végy magadnak egy lányt, vagy tőlem akár egy fiút is. Százával találsz a városban belőlük.

Aphrodisius meg se moccant. Halkan, szomorúan mondta:

– Gavius, amikor elmentél, még egy vagyon volt az övemben. Most szegényebb vagyok a koldusnál. Egy ásom sem maradt.

– Castorra és Polluxra! – jajdult fel Gavius. – Kockáztál!

Aphrodisius némán bólintott. A rabszolga átkozódva hadonászott kezével, mintha csak el akarta volna űzni ezt a váratlan csapást.

– Hát nem hagyhatja egy percre sem egyedül az ember az urát?

De amikor meglátta gazdája kétségbeesett tekintetét, megpróbálta vigasztalni; óvnia kellett volna a kockavetők cselvetéseitől, akik hamis kockákkal játszanak, arra várva, hogy egy idegent hálójukba csalva kiszedhessék belőle az utolsó fillérjét is.

– És én azt hittem, hogy a szegények között nincsenek szélhámosok! – tört ki Aphrodisiusból. Majdnem elsírta magát.

– Ki mondta, hogy szegények voltak, akik becsaptak?

– Úgy néztek ki.

– Én csak egy bithyniai rabszolga vagyok – nevetett fel Gavius –, sem írni sem olvasni nem tudok, hogy a görög filozófusok tanait ne is említsem, de egy dolgot megtanultam az emberek között: azok, akik kérkednek gazdagságukkal, sokkal szegényebbek azoknál, akik szegénynek látszanak.

– Úgy érted, hogy ezek a toprongyos kockajátékosok gazdag rómaiak?

– Nem mindegyik, de azok, akik az idegenek pénzét elszedik, minden bizonnyal. Rongyosan öltöznek, mert tudják, hogy így szívesebben játszol velük, mintha bíbortógában lennének. Vagy te egy előkelő rómaival kockáztál?

– Nem, persze, hogy nem.

– Látod. *Dies diem docet.*[*] Aphrodisius eltakarta arcát:

– Gavius, annyira szégyellem magam.

– Ugyan már – válaszolt a rabszolga –, az életben tanulni kell. Az okos a más hibáján tanul, uram.

– Uram, uram, ne hívj uradnak! – dühöngött Aphrodisius. – Minden római rabszolgát irigylek. Nekik legalább fedél van a fejük fölött.

– Ne aggódj – válaszolt Gavius –, nem fogsz éhen halni. Ne felejtsd, több ezer bithyniai barátunk van Rómában. Gyere!

Aphrodisius felkelt a hajnali derengésben, felvette tunikáját és csendben kilopódzott a fogadóból.

A város ködbe burkolózott. Róma, Pompejivel ellentétben, ahol már korán elkezdődött a nyüzsgés, ilyenkor még aludt. Jupiter aventinusi, Apolló palatinusi és az isteni Julius temploma előtt tüzek lobogtak, fekete füsttel árasztva el a várost. A városban sétálva lépten-nyomon templomokba ütközött az ember. A Via Sacra legmagasabb pontján volt a Laresek temploma, Velia kerületében pedig a Penates-szentély állt. Mint egy alvajáró, úgy bolyongott Aphrodisius a városban. Látta a császári palotát, amiben állítólag több mint ezer terem volt, megállt Augustus diadalívénél, amit akkor építettek a senatus parancsára, amikor Divus, Julius fia visszahozta a parthusok által elrabolt hadi jelvényeket.

Hol lehetnek a tarpeiusi sziklák, ahonnan az elítélteket taszították a mélybe? Aphrodisius a horizontra emelte tekintetét, de amerre csak ellátott, nem talált egyebet oszlopcsarnokoknál, templomoknál, diadalíveknél, mintha csak az istenek állították volna őket díszletnek, hogy elrejtsék a halált.

– Az elmúlt éjszaka kalandjain merengsz? Aphrodisius megijedt. Megfordult. Hangtalanul, mintha csak a földből bújtak volna elő, négy erős rabszolga letett mellette egy gyaloghintót. A függöny mögül, amelyet egy kis, kecses kéz húzott félre, egy istennői szépségű, arany fürtökkel keretezett arc nézett rá. Aphrodisius el akart futni, de még mielőtt megmozdulhatott volna, a szépség megszólította:

– Gyere közelebb, ifjú!

A pompeji körülnézett, hogy tényleg neki szólt-e az asszony. Amikor az rámosolygott, bizonytalanul közelebb lépett, bizalmatlanul méregetve a keresztbefont karral az égre bámuló, izmos rabszolgákat.

– Auróra ajándékozzon meg szép reggellel – mondta udvariasan, és sután meghajolt.

– Jupiter kísérjen egész nap – válaszolt az asszony hasonló barátságossággal. Fejét oldalra hajtotta, szemöldökét összevonta, amitől egy bájos ránc keletkezett a homlokán, majd így folytatta:

– A farkasbőrös Bacchus vagy az árva Cupido az, aki csinálta arcod bánatos fintorát?

– Ó nem, szép hölgy – válaszolta Aphrodisius –, nem bortól, nem is asszonytól ered bánatom… én magam vagyok saját bajom okozója.

---

[*] Egyik nap tanítja a másikat

– Nem vagy idevalósi – állapította meg a szépség – miközben kiszállt a gyaloghintóból.

– Nem – mondta az ifjú –, pompeji felszabadított vagyok. – Csak most látta, milyen gyönyörű is valójában a nő. Hosszú ruhája festői ráncokban omlott testére, és Aphrodisius tekintete akaratlanul is ott akadt meg, ahol a ruha ion oszlopát a két feszes kebel megtörte.

– Ó, egy pompeji – ismételte a szép jelenség, és jobbját nyújtotta.

A kezéből áradó melegség Aphrodisius-t váratlanul érintette. A nő közelebb lépett.

– Igen, úrnőm – válaszolt zavarodottan.

– A földrengés elől menekültél?

– Igen, úrnőm. Elveszettem a szüleimet és gazdámat, Serenust. Úrnőm, Fulvia elküldött. A Macellum, ahol dolgoztam, megsemmisült. Úrnőm adott ezer sesterciust, hogy új életet kezdhessek, de…

– De?

Aphrodisius nem felelt.

– De? – kérdezte a nő nyomatékosan.

– Amikor tegnap megérkeztem, a teljes vagyonomat eljátszottam kockán. – Míg ezt mondta, könnyek szöktek a szemébe, a düh és a tehetetlenség könnyei. Nagyra nyitotta a szemét, mert azt hitte, beszélgetőtársa így nem láthatja meg őket. A nő ujjaival gyengéden letörölte szemhéját, és így szólt:

– Nagy, buta gyermek!

Erre Aphrodisius a szépség karjaiba rogyott, az asszony vállára hajtotta a fejét, és keservesen sírni kezdett. Az ismeretlen ölelte, kezével a hátát simogatta, mintha csak az anyja lett volna.

Amikor magához tért, Aphrodisius ijedten tekintett föl. Legszívesebben elfutott volna, úgy szégyellte magát az idegen nő előtt, de az gyengéden a szemébe nézett:

– Igazi könnyeket sírtál. Ez nagyon ritka itt Rómában.

Aphrodisius kérdőn nézett rá.

– Tudod, ebben a városban sokat sírnak. A rómaiaknak kedves szórakozásuk a sírás. Aki sír, úrrá lesz bánatán. Különös módon azonban azok is sírnak, akiktől a baj és a bánat olyan távol esik, mint Ciprus Hercules oszlopaitól. Nem akarják a sírást meghagyni a szegények előjogának. Mi a neved, idegen?

– Aphrodisius.

– Aphrodisius… a tenger habján sétáló. Milyen kedves név! Jól illik hozzád, szép ifjú.

A pompeji nem mert érdeklődni a nő neve iránt, abban is kételkedett, hogy római polgár. Szőke hajában volt valami egzotikus – talán Germaniából vagy a vad Britanniából származhatott. Talán ő is egy volt a szerencsés felszabadítottak közül. Úgy kétszer annyi tavaszt érhetett meg, mint az ifjú – teljes asszonyi szépségében pompázott.

– Gyere velem! – mondta az ismeretlen. Ez a mondat parancsként hangzott – Aphrodisiusban fel sem merült, hogy ne engedelmeskedjék. A nő nem is nézett rá, követi-e a parancsot, hanem helyet foglalt a gyaloghintóban, ami egy intésére mozgásba lendült. Mosolyogva tekintett Aphrodisiusra, aki, mint egy hűséges kutya, a gyaloghintó mellett futott. A rabszolgák, kicsi, fürge lépteikkel az Esquilinus felé indultak, ahol a parkok rododendronbokrai bódító illatot árasztottak.

„Szép ifjú” – mondta az asszony, és ez neki szólt, neki, Lucius Caecilius Aphrodisiusnak, Imeneus, a rabszolga fiának. Soha nem gondolkozott még azon, hogy milyen lehet arca, alakja. A rabszolga csak a munkájára figyel, na meg arra, hogy tud kitérni az ütések elől. Hálás, ha megdicsérik, vagy ha kap egy-két ast jó munkájáért. *Pauper ubique iacet*[*] A felszabadítottak még többet dolgoztak, mint a rabszolgák, mert bért kaptak. Szabadon rohanhattak pénzük után. Ha azon gondolkoztak volna, hogy az orra szép-e, a teste jó felépítésű-e, már vesztettek is. A férfi szépsége az értelme.

Egy gyönyörű porticusos ház előtt álltak meg. A szépség kiszállt. Rögtön számtalan szolgáló jelent meg mindenfelől: egy szolgálólány két rabszolgával; egy titkár. A testőrök a háttérbe húzódva álltak. Anélkül hogy rájuk pillantott volna, így szólt a szolgahadhoz: ő Aphrodisius, ifjú pompeji. A fürdőszolgák fürdessék meg. Adjatok neki új lábbelit, ruhát, és egy erszényt ezer sestertiussal. Azután hozzátok a tablinumba.

Aphrodisiusnak elakadt a lélegzete. Ez nem álom volt, hanem valóság, mint a tarpeusi sziklák. Vagy talán ez volt az elisiumi mezőkre vezető út?

Voltak, akik Fabius Euport, a szatócsot szemfényvesztőnek tartották, akit az istenek egy napon rettenetesen meg fognak büntetni. Úgy jár majd, mint Bellerophon, Neptunus fia, aki a szárnyas ménen akart az égbe menni, de a tengerbe zuhant, Eupor is le fog zuhanni emelkedettségének magaslataiból. Mások a béna Eupor gyógyulását a ciliciai istenének tulajdonították. Ezek beállítottak a szatócshoz, mint a corybasok[**] Cybelé[***] templomába, boldog dalokat énekeltek annak az istennek a tiszteletére, aki a gazdagoktól szegénységet, a büszkéktől alázatot, a viszálykodóktól megbocsátást, a törekvőktől türelmet kívánt – mindezt pedig pont Pompejiben, a gazdagok, a büszkék, a viszálykodók és törekvők városában.

Nap mint nap ostromolták Euport, mesélje el, hogy múlt el róla a bénaság, mit kell tenni, hogy hasonló szerencse érje az embert? De Eupor, az egyszerű szatócs, aki a halak, a sajtok, a zöldség és a gyümölcs világában élt, nem tudta megmagyarázni a csodát. Azt sem tudta, ki ez az isten, van-e temploma, és ha van, akkor hol, Hellasban vagy talán Rómában. Csak arról hallott, hogy a fiát, akit Jézusnak hívtak, Pontius Pilátus procurator ítéletére Júdeában, az isteni Tiberius uralkodásának tizenhatodik évében lázadás szítása miatt halálra ítélték és kivégezték. Halála előtt azonban azzal fenyegetőzött, hogy visszatér, és mindenki, aki nem hisz benne, megismeri haragját. A szatócs bárányt áldozott a névtelen istennek, jobb híján a Laresek szentélyében.

Fabius Eupor csodálatos gyógyulása talán feledésbe is merült volna, ha egy napon Julius centurio az Augusta cohors-ból nem érkezett volna a városba. A tarsusi üzenetét hozta, azt állította, hogy elkísérte Paulust caesareai útján Puetoli kikötőjébe. Ő őrizte a ciliciait kétéves vizsgálati fogsága alatt Rómában, és hosszas beszélgetéseik eredményeképpen felvette annak hitét. Julius elbeszélése szerint Paulus Hispániába ment, hogy ott is terjessze a hitet.

---

[*] A szegények mindenütt a földön hálnak (Ovidius)

[**] Apolló fiai, Dionysos szolgái

[***] Frígiai istennő, a természet erejét személyesíti meg

A centurio beszédei sok pompejit vonzottak – leginkább azokat, akik az élet árnyoldalát ismerték. Az új vallás mindenekelőtt nekik ígért szebb életet. Ezerféle kérdéssel rohanták meg a katonát: hogyan gyógyulhatnak meg ők is, milyen áldozatot követel az isten. Verecundus, a kendőkészítő, vagyona felét ajánlotta fel, Pinarius Cerealis, a boltos felesége pedig egyhavi bevételét, hogy templomot állíthassanak a keleti istennek, Fortuna Augusta szentélyének mintájára.

A pompejiek legnagyobb megdöbbenésére a centurio szavai szerint az új istennek nincs szüksége templomra; sem Rómában, sem Ephesusban, sem Korinthoszban, ahol a legnagyobb keresztény közösségek élnek, nincs temploma. Mindenütt ott van, ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a nevében. Egy halashordóról azt hirdette a centurio: keresztényeknek hívják magukat Jézusról, aki a görög *Christos,*a felkent nevet viselte, egymást a nagy latin X-ről ismerik fel, ami a görög *khi*-nek felel meg, a Christos szó első betűjének. A több ezer főt számláló római közösséget egy gerusia, az öregek tanácsa vezeti, és az évente választott archon igazgatja. Egy *frontistes*gondoskodik a vagyonról. Azokat pedig, akik korukkal vagy bölcsességükkel kiemelkednek közülük, atyámnak és anyámnak szólítják.

Sarurnius, az öreg iskolamester felvetette, nem ütközik-e ez a római törvényekbe, amelyek saját tisztségviselőket írnak elő. Követik-e a keresztények az állam törvényeit?

A császárnak engedelmeskedni kell, válaszolt Julius, mert aki ellenáll a hatalomnak, nem tesz eleget Isten törvényének sem. A keresztény mindenkinek megadja, ami jár. Adót, vámot, tiszteletet. Egy keresztény senkinek sem marad adósa, a fő parancs pedig az, hogy mindenkit szeretni kell.

A pompejiek összeölelkeztek a szatócsboltban, mint a rabszolgák és gazdáik a Saturnaliák idején. Elhatározták, keresztény közösséget alakítanak. Közfelkiáltással az öregek tanácsába választották Verecundust, a kendőkészítőt, Cerrinust, a felcsert, Saturniust, az iskolamestert és Norbanus Sorexet, a színészt. Fabius Euport, akin az első csoda esett meg, archonná tették.

Két nő észrevétlen maradt a gyűlésen: Statia és Petronia. Mindketten Nigidus pékségében dolgoztak, és férfigyűlölő hírében álltak. Rosszindulatú pletykáiktól rettegett az egész város. Talán ők lehettek az okai annak, hogy Nigidus mindenről tudott, ami a városban történt.

– Ezeknek nem szabad elhinni egy szavukat sem – sziszegte Petronia –, mindenkinek megadnak mindent, de valójában a nép ellenségei, akik lázadást szítanak.

– Mit tegyünk? – kérdezte Statia. – A császár még nem tiltotta be ezeket?

– Nem, de nem is engedélyezte. Talán még azt sem tudja, milyen veszély leselkedik a birodalomra. A nagy Tiberiusnak volt igaza, aki minden kuruzslót és jövendőmondót elkergetett az országból, és Lucius Pituaniust, mind közül a legveszedelmesebbet letaszíttatta a tarpeusi sziklákról.

A két nő távozott. Csendben, anélkül hogy bárki észrevette volna. Távoztak, de az összes jelenlévőt megjegyezték.

Délig is eltartott, mire a fürdőszolgák végeztek Aphrodisiussal. Egy illatos vízzel teli kádba dugták, majd megmosták szőke haját, és tisztára suvickolták. Egy puha fehér

kendőkkel borított ágyra fektették. Meggyúrták testét, ami jóleső borzongással töltötte el. Friss gyümölcsök levével kínálták, közben egy korinthoszi művész lágy dallamokat játszott kitharáján. Minden kívánságát, még mielőtt kimondhatta volna, teljesítették. Csak egy dolgot nem tudott meg: ki lehet titokzatos vendéglátója.

Amikor a két fürdőszolga, akik nimfákhoz voltak hasonlatosak, Aphrodisiust, akit időközben sáfrányszín tunikába öltöztettek, aminek övén az ezer sesteriust tartalmazó erszény fityegett, a tablinumba vezették, már majdnem mindegy volt, mi fog történni. Abban reménykedett csak, hogy Fortuna most sem fogja cserbenhagyni. A fogadószoba asztalán virág és gyümölcsdíszítések között a legínycsiklandóbb étkek álltak: festőien elrendezett szárnyasok, mártások ezüstedényekben. A szolgálólányok egy díványra mutattak. Aphrodisius fejét baljára hajtva kényelembe helyezte magát. Amire csak rápillantott, a lányok rögtön kínálták is neki – mit parancsol vörös-, esetleg fehérbort?

Aphrodisius egy alabástromkarafra mutatott, ami sötét színű bort sejtetett. Az egyik lány félig megtöltött egy lapos csészét borral, majd tiszta vizet töltött hozzá, és átnyújtotta a vendégnek. Aphrodisius elvette a bort, és mint ahogy azt uránál, Serenusnál oly sokszor megfigyelhette, egy kortyot a földre loccsantott, áldozatul az isteneknek. A pompeji mohón ivott, az egész csészét kiürítette volna, ha nem bukkan föl az egyik függöny mögül a ház úrnője.

Aphrodisius csak a hangjáról ismerte meg szép vendéglátóját, ugyanis időközben teljesen átváltozott. Rectát, hosszú, ezüstszínű ruhát viselt, amit vállán két gemma tartott. A ruha anyagát álló helyzetben, fölfelé szőtték, amitől az minden lépésben fölfelé hullámzott, játékosan körüllengve az asszony kebleit. Minden lépésnél elővillant míves, fekete, bokáig érő cipője, az arbylos, amit a görög tragédiák színészei a női szerep jeleként viseltek. A legfeltűnőbb azonban hajkoronája volt, mely ezúttal ezüstszalagokkal volt felkötve, mint a lictorok vesszőnyalábja. Hófehér karja, nyaka, feketével kihúzott szeme, cinóbervörös ajkai – teljesen elérhetetlen jelenségnek tűnt. Az ifjú így képzelte el álmaiban a Ciprus előtt a habokból kiemelkedő Aphroditét, a szépség istennőjét, aki férjét, a nyomorék Hephaistost a vad Aressal csalta.

– Csodálkozol? – kérdezte a szépség. Aphrodisius megszólalni sem tudott. Mit is mondhatott volna? Talán azt, hogy még soha sem látott ilyen észbontóan gyönyörű nőt? Vagy azt, hogy végre szeretné megtudni, mi ez az egész, és hogy kerül ő ide? Miért pont ő, a pompeji felszabadított?

– Tudod – kezdte az ismeretlen, és Aphrodisius mellé ült a díványra –, rendszeresen át kell öltöznöm. Naponta váltogatom a parókáimat, a ruháimat, sőt még a gyaloghintóimat is. Nem igazán szeretnek engem itt Rómában. Sok ellenségem van. Poppaea Sabina vagyok. Én is Pompejiből származom, mint te.

Jupiterre! Aphrodisius még levegőt venni sem mert. Poppaea Sabina. Hetéra, fúria egy személyben. Úgy érezte magát, ahogy a légy érezheti a pókhálóban. Minden pillantással még jobban a hálóba gabalyodott. Poppaea gyengéd erőszakkal a fekhelyre nyomta. Hosszú fehér ujjai karmokként tartották fogva. Az ifjú hagyta, hogy ezek a csinos fehér ujjacskák kígyóként surranjanak tunikája alá és megragadják priaposát diadalmasan, mint a zsákmányát elejtő sas karmai. Aphrodisius fájdalom és gyönyör között ingadozva felnyögött.

– Kívánlak, pompeji! – súgta Poppaea, és combját az ifjú lábai közé tolta. A nő izgató, forró testét takaró ezüstös recta zizegése annyira felizgatta az ifjút, hogy csípőjét egyre gyorsabb ütemben mozgatni kezdte.

– Kívánlak! – ismételte Poppaea, de most már forró és érzéki volt a hangja. Aphrodisius megragadta a nő hófehér gömbölyű combját, mely olyan sima volt, mint Apolló delfinje. Magára húzta a nőt, a nehéz anyag félrecsúszott, szabaddá téve az asszony másik combját is.

Az előtérből vad kiáltozás hangzott. Amikor Poppaea felismerte szolgálójának, Pyrallisnak hangját, villámgyorsan felállt az ágyról, és rendbeszedte ruháját. Aphrodisius, aki nem értette az egészet, legszívesebben felkiáltott volna, könyörögni akart, hogy ne hagyja abba, érintse meg újra priaposát, szorítsa, amíg fáj, mert még soha nem érzett ekkora gyönyört. De ekkorra már egy hatalmas római katona állt a tablinumban. Azaz a százados nem állt, hanem megpróbálta lerázni magáról a szolgálólányt és két másik rabszolganőt.

– Anicetus? – kiáltott Poppaea döbbenten, és jelt adott a szolgáknak, hogy engedjék el. – Lehet, hogy jó elöljárója vagy a misenumi flottának, hogy durva viselkedéseddel kordában tudod tartani a gályarabokat, de ez nem Misenum, ez Róma. Itt be kell tartanod az illemet!

Anicetus megigazította bőr mellvértjét, levette sisakját, és vigyázzba állt:

– Bocsáss meg viharos érkezésemért, úrnőm, de nagyon fontos hírt hozok. Szolgáid nem akartak beengedni.

– Nagyon is jól tették – dühöngött Poppaea. – Nincs olyan fontos hír, ami miatt megzavarhatjátok délutáni nyugalmamat.

– Tudom jól – válaszolt a százados. Pár lépéssel az ajtóhoz ment, és intett. A jelre egy gályarab lépett a terembe kék sagumban, jobb vállán összefogott rövid katonaköpenyben. Egy nádkosarat hozott be, és szótlanul a földre állította. Aphrodisius felemelkedett fekhelyéről, ki akart osonni a teremből.

– Itt maradsz! – mondta Poppaea anélkül, hogy rápillantott volna. – Mi akar ez lenni, katona?

– Ebben a kosárban a császár üzenetét hozom.

– Mutasd! – mondta Poppaea nyersen, és levette a kosár fedelét. Röviden felsikoltott. Most látta csak Aphrodisius is, mi van a kosárban: egy asszony levágott, vértől csatakos feje. *Homo homini lupus!*[*]

– Octavia? – kérdezte Poppaea. A tiszt bólintott.

Győzelmes mosoly jelent meg Poppaea arcán, mely egyik pillanatról a másikra gonosz vigyorrá változott. Poppaea nevetett, hangosan, vadul, két kezét összecsapta feje fölött, eszelős táncot lejtett, mintha csak egyike lenne a Dionysost kísérő vad némbereknek.

Aphrodisius mereven bámulta. Ahogy röviddel ezelőtt még égő vágyat érzett a nő iránt, annyira undorodott tőle most. Az undor keményen gyomrába hasított, mint a hóhér

---

[*]Ember embernek farkasa

kampója áldozatának testébe a mamertiniai börtön kínzókamrájában: elhányta magát a díványon.

Úgy tűnt, Poppaea nem vette észre Aphrodisius gyengeségét. A tiszthez fordult hízelegve:

– Marcus Silanus küldött?

– Miféle Marcus Silanus? – kérdezett vissza Anicetus. – Én az isteni Caesar parancsára cselekedtem. Ki ez a Silanus?

– Ugyan, senki.

– Remélem, meg vagy velem elégedve – fűzte hozzá Anicetus.

Poppaea a tiszt mellé lépett, megragadta a karját:

– Nagy szívességet tettél nekem. Az isteni Caesar hálája nem marad el.

Anicetus vigyázzba állt, és tisztelgett: *Salve!*[*], majd sietős léptekkel elhagyta a tablinumot. Poppaea tapsolt:

– Pyrallis! – a kosárra mutatott. – Vidd ezt ki! Dobjátok a tyúkoknak vagy a disznóknak.

Aphrodisius felemelkedett. A hátán jeges veríték csorgott. Az ajtó felé fordult. Poppaea parancsát meg sem hallva kiment az átriumba. Egyetlen kívánsága volt: mély levegőt venni, felsóhajtani, megszabadulni a mellkasát szorító érzéstől. Az egyik fal mellett, amelyik táncoló nimfákkal volt díszítve, egy asztal állt, gyümölcsökkel. A gyümölcsöstál mellett pedig egy tőr feküdt, egy tőr, mely feltűnt neki. Ugyanolyan csavart markolata volt, mint annak, amelyikkel megölték urát, Serenust. Aphrodisius tétovázott; meg akarta fogni, szemügyre akarta venni közelebbről is a fegyvert, de ekkor felbukkant emlékezetében haldokló gazdájának képe, látta, ahogy kihúzza nyakából a tőrt, ahogy a vér előbuggyan és az utca kövére folyik. Kirohant a szabadba, mint az űzött vad, amelyik még nem tudja, sikerült-e megmenekülnie a vadász késétől.

Aphrodisius nem tudhatta, hogy Poppaea házában, amióta csak átlépte a küszöböt, folyamatos megfigyelés alatt áll. Nem, nem Poppaea figyeltette, hanem egy titkos szövetség volt kíváncsi rá, ők figyelték minden lépését. Ez a titkos szövetség gazdag nemesekből, előkelő senatorokból és harcra kész katonákból állt. Egyetlen céljuk a császár félreállítása volt. A császár egyre kiszámíthatatlanabbá vált, amióta megmérgeztette atyai barátját, Burrust. Nero vidékre küldte nevelőjét és legbizalmasabb tanácsadóját, Senecát is. Seneca halála – annak ellenére, hogy a császár második apjának számított – úgy tűnt, csak idő kérdése, mert Poppaea is halálos ellensége volt.

Poppaea Sabinát az összeesküvők a Nérót anyja meggyilkolása óta körülvevő védelmi gyűrű gyenge pontjának tartották. A császár a világtól elzárva élt, éjjel és nappal testőrei felügyelete alatt. Poppaea volt az egyetlen, akinek sikerült kicsalogatnia aranyketrecéből, mert nem volt hajlandó a palatinusi palotába lépni addig, amíg a császár feleségül nem veszi.Így került a mit sem sejtő Aphrodisius a politikai harcok kereszttüzébe.

---

[*] Üdv!

„Piso” volt az összeesküvők jelszava, a szövetség feje Gaius Calpurnius Piso után. Piso consulviselt nemesember volt, nagy tiszteletnek örvendett. A Caesarok esküdt ellensége volt azóta, hogy esküvőjén megjelent Caligula, elrabolta menyasszonyát, Livia Orestillát, és három nap múlva megbecstelenítve hozta vissza.

Az összeesküvők esténként titokban találkoztak Seneca birtokán. Rabszolgák nélkül érkeztek, hogy minél kevesebben szerezhessenek tudomást a szövetségről: Piso a vezetőjük, Faenius Rufus egyike a praetorianusok két elöljárójának – róla az a hír járta, hogy viszonya volt Agrippinával, Nero anyjával –, Asper, a centurio, Quintanus senator és Lucanus, a költő, akinek a verseit Nero betiltotta.

Rufus értesülései szerint Nero a Circusban akar fellépni – kocsihajtóként.

– Csak ne énekeljen! – nevetett az öreg Seneca.

– Csak ne énekeljen! – ismételte meg Rufus. A többiek kérdőn néztek rá. – Ez azért jobb nekünk, mert az valószínűtlennek tűnik, hogy egy énekessel történik valami a Circusban, de egy kocsihajtó könnyen kitörheti a nyakát verseny közben.

– Ha arra várunk, hogy kitörje a nyakát – ráncolta össze homlokát Calpurnius Piso –, akkor mi is visszavonulhatunk Tusculanumba, mint a nagy Cicero, vagy Sabinumba, mint Horatius Flaccus, szép nagyokat gondolkodni. Továbbra is ki leszünk téve a Caesar kényének, és retteghetünk az életünkért.

Piso régen érlelődő gondolatát nem merte társai előtt kimondani, nevezetesen azt, hogy természetesen nagyon könnyű visszavonulni vidékre, mint Seneca, könnyű a császár, az anyagyilkos szörnyeteg fejére kitűzni tízezer sestertius büntetést és várni, hogy valaki végre elintézze. De ezt nem mondta ki, csak nézte az öreg filozófust, aki ott ült a sztoikusok szenvtelenségével.

De Seneca hallgatott, mint mindig is tette. Semmi sem hozhatta ki sodrából. Csak akkor szólt, ha már mindent alaposan végiggondolt. Nem véletlenül viselkedett így – Senecának már sokszor szembe kellett néznie a halállal. Harmincévesen Egyiptomba küldték, mert úgy tűnt, még egy itáliai telet nem fog túlélni, de Seneca visszatért, sőt quaestor, majd senator lett. Az isteni Caligula fölvette halállistájára, de nem végezték ki, mert úgy tűnt, amúgy is bármikor meghalhat. Claudius Korzikára száműzte, ami egyenlő volt a halálos ítélettel, de Agrippina visszahozatta, és tizenegy éves fia, Nero nevelőjévé tette. Ez a Nero pedig, immár huszonöt évesen szintén az életére tört.

Seneca nem ismerte a félelmet. Az volt a szavajárása, hogy a bölcsek és a bölcsességre törekvők testükhöz vannak bár láncolva, de jobbik énjük, gondolataik magasabb régiókba törnek. Az életet úgy kell kezelni, mint a katonáskodás kötelességét, amihez az eskü köt. A legjobb, ha az ember nem szereti az életet, de nem is gyűlöli; ugyanis azt így lehet elviselni a legjobban.

– Mit tudtatok meg Poppaea legújabb játékszeréről? – kérdezte az öreg egy idő múlva.

Subrius Flavus, ki a megfigyelésekért és a kémkedésért felelt, így szólt:

– Be kell vallanom, nem túl sokat, de az a kevés, amit tudunk, nagyon érdekes. Az ifjú pontosan illik a tervünkbe.

– Vagyonos?

– Nem. Földönfutó. Azt a kevés pénzt pedig, amivel rendelkezett, eljátszotta. A Circusnál látták.

– Remek! – állapította meg Seneca. – Minden szerencsejátékost meg lehet venni. Milyen idős?

– Nehéz megmondani. Úgy tizennyolc-húsz tavaszt élhetett meg.

– Tehát becsvágyó. Valóban remekül illik a tervünkbe. De beszélj, Flavus, hogyan férkőzött Poppaea közelébe?

A tribunus megvonta vállát:

– Ez jó kérdés. Egyszer csak ott volt. Az embereim csak akkor figyeltek fel rá, amikor Poppaea házába lépett.

– Különös – gondolkozott Seneca hangosan –, egy fiatal pompeji Poppaeánál, aki csak a császárra gondol…

– Ez a pompeji nagyon jóképű – vetette közbe Flavus –, talán Poppaea nézte ki magának őt, és nem fordítva. Az ilyen Poppaea-féléknek is kell egy férfi, ha a férjük a messzi Lusitaniában időzik. – A tribunus felnevetett, de aztán komolyan folytatta: – Hogy fogjunk a dologhoz?

Asper, a centurio, kemény férfi, akinek a brutalitás az arcára volt írva, jobb kezével a tenyerébe csapott, mintha csak valamit szét akart volna lapítani:

– Engedelmes embert faragunk belőle.

– Ostobaság! – csattant fel Piso. – Gondolkozz, Asper, mielőtt az öklödet használod! Azért vallottunk eddig is mindig kudarcot, mert az akcióinkat rosszul terveztük és túl gyorsan bonyolítottuk le. – Piso ajkai összeszorultak, szeme haragosan villámlott. – Ha csak az Agrippina hídjánál történtekre gondolok, égnek áll a hajam.

A többiek egyetértően morogtak.

– Nevetséges, nevetséges! – Piso a földre köpött, Rufus szégyenkezve maga elé nézett, ugyanis ő volt a hibás. Faenius Rufus, akire a merénylet kidolgozását bízták, mindent percre pontosan kitervelt: a császárt egy veterán ünnepségre mentében az Agrippina-hídnál kellett volna megtámadni és legyilkolni. A holttestet a Tiberisbe hajították volna. Gaius Pisót még azon az estén Caesarnak kiáltották volna ki. Tulajdonképpen semmi sem jöhetett volna közbe. Rufusnak volt egy fél praetorianus cohorsa. De egy előre nem látott esemény meghiúsította a tervet: a veteránok nem a Mars-mezőn várták a Caesart, hanem énekelve elébe mentek. Így hát Rufus és a praetorianusok hirtelen egy kiszolgált katonasereg közepén találták magukat.

– Mi hasznuk a szitkoknak? – kérdezte Seneca. – Lehet, hogy jobb lenne, ha odalépnék Nero elé, úgy ahogy azt már több százszor tettem. Megmondanám neki, hogy nem fiam többé, hanem egy fenevad, aki az oroszlán hírét és a hiéna álnokságát egyesíti magában. A rómaiak jobban félik, mint a háború borzalmait. Ekkor tőrt rántanék, és a halálba küldenem.

Erre az összeesküvők felbolydultak. Egyikük azt mondta: a császárgyilkosság nem a filozófusok dolga, mások azt kifogásolták, hogy Seneca nem rendelkezik elég testi erővel, Lucanus a költő pedig így kiáltott:

– Seneca, te egy életen át szavakkal küzdöttél, gondolataid az emberek lelkébe hatoltak. Te nem az a fajta vagy, aki tőrt ragad. Csak értelmetlenül ott vesznél.

– Mi is a halál? – szólt az öreg Seneca, és összefonta karjait. – Nem kötődöm jobban az élethez, mint a halálhoz. Sokan, akik az életükben nem tudnak nevet szerezni, éppen haláluk által jutnak megbecsüléshez. Gondoljatok Socratesra és az ő méregpoharára. Vegyétek el Catótól kardját, s ezzel hírének egy része is szertefoszlik. Csak azt akarom mondani: lehet, hogy halálom nemes életem méltó folytatása.

A jelszóval ajkán Rufus libertinusa lépett a tablinumba. Odament urához, és a fülébe súgott valamit. Az kezébe temette arcát. A többiek kíváncsian nézték az eseményeket.

– Octavia – mondta egy idő múlva. Mindenki tudta, mi történhetett.

– Poppaea volt a megbízó? – kérdezte Piso.

– Úgy tűnik, Nero van a dolog hátterében. Anicetus egy kosárban vitte Octavia fejét Poppaeának – mondta Faenius Rufus.

– Tehát Poppaea elérte célját – állapította meg Piso.

– De a császár is! – fűzte hozzá Rufus. – Most már biztos, hogy Poppaea a Caesar hitvese lesz.

Poppaea telhetetlen nőszemély volt, Aphrodisius pedig még túl fiatal ahhoz, hogy kiszabaduljon hatása alól. Már az első napon el akart menekülni, egyszerűen el akart futni, alámerülni a nagyvárosban. Ám egyetlen szó, egy gyengéd érintés elegendő volt, s a pompeji meglágyult, mint a viasz, amit Apolló papjai istenüknek áldozatul szoktak bemutatni.

Együtt háltak, vadul, buján, és Poppaea, a megközelíthetetlen, a magabiztos, a kegyetlen újra és újra átváltozott. Mint egy vadmacska, úgy játszott az ifjúval, marcangolta, akár egy tigris, simogatta, mint egy anya – és rajongott érte, mint egy gyereklány.

Az első estén „Adonisomnak" nevezte. A másodikon „Cupidómnak", a harmadikon „Herculesemnek" – azonban a negyedik estén Hercules egyedül maradt, csakúgy mint a rákövetkezendő estéken. Amikor megkérdezte Pyrallist, a szolgálólányt, vagy Polybiust az írnokot, hol lehet úrnője, azok tanácstalanul vonták meg vállukat.

Aphrodisius csalódottan indult Gavius keresésére. Az első útja a Circus Maximushoz vezetett, a fogadóba, ahol elváltak útjaik. Először a számlája iránt érdeklődött. A fogadós elmondta, hogy a rabszolga tisztességgel fizetett, hogy is tett volna másképp, hiszen bithyniai. Gavius tartózkodási helyét azonban nem tudta megnevezni, de állítólag látták az üstfoltozó Metellussal, akinek műhelye a Circus másik végén található.

Metellus, aki természetesen bithyniai volt, gyanakodva fogadta a jól öltözött Aphrodisiust. Az ifjú meséje, miszerint úgy lógott meg rabszolgája elől, nem tűnt éppen szavahihetőnek: inkább a rabszolgák szoktak szökni, mintsem az urak. Végül bevallotta, hogy tudja, hol van Gavius, este jöjjön vissza Aphrodisius, ha valóban igaz a történet, úgy biztos eljön a rabszolga.

Természetesen este ott volt Gavius. Sírt a boldogságtól, amikor megölelhette urát. Hitetlenül hallgatta Aphrodisius történetét, de a drága ruhát és ura erszényét látva szertefoszlottak kétségei. Nevetve rázta meg a fejét.

Poppaea esquilinusi házában hatalmas sürgés-forgás volt, pedig napok óta nem is látták a ház úrnőjét. Aphrodisius óvatosan megkérdezte Polybiust, hogy a házba hozhatná-e rabszolgáját. Az írnok nagyon örült a hírnek, mert így nem kell neki magának rabszolgát vásárolnia Aphrodisius részére. A pompejit ugyanis Poppaea megbízta a birtokok elszámolásainak intézésével.

Miközben a pompeji bosszankodott, hogy Poppaea szó nélkül eltűnt, Gavius nagyon jól érezte magát új otthonában, különösen hatalmas étvágya és nem kisebb jókedve tették népszerűvé a házban. Pár nap múlva már pontosan tudta, hogy a majd' kétszáz főt számláló személyzetben ki kinek az ellensége, barátja, vetélytársa – mindenesetre meg volt győződve arról, hogy tudja. Természetesen a nagy felbolydulás oka sem maradt rejtve előtte: Poppaea és Nero esküvője miatt volt a készülődés.

Castorra és Polluxra! Aphrodisius nem talált szavakat. Ez az asszony, aki vele, a felszabadítottal hált, most feleségül megy Néróhoz! Zavarodottságot, kétségbeesést érzett. Gavius megpróbálta vigasztalni, tanácsot adni neki, megmagyarázni a történteket. Egy császárral nem szerelemből, hanem érdekből szokás frigyre lépni. Ez minden eddigi császári hitvesben közös volt. Mindenesetre az soha nem volt szokatlan, hogy a Caesar hitvese a palatinusi palotán kívül kereste a szerelmet.

Aphrodisius abban az irigylésre méltó helyzetben van, hogy kedvére lehet a császárnénak.

Aphrodisius szemére ezen az éjszakán nem jött álom. Nem hagyta nyugodni a gondolat, hogy Poppaea kihasználta, mint egy lupanari hímringyót, de eközben egyre jobban vágyott a nőre, aki akkora érzéki örömben részesítette. Nem ő használta ki Poppaeát? Nem ő volt az, aki úgy kezelte, mint egy kurvát?

Az utcáról kiáltások szűrődtek a házba, kövek csapódtak a falaknak. Aphrodisius óvatosan az egyik ablakhoz lépett, és kinézett az utcára. A házat hatalmas tömeg vette körül. Fáklyák fénye táncolt a kiáltozó emberek arcán. „Agrippina, Octavia. Ki lesz a következő?”

Polybius nagy bátorságról tett tanúbizonyságot. Kiállt az egyik ablakba, és azt mondta az összegyűlt pár száz embernek, hogy ha haragjuk Poppaeának szól, akkor a Palatínusra kell menniük, ugyanis az úrnőt immáron ötödik napja nem látták otthon. Erre az emberek szitkokat szórva kioltották fáklyájuk lángját, és a Forum irányába indultak. Aphrodisius azon gondolkodott, hogyan is tudna ebből az egyre kellemetlenebbé váló helyzetből megszabadulni.

Augustus havának nonáján a város utcáin nyugtalanság uralkodott. A polgárok tülekedve és szitkozódva vonultak az élelmiszerraktárakhoz. A raktáraknál a császár Poppaea Sabina eljegyzése alkalmából ingyen gabonát osztatott, minden szegénynek három modius búzát. Roma dea![*]Ez nem volt sok: az ehhez hasonló alkalmakkor a Caesarok ennek tízszeresét szokták kiosztani. Ám az isteni Nero nem állt túl jól. Az egyiptomi provincia, mely az egész birodalom gabonatermésének felét adta, rossz évet zárt: kevés volt a termés. Így történt hát, hogy a büszke plebejusok, akik hosszú sorokban

[*] Róma istenei!

vártak az adagjukra, amikor megkapták azt, rögvest a porciókat osztogató tisztviselők lába elé öntötték a búzát.

A készülődések Poppaea házában sejteni engedték, hogy acsászárné az esküvő napján vissza fog térni. Aphrodisiust rettenetes izgalom kerítette hatalmába. Félt a találkozástól. Amit már korábban is megdöbbenéssel vett észre, ezen a napon még furcsábbnak tűnt: Poppaea házában az élet ment tovább a maga szabályos kerékvágásában. Az összes rabszolga és felszabadított tette a dolgát. Mindenki megkapta utasításait, amit valaki ellenőrzött. Először azt hitte a pompeji, hogy Polybius kezében futnak össze a szálak – aztán észrevette, hogy Polybiust is minden nap egy másik szolga ellenőrzi.

Poppaea nem jelent meg a házában. A császár esküvője zárt kapuk mögött, a Palatínuson zajlott. Nero féltette az életét. Nem is alaptalanul. A virágokat és a koszorúkat, amikkel az ifjú házasok szobrait a Forumon és a város templomai előtt feldíszítették, a feldühödött emberek lerángatták és széttaposták. Azok, kik a császár ellenségei voltak, örömmel tapasztalták ezeket a jeleket.

Este fáklyákat gyújtottak, a drága szőnyegek is előkerültek, pompás lakomát tálaltak a tablinumban, a rabszolgák ünnepi ruházatot öltöttek. Mindenki várta, hogy Poppaea feltűnjön az isteni Caesarral. De nem ők, hanem egy görbe lábú, alig harminc év körüli férfi érkezett. Fejének kopaszságát paróka alá rejtette, úgy vonult be a házba, mint egy páva: Lusitania quaestora, Marcus Salvius Otho.

Otho túlzott pátosszal könnyeket hullatott, mint egy Agrippa színházában játszó színész. Átkozta a napot, amelyen anyja, Albia Terentia a világra szülte. Jajgatott, mert az isteni Neró, akivel egykor ő is megosztotta ágyát, most elvette a feleségét, anélkül hogy őt, Othót megkérdezte volna. De a császárnak nem volt elég, hogy nem engedte be az esküvői asztalhoz, praetorianusok vezették ki a palotából, miután Rufus az előre elkészített válólevelet az orra alá dugta, hogy írja alá.

– Igyatok, amennyit csak bírtok! – kiáltotta Otho, miközben a házban fel-alá rohangálva összecsődítette a személyzetet. – Az isteni Nero eltilthat asztalától, de a trónját nem fogja tőlem megvédeni. Ettől aztán mindenki megijedt. MarcusSalvius Otho a Flaviusok legjobb barátjának számított. Azt mesélték, hogy Otho csak színből vette feleségül Poppaeát, hogy aztán Nero kedvére találkozhasson vele, amikor csak akar. Poppaea volt talán, aki szétválasztotta a barátokat, vagy csak Nero beteges félelme a merénylőktől?

A szolgák engedelmeskedtek, pedig ebben a házban Otho már nem parancsolt. Bort, húst és gyümölcsöket hoztak, és éltették a quaestort, ahogyan az jó vendégeklátókhoz illik. A zenészek játszottak. Otho rávett két numídiai rabszolgát, hogy táncoljanak. A rabszolgák csak nagyon nehezen álltak kötélnek, és utána sem voltak igazán művésziek taglejtéseik, pedig Otho szorgalmasan töltötte beléjük a vörösbort. Végül egy széles csípőjű, vad aquitaniai rabszolganő felugrott az asztalra, és táncolni kezdett az ínycsiklandó ételek és a friss gyümölcsök között. A fekete ifjoncok gyorsan háttérbe vonultak. A közönségnek nagyon tetszett a nő mutatványa. Tapsukkal még jobban felajzották a táncost. Mozdulatai olyanok voltak, mint a vedlő kígyóé. Lehámozta magáról

ruháit, mellét, ölét simogatta. A szolgák szőlőszemekkel dobálták, ezek kis kék foltokat hagytak bőrén, a szőlőlé patakocskákban csurgott testén, mint a friss vér.

Othót kevésbé szórakoztatta a tánc, mint a rabszolgákat. Hatalmas mennyiségű nehéz chiosi bort öntött le torkán, mérgesen nézett maga elé, amikor egyszerre Seleucos, Poppaea házi csillagjósa lépett elé, és kezét üdvözlésre emelve megkérdezte, hisz-e a csillagokban.

– *Quid in futurum cras, fuge quaerere*[*] – válaszolta Quintus Horatius Flaccust idézve a qaestor –, ám ha jót ígérnek…

– Mi az, hogy jó? – a csillagjós megvonva vállát. – Azt úgyis csak életed végén fogod megtudni. A legtöbben a pénz után futnak. A pénz a rómaiak egyetlen istene: ez az isten több embert öl meg, mint az összes gonosztevő együttvéve. A pénz nem boldogít, éppen ellenkezőleg.

– Ezt megerősíthetem, csillagok tudója. Sokszor azt hiszem, boldogabb voltam, amikor apám, Lucius botjával vert meg, mint az engedetlen rabszolgákat. Utána mindig arra gondoltam, hogy apám fiatalon meg fog halni, és én a gazdag aranyifjak életét élhetem. Reményeim teljesültek: Lucius rám hagyta vagyonát, de most sokkal nagyobb gondokkal kell küzdenem, mint annak előtte. Régen csak atyám pálcájától kellett félnem, most mindenki rám feni a fogát. Még Nérótól, legjobb barátomtól is tartanom kell.

Erre összeráncolódott az öreg homloka.

– Félelmed nem megalapozatlan, de Nero felől biztos lehetsz…

Otho kérdőn nézett Seleucosra.

– Mars jegyében születtél? – érdeklődött a csillagjós. Otho bólintott.

– Akkor előnyben vagy Néróval szemben – Seleucos elgondolkozott.

– Beszélj hát, öreg! – erősködött Otho.

Seleucos tétovázott, körülnézett, majd lesütött szemmel suttogta:

– Elmondom neked, ami a csillagokba van írva, de senkinek ne add tovább! Túl fogod élni Nérót.

Otho arcán átsuhant egy mosoly, mely vigyorrá változott, majd egy rövid vakkantássá, amit akár nevetésnek is nevezhetnénk. Otho öt évvel volt idősebb Nérónál. A csillagjós arca fontoskodó kifejezést öltött, olyan képet vágott, mint aki tisztában van szavai súlyával. Felemelte a kezét, felhúzta szemöldökét, és közelebb húzódott Othóhoz.

– Ez még nem minden – suttogta Seleucos. Beszélgetőtársa izgalmát hosszú szünettel fokozta. A quaestor övéhez kapott, leoldotta teli erszényét és a jós kezébe nyomta, ahogy az jó hírek esetén szokás volt. – Jegyezd meg a 37-es számot. Fontos szerepet fog játszani az életedben.

– Magyarázd meg szavaidat! – rohant Otho a csillagjósra. – Milyen jelentéssel bír ez a szám?

– A csillagok nem mondanak el mindent részletesen – vonta meg vállát Seleucos –, ám ez a szám diadalodat fogja jelenteni, de…

– De? – kérdezte Otho – De?

---

[*]Ne kérdezd, mit hoz a jövő

– …de a végzeted is ez a szám lesz.

– A végzet és legnagyobb diadalom? – Otho döbbenten nézett maga elé. – Mit jelentsen ez?

– A végről most ne szóljunk – válaszolt Seleucos –, a vég mindenkinek születése pillanatától meg van írva. Ami a dicsőséget illeti: nem maradsz el semmiben az isteni Nero mögött.

Még mielőtt befejezhette volna a csillagjós a mondatot, Otho felugrott, megölelte és megcsókolta, mintha csak a legjobb barátja lett volna. A körülöttük lévők felfigyeltek a szokatlan eseményre, és kíváncsian nézték őket. Azonban Seleucos, akinek szemmel láthatóan kínos volt a váratlan érzelemkitörés, kiszabadította magát az ölelésből és üdvözlésre hajtotta meg fejét. Aztán gyorsan eltűnt az ünneplő emberek között.

– Igyatok, barátaim, igyatok – kiáltott a quaestor, és megemelte boroscsészéjét. – Igyatok, amennyit csak tudtok, igyatok a szerencsémre, mely az isteni Néróéval vetekszik!

Akik megértették a férfi szavait, döbbenten álltak. Azok pedig, akik a kéjes táncosnő feltárulkozását nézték, lassan egymás után elcsendesedtek. A quaestor szavai futótűzként terjedtek a szolgák között, akik megbotránkoztak azon, hogy Otho egyenrangúnak tartja magát a Caesarral.

– Mit bámultok? – kérdezte Otho akadozó nyelvvel. – A csillagjós megjövendölte, hogy túl fogom élni Nérót. Kérdezzétek csak meg az öreget. – De Seleucos eltűnt, ám valószínűleg senki sem merte volna meghazudtolni a quaestor szavait, melyek felségsértőek voltak, gyalázatosak, mint egy Vesta-szűz meggyalázása.

A szolgák közül mindenki tudott Nero és Otho szoros barátságáról, Poppaeával való látszatházassága is ismert volt. Annál inkább meg volt most döbbenve mindenki. Otho állna a lassan közismertté váló összeesküvés mögött, vagy csak provokál, hogy kiugrassza az igazi összeesküvőket?

– Igyatok! – kiáltott a quaestor, hogy megtörje a feszült csendet. Dülöngélő lépteivel körbejárt a teremben, és mindenkinek, aki az útjába akadt, a szájához nyomta boroscsészéjét.

– Nem mindennap ünnepelhettek együtt uraitokkal, rabszolgák!

Poppaea szolgái és libertinusai riadtan húzódtak félre. Lassan mindenki kimenekült a tablinumból. A meztelen táncosnő összekapta ruháit, és csendben eltűnt.

– Hát te? – fordult Otho az egyetlen emberhez, aki nem távozott: Aphrodisiushoz. – Te miért nem futsz el, mint a többiek, mint ezek a bűzlő patkányok, akik nyüszítve bújnak silány fészkükbe?

– Miért kellene elfutnom? – kérdezte a pompeji, és bátran nézett a férfi szemébe.

– Miért, miért – zsörtölődött Otho. – Az ok ugyanaz, ami miatt mindenki kerül engem: nem akarnak egy olyannal inni, aki azt állítja, túl fogja élni a Caesart. Ez felségárulás. Nem gondolod?

– Ha a csillagokban ez áll… Akkor a császárnak a csillagjóslást be kéne tiltania. De nem így tett… tehát, nem lehet felségárulás, ha Seleucos elmondja a csillagok üzenetét.

– Tetszel nekem, ifjú! – húzta össze szemöldökét Otho. –Bátor és okos vagy. Mi a neved, mit keresel itt?

– Hogy én? Aphrodisius vagyok, a felszabadított. Pompeji-ből származom, ahol a nagy földrengés előtt adószedő voltam. A katasztrófában elvesztettem uramat, családomat és munkámat. Most itt, Rómában próbálok szerencsét. Poppaea adott egy lehetőséget, felfogadott intézőnek. Értek a számok nyelvén.

Otho erőlködve próbálta meg engedetlen nyelvét megzabolázni.

– Csodálkoznék, ha Poppaea nem egy utcasarkon szedett volna össze…

Aphrodisius megbántva maga elé nézett, nem szólt egy szót sem.

– Érts jól, pompeji. Nem bántani akarlak, de hat éven keresztül voltam ennek a nőnek a férje. Tudom, hogy szereti az ilyen kalandokat. Olyan, mint Canens, a szép nimfa, aki elcsavarta Picus fejét, aztán a Tiberisnél köddé vált. A legtöbben soha többé nem látják.

Aphrodisius bólintott. Milyen igaza volt a quaestornak. Vele is ez történt: három éjszaka után Poppaea eltűnt, mintha csak köddé vált volna.

– Szerencséd van, hogy adott munkát – kezdte újra Otho.

– Ismerek olyan római ifjakat, akiket egy este után a rabszolgák kergettek ki a házból. Jó lehettél. – A quaestor szavai elismerően hangzottak.

A pompeji zavartan bámulta a padlót borító piros-fehér mintázatú mozaikot. Mit mondhatna erre? Szégyellte magát, de bevallja? Mondja meg, hogy félt az asszonytól, attól a pillanattól kezdve, hogy betette lábát a házába? Azt, hogy nap mint nap azon gondolkodott, hogyan tudna elmenekülni ebből a házból, ebből a városból?

– Én nem akartam, nem akartam ezt az egészet – reszketett Aphrodisius. – Még arra is gondoltam, hogy levetem magam a tarpeiusi sziklákról, mert elkockáztam a pénzemet. Akkor hirtelen előttem termett, mint egy grácia, és így szólt: Jöjj velem! Követtem, anélkül, hogy gondolkodtam volna, még azt sem tudtam, hogy kicsoda ő.

– Nem kell mentegetőznöd – szólt Otho. – Ő ilyen. Ha nem téged talál, most más állna a helyeden. De így megismerhetted Poppaea szenvedélyét. Ezt irigylem tőled, mert Libitina, a kéj istennője sem olyan tüzes, mint Poppaea. De…

– De? – vágott közbe Aphrodisius

– De hát Libitina, mint tudod, nem csak a kéj istennője…

– Hanem a halál istennője is. Tudom – felelte Aphrodisius.– Mit akarsz ezzel mondani, quaestor?

Otho megvonta vállát, mint akit egy gondolat kínoz:

– A császár kiszámíthatatlan. Senki sem tudhatja, mikor van kegyes hangulatban, s mikor kell haragjával számolni. Nézz rám! Amióta a *toga vírilist*[*]viselhetem, barátomnak hittem Nérót. Amikor a messzi Lusitaniából visszahívott, azt hittem, barátként fog újra üdvözölni. Valójában veszélyben van az életem. Nem szívesen lennék jelen, amikor Nero megtudja, hogy kivel osztotta meg ágyát Poppaea az esküvő előtt két héttel.

Aphrodisius felugrott, de a quaestor visszanyomta helyére.

– Most nem szabad meggondolatlanul cselekedned, pompeji. A nyúl is akkor esik áldozatul a kígyónak, amikor menekülni próbál.

---

[*]A nagykorú római polgár díszes viselete

Amíg beszélt, Otho egy tőrt húzott elő ruhája ráncai közül, és a tablinumot szegélyező oszlopok közé lépett.

Csak most fedezte fel Aphrodisius az oszlopok között megbúvó árnyat. Otho előrántotta a kéretlen hallgatóságot.

De az idegen kiszakította magát a férfi kezei közül, és támadó testhelyzetben, mint egy fegyvertelen gladiátor, méregetni kezdte Othót.

– Gavius! – ismerte föl a pompeji rabszolgáját.

– Ismered ezt az embert? – Otho megtorpant.

– Ne bántsd! Ő az én bithyniai rabszolgám, Gavius.

– Szamár! – ripakodott rá a quaestor. – Ez az életedbe kerülhetett volna. Nem volt túl okos ötlet egy oszlop mögött hallgatózni.

– Inkább élő szamár, mint halott filozófus! – kötözködötta bithyniai.

De Otho nem nyugodott:

– Nem tudod, rabszolga, hogy manapság életveszélyes kihallgatni mások beszélgetését, ma, amikor mindenki ellenség, amikor mindenki az életét félti?

– Ezt nagyon jól tudom, quaestor, de honnan tudhattam, hogy te nem törsz uram életére?

– Ő nagyon hűséges szolga – fűzte hozzá Aphrodisius bocsánatkérően –, bithyniai, meg kell, hogy értsd. Ő az én Eumaiosom, a kondásom, aki mint Odysseusra, hűségesen vigyáz rám.

– Mindketten ugyanannak az asszonynak estünk áldozatul – nevetett keserűen Otho. – Ez szövetségesekké tesz bennünket. – Egy chiosi borral telt csészét nyújtott Aphrodisiusnak:

– Itt van, igyál. Igyunk a barátságunkra. *Carpe diem!*[*] Ki tudja, élünk-e még holnap!

Gavius részvéttel nézte a quaestort, majd könyökével oldalba bökte Aphrodisiust:

– Euphrosine, a legvidámabb grácia nem látogatta meg ma a quaestort, mi?

– Okos fickó ez a bithyniai – nevetett Otho. – Megveszem. Mennyit kérsz érte?

– Nem eladó.

– Jó, akkor a kétszeresét fizetem.

Aphrodisius megrázta a fejét, de Gavius tréfás buzgalommal megkérdezte, hogy Otho mennyit szánt volna rá.

– Ezer sestertiust.

– Ezer sestertiust? Cardeára, a sarokpánt istennőjére, tényleg azt hitted, hogy kétezer sestertiusért megvehetsz egy olyan rabszolgát, mint én?

– Háromezer sestertius!

– Háromezer? Azt hiszem, nem jól hallottam. Háromezer sestertius egy bithyniaiért? Aphrodisius, hallottad ezt? Szamárnak nevez, majd ajánl ezért a szamárért háromezer sestertiust. Az állatvásárban hat szamarat kapsz ennyi pénzért, de ha okos vagy, kevesebb szamárral is beéred, és még hajcsárt is veszel melléjük.

– Állj, elég az ostobaságból! – morgott Aphrodisius. – Azt mondtam, hogy a szolgám nem eladó.

---

[*] Ragadd meg a napot!

– A hajcsárok istennőjére, Euponára! Háromezer sestertius! Csak azt akartam megtudni, mennyit érek – szabadkozott Gavius egyik lábáról a másikra állva.

– Ezért a fickóért irigyellek – mondta Otho –, szívesen magammal vittem volna Lusitaniába. Az ottani rabszolgák szó szerint csak hajcsároknak valók.

– Visszatérsz provinciádba? – kérdezte a pompeji.

– Még ma este – válaszolta Otho. – A hajóim Ostiában várnak. Rómában túl forró a lábam alatt a talaj. De higgy nekem: Róma már túlélt egy Tiberiust, egy Claudiust és egy Caligulát… Nérót is túl fogja élni.

Negyedik fejezet

Az enyhe tavaszt kemény tél követte. A Tiberisen jégtáblák úsztak. A legszegényebbek közül, akik a termák eldugott sarkaiban töltötték az éjszakát, sokan megfagytak. Egész Róma fellélegzett, amikor martius kalendája meghozta a ragyogó, virágos tavaszt.

Aphrodisius ekkorra már berendezkedett Poppaea házában, és mivel a számokkal olyan jól bánt, mint a samosi Pythagoras, átvette a teljes könyvelést. A palotából érkező követek ellenőrizték munkáját, megbízásokat hoztak, majd eltűntek anélkül, hogy akár egyszer is említették volna Poppaea nevét. Az ő írásbeli kéréseire, kérdéseire soha nem érkezett válasz. Poppaeát az esküvő óta nem látta, sokszor még abban is kételkedett, hogy egyáltalán életben van. A császár kiszámíthatatlansága olyan fokra hágott, hogy bármi elképzelhetővé vált. Aphrodisius többször felkereste a Marcellus színházában – amit Augustus építtetett unokaöccse tiszteletére – tartott előadásokat, ugyanis Nero itt szokott énekesként fizetett közönség előtt fellépni.

Az a reménye, hogy az első sorban egyszer megpillanthatja Poppaeát, soha nem teljesült. Persze Aphrodisius nem tudta, mit tenne, ha egyszer mégis megpillantaná a császárnét; csak annak ellenállhatatlan vonzerejét érezte. Poppaea nem látogatta férje fellépéseit, így kénytelen volt megelégedni az asszony szobrainak csodálatával. Mivel a hideg érc elérhetetlen volt szenvedélye számára, Aphrodisius csak szemével, képzeletében ölelhette, csókolhatta szerelme tárgyát, mintIxion Nephelét, a felhőistennőt, aki csak hasonlított Hérára. Azok a nők, akikkel ebben azt időben találkozott, mindössze fantáziáját gyújtották lángra, a szívét soha; egyikük sem tudta felvenni a versenyt Poppaeával.

Egy napon Gavius azt a hírt hozta, hogy Poppaea azért nem mutatkozik a nyilvánosság előtt, mert áldott állapotban van – nem akarja, hogy az emberek formátlanul, nagy hassal láthassák. Ez a pletyka Longinustól származott, Pyrallis kedvesétől, a praetorianustól. Ő volt az egyetlen, aki személyesen találkozhatott a császárnéval.

Prefer obdula![*]Rómában újra volt miről vitatkozni. Terjedtek a disznó viccek. Ezek a tréfák arra irányultak, hogy Nero számos szerelme közül egy sem mutatott még csak hajlandóságot sem arra, hogy utánpótlást biztosítson a császári háznak. Most hirtelen, alig fél év alatt hogy sikerülhetett a dolog Poppaeával? Venus hasára, ki lehet az apa?

Aphrodisius egész testében reszketett, amikor meghallotta a hírt. Napokon keresztül nem jött álom a szemére. Kétségbeesetten járta a Circus környéki kocsmákat, alig szólt pár szót, és munkáját meg saját magát teljesen elhanyagolta. Ez az állapot heteken keresztül

---

[*]Tűrj, légy erős! (Catullus)

tartott, az egyetlen dolog, amit minden nap megkérdezett hűséges, aggódó rabszolgájától, hogy nincs-e új híre a palotából?

Végül elterjedt az a pletyka, hogy Poppaea már nincs is a Palatínuson. Hatvan válogatott rabszolga vitte egy fekvő-gyaloghintón Antiumba, a latin partokhoz, hogy a gyermek Fortuna városában születhessek meg, ahol a Caesar több mint huszonöt évvel azelőtt meglátta a napvilágot.

Egyszer csak megérkezett a hír, hogy Poppaea egészséges leánygyermeknek adott életet, aki a Claudia nevet kapta. A gyermek és édesanyja emellett még megkapták az Augusta kitüntető címet is. Az örömhír hallatán a császár és az egész senatus elment Antiumba, hogy tiszteletét tegye az anyai örömöktől még szebbé vált császárné előtt. Aphrodisius napokig bolyongott a városban. Nappal Poppaea szobrait nézte, éjszaka pedig a Circus melletti bordélyokban keresett olyan nőket, akik Poppaeára akár csak egy kicsit is hasonlítanának – eredménytelenül.

A harmadik napon a Három Priaposhoz címzett bordélyban találkozott egy csodaszép asszonnyal, aki már nem volt fiatal, de asszonyi szépsége éppen a maga teljes szépségében pompázott. Aphrodisius rögtön tudta, hogy Hersilia, e törékeny termetű, nemes arcú asszony, nem szegénységből vagy „hivatása" miatt volt a házban, hanem egyike volt azoknak a római nőknek, akik így próbálták megszerezni azt a kielégülést, amit otthon nem kaptak meg. Annak ellenére, hogy a pompeji azért ment a bordélyba, hogy együtt lehessen egy kurvával, akire rá akarta zúdítani féltékenységét és kiéletlen vágyait, végül a szép idegenhez csapódott, és kölcsönösen kiöntötték egymásnak szívüket, mintha csak régi barátok lettek volna. Ezt az éjszakát Aphrodisius Hersilia előkelő aventinusi házában töltötte, egy sárga baldachinnal fedett ágyban, a szép úrnővel oldalán. Szinte itta a nő szavait, de megérinteni nem merészelte.

Hersilia férje egy évvel korábban halt meg karthágói mocsárlázban. Az asszony azóta egyedül vezette férje vállalkozását, egy szövőüzemet, amely havonta több pénzt hozott, mint amennyit egy év alatt el lehetett költeni. Gazdag római kérőket utasított el, mert érezte, a házassági ajánlatok nem személyének, hanem vagyonának szólnak. Ez volt az oka annak, hogy a Három Priapos házában keresett kikapcsolódást, pedig Talasióra, a nászágyak istenére, ez nem volt könnyű neki.

A szép takácsné azon asszonyok közé tartozott, akik pontosan ismerték férfiakra gyakorolt hatásukat, akik célzott tartózkodásukkal nagyobb szenvedélyt képesek szítani, mint más asszonyok széttárt combjukkal. Így hát Aphrodisius már majdnem el is felejtette Poppaeát, de akkor újabb hír kelt szárnyra, nevezetesen, hogy a kis Claudia Augusta valami ismeretlen betegségben haldoklik. A római templomok körül áldozati tüzek füstje gomolygott három napon keresztül. A harmadik napon heroldok dobszóval adták tudtára a rómaiaknak, hogy Claudia Augusta, az isteni Nero és Poppaea Augusta leánya halott. A császár kívánságára a gyermeket isteni rangra emelték, és császári temetést kapott. Nero templomot építtetett tiszteletére a Forum közelében.

Poppaea továbbra is elérhetetlen maradt Aphrodisius számára; de nap mint nap találkozhatott utasításaival. Hersilia kérésére, aki úgy gondolta, többet használhat neki Aphrodisius a takácsüzem vezetésében, mint a láthatatlan Poppaeá-nak, megkérte, költözzön hozzá, és vezesse pénzügyeit. Aphrodisius levélben kérte egykori szeretőjét,

hogy bocsássa el. Válaszlevél helyett Polybius komolyabb összeget nyújtott át addigi szolgálatai elismeréséül. Augustus hónapjának nonáján Aphrodisius és bithyniai rabszolgája Hersilia házába költöztek.

Hersilia teljesen más volt, mint azok a nők, akikben eddig örömét lelte. Ő azokat az asszonyokat szerette, akik nőiességüket nyíltan vállalták, mintegy nyilvánosan viselték. Hersilia éppen az ellentéte volt ennek: előkelően tartózkodó volt, arisztokratikus hidegséggel mozgott, ami bizonyos megközelíthetetlenséggel ruházta fel – éppen ez a távolságtartás volt, ami izgatta Aphrodisiust.

– Remélem – mondta Hersilia feltartott fejjel –, nem fogsz visszaélni a helyzeteddel. Megbízom benned.

– Teljesítem akaratodat, szép Hersilia. Ha azt akarod, hogy megérintselek, megérintelek. Ha azonban nem kívánod közelségemet, távol maradok tőled.

Ezen az éjszakán, amikor együtt aludtak, a pompeji megkérdezte az asszonyt, közeledhet-e hozzá, de még mielőtt kezét az asszony hullámzó keblére tehette volna, amit csak egy áttetsző hálóruha rejtett, Hersilia így szólt:

– Csak azt akarom, hogy itt légy velem. – Aphrodisius engedelmeskedett.

A következő estén a pompeji szétnyitotta az asszony köntösét, de nem érintette meg, csak csodálta a nő testének törékeny szépségét. Hersilia elfordította fejét. Hirtelen megkérdezte a pompejit, hogy elfelejtette-e ígéretét. Nem felejtette el, mondta Aphrodisius, még akkor is tartaná magát hozzá, ha elepedne a vágytól, mint Narcissus saját tükörképe előtt.

A harmadik éjjelen Aphrodisius arra ébredt, hogy priaposa tettvágytól ég. Hersilia felé fordult, hogy az asszony érezze keménységét; de Hersilia egyenletes lélegzetén hallotta, hogy mélyen alszik. Aphrodisius gyengéden, lassan nekifeszült az asszony zárt kapujának, ami elsőre keménynek, elutasítónak tűnt, mint a Vesta-templom ajtaja, aminek küszöbét férfi nem léphette át, de csakhamar meglágyult. Csak egy kis lökés kellett, és a pompeji álmai megvalósulhattak. Lopva, mint egy tolvaj hatolt be úrnője testébe.

Hersilia álmában viszonozta mozdulatait. Aphrodisius a nyakához dörzsölte homlokát. Nem érdekelte többé, alszik-e az asszony vagy ébren van. A több napos vágyakozás elvette az eszét. Mozdulatai egyre hevesebbek lettek. Hersilia hagyta, hogy a dolgok megtörténjenek, mert ő is kívánta a szerelmet.

Egyszerre úgy tűnt, Hersilia fel fog ébredni: lassan mocorogni kezdett, de nem védekezett. Ám még mielőtt teljesen magához tért volna, még mielőtt tudatára ébredhetett volna, hogy elcsábult, Aphrodisius a csúcspontra repítette, amit Hersilia egy kéjes sikollyal nyugtázott. Teste ívbe feszült, majd reszketve megnyugodott.

Hersilia öröme nem maradt el a pompejié mögött. Aphrodisius összecsókolta kedvesét. Az asszony sírt.

– Miért sírsz? – kérdezte a férfi bizonytalanul.

– A boldogságtól – válaszolta Hersilia. – Te bolond! – És beletúrt a pompeji hajába.

– De a könnyek szomorúságot jelentenek.

– Ez így van. De minden örömteli pillanatban ott van a fájdalom is.

– Fájdalom?

– A boldogság pillanataiban ott rejlik az elmúlás.

– Én mindig szeretni foglak, boldogságod nem fog elmúlni soha!

Az asszony erre még jobban zokogni kezdett, törékeny teste remegett, mintha csak a Via Appia kövein kocsizott volna.

– De hát én szeretlek! – válaszolta Aphrodisius tehetetlenül.

Hersilia kitörölte szeméből a könnyeket.

– Hiszek neked, másként hogy is érezhettem volna ezt az örömet, amit Venus eddig megtagadott tőlem.

– Mit tagadott meg tőled Venus? – Aphrodisius értetlenkedve nézett az asszonyra.

– A szerelmet. – Hersilia tágra nyitotta a szemeit. Ezek a szemek megértésért könyörögtek.

– Úgy értem – kezdte tétovázva –, tudnod kell, hogy eddig soha nem érezhettem a szerelmet a maga teljességében. Nem vagyok teljes nő, mert hiányzik belőlem a szenvedély, mert tökéletlen vagyok…

Aphrodisius felült.

– De most izzottál a szenvedélytől! Még sohasem tapasztaltam ilyen szenvedélyt. Soha nem hagylak el, akkor sem, ha rabszolgáiddal korbácsoltatsz ki házadból.

– Hát Poppaea? – egy hosszú pillanaton keresztül csengett ez a név a szobában, fenyegetően, mintha csak el akarná pusztítani azt, ami még csak most vette kezdetét. Aphrodisius mélyen az asszony szemébe nézett.

– Miért említed ezt a nevet? – kérdezte szomorúan. – Most, a közös boldogság pillanatában?

– Mert…

– Egy szót se többet! – szakította félbe a pompeji. –Asszony még nem tett engem olyan boldoggá soha, mint te most.

– Nem tett még férfi olyan boldoggá, mint te engem – ismételte Hersilia. – Most történt velem először. Kost fogok áldozni Venus Genetrix templomában, hogy téged elküldött hozzám.

– És én? – nevetett a pompeji. – Én melyik istennek áldozzak?

– Komolyan mondom – válaszolt Hersilia. – Talán te ezt nem érted, de a férjem hidegnek nevezett, azt mondta, olyan vagyok, mint a Tiberis halai, hogy kemény vagyok, mint egy germán tölgy. Én pedig nem vethettem semmit a szemére. Máshol kereste örömét, és ez így volt jó. Jó felesége voltam, ha szüksége volt rám, mindig itt voltam neki. Ha hazahozott egy kurvát, megvetettem az ágyat; nem akartam, hogy miattam kelljen bármiben hiányt szenvednie.

– Gazember volt. Nem érdemelt meg téged.

– Ó nem, drága Aphrodisius, nem tehetett semmiről. Amikor meghalt, örültem, hogy nem kell többé férfihoz tartoznom.

– Jupiterre, miről beszélsz!

– Még nőkkel is próbálkoztam, éjszakákat töltöttem a mulviai hídnál, ahol bűnözők portyáznak. Végül a Három Priapos házában kötöttem ki, ahol a férjem is rendszeres vendég volt.

– Nem is férfit kerestél? Hersilia hallgatott.

– *Roma dea!* – a pompeji csendben átkozódott.

– Egy asszony gyengédségére vágytam, mert tudtam, egy férfinak nem tudnám megadni, amire vágyik.

– De te többet tudsz adni, mint amiről egy férfi bármikor is álmodhatott! Borzasztó tébolyban élsz, Hersilia, nem te voltál alkalmatlan a férjednek, ő volt zárkózottságod oka. Ez éppen ma vált bizonyossá. Nem éltük meg éppen most a legnagyobb örömöt? Ha csak pár évvel lennék idősebb, és nem lennék nincstelen, most azonnal megkérném a kezedet.

– Tudod, hogy ezt egy törvény sem tiltja!

Aphrodisius lesütötte a szemét.

– Nem a törvény tiltja, hanem én magam. Te nemes, társaságbéli nő vagy, én pedig *homo novus*[*]Apám, Imenius, és anyám, Lusovia, a pompeji Serenus rabszolgái voltak. Engem gazdám megajándékozott a szabadsággal. Ha ezt nem tette volna, nem oszthatnád meg velem az ágyadat anélkül, hogy el ne veszítenéd római polgárjogodat.

Hersilia megfogta a pompeji kezét, és így szólt nevetve:

– Ha a praetorok érvényt szereznének ennek a törvénynek, alig maradna római polgár a városban. Alig van ház, ahol a *páter familias*[**]ne vinné ágyába a fiatal rabszolgalányokat, a ház úrnője ne édesítené meg az unalmas, hosszú estéket egy erős galliai vagy egy vakmerő afrikai rabszolgával. De te, Aphrodisius, szabad vagy, nem vagy senkinek a tulajdona, nem kell senkinek engedelmeskedned, oda mész, ahová csak akarsz. Mitől félsz hát?

– Nem magam miatt aggódom – válaszolt Aphrodisius –, téged féltelek. A rómaiak ujjal fognak mutogatni rád, és ki fognak csúfolni, mert egy jöttment pompejit akarsz uradul választani, egy nincstelen senkit, aki a Macellumban rohangászott a helybér után…

– A császár hitvesének ez nem okozott problémát – vágott közbe Hersilia –, pedig Poppaea Sabinát Róma legfinnyásabb asszonyának tartják.

– Poppaea, Poppaea! Nem akarom hallani ezt a nevet.

– Ne legyen rossz a lelkiismereted! Mindenki azt mondja, ő a legszebb a világon. Nem lennél férfi, ha ellen tudtál volna állni neki.

– Hersilia! – Aphrodisius megölelte kedvesét, mintha attól félne, valaki el akarja rabolni tőle. – Hidd el, te sokkal szebb vagy Poppaeánál!

– A szerelem vakká tesz.

– Nem vagyok vak, Jupiterre, ez így igaz! Soha nem szerettem Poppaeát, csak a légkört, ami körülvette, a világot, amiben él. Én téged szeretlek! Nem a vagyonodat, a szépségedet, a tested vonzását. Akkor is szeretnélek, ha soha többé nem érinthetnélek.

– Ezt komolyan gondolod?

– Jobb kezemre esküszöm!

Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis![***]Hersilia és Aphrodisius még aznap elhatározták, hogy férj-feleségként fognak együtt élni.

A növekvő bizonytalanság a rabszolgáknak kedvezett. Csak az élhetett békében Rómában, aki kicsi és jelentéktelen volt. Minden utcasarkon, kocsmában, sőt még a

---

[*] Új ember (társadalmi szempontból)

[**]A családfő

[***] Kielégíthetetlen szerelem, mire nem indítod a halandókat! (Vergilius)

templomokban is hemzsegtek a besúgók és a kémek, akik a Caesar megbízásából azt fürkészték, ki kinek a barátja, kinek az ellensége. Még az sem segített, ha valaki a császár híve volt. Sőt, a császár barátai voltak a legnagyobb veszélyben. Akit meghívott magához vacsorára, biztos lehetett benne, hogy nem tér haza élve. Nero vendégeit méregkeverője, Locustas segítségével segítette Charon ladikjába. így halt meg Doriphoros, a befolyásos felszabadított is, aki korábban olyan jóban volt a császárral, hogy az hivatalosan is elismerte kapcsolatukat. De Doriphoros hibát követett el: le akarta beszélni Nérót a Poppaeával tervezett esküvőről, mert féltette barátját a nő intrikus hajlamaitól. Ez a végét jelentette. Pallasra, akinek Nero a trónt köszönhette, szintén méreg általi halál várt. Pallas, szintén felszabadított, Nero édesanyjának, Agrippinának volt szeretője. Pallas volt az, aki összeboronálta Agrippinát és az idősödő Claudiust. Még azt is elintézte, hogy Nero legyen a trónörökös, pedig Claudiusnak volt már fia. Pallas harminckét éves volt, és hatalmas vagyont gyűjtött össze, amit, mivel gyermektelen volt, a császárra akart hagyni. Ám mivel csak hat évvel volt idősebb Nérónál, az attólfélt, hogy a felszabadított túl fogja élni, és így nem élvezheti örökségét. A méreg segített megoldani ezt a problémát is.

A császár állandó pénzzavarban volt. Mint elődje és példaképe, Caligula, ő is hamar felélte apja vagyonát, ugyanis – ahogyan azt nyilvánosan is vallotta – életelve az volt, hogy csak a pazarlás teheti naggyá az embert. Drága ruháinak mindegyikét csak egyszer volt hajlandó felvenni. Még a hajcsárai is causiai vászonban terelték a jószágot, amelyek patáit ezüsttel vonták be. Ha az isteni Caesar halászni ment, úgy azt aranyhálóval tette. Ha ivócimboráival kockázott, egy pont négyszáz sestertiust ért. Rettenetesen szenvedett attól, hogy a palatinusi palota, ahol lakott, nem volt alkalmas további szépítésre, fejlesztésre; a város utcái útjában álltak. A császár szemét bántotta ez a város.

Még Anicetus sem tudhatta biztonságban életét, pedig ő volt az, aki Nero megbízására eltette láb alól a császár anyját, Agrippinát, és hitvesét, Octaviát. A Caesar őt Sardiniára űzte, ahol hamarosan meg is halt. A félelem beköltözött a városba. A császár ellenségei és barátai együtt találgatták, ki lesz a következő.

A rómaiak esténként döbbenten meredtek az égre, amelyet egy üstökös csóvája szelt ketté. A földre vetették magukat, és az utca kövéhez préselték homlokukat. Azt hitték, eljött a világ vége; rabszolgák erőszakolták meg úrnőiket – legalább egyszer jól akarták érezni magukat, mielőtt meghalnak. A tarsusi tanainak követői pedig énekelve és táncolva járták az utcákat, mert azt hitték, most fog elérkezni királyuk országa. A csillagjósok szerint az üstökös a hatalom hanyatlásának jele. A császár hívatta udvari asztrológusát, Balbillust, aki már Claudius alatt is szolgált.

Balbillus megnyugtatta a Caesart: az üstökös csóváját mindenütt látni, Britanniától Egyiptomig, így hát nem jelentheti az ő hatalmának végét. Az istenek haragját pedig azzal engesztelheti ki, ha megszabadul néhány jelentősebb személytől.

A császár tíz napon keresztül ki sem mozdult a palotájából, addig, amíg az üstökös csóvája teljesen el nem tűnt. Ezután kiadta a parancsot a praetorianusoknak, hogy öljék meg a legelőkelőbb római polgárokat, nehogy esetleg a hatalmára törhessenek. A gyilkosságok Faenius Rufuson keresztül kerültek napvilágra, aki Piso összeesküvéséhez tartozott. Most már nemcsak Nero ellenségeinek és barátainak kellett az életükért

reszketni, hanem azok is veszélybe kerültek, akiknek nemes származásuk volt az egyetlen vétkük.

A baiaei fürdőhelyen épült Piso-villában újra találkoztak az összeesküvők. Számuk napról napra nőtt. Az idős Seneca tréfálkozott is velük; mire ez a gyülekezet, lassan egész Rómában csak összeesküvők fognak élni. Az azonban tény volt, hogy minél többen lettek az összeesküvők, annál jobban csökkent a résztvevők harci kedve, senki sem akarta kivitelezni a merényletet. A felelősséget senki sem akarta vállalni, de a császár halálából mindenki hasznot akart húzni.

– A jelszót! – harsogta a Piso birtokát őrző centurio, fáklyájával világítva meg a csuklyás idegen arcát.

– Piso – mondta az asszony, és felfedte arcát.

– Nincsen tudomásom róla, hogy asszonyok is lennének közöttünk – mondta a centurio tanácstalanul.

– Ebből is látszik, hogy nem mernek rád bízni fontosabb feladatot – félretolta a katonát és belépett a házba.

Az összeesküvők csendes beszélgetése megszakadt, amikor az idegen hátravetette csuklyáját, megnevezte a jelszót, és magától értetődő természetességgel helyet foglalt Lucanus, a költő mellett.

– Ki vagy te? – kérdezte Lucanus, amikor felocsúdott döbbenetéből.

Az asszony arcát még szebbé tette vonásainak keménysége.

– Epicharisnak hívnak, és mellettetek állok.

– De hát… – Faenius Rufus visszatartotta Flavust, aki közbe akart vágni:

– Ő beszéljen.

– Mit is mondhatnék? – vágott bele Epicharis. – Ha nem történik valami hamarosan az isteni Caesarral, vagyis azzal, akivel az istenek büntetnek minket, hamarosan nem lesz kinek magyarázkodnom… mind egy szálig halottak lesztek. Róma nem lesz többé Róma, itt Baiaeban pedig tehenek fognak legelni, mert a császár esztelen pazarlásában az életetekkel együtt a vagyonotokat is el fogja venni. A világ megmentőjének nevezi magát, az isteni Augustust majmolja, miközben Róma egyre mélyebbre süllyed.

Erre felemelkedett Piso, mintha csak közelebbről akarná megvizsgálni az idegent.

– Egyértelműek a szavaid, Epicharis, de nem azért beszélsz-e így, hogy félrevezess bennünket és nyugodtan kémkedhess?

– Micsoda szánalmas kontárok is vagytok ti! – Epicharis lenéző pillantást vetett Pisóra. – Meg akarjátok menteni az államot, de kockázatot vállalni gyávák vagytok. Nézzetek magatokra! Hatvan köztiszteletben álló férfi. De ettől a Caesar még nem fog eltűnni!

Az összeesküvők megütközve néztek maguk elé. Az idegen bátor szavai elgondolkoztatták őket. Valóban, az eddigi merényletkísérletek mindig a személyes bátorság hiánya miatt vallottak kudarcot.

– Te akarod megtenni, Epicharis?

– Miért is ne? – válaszolt az asszony eltökélten. – Nincs vesztenivalóm. A császár mindenemet elvette. Pribékjei először férjemet gyilkolták meg… csak azon csodálkozom,

engem miért hagytak életben. Elvette a vagyonomat, a procuratorai még a ruhát is letépték rólam, úgy kergettek végig a városon.

– Bíbort viseltél?

Epicharis bólintott.

– Agrippa színházában Nero megszakíttatta az előadást, amikor észrevett a legfelső emeleten. Verőlegényei rám rontottak, széttépték ruhámat, a házamat pedig elkobozták. Ha a barátaim nem fogadnak be, éhen haltam volna.

– Tilos bíbort viselni – vágott közbe Lucanus. – A bíbor Octaviára emlékezteti Nérót.

– És ha Nérónak az jut eszébe, hogy holnaptól minden rómainak meztelenül kell járnia, hogy senki ne rejthessen tőrt a tógája alá, akkor is engedelmeskednétek?… – Az a hír járja, hogy több merényletetek kudarcot vallott… – Epicharis egy tekercset vett elő.

– Ezt meg kitől hallottad? – vágott közbe Flavus, a praetorianusok elöljárója, miközben felugrott helyéről.

– Hagyd szólani! – Lucanus visszanyomta Flavust a helyére.

– Mindegy, honnan szereztem az értesüléseimet – kezdte az asszony elölről. – Az a lényeg, hogy sokan ismernek titeket. Veszélyben vagytok. De úgy látszik, még nem gondolkoztatok el azon, miért is vallottak kudarcot eddig az akcióitok. Könnyű belenyugodni az istenek akaratába, ahogy azt a görög filozófusok tanítják, de ez nem mentség tehetetlenségetekre. Én úgy gondolom, hogy nem az istenek akadályozták meg a merényleteket, hanem valaki vagy valakik a ti soraitokból.

Erre az összeesküvők sugdolózni kezdtek; többen Epicharisra támadtak, és ki akarták kergetni a házból. Ám Piso közbelépett, és így kiáltott:

– Emberek! Hagyjátok Epicharist beszélni. Eddigi szavaival nagy bölcsességről tett tanúbizonyságot. Ha ilyen komolyak a vádjai, bizonyítania is kell.

A férfiak morogva ültek le. Sulpicius Asper szerint nem lenne szabad egy nő sértéseit elviselni.

– Lehet – kezdte újra Epicharis –, hogy egyetértetek a merénylet fontosságában, abban, hogy meg kell szabadítani a birodalmat Nérótól. De ki legyen az utódja?

– Piso!… Igen, Piso!

– Lehet, hogy egypáran ezt mondjátok. De vajon mindenki így gondolja?

Az összeesküvők bizalmatlanul egymásra néztek. Epicharis felemelte a tekercset.

– Ezen a tekercsen hatvan nemes férfi neve áll, akik Piso nevében jöttek össze. De pár név mellett keresztbe tett kard jele áll. Ők összeesküvők az összeesküvők között. Lehet, hogy mind új Caesart akartok, de egy kis csoport nem szenvedheti Pisót tehetetlensége és feleségének, Atriának kicsapongó élete miatt. Ők Pisót is Nero sorsára akarják juttatni.

Először csend lett, csak ellenséges pillantásokat váltottak, azután elhangzott egy név, majd még egy, végül kiáltozni kezdtek, hatalmas tumultus alakult ki, mindenki vádaskodott, a tiszteletre méltó polgárok mentek kishijján ölre.

Pisónak csak nagy nehezen sikerült helyreállítania a rendet.

– Barátaim! – kiáltott, amilyen hangosan csak tudott. – Barátaim, hallgassatok meg! – Lassan elült a zaj. – Még mielőtt a császár utódját keresnénk, félre kellene állítanunk Nérót. Enélkül nem megyünk semmire. Ezért azt javaslom, hogy azok, akik nem értenek

egyet a többséggel, akiknek bizalmát nem bírom… azok álljanak fel, és még mielőtt Epicharis felolvasná neveiket, hagyják el a házat.

Csend. Kínos hallgatás. A legtöbben a földet nézték, nem bírták elviselni az árulók tekintetét.

Először Subrius Flavus állt fel, a praetorianusok tribunusa. Kardjára csapott, és a földre köpött. Piso elé lépett:

– Mi értelme megölni Nérót, a dalnokot, ha egy színész áll a helyére?

Rufus, aki Piso mellett állt, tőrt rántott, de Piso visszatartotta.

– Gyertek! – Flavus fejével az ajtó felé intett.

Erre leszegett fejjel felállt egymás után Sulpicius Asper, Valens és még tíz társuk. Elhagyták a házat.

Mindez olyan hirtelen történt, hogy időbe telt, amíg a többiek szólni tudtak. Piso kezébe temette arcát. Csalódottnak, elkeseredettnek tűnt.

Majd felállt, és háta mögött összekulcsolt kézzel, mint egy szónok a senatusban, Epicharishoz lépett és így szólt:

– Úgy tűnik, te vagy az egyetlen férfi köztünk, asszonyok között. De mondd el végre, honnan ismered az összeesküvőink neveit?

Erre mosoly suhant át Epicharis arcán, és átnyújtotta Pisónak a tekercset. Piso kibontotta azt, rápillantott, majd Epicharisra, végül a társaira: a pergamen üres volt.

– Csak azt tudtam, hogy ha több ember összegyűlik, előbb-utóbb pártokra szakadnak. Azt, hogy ki kihez tartozik, magam sem tudtam. Ezért cselhez folyamodtam. Nem lehet legyőzni a császárt, ha nem bízhattok meg magatokban.

Ettől a naptól kezdve tudták az összeesküvők, hogy egyre nehezebb dolguk lesz.

A termák déltájban nyitották ki kapuikat. Több mint kétszáz terma volt a városban. A nagyobbakat ingyen lehetett látogatni, de voltak kis családias fürdők is, különleges szolgáltatásokkal, ezekbe csak az állandó tagok nyerhettek bebocsátást. Agrippa, Augustus sógora és hadvezére volt az, aki virágzó kertjeiben álló fürdőit megnyitotta a nagyközönség előtt. A fürdőben hideg és meleg vizes medence és gőzfürdő is volt. A Caesarok azért építettek szívesen fürdőket, hogy a rómaiak kedvében járjanak, ugyanis a balnea, vina, Venus – fürdés, bor, szerelem – a rómaiak három kedvenc időtöltése volt.

Nero a város legnagyobb fürdőjét építette fel, márványmedencékkel, mozaikokkal, külön termekkel sportolásra, olvasásra. A rabszolganők külön szalonokat kaptak, ahol masszázst és egyéb szolgáltatásokat végeztek – a fürdő híre nem volt a legjobb, éppen ezek miatt az egyéb szolgáltatások miatt.

A törvény szerint férfiak és nők nem fürdőzhettek együtt. A legtöbb női fürdőben nem volt meleg víz, ezt ugyanis frivolnak tartották. A fiús testalkatú asszonyok ennek ellenére szívesen mentek a férfifürdőkbe. A fürdők közönségének kedvenc szórakozásává vált találgatni, ki lehet férfi, és ki lehet nő? Ezt a játékot még az is nehezítette, hogy Rómában sok férfi járt női ruhában, festett arrcal, mint a lupanari kurvák.

Aki adott magára, nem látogatta Nero termáit, melyek a talmi csőcselék találkahelyei voltak, hanem inkább Agrippa régi, előkelő fürdőjébe ment. Ide inkább a senatorok és a gazdag kereskedők jártak, akik nem rokonszenveztek Néróval. Tigellinus, a

praetorianusok praefectusa, Nero kitüntetett kegyence, akit a nők szépnek tartottak, mint Apollót, a férfiak viszont kegyetlennek, mint Marsot, rábeszélte Nérót egy olyan látványosságra, mely Agrippa termáinak előkelő hírnevét volt hivatva tönkretenni.

Agrippa kertjeiben volt egy mesterséges tó, amit a Tiberisbe torkolló Aqua Virgo csatorna táplált. Ezen a tavon Tigellinus lehorgonyzott egy hatalmas tutajt. A birodalom legnevesebb képzőművészei úszó kéjlakká változtatták az úszó alkalmatosságot, megrakták zenészekkel, táncosokkal, gyönyörű meztelen nőkkel és selyemfiúkkal. Külföldi szakácsok egzotikus ételeket varázsoltak a germán erdőkből származó vadakból, az ázsiai sztyeppék szárnyasaiból és a távoli óceánok halaiból. A tutaj fáklyafényben úszott. Amikor a mulatság tetőfokára hágott – a szökőkutakból előtörő bor megtette hatását, és a felhevült férfiak rávetették magukat a szerelemre éhes asszonyokra –, evezős hajókkal mozgásba hozták a tutajt. A csatornán vontatták a Tiberis felé. A csatorna mentén laktak a város legszegényebb polgárai, akik a házak felső emeleteiről megvetésük jeléül éjjeliedényeiket az utcára ürítették.

A csatorna partját azonban elárasztották a bámészkodók. Olyanok, akik a császár kicsapongó életét csak hírből ismerték, de a saját szemükkel is meg akartak győződni róla. Olyanok, akik a császár ellenségei voltak, és így akartak muníciót szerezni gyűlöletük fenntartásához, és az a csőcselék, amelyik amúgy is csak az utcán érezte magát otthon. A kiáltozó, röhögő, koszos tömegben volt egy előkelő ruházatú férfi, aki egyáltalán nem tartozott ebbe a bandába – a pompeji Aphrodisius.

Mi hozta ide, a városnak ebbe a bűzlő, koszhodt szegletébe, ahol semmi sem számított, ahol mindenki saját törvényei szerint élt, és csak egy törvény volt közös – a túlélés parancsa? Itt egy mérő búza többet ért egy ember életénél, a gyerekek áruba bocsátották testüket, még mielőtt szüleik adhatták volna el őket. Ezt a negyedet elhagyták az istenek.

Az itt lakók még csak nem is a plebshez, a legalsó társadalmi réteghez tartoztak. A plebsnek legalább az élethez volt joga. Az itt lakókkal senki sem törődött, még az aedilis sem járt erre. Ezek az emberek senkinek sem számítottak, a Cloaca Maxima söpredékének tartották őket. Már nem lett volna sehol egy Menenius, hogy visszahozza őket a városba, ha egy este ezrével tűntek volna el.

Több mint félezer évvel korábban Menenius volt az, aki a városból menekülő plebejusokat lelkes beszédével maradásra bírta. Így megakadályozta, hogy az utcák és a műhelyek üresen tátongjanak: a testrészek lázadtak így a gyomor ellen, mely csak élvezi azt, amit a tagok szereznek meg. A láb és a kéz nem mozdult, a száj és a fogak sem voltak hajlandók dolgozni. De így egyre gyengébbek lettek, míg végül be nem látták, hogy szükségük van a gyomorra. Akkor visszatért a plebs – de ez egy régi história. Mostanra a torok nagyon hosszú lett, olyan hosszú, hogy a gyomor már nem is tudott a végtagok létezéséről.

Aphrodisius könyökével vágott magának utat a tömegben, hogy az első sorba kerülhessen. Nem a tutajon vonagló nők vonzották, nem is az Orpheus fuvolájának hangján éneklő fiúcskák. A pompeji azt remélte, hogy megpillanthatja Poppaeát, a császár hitvesét. Ám sem a Caesar, sem Poppaea nem vettek részt a mulatságon.

Miért vonzotta még mindig ez a nő? Nem tudta. Azt sem tudta, hogy mit tett volna, ha mégis megpillantja az asszonyt.

Titokban szökött meg otthonról; Hersilia nem is sejthette célját. Felesége egybekelésük óta különösen viselkedett. Aphrodisius szerette szépségét, gondolatainak nemességét, ami ment volt minden közönségességtől, de a távolságtartás, amit csak azon az egy éjszakán sikerült megtörnie, minden igyekezete, szeretete ellenére csak tovább erősödött. Minden házastársi közeledését az egyre többet hallott barátságtalan mondattal viszonozta:

– Emlékezz ígéretedre! A jobb kezedre esküdtél!

Bizony megfogadta, hogy szeretni fogja Hersiliát, még ha többé nem is érintheti meg, de azt nem gondolta, hogy felesége tényleg ennyire szigorú lesz, és minden alkalommal elutasítja, mint egy taknyos kölyköt. Ekkor jutott eszébe Poppaea, a kívánatos, szenvedélyes asszony, és kételkedni kezdett döntése helyességében.

Aphrodisius munkájába temetkezett, ellenőrizte a személyzetet és a könyvelést. Alaposságával, kemény munkával számos hiányosságra derített fényt. A procuratort elbocsátotta, csakúgy, mint több tucat hűtlen rabszolgát. Ez nem igazán tette népszerűvé Aphrodisiust. A munkások féltek szigorától és pontosságától, mert a pompeji teljhatalmat kapott Hersiliától, amit fel is használt.

Mivel Rómában a gazdagok egyre gazdagabbak lettek, a szegények pedig egyre szegényebbek, a drága szövetek iránti kereslet nagyon visszaesett, míg az olcsó szövetek egyre népszerűbbekké váltak. Ha az emberek fagyoskodnak, a massiliai selyem és a föníciai bíbor nem túl keresett. Ezért a pompeji ötezer sestertiusért – ennyi volt a vagyona – vett egy szövőszéket, hozzá három csapat munkást, és erős karthágói vásznat kezdett gyártani, amit fél áron adott. A szövőüzem előtt hamarosan hatalmas sorok kígyóztak, így hát még kereskedőre sem volt szükség, hogy az továbbadja az árut. Két hónap múlva Aphrodisiusnak már három szövőszéke volt, munkásokkal. Rómában elterjedt az a mondás, hogy Hersilia nem szeretőjéhez, hanem a legnagyobb konkurenséhez ment feleségül.

Aphrodisius szabad óráit Agrippa termáiban töltötte, aminek, bár rossz volt a híre a praetorianusok orgiái miatt, de még mindig jobb volt Nero termáinál. Különös szeretettel látogatta az uctuariumot, a masszázs- és olajtermet, ahol mindig a Zugrita nevű fürdős-rabszolganő szolgáltatásait vette igénybe. A lány mandulaszemű líbiai volt. Ezalatt Gavius az apoditeriumban ura ruháit őrizte. Ebben az előszobában várták a rabszolgák uraikat. Ők ugyanis nem léphettek a fürdőtermekbe.

– Új vagy itt? – A kérdés Gaviusnak szólt.

De kedves ismerősünket sem ejtették a fejére, így vágott vissza:

– Én is éppen ezt akartam tőled kérdezni. Mindenesetre én sem láttalak még itt téged. Gavius vagyok, Aphrodisius rabszolgája. Hát te?

– Turnus, Plinius rabszolgája.

– Nem ismerem az urad – mondta Gavius hetykén. Ez hiba volt. Turnus nem csak ura testi épsége, hanem annak hírneve felett is őrködött, mint egy Cerberus. Mély levegőt vett, mintha csak el akarta volna fújni ellenfelét, és így kezdett kiabálni:

– Mondok én neked valamit, te féreg. Az én uram már akkor világhírű volt, amikor a tiéd, az a senkiházi homo novus még csak a Cloaca Maxima iszapjában turkált rézpénzek után kutatva.

Ez túl sok volt Gaviusnak. Annak ellenére, hogy a másik erősebbnek tűnt, a fürge bithyniai hangos csatakiáltással rávetette magát és öklözni kezdte, úgy hogy annak ajkai rögtön vérbe borultak. Ezután mindkét kezével megragadta Turnus sűrű haját, és olyan erővel ütötte a padlóhoz fejét, hogy az majdnem elájult:

– Megmutatom én neked, hogy melyikünk ura turkált a Cloacában!

Azok a jó szándékú rabszolgák, akik megpróbálták szétválasztani a verekedőket, szintén kaptak az ütlegekből, így hát az tűnt az egyetlen helyes megoldásnak, hogy szóltak az éppen a fürdőben tartózkodó aedilisnek – aki a meleg vizes medence hőfokát ellenőrizte, ugyanis az nem lehetett melegebb az emberi testnél. Ám az aedilisnek sem sikerült szétválasztani a marakodókat. Végül hívták a rabszolgák gazdáit. Aphrodisius bocsánatot kért az idős Pliniustól; rabszolgája, Gavius, forrófejű bithyniai. Erre Plinius, a neves író felnevetett, mert az ő szolgája, Turnus is bithyniai volt.

Míg Plinius és Aphrodisius távoztak, a két rabszolga szótlanul állt egymás mellett.

– Jól tettetted magad – kezdte Gavius, miközben ellenfele arcáról lemosta a vért. – Jupiterre, hispaniainak vagy lusitaniainak hittelek.

– Én sem úgy értettem a Cloacával – szabadkozott Turnus –, de én úgy szeretem a gazdámat, mint a testvéremet… de nem a hírneve miatt. Mindig jó volt hozzám, soha nem úgy kezelt, mint mancipiumot, pedig a törvény szerint megtehetné. Ezért viselkedtem így, ugye, megérted?

– Az én urammal, Aphrodisiussal kapcsolatban hasonlóan érzek – bólintott Gavius.

– Az az Aphrodisius az urad, aki elvette Hersiliát? – A rabszolga csettintett.

– Igen ő.

– Jó ember hírében áll.

– Igen, barátom. Bár libertinus, nagyon szorgalmas, és korához képest nagyon sikeres.

– Tudod – kezdte Turnus rövid gondolkodási szünet után –, sokszor örülök neki, hogy rabszolga vagyok, és nem olyan művelt vagy szorgos polgár, mint a te vagy az én uram. Azt mondják, a sok gondolkozástól megfájdul az ember feje.

– Ez már nekem is feltűnt – mondta Gavius büszkén. –Miket ír az urad?

– Írt egy nagyon híres könyvet a germánok elleni háborúról, miután álmában megjelent Drusus, és arra kérte, hogy mentse meg becsületét.

– Érdekes – csodálkozott Gavius. – Ki ez a Drusius?

– Drusus! – javította ki Turnus. – Ő az isteni Augustus fogadott fia volt, hadvezér, de azt hiszem, annak nem volt túl jó. Uram most egy természetrajzi munkán dolgozik, amihez kétezer könyvet kell elolvasnia.

– Minerva fejére! Inkább rabszolga vagyok, mint író.

– Nézd! Még a masszázsága mellett is egy egész sereg stenographus áll. A gyaloghintójában két szék van. Az egyik neki, a másik az írnoknak, hogy ott is diktálhasson. Minden percet, amit nem írással vagy olvasással tölt, haszontalannak tart. Te tudsz olvasni?

– Nem tanultam soha. Uram, Aphrodisius úgy tartja, a könyv a gazdagoknak való.

– Hogyhogy a gazdagoknak?

– A könyvekhez sok idő kell, idejük pedig csak a gazdagoknak van.

– De hát ő gazdag!

– Aphrodisius? Akkor nem ismered a gazdámat. Hallani sem akar a felesége pénzéről. Ő vezeti a takácsüzemeket. Ezért kap bért, de a nyereség nem őt illeti. Bevétele csak saját szövőszékeiből van. Napkeltétől napnyugtáig dolgozik. Most már érted, Turnus?

Turnus vállat vont:

– Már sokszor gondolkoztam azon, hogy a gazdagok miért dolgoznak olyan sokat. Úgy értem, a rabszolgákat kényszerítik a munkára. Ez a mi sorsunk – de Plinius, akinek mindene megvan, akinek több pénze van, mint amennyit el tudna költeni, minden nap még napkelte előtt felkel, akkor, amikor a léhűtők még csak hazafelé indulnak a kocsmákból, és elkezdi tanulmányozni a könyveit. Azt hiszem, ő már olvasta a világ összes könyvét.

– Az összeset?

– Az összeset.

– A germán könyveket is?

– A germánokat? A germánok még írni sem tudnak! Vadak. A medvékkel élnek az északi erdőkben. De ha van könyvük, biztos olvasta a gazdám, hacsak nem annyira rossz, hogy ne lenne semmi haszna. Akkor nem olvasta.

– Gusztustalan.

– Mi?

– Gusztustalan, hogy valaki ilyen okos. Mi haszna uradnak abból, hogy mindent ismer, hogy semmi sem marad rejtve előtte? Csak megfájdul tőle a feje. A végén az ő holttestét is csak úgy fogják elégetni a Mars-mezőn, mint a tiédet vagy az enyémet. Jó, lehet, hogy többen fogják végignézni. De hát neki ebből mi haszna lesz?

Turnus elgondolkozott.

Rabszolgáik viszálya összehozta Pliniust és Aphrodisiust. Plinius kétszer annyi nyarat élt meg, mint Aphrodisius. Ez látszott is rajta: több évig katonáskodott Germaniában, sokszor télvíz idején is – ez nem múlt el nyomtalanul.

– Nem szabad rossz néven venned. – Plinius fejével az öltöző felé intett, míg a rabszolganő nyakát dagasztotta a masszázságyon. – Úgy küzd, mint egy oroszlán, ha rólam van szó. Már alsó-Germaniában is velem volt. Nem tudom, mivé lennék nélküle.

Aphrodisius, aki az író melletti ágyon hason feküdt, szemmel látható élvezettel viselte a líbiai Zugrita masszírozását:

– Nézd, már beszélgetnek.

– Pompeji vagy?

– Ott születtem. Szüleim germániai rabszolgák voltak. August Vindelicumból származnak, amit Tiberius és Drusus hódított meg.

– Tehát libertinus vagy?

– Igen. Serenusnak hívták a gazdámat. A nagy földrengésben halt meg. A felesége, Fulvia kidobott.

Plinius félretolta az ágy mellett álló írnokot, és Aphrodisiushoz húzódott. Halkan így szólt:

– A földrengés, az üstökös, a sötétség pár évvel ezelőtt, amikor Sol fényes nappal felvette a hold alakját, csupa rossz előjel. – Halkan hozzáfűzte: – Ő az emberi nem ellensége.

Aphrodisius rögtön értette, hogy az isteni Caesarról van szó. Bólintott, de közben csodálkozott azon, hogy Plinius ekkora bizalommal fordult hozzá.

Plinius azonban, úgy tűnt, olvas gondolataiban:

– Már egyetlen barátja sincs. Higgy nekem. Már azok is, akik régebben szerették, mára ellenségeivé váltak. Az istenek sem szeretik, különben megajándékozták volna trónörökössel. – Plinius következő megjegyzésére Aphrodisius összerándult. – Poppaea is benne jár már a korban.

Aphrodisius oldalról az íróra sandított, hogy kifürkéssze, neki szólt-e ez a megjegyzés. De Plinius egykedvűen tekintett maga elé, legalábbis semmi gonoszság nem volt a tekintetében, így hát Aphrodisius, csak hogy mondjon valamit, így szólt:

– Hát igen, senki sem fiatalodik.

– Nem értelek – vette fel a beszélgetés fonalát Plinius hosszabb szünet után újra. – Hogy tudtad elhagyni Pompejit, campania gyöngyét, ezért a bűzlő, rothadó városért? Én szívesen lecserélném a pompeji romokat Róma márványára, ha a munkám nem tartana itt. Az ember nem önként római, hanem kényszerből. Különösen manapság.

– Nekem – válaszolt a pompeji – Róma ugyanolyan város, mint az összes többi, csak sokkal, sokkal nagyobb, több lehetőséggel. Nézz rám! Ezer sestertiussal érkeztem a városba, mint idegen, rögtön el is játszottam a pénzemet. Ma feleségem van, akinek dolgozom, de van vállalkozásom, amelyik pénzt termel. – Aphrodisius szavai büszkén csengtek.

– Csak ez nehogy károdra legyen. – Plinius megfordult, karjára hajtotta fejét, és Aphrodisiusra nézett. – Amikor Rómába érkeztél, csak egy kis senki voltál a több százezer névtelen közül, senki nem érdeklődött irántad. De aztán jött Poppaea, a váratlan egybekelésed Hersiliával, a vagyonod… Aphrodisius félrelökte Zugritát, és felült:

– Honnan tudsz erről?

– Mondtam már… Egy senki iránt nem is érdeklődik senki. De te már valaki vagy. Sőt sokkal több vagy, mint azt gondolod. Sokan számolnak veled. Óvjanak az istenek!

Plinius felkelt, búcsúszó nélkül, anélkül hogy még egyszer a pompejire tekintett volna, és eltűnt az apoditerium felé.

Aphrodisius ült és mérlegelt. Rosszul ítéltem meg ezt a Pliniust – gondolta. – Jót akarhat, különben nem figyelmeztetett volna, legalábbis nem így. Félve nézett körül, egyszerre úgy érezte, figyelik. Mit akarnak ezek tőlem?… Az a szakállas mit néz rajtam? Hát az a táncoló homoszexuális? Az a vörös izompacsirta? Hát a szfinxmosolyú félkarú?

– Valami baj van, uram?

Aphrodisius összerezzent, aztán Zugrita mandulaszemébe nézett:

– Én? Nem, nem…

Hamarosan elindult hazafelé. Az úton megkérdezte Gaviust, nem tűnt-e fel neki, hogy figyelik. A bithyniai azt mondta, eddig nem tűnt fel neki, de erre nem is figyelt soha. Ki is figyelné? Erre Aphrodisius elmesélte neki a különös találkozást Pliniussal.

Amikor a házba léptek, áldozati tűz sűrű füstje fogadta őket. A pompeji gyanúja, hogy valami szokatlan dolog történt, bizonyossággá változott, amikor az átriumba léptek: szobrok és amphorák szilánkjai hevertek szerteszét. A belső udvar oszlopaira felfutó vadszőlő leszakítva hevert a földön. A ház hátsó részéből, a tűzhely melletti Lares-szentélyből áldozati tűz füstje gomolygott, pedig az áldozatbemutatások hónapja már rég elmúlt. A ház személyzetét alkotó öt tucat rabszolgából egy sem volt látható.

A pompeji kiáltásaira egy szakállas görög jött elő. Azt állította, hogy ő Menecles, Hersilia orvosa. A helyzet súlyos. Laudanumot itatott az asszonnyal, amitől elaludt. Nem tudja, mikor fog magához térni. Sajnos, nem tud semmilyen jó hírrel szolgálni.

Hersilia a hálószobában feküdt, keze és lába furcsa pózba merevedve, mint Terrornak, Mars félelmetes kísérőjének. Lélegzete nehéz volt, ajkai reszkettek. Hasa fel volt duzzadva, mint a nyugati óceánok medúzái.

A görög elmondta, hogy pár nappal korábban Hersilia vizeletét egy kicsiny, búzával és egy árpával töltött zsákocskára locsolta. A búza kicsírázott, ami az egyiptomiak bölcsessége szerint fiú születését jelzi. Tévedés kizárva, Hersilia hasát látva. Azonban az a rettenetes, hogy Hersilia teste nem engedi, hogy a gyermek megszülessen, így hát a gyermeket sectio caesareával kell a világra hozni, mint az isteni Caesart. Ez az anya halálát jelenti.

Aphrodisius felesége homlokára tette a kezét. A görögre nézett:

– Tudja, hogy mi vár rá? Menecles bólintott:

– Ismerte a sorsát. Tudta, hogy nem lehet férfié, mert az a halált jelenti számára…

Aphrodisius felüvöltött, mint egy gladiátor a Circusban, amikor győztes ellenfele felemeli kardját. Könnyek csorogtak az arcán, zokogott.

– Róma istenei! Engem büntessetek, hagyjátok Hersiliát élni!

– Hát te nem tudtad? – kérdezte Menecles döbbenten.

– Nem… soha nem mondta el. Azt hittem, hogy tartózkodása jelleméből fakad.

Aphrodisius kezébe temette arcát. Nehezen lélegzett, valami a torkát szorította:

– Ez nem lehet igaz, nem lehet igaz… – mormolta.

– Senki sem menekülhet Atropos, a sors istennője elől – mondta a görög. – Akkor vágja el életünk fonalát, amikor csak akarja. Ostobaság küzdeni ellene.

Ez a beszéd annyira feldühítette Aphrodisiust, hogy homlokán kidagadtak az erek, megrázta az orvost, és ráüvöltött:

– Görög vagy, úgy beszélsz mint egy görög. Ti tehetetlenül várjátok a véget. De az én ereimben germán vér folyik. Római felszabadított vagyok. Nem hiszek a Moirákban, akik már születésünkkor ránk mérik végzetünket. Nem halhat meg. Érted? Hersilia nem halhat meg!

Menecles nem válaszolt, csak összeszorította ajkait. A pompeji nem hagyta annyiban, újra el akarta mondani, hogy nem engedi Hersiliát meghalni, de pillantása az asszony szobája ajtajára esett.

Ott állt Hersilia, mereven, mint egy szobor a Capitoliumon. Karba tett kézzel nézte Aphrodisiust. Aphrodisius kétségbeesetten próbált olvasni szemeiben, meg akarta tudni, mire gondol a felesége. Ebben a pillanatban még a gyűlöletet is megértette volna. De Hersilia nyugodtan tekintett rá, mint Lara, a hallgatás istennője. A pompeji tudta, ez a tekintet egy életen át el fogja kísérni.

Ötödik fejezet

A követ éjszaka érkezett, és azonnali bebocsátást kért. Nem lehetett elutasítani, mert az üzenetet, amit urától kapott, csak személyesen adhatta át a pompeji Aphrodisiusnak. Gavius a tricliniumba vezette a rabszolgát, ahol Aphrodisius egyedül feküdt az asztalnál. A követ a következő levelet nyújtotta át:

Poppaea Sabina üdvözli a pompeji Aphrodisiust.

*Örömmel és gyásszal osztozom sorsodban. Örömmel, mert pontosan emlékszem első találkozásunkra. El voltál keseredve és le akartad vetni magad a tarpeiusi sziklákról, mint egy bűnöző, mert eljátszottad a pénzedet. Ma, két évvel később – motu proprio**–, gazdag ember vagy, és egyre gazdagodsz. A híred a Palatínusra is elért. Ennek szívből örülök.*

Gyászodban is osztozom. Még ha nagy is a fájdalmad feleséged, Hersilia miatt, akiről szintén csak a legjobbakat hallottam, fiad, Hersilius támaszod lesz a bajban. Minden bizonnyal hasonlít hozzád, örökölte erődet, bátorságodat.

Az én anyai örömöm, mint ahogy azt te is hallhattad, nem tarthatott sokáig, de amennyire lehetett, teljes volt. Az aranyszerszámtól a ló nem lesz jobb, ahogy Seneca mondja. Nagy a különbség a kényelmes és az unalmas élet között; de ha félelemben kell élned, még a rabszolgákat is megirigyelheted. Ám én magamnak kerestem a sorsomat, nincs visszaút.

Ennek a levélnek komoly oka van. Aggódom miattad. ÓvakodjTigellinustól! Úgy köröz a pénz körül, mint az éhes oroszlán a csorda körül. Az isteni Caesar jelenlétében említette a neved. A császárnak anyagi gondjai vannak. Nem tudom, hogy tölti meg a kincstárát… Az bizonyos, hogy nem tisztességes eszközökkel. Róma veszélyes hely a magadfajta homo novusnak. Ezért azt javaslom, sürgősen hagyd el a várost. Miért nem térsz vissza Pompejibe? Silanus, az intézőm, azt mesélte, hogy egész utcákat lehet vásárolni a városban. Egy olyan tehetséges férfi, mint te, megcsinálhatja a szerencséjét Pompejiben.

Ne válaszolj a levelemre. Még akkor se, ha én sem vágyom semmire jobban, mint hogy a te írásodat olvashassam. Állandóan figyelnek, mindkettőnket veszélybe sodornál.

Salve! Poppaea.

---

*Saját erődből

– Rossz hír, uram? – érdeklődött Gavius. A pompeji megrázta a fejét, és a szolga tudta, jobb, ha most elmegy. Aphrodisius felkelt, és a levelet kezében tartva fel-alá járkált a tablinumban. Aztán tanácstalanul újra és újra elolvasta.

Aphrodisius felkereste azt a szobát, ahol Urgulanilla, a dajka a kis Hersiliusra vigyázott. A dajka olyan volt, mint Securitas istennő, akinek szobra bal kezében lándzsát tartva, hatalmas kebleivel, széles csípőjével a Forumot őrizte. Amikor Urgulanilla karjába vette az újszülöttet, az szinte eltűnt a nő hatalmas testében. Úgy szerette a fiúcskát, mintha sajátja volna. Szerette a sírását, ugyanúgy, mint mosolyát. Amikor pedig szoptatás közben megharapta, nem ejtette le, mint Hera a kis Heraclest, hanem eltűrte a fájdalmat, mint a legjobb anya.

A pompeji felvette a gyermeket, ügyetlen kísérletet tett, hogy jól tartsa karjaiban, és kiküldte Urgulanillát. Egyedül akart lenni fiával, aki nap mint nap emlékezetébe idézte szomorú sorsát. Óvatosan az asztalra tette, nézte ügyetlen mozdulatait, csodálkozó, nagy szemét, és megpróbált a csöpp emberben magára ismerni. Am akárhányszor is tekintett közben a tükörbe, nem sikerült hasonlóságot felfedeznie.

Szerette ezt az apró embert, akiben egykor tovább fog élni? Vagy inkább gyűlölte, mert önzésének, érzéketlenségének, Hersilia szomorú halálának bizonyítékát látta benne? Aphrodisius eredménytelenül próbált meg érzelmei között rendet tenni, hallgatózott befelé, mint ahogy Dodona papjai hallgatják a tölgyek zúgását. Nem érzett semmit, csak ürességet és gyászt. Újra átfutotta a levelet.

Poppaeának igaza volt. Róma veszélyes volt egy homo novusnak.

A császár állítólag Görögországba szándékozik utazni. A pletyka forrását senki sem ismerte. A praetorianusok rendszeresen terjesztettek pletykákat, hogy a Caesar útjai biztonságosabbak legyenek.

Piso összeesküvőinek elég volt egy pletyka, hogy új merényletet tervezzenek. Epicharisnak már volt is egy ötlete: a tengeren kell megölni. A tervben nem volt semmi új, már Nero is próbálkozott azzal, hogy anyját a tengeren ölje meg. A császár merényletét egy szokatlanul erős széktámla akadályozta meg. Mindenesetre ez a támla volt az, amelyik megakadályozta, hogy a merénylet eszközéül szolgáló ólommal súlyosbított baldachin agyoncsapja Agrippinát. Creperis, az asszony bizalmasa meghalt, az anyakirálynő életben maradt.

Az ehhez hasonló technikai hibákat az összeesküvők ki akarták zárni. A császár hajóját, amin Görögországba akart utazni, Néróstul el kell süllyeszteni, csak Volosius Proculus, a flottaparancsnok menekülhet meg. Proculus be volt avatva még annak idején az Agrippina elleni merényletbe. Miután az kudarcot vallott, kiesett a császár kegyéből. Azóta ő is Nero ellensége volt.

A gyanú elterelése végett az összeesküvők Epicharist Misenumba küldték, hogy beszéljen Proculussal.

Úgy tűnt, Proculus érti, miről van szó. Ő sem Nero híve, mondta, és a császár parancsai olyan érthetetlenek, mint a delphoi Pythia jóslatai. Mik az összeesküvők tervei? Erre Epicharis elmondta a tervet: helyszíneket, részleteket, de az összeesküvőket nem nevezte meg, sok ember életét mentve meg ezzel. Ugyanis Proculus úgy akarta

visszaszerezni a császár jóindulatát, hogy Rómába sietett, és mindent elmesélt Tigellinusnak, a praetorianusok elöljárójának.

Ophonius Tigellinus, akit egy római sem múlhatott felül kegyetlenségben és hidegvérűségben, rögtön felismerte Proculus szándékát, és bizonyítékokat követelt. Bizonyítékai, azok nincsenek, de ha szembesítenék Epicharissal… az izzó vas megtenné hatását, és az asszony biztosan megnevezné társait. Ebbe beleegyezett a praetorianus. Parancsot adott, hogy kerítsék elő Epicharist, de megfenyegette a flottaparancsnokot, hogy ő is kaphat az izzó vasból, ha nem bizonyulnak igaznak vadai.

Csapatok fésülték át a várost, még Seneca birtokát sem kímélték, de Epicharis, akit a Caesar tett nincstelenné, nem került elő. Még az az ötezer talentumos vérdíj, amit Tigellinus helyezett kilátásba annak, aki feladja az asszonyt, sem hozott eredményt. Természetesen Pisóék tudomást szereztek Proculus árulásáról. Azért, hogy rabszolgáik minél kevesebb dologról szerezhessenek tudomást, minden éjjel máshoz szállították a Névtelent – így nevezték Epicharist.

Ám Tigellinus sem adta fel. Epicharis eltűnése a flottaparancsnok meséjét támasztotta alá. A fórumon található *acta diurna*[*]alatt, ahol a napi híreket, bejelentéseket lehetett olvasni, ki volt tűzve a körözőlevél, csakúgy mint a Circus kapuinál. Aki arrafelé járt, mind nagyon örült volna az ötezer talentumnak. Több száz nyomot találtak az asszonnyal kapcsolatban. Minden rabszolga, aki látott a keresett személyhez csak egy kicsit is hasonló nőt, rögtön feljelentést tett a vérdíj reményében. Így egyre nehezebbé vált a nyomozás.

Egy napon, martius nonája előtt Gavius éppen Turnustól,Plinius rabszolgájától tért haza, akivel verekedésük óta szoros barátságban állt. Azt kérdezte Aphrodisiustól, hogy nem fogadna-e egy nőt, aki Plinius házában rejtőzködik a praetorianusok elől. Aphrodisius eddig még úgysem került gyanúba az összeesküvéssel kapcsolatban. Plinius amúgy is feltételezi Aphrodisiusról beszélgetésük alapján, hogy nem tartozik Nero barátai közé. Így hát arra kéri Plinius a pompejit, pár éjszakára fogadja be az asszonyt.

Aphrodisius örült a nagy Plinius barátságának, Hersilia halála óta amúgy is gyötörte a lelkiismeret. Így hát beleegyezett a dologba. Gavius pedig elhíresztelte a házban, hogy pár napra egy pompeji rokon érkezik hozzájuk.

Aphrodisius üzemei ekkorra már elérték Hersilia vállalkozásának méretét, s mivel az Aventinuson már nem volt lehetőség bővítésre, a pompeji úgy döntött, hogy a város másik végére telepíti gyárait. Oda, ahol az isteni Augustus mauzóleuma mögött egy mesterséges domb alatt Tiberius Caligula és Claudius hamvai is nyugszanak. Úgy tűnt, Mercurius is kegyeibe vette Aphrodisius döntését. Nem csak amiatt volt szerencsés ez az ötlet, mert itt nagyobb hely volt az üzemeknek, nagyobb nyereséget lehetett produkálni, hanem a terület fekvése is nagyon jó volt, aminek a jelentősége csak később lett nyilvánvaló.

Epicharis este érkezett Turnus kíséretében. A rabszolga hozta az asszony batyuját, és nagyon megkönnyebbült, amikor véghez vitte küldetését.

– Tudnod kell, kit engedsz házadba – mondta az ismeretlen, miközben batyuja csomóját oldozta.

---

[*]Újdonságok

– Hallgass, magad miatt is – mondta a pompeji. – Feltételezem, a te körözőleveled függ a Forumon; de ott több száz embert keresnek, sokakat talán igazságtalanul. Mivel Plinius küld, gondolom, te is az önkény elől menekülsz.

Az idegen nem hagyta magát.

– Én vagyok Epicharis – és várta a reakciót. De Aphrodisius megismételte:

– Jó, te Epicharis vagy. Én pedig a pompeji Aphrodisius.

– Engem üldöznek a praetorianusok.

– Nálam nem fognak keresni.

– Nem kérded, miért keresnek?

– Nem, én ilyet nem kérdezek.

– De tudnod kell – erőszakoskodott Epicharis –, Piso összeesküvéséhez tartozom, Volosius Proculus, a flottaparancsnok árult el. Ha engem itt találnak, te is elvesztél.

Aphrodisius vállat vont:

– Sötétek a végzet útjai. Itt nem fognak megtalálni, hidd el. A rabszolgáim pompeji rokonnak tartanak, Paulinának fognak nevezni. Gavius pedig hűséges. Ő fog a cubiculumba vezetni.

Epicharis köszönetképpen bólintott, és eltűnt a rabszolgával. A pompeji az ágyra dőlt, összekulcsolta karjait a feje alatt, és a mennyezetet bámulta, ahol a fáklyák lángjai furcsa táncot jártak. Aphrodisius akaratán kívül összeesküvő lett, pedig soha nem foglalkozott politikával. Mint minden felszabadított, ő is csak egy célt ismert. Gazdag akart lenni, mert a gazdagság szabadságot és függetlenséget jelent. De a gazdagsággal veszély is jár. Azokban az időkben a vagyon nagyon sok veszélyt rejtett.

Miért veszítette el Epicharis a vagyonát? A pompeji felkelt. Meg akarta kérdezni az asszonyt. Keresztülment az átriumon, a ház hátsó szárnyába, ahol a vendégszobák voltak.

– Paulina! – mondta halkan, amikor pedig nem érkezett válasz, belépett a cubiculumba. – Paulina! – suttogta újra.

Az idegen ruhátlanul feküdt az ágyon. Epicharis szép nő – állapította meg Aphrodisius bármiféle vágy nélkül. Észrevette, hogy az asszony mélyen alszik, és csendben ki akart menni. De amikor megfordult, hozzáért az ágyhoz. Erre a nő felébredt, és egy tőrt rántott elő párnája alól, amit a férfinak szegezett.

– Bocsáss meg – szólt a pompeji. – Nem tudtam, hogy már nyugovóra tértél.

Epicharis leengedte a tőrt. Álomtól ittasan a párnára hanyatlott. Könnyek szöktek a szemébe.

– Nincs nyugalmam – sírdogált csendben. – Egyfolytában menekülök. Nem tudom, mi lesz. Jupiterre, amíg ez a császár él, űzött vad vagyok.

Aphrodisius közelebb ment, megfogta a nő kezét, és el akarta venni a tőrt. Epicharis kinyitotta öklét, de a pompeji megtorpant: ismerős volt a fegyver, csavart, piros markolata eszébe juttatta ura, Serenus halálát. Az égő ház füstje, a por újra izgatta tüdejét. Homloka gyöngyözni kezdett, bőrén érezte a tűz forróságát; levegő után kapkodott, riadtan nézett körül, de csak tüzet és pusztulást látott. Serenus előtte feküdt, nyakában a tőrrel, ő megragadta a markolatot, és kirántotta a sebből…

– Hol szerezted ezt a fegyvert? – a pompeji hangja remegett.

Epicharis megrázta a fejét, így jelezve, hogy nem akar válaszolni erre a kérdésre. De Aphrodisius nem adta föl, megragadta a nőt, megrázta, amíg az zokogni nem kezdett.

– Ezzel a tőrrel… – kezdte vonakodva –, ezzel ölték meg Vestinust, a férjemet. Mars Ultor temploma mögött találtak rá. Huszonhárom szúrást találtak testén. A holttest mellett ez a tőr hevert.

– És a gyilkosok?

– A praetor felmentette őket, pedig több szemtanú is volt, aki látta a merényletet. Syriai rabszolgák voltak; az eljárás során a rabszolgák gazdája megtagadta a vallomástételt. Féltette az életét. A praetor pedig csak egy évig ül a *sella curullisban*[*] és nem akar ellenségeket, akik később veszélyesek lehetnek. Akkor eltettem ezt a tőrt, és jobb kezemre esküdtem, hogy meg fogom találni a gyilkost…

– Jupiterre! – Aphrodisius még kérdezni akart, de látta az asszony fájdalmát, és úgy döntött, hogy visszavonul.

Ezen az éjszakán Vestinus megölése körül jártak gondolatai. Nem ugyanezt a tőrt látta Poppaeánál is? Nincs összefüggés a Serenus-gyilkossággal? Aphrodisius elvetette a gondolatot, felmerült benne a kétség, és eszébe jutott, hogy ura egy nevet említett halálában, egy nevet, amit azóta már elfelejtett. A pompeji elaludt.

Kora reggel kiáltozásra ébredt. Gavius, ahogy egy rabszolgának azt illik, kivárta, amíg ura kinyitja a szemét, és széthúzta a függönyt, hogy a napsugár a szobába áradhasson – Gavius az ágy mellett reszketett:

– Uram, borzalom, a praetorianusok… Aphrodisius nem értette azonnal, mérgesen kérdezte:

– Miféle praetorianusok? – a rabszolga megragadta urát, és megrázta:

– Értsd már meg, a császár praetorianusai vannak a házban, és Epicharist keresik.

Az asszony nevének említésére Aphrodisius rögtön felébredt. Kiugrott az ágyból, felvette tunikáját, és az átriumon keresztül a ház első részébe sietett, ahol egy katonai cohors éppen a ház módszeres feldúlásával foglalatoskodott. A lármás martalócok aranyozott bőrpáncélokat viseltek. Rendkívül fegyelmezetten dobálták a fellelt bútordarabokat, amphorákat. A rabszolgákat rugdosták, a nőknek a fenekükbe csíptek.

– Állj! – egy széles vállú praetorianus, akinek az egyenruháján lévő csíkok jelezték, hogy ő az osztag vezetője, keresztbe rakott lándzsával állta hőseink útját.

– Mi a neved?

– A pompeji Aphrodisius vagyok, ő pedig Gavius, a testőröm. Mit akartok a házamban, ki vagy te?

A praetorianus szemtelen vigyorral háromszor a földre koppintotta a lándzsáját, és anélkül, hogy válaszolt volna a kérdésekre, így szólt:

– Az isteni császár, Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus, a világ megmentője nevében le vagy tartóztatva.

– Letartóztatva? – kérdezte Aphrodisius döbbenten.

---

[*] A magasabb római tisztségviselők széke

– Az a gyanú ellened, hogy egy bizonyos Epicharist rejtegetsz a házadban, akit a császár elleni összeesküvéssel vádolnak.

– Nem rejtegetek senkit – válaszolt a pompeji hidegvérrel.

– Mindenki, aki ebben a házban tartózkodik, jogosan van itt, ahogy azt egy szabad ember egy szabad birodalomban teszi.

– Kutassátok át a házat! – kiáltott a parancsnok dühödten.

– Minden sarkot nézzetek át! – A katonák, mint a konc után rohanó kutyák, szétszéledtek. A vezető az átriumon keresztül a ház hátsó szárnyába indult. Aphrodisius és Gavius ijedten követték. A rabszolga bocsánatkérően tekintett urára, de az bátorítóan paskolta meg kezét.

A pompeji nem akarta kivárni a szobák feldúlását, ezért egyenesen abba a cubiculumba ment, ahol Epicharis aludt, hogy megvédje. Kinyitotta az ajtót, mert úgy vélte, az asszony már rég felébredt a zajtól.

Roma dea! Aphrodisius majdnem felkiáltott. Az ágy meg volt vetve, Epicharis eltűnt.

Caesareából rossz hírek érkeztek. Arrafelé Gessius Florus helytartó garázdálkodott – valóságos kis Nero, kiszámíthatatlan és féktelen. Már az elődjétől, Albinustól is sokat szenvedtek a caesareai lakosok, mert a leghihetetlenebb indokokra hivatkozva vetett ki különadókat. Még azt is megcsinálta, hogy letartóztattatott ártatlan polgárokat, hogy aztán váltságdíjat kérhessen értük. Gressius Florus azonban még rajta is túltett. Kegyetlen volt, mint egy gladiátor. A judeaiak csak az „Ország Rémének" nevezték.

Caesarea csodálatos kis város volt fehér házaival és egy kikötővel, amelyik még a pireusinál is nagyobb volt. Kereskedők alapították, és a föníciai Venusnak szentelték, akinek a nevét viselte, míg az isteni Augustus meg nem hódította és kegyencének, Heródesnek nem adta, aki hálából elnevezte Caesareának, császárinak. Kezdettől sok problémát jelentett a lakosság vegyes összetétele: az eredeti zsidó lakosok mellett még görögök és római megszállók is éltek itt.

Nem minden római helytartót gyűlöltek annyira, mint Gessius Florust. Amikor Cestius Gallus, Antiochia procuratora Júdeába ment látogatóba, megrohanták a szolgasorban élő zsidók, hogy könyörögjenek neki, járjon értük közben Nérónál.

Cestius meg is ígérte ezt nekik – aztán nem tett semmit. Mit érdekelte őt az idegen provincia?

Nagyon jól jött Gessius Florusnak, hogy a városban egymásnak estek a zsidók és a görögök, így legalább senki sem törődött az ő rémtetteivel. A konfliktus egy semmiség miatt tört ki – egy szikra elég, hogy lángba borítson egy szénakazlat. A zsidók zsinagógája nagyon rossz helyen feküdt a városban, csak egy görög földjén keresztül lehetett megközelíteni. A görögök még háromszoros áron sem adták el a telket a zsidóknak, sőt műhelyeket építettek rá, melyek zavarták az áthaladást. A zsidók hat talentum ezüstöt gyűjtöttek Florusnak, hogy nyújtson nekik segítséget. A helytartó elvette az ezüstöt, de a dolog ezen túl nem érdekelte. Azóta nem telt el nap anélkül, hogy a zsidók és a görögök, de leginkább a zsidók és a rómaiak ne csaptak volna össze Caesareában.

Amilyen vak a szerelem, a gyűlölet olyan jól lát. A rómaiak és a zsidók egy alkalmat sem hagytak volna ki, ha csetepatéról, harcról volt szó, mintha csak a háború lett volna egyetlen vágyuk. De a Caesar semmit sem akart jobban elkerülni, mint egy háborút a keleti végeken. A háború ugyanis drága, és Nérónak otthon is éppen elég adóssága volt. Így aztán Florus újabb adójának indoka is mondvacsinált volt, amikor Nero parancsára tizenhét talentummal könnyítette meg a zsinagóga kincstárát. Erre a dühös zsidók gyalázták és leköpték a helytartót. Még alamizsnát is gyűjtöttek neki megvetésük jeléül, de senki nem adott, csak szemetet és trágyát.

Gessius Florus keményen állt bosszút. Ötven lovassal és Capitóval, a centurióval bevette magát Agrippa, az éppen távol lévő bábkirály palotájába, és törvényt ült. Azt hányta a zsidók szemére, hogy lázadást terveztek. Végül, akit csak talált, megkínoztatott, karóba húzatott és keresztre feszíttetett – ez járt annak, aki nem volt római polgár. A király szép lánya, Berenice kegyelmet kért népének Florustól, de a kegyetlen római meg sem hallgatta, a végén a lánynak testőrei között kellett menekülnie a vérfürdőből. Ezen az egy napon – Arte-mistos hónapjának tizenhatodik napját írták akkor – hatszázharminc férfi, asszony és gyermek halt meg.

Fájdalmas kiáltások és elkeseredett üvöltés hallatszott Jeruzsálemben. A papok megszaggatták ruháikat, és hamut szórtak fejükre gyászuk jeléül. Ám Florus parancsba adta a zsidóknak, hogy a Jeruzsálembe küldött két cohors katonát az utcán állva ujjongva üdvözöljék. Az emberek dacos arccal várták a katonákat a város kapui előtt, az énekesek és a hárfások zenéje közepette. Florus azt is megparancsolta a katonáknak, hogy ne viszonozzák az üdvözlést. Rezzenéstelen arccal lovagoltak el a tömeg előtt. A zsidók morogni, szitkozódni kezdtek.

Csak ezt várták a légiósok. Leugrottak lovaikról, és kardjukkal az embereknek estek. Sokakat levágtak, sokan a kitört pánikban haltak meg. Ezután Florus visszahúzódott Caesareába.

A rómaiak félelmetes gyűlöletet szítottak, a háború elkerülhetetlennek tűnt. Agrippa királyt megrohamozta népe, hogy indítson háborút a rómaiak ellen. Ő könnyek között próbálta meg lebeszélni őket erről a tervről, mely ugyanolyan kilátástalan volt, mint az elődök háborúi. A büszke athéni polgárokat említette, akiknek városát a rómaiak porig égették, akiknek vezérét, Xerxest is megfutamították, pedig ő földön és vízen hatalmas hős hírében állott. Még a spártaiaknak is bele kellett nyugodniuk a rómaiak uralmába, pedig ők küzdöttek Thermopylainál és győztek Palatainál. Sem a cyrenaiak, sem a marmanidák, akiknek területei a lakatlan sivatagba vesznek, nem tudták megőrizni függetlenségüket. Sőt, Egyiptom is kiegyezett a római uralommal, pedig Alexandria havonta több adót fizet Rómának, mint Jeruzsálem egész évben. A rómaiak felgyújtják városaikat és kipusztítják népüket, hogy a többi népet elrettentsék.

Volt, akit meggyőzött beszéde, de sokan a földre köptek, és kővel dobálták. Eleasar, a templomőrök parancsnoka rábeszélte a főpapokat, hogy utasítsák vissza a rómaiak áldozatait, így aztán nem lehetett többet áldozni az isteni Nérónak. Ez elképesztő szemtelenség volt, aminek ha elért a híre Rómába, mindenféleképpen katonai válaszra ingerelte a császárt.

Júdea provinciával szemben amúgy is utálattal viseltetett Caesar, mert egy régi prófécia szerint onnan jön majd a világ ura. O maga nem érezte magát elég jól, hogy hadat vezessen; attól is tartania kellett, hogy ha hosszabb időre távol marad, Rómában eluralkodik a káosz. Az a férfi, akit keletre akart küldeni, már benne járt a korban, és mivel nem értékelte eléggé a császárének művészetét, házi őrizet alatt állt. Mindenesetre átkozottul jó imperátor volt, háromszor győzött Britanniában, és Africa provincia helytartója volt. Ő volt Titus Flavius Vespasianus. Neve még fel fog bukkanni ebben a történetben.

A Tullianumban, ahová Aphrodisiust vitték, nagyon szűkös állapotok uralkodtak. Róma börtönei már régen túlzsúfoltak voltak, még úgy is, hogy az isteni Caesar elrendelte: a gyilkosokat, tolvajokat és egyéb „rendes" bűnözőket ítéljék kényszermunkára. Emiatt felszabadultak a hóhérok, és még némi pénz is befolyt a kasszába. A politikai foglyokat a Tullianumba szállították, ahol reggeltől estig a fájdalom és a kilátástalanság kiáltásait visszhangozták a folyosók. A kínzókamrákban ezerféle módszerrel sanyargatták a szerencsétlen foglyokat.

A pompeji egy napot és egy éjszakát töltött egy öt lépés hosszú sötét tömlöcben, mely be volt rácsozva, mint a Circus oroszlánketrecei. Aphrodisius megpróbált aludni a döngölt padlón, de a székletbűz elrabolta álmát. Többször is úgy érezte, megfullad. Maga elé meredt, már azon sem gondolkodott, hogy mivel fog védekezni, ha vallatói elé kell állnia.

Aztán egyszerre kinyílt a nehéz rács. Aphrodisius felállt, és amikor az ajtónyílásban felsejlő alak felé akart lépni, egyszerre egy szerencsétlen emberi roncs szédült karjaiba. Miközben az ember, akinek végtagjai élettelenül csüngtek törzséről, a földre csúszott, a rács döngve becsapódott. Aphrodisius ügyetlenül próbálta meg felültetni társát, de az könyörgött neki, hogy inkább ne nyúljon hozzá, mert minden mozdulat iszonyú fájdalmat okoz.Így aztán sokáig némán ült az ismeretlen mellett, és hallgatta annak elhaló lélegzetét. Nem merte megszólítani, mert a gondolat, hogy őt is így fogják pár nap múlva visszalökni ebbe a bűzlő lyukba, rettenettel töltötte el. Azon gondolkozott, hogyan tudna önkezével véget vetni életének, hogy elkerülje ezt a sorsot, de ekkor eszébe jutott a kis Hersilius, akiért aggódott. Őt nem hagyhatta egyedül.

– Mondj neveket! – kezdett el egyszerre beszélni a férfi. –Olyan sok nevet mondj, amennyit csak tudsz, különben halálra kínoznak.

Aphrodisius az idegen ajkára tette a kezét, hogy az kímélje magát. De félrefordította fejét.

– Ugyan, hagyd el! *Dum spiro spero*[*] Ameddig tudok beszélni, legalább élek.

– Megkínoztak – mondta Aphrodisius tehetetlenül.

A férfi fájdalmas arckifejezéssel próbálta kinyújtani tagjait.

– Egy gerenda a mellkasra, egy a sípcsontra: így bármit kipréselnek belőled. Hidd el, semmi értelme hallgatni.

– Beszéltél? – kérdezte Aphrodisius habozva.

A másik elfordította fejét.

---

[*] Amíg élek, remélek

– Nézz csak rám – a pompeji szégyellte a kérdést. Látta a felszakított lábszárat, a férfi jobb kezét, mely természetellenesen hátrafelé hajlott, és úgy feküdt mellette, mintha semmi kapcsolata sem volna a testtel; a nyaka csupa vér volt.

– Már nem tart soká – mondta a szétroncsolt férfi.

A pompeji bólintott, mintha csak azt akarta volna mondani: reméljük. Reméljük, hamarosan sikert érnek el az összeesküvők. De amikor a másik egyre tovább hallgatott, és ahogy megérintette, a test élettelennek tűnt, Aphrodisius megértette, hogy a férfi teljesen másra gondolt.

Aphrodisius felugrott. Nekirontott a rácsnak, és megpróbálta kifordítani a helyéből.

– Engedjetek ki – üvöltötte teljes erőből –, ki akarok innen menni!

De kiáltásai a folyosón visszhang nélkül vegyültek el a többi fogoly kiáltásaival. Csak akkor jött oda az őr, amikor már véresre verte a kezét. De akkor is csak azért, hogy egy vödör vízzel észre térítse. Erre a pompeji sírva a földre rogyott.

– Meghalt – mormolta. – Hát meghalt. De ez senkit sem érdekelt.

Ezen a végtelennek tűnő éjszakán Aphrodisius a sarokba kuporodva meredt a halottra. A kín órái megedzették, egyre inkább túl akarta élni ezt az egészet. Mit ért egy emberélet az ókori Rómában? Az élet véletlen volt, végzet, játék, de mindenekelőtt mindenki lecserélhető volt és értéktelen. Most, amikor szembenézett a halállal, a pompejiben egy eddig soha nem ismert érzelem, az életösztön ütötte fel fejét. Küzdeni akart az életéért, a fiáért, mindenáron.

Visszaemlékezett arra, amikor Saturnius, a tanítómester gyermekkorában a nagy Odysseusról mesélt neki. A hajósról, aki tíz éven keresztül bolyongott a tengeren, de soha nem adta föl tervét, hogy egyszer haza fog térni. Nem ijedt meg senkitől és semmitől, még Zeusszal is dacolt, és az alvilág istenétől sem félt. Többször kellett szembenéznie a halállal, de ez is csak bátorságát növelte. Aphrodisius is úgy érezte, neki is nagy bátorságra lesz szüksége.

A következő reggelen Aphrodisiust elvitték kihallgatásra. Úgy tűnt, a cellában fekvő halott iránt senki sem érdeklődik. Átléptek rajta, mint egy kupac trágyán. A pompeji három napja először látott napfényt, egy kerek tetőablakon keresztül esett a kihallgatószoba padlójára. Szék nem volt a szobában a vádlottnak. Csak a kihallgatás vezetője és két segédje ültek egy asztal mögött. A falaknál a hóhérsegédek álltak, nyolcan, mellkasukon keresztbe tett karral. Egy háromlábú vasállványon parázs izzott. A szoba közepén egy fatőke állt, alvadt vértócsában.

Aphrodisius egy pillanatig azt hitte, újra elhagyja bátorsága, amikor a rezzenéstelen tekintetű hóhérsegédekre nézett, akiken látszott, a belépőt nem tekintik embernek. Aztán felismerte a kihallgató praetorianus arcán a gúnyos mosolyt – ő volt, aki letartóztatta. Régi dühével bátorsága is visszatért.

A pompeji védőbeszéddel készült. Ki akarta magából üvölteni a dühöt, az undort, meg akarta mondani, hogy nem fél a hóhértól: de végül minden másképp alakult. Az asztal jobb oldalán ülő férfi felállt, és tudatta vele, anélkül, hogy ránézett volna, hogy Tigellinus, a Caesar legelső praetorianusa a következőket akarja vele közölni. Amíg a férfi beszélt, Aphrodisius a középen ülő praetorianusvezér arcát nézte: ez tehát az a vadállat, akitől az összes római rettegett, még a Cloaca Maxima patkányai is menekültek előle.

Vékony, szőke haja halántékára tapadt. Amikor megszólalt, egy függőleges ránc jelent meg a homlokán. Húsos orrnyergén összeértek sűrű szemöldökei. Míg felsőajka szinte alig látszott, alsóajka erőteljesen tört előre. Szemei mélyen ültek, a sűrű szemöldökök árnyéka alatt.

Epicharis önként feladta magát, de sem a pompejit, sem mást nem gyanúsítanak…

Aphrodisius felfigyelt ezekre a szavakra; kérdéseket, vallatást várt, arra számított, hogy a hóhérsegédek izzó vassal fogják sütögetni.

…így aztán a foglyot szabadlábra helyezik, a lehető leggyorsabban távozzon!

– Szabad vagyok? – érdeklődött a pompeji hitetlenül. Túl hirtelen fordult a sorsa.

– Szobrot kéne állítanod Fortunának a Mars-mezőn – bólintott Tigellinus dühösen –, valaki közbenjárt érted a Caesarnál.

Közbenjáró? Gondolta Aphrodisius. Az csak Poppaea lehetett.

– Takarodj! – üvöltötte Tigellinus hirtelen, és áthajolt az asztal fölött. – Egyet mondok neked, pompeji. Most még megúsztad, de ha legközelebb elkaplak, akkor már senki sem fog kimenteni a kezeim közül. Nem menekülsz. Te nem menekülhetsz.

Sokáig visszhangzottak Aphrodisius fejében a praetorianus szavai.

Az éhség egyre jobban hajtotta hazafelé, de minél közelebb jutott az Aventinushoz, annál nagyobb volt a tömeg. Kérdéseire azt a választ kapta, hogy az isteni Caesar Antiumba készül, nyári rezidenciájába.

Antium tengerparti város volt, egynapi útra Rómától. Sokkal kevésbé volt előkelő, mint Baiae, de Nero anyjának, Agrippinának ott voltak birtokai, a császár is ott született. Szokássá vált tehát, hogy nyáron, amikor Róma forró katlanná változott, Nero elutazott a városból. Minden év júniusának kalendáján megismétlődött a hatalmas látványosság: a császár egész udvartartásával délre utazott. Mint minden, aminek köze volt a császárhoz, ez az esemény is látványos színjátékká változott.

Aphrodisius erre nem volt kíváncsi. Fáradtan botorkált hazafelé, a nap vakította, de ahol az út a Circusnál elkanyarodott, már nem tudott továbbmenni a tömegtől. Ide-oda lökdöstek. Harsonaszó jelezte a menet érkezését. Praetorianusok szorítottak lándzsáikkal utat a császárnak, összenyomva a tömeget, aztán a császár testőrei embermagasságú pajzsaikkal áthatolhatatlan falat alkottak az út két oldalán. Tizenkétezer praetorianus védte a császárt, pontosan kétszer annyi, mint elődeit. A sereg fele kísérte el Antiumba, a másik fele Rómában maradt.

A pajzsok fala fölött Aphrodisius zenészeket és énekeseket látott, akik mögött sárga ruhába öltöztetett fiúk virágokat szórtak, mint a Floraliák ünnepén. A mögöttük menetelő rabszolgák, akik a császár kedvenc szobrait cipelték, bokáig süllyedtek a virágba. A szobrokat hangszerek követték, hárfák, lantok és fuvolák, majd a drága étkészlet következett. Az aranytálak, alabástrom- és üvegkancsók általános tetszést arattak a tömegben. A mozaik kövei szikráztak a napsütésben, ugyanis a mozaikok is kiköltöztek Antiumba, nehogy az isteni Caesarnak a puszta földre kelljen tennie felséges lábait.

A menetben a gólyalábakon járó gallok mellett voltak afrikai légtornászok, több száz színész színes maszkokban, rabszolganők földig érő hajjal. Aranyketrecben vitték a császár énekesmadarait, láncon vezették háziállatait: fürge gazellákat és egy fekete csíkos tigrist. A menet ritmusát ragyogó mellvértet viselő dobosok adták. Ők is praetorianusok

voltak, annak az elitalakulatnak tagjai, akik havi háromezer sestertiusnyi zsoldjukért bárkit megöltek elöljáróik parancsára.

Egy olyan uralkodó, mint Neró, csak a praetorianusok segítségével tudta megtartani hatalmát. A katonák legnagyobb része a Viminalison felépített kaszárnyákban lakott, ahol saját katonai és közigazgatási iskolákat is fenntartottak. Tizenhat év szolgálati idő után a praetorianusok vagy egészen meghülyültek, teljesen kiszámíthatatlan agresszív martalócokká váltak, vagy olyan karriert tudhattak maguk mögött, amivel centurióként tízszeres, cohorsparancsnokként negyvenszeres zsoldot szereztek. A praetorianusokat a két praefectus vezette, akik a császár akarata szerint lovagi méltóságot kaptak. Mindketten ugyanakkora jogkörrel rendelkeztek – a másik parancsát bármikor hatályon kívül helyezhették – ami jó ötlet, mert a több ezer fős elitalakulat nagy hatalmat jelentett. Nem volt véletlen, hogy a praefectusok esküdt ellenségek voltak, mint Tigellinus és Faenius Rufus.

Azt a gárdát, amellyel Nero Antiumba költözött, Rufus vezette. Aranyozott vértezetében lovon vezette azt a fehér ményt, melyet minden év októberében a Mars-mezőn feláldoztak. Az állat összegyűjtött vérét a Vesta-templomban őrizték a súlyos bűnök kiengesztelésére. Tigellinus halaszthatatlan ügyei miatt a városban maradt.

Egyszerre megmozdult a tömeg. Az emberek magukon kívül üvöltöttek, úgy tűnt, minden ok nélkül nyomakodni kezdtek. Aphrodisius először nem értette a jelenséget, de aztán megpillantotta a császár kocsiját, amelyet nyolc cappadociai mén húzott, és tizenhat fekete bőrpáncélba öltözött numídiai lovas kísért. Heroldok nagy kosarakból átfúrt fagolyókat szórtak a nép közé. A golyókban sorsjegyek voltak, amelyekről azt tartották, hogy kisebb-nagyobb ajándékokat lehet értük kapni. Nero így osztott kedve szerint pénzt, búzát, disznót, lovat, sőt birtokot is a népnek. Emiatt volt az, hogy amerre a császár elhaladt, a tömeg verekedett és ujjongott.

Aphrodisius először látta a császárt. Savanyúan mosolyogva nézett ki a döcögő kocsiból, aminek csillogó, aranyozott kocsiszekrénye lágyan ringott: amíg az alvázhoz erősített kerekek a Via Ostiensis kövezetén döcögtek, a felépítmény lágyan ringott. Carpentumnak nevezték ezt az új találmányt, újdonságát a hagyományos kocsikkal szemben az adta, hogy a kocsiszekrény négy bronz tartókaron, karvastagságú bőrszíjakon függött. Így az alváz és a kocsiszekrény között nem volt szilárd kapcsolat.

Arany oroszlánfejek díszítették a tartóoszlopokat, a kerekek küllőit pedig kékre és pirosra festették, ami a kocsi haladási sebességétől függően különféle színekben pompázott. Ez nagyon tetszett a tömegnek:

– Ave Caesar! Ave!

Nero szenvtelenül tekintett rájuk. Fehér arca, melyet ritkás vörös haj és szakáll keretezett a görög filozófusok divatja szerint, nem igazán volt jellemző egy ilyen fiatal férfira. A császár inkább frígiai írnokra emlékeztetett, aki életét egy sötét levéltárban tölti, ahol a papiruszt és a papírt védik a nap sugaraitól. Bal kezének mutatóujján hatalmas gyűrű köve szikrázott zöld színben, jobbjával egy aranyba foglalt rubint tartott szeme elé. Az a hír járta, hogy Nero nem lát jól, és ezzel a csiszolt kővel próbálja látását korrigálni; mások azonban azt állították, hogy ez az egész csak színjáték.

Mindenesetre az egész jelenetben volt valami valószerűtlen, némely rómaiak azon a véleményen voltak, hogy nem is a Caesar ül a carpentumban, hanem csak egy hasonmása – az uralkodó annyira fél a merényletektől, hogy nem is utazik Antiumba.

A kocsi másik ablakát takaró függöny fellibbent egy pillanatra, és Aphrodisius felismerte Poppaeát. A pompeji felemelte kezét, hogy üdvözölje az asszonyt, de akkor a tömeg kiáltozni kezdett: – „Kurva!" és „Octavia!" – úgyhogy gyorsan leengedte kezét. Megismerte az asszony? Aphrodisius egy kis mosolyt vélt felfedezni Poppaea arcán. Ekkor egy vörös fejű, kövér római égnek emelte az öklét Aphrodisius mellett, és gyilkost kiáltott. Erre Poppaea egy dühös mozdulattal visszarántotta a függönyt.

Órákba tellett, amíg a tömeg szétoszlott, és az is, amíg Aphrodisius hazaért. Gavius könnyek között fogadta urát, bevallotta, már feladta a reményt, hogy élve viszontláthatja. Csoda történt, mesélte a pompeji. A rabszolga ebben egyetértett vele. Turnus, Plinius rabszolgája elmesélte Epicharis gyalázatos sorsát: miután az asszony reggel kiszökött a házból, jelentkezett a praetorianusoknál. Úgy megkínozták, mint egy rabszolgát, pedig ezt a törvények szerint római polgárral nem tehették volna. De a praetorianusok magyarázata szerint, aki a császár életére tör, nem római polgár, hanem rabszolga. Proculus nem tudta bizonyítani állításait, azt, hogy Epicharis gyilkosságra készült volna. Epicharis mindent tagadott, de Tigellinus nem hitt neki. Az asszonyt levetkőztették, két oszlop közé kötözték széttárt karral. Először megkorbácsolták, majd izzó vasakkal addig sütögették, amíg el nem veszítette eszméletét. A kínzógerendák összetörték bordáit és lábszárait, úgyhogy nem tudott többé járni. Senkit nem árult el, egy név sem hagyta el vérző ajkait. A következő reggelen hordszéken kellett kihozni tömlöcéből. Miután elvették a ruháit, csak egy ágyékkötőt hagytak neki. Így vitték a kihallgatásra. Epicharis azt mondta, el akarja végezni a dolgát, és amíg nem figyeltek rá, az ágyékkötőt a hordszékhez kötötte, és megfojtotta magát.

Aphrodisius szinte érezte a kínzóeszközök szorítását. Úgy érezte, megfullad, mert tudta, hogy csak hajszál híján kerülte el ő is ezt a sorsot. Egyszerre minden átmenet nélkül nevetni kezdett. Úgy röhögött, mint a Circus lábánál ülő nyomorék koldusok, akik egy asért vicceket meséltek. Nem bírta abbahagyni, egyik roham követe a másikat. Gavius aggódva nézte urát. A kacaj okát kérdezni nem merte.

Az okot eldönteni nehéz lett volna. A pompeji sem tudta, hogy a megkönnyebbüléstől nevetett-e, vagy pedig attól, hogy tudta, ez a harc még nem ért véget.

Hatodik fejezet

Úgy tűnt, Rómát elhagyták az istenek. A Caesar önkénye egyre bizalmatlanabbá tette az embereket. Mindenki a saját bőrét igyekezett menteni. Az árulás, a feljelentések mindennapossá váltak. A polgárháború réme fenyegetett. Mindenki ellensége volt mindenkinek, és amikor felröppent a pletyka, hogy a város raktáraiban már csak hét napra

elegendő készletek vannak a törvényben meghatározott hat hét helyett, a rómaiak vad készletezésbe kezdtek. Ennek eredményeképp az élelmiszerárak az egekbe szöktek. Nero nem látott más lehetőséget, újra és újra pénzt veretett, de nem ezüstből, hanem rézből.

Aphrodisius, aki alapvető árucikket gyártott, hatalmas nyereséget produkált. Hamarosan az ő szövőüzemei lettek a legnagyobbak a városban. De a pénz értéke napról napra csökkent, így a pompejinek eszébe jutottak gazdája, Serenus szavai, aki azt állította, hogy a pénz már önmagában csalás, csak azt az ígéretet tartalmazza, hogy ki fogják fizetni ellenértékét, de ez mindig csak ígéret marad. Annak idején Aphrodisius ezt nem értette, talán azért sem, mert akkoriban nem gondolta volna soha, hogy valaha hasznot húzhat ebből a bölcsességből, mint abból a Serenus által sokszor emlegetett mondásból sem, hogy aki igazán ügyes, nem fél az árral szemben úszni.

Gavius – aki az összes befolyásos római polgár rabszolgáit ismerte, mindenekelőtt a bithyniai rabszolgákat – arról szerzett tudomást, hogy Terpander, a görög hajótulajdonos pénzzavarba kerülvén két hajóját el akarja adni. Ezek a hajók olajat és tömjént szállítottak Alexandriába, Ostiából pedig campaniai borokat vittek. A hajókért nevetséges összeget kért a tulajdonos. Aphrodisius elhatározta, hogy megveszi a hajókat legénységgel együtt. Mostantól a pompeji karthágói gyapjút szállított.

Karthágó egy virágzó ország műveletlen fővárosa volt. Ezt minden római tudta, azóta, hogy Cato minden senatusi beszédét a következő szavakkal fejezte be: *Ceterum censeo Carthaginem esse delendam*[*]és a senatus előtt felmutatott egy faágat, melyen akkora fügék csüngöttek, amekkorákat Italiában még senki sem látott. Cato azt akarta ezzel mondani, hogy nemcsak a Karthágóban várakozó huszonnégyezer katona, négyezer lovas és háromszáz harci elefánt jelent veszélyt a Római birodalom számára. Karthágó Rómával szemben önellátó állam volt: nem szorult külföldi behozatalra. Így aztán, miután a karthágóiak nem teljesítették a rómaiak ultimátumát, amelyben az állt, hogy helyezzék át városukat az ország belsejébe, jött Scipio, és az egész várost felégette, lerombolta, a helyét pedig sóval hintette be. De ez egy régi história.

Colonia Julia Carthago, ahogy a Gaius Julius Caesar által újra felépített várost hívták, a római veteránok kedvenc helyévé vált, gyorsabban nőtt, mint Róma. A világ minden részéről érkeztek ide kereskedők. Afrikai aranyat és ezüstöt, ritka, értékes faanyagot, olajat és illatos balzsamot, gyapjút és gabonát árultak itt hatalmas mennyiségben, de rabszolgával, lábasjószággal és lóval is kereskedtek.

Aphrodisius kihasználta a lehetőséget, és Gaviussal Karthágóba utazott. Egy jó hajó a Mare Internumon keresztül vezető utat három nap alatt maga mögött hagyta. A pompeji hajóinak csak kettőre volt szükségük. Az utazókat egy idegen világ fogadta az afrikai partoknál, egy vad, átláthatatlan, idegen népektől hemzsegő város, amely egy félszigeten terült el. Ha a görögöknek a város műveletlensége, a hagyományok: atemplomok, nyilvános épületek teljes hiánya tűnt fel elsőre, a rómaiaknak a hatalmas árukínálat, az üzleti élet pezsgése, meg a kunyhók és a földszintes házak között mindig nyüzsgő tömeg. A városban nem volt túl sok római. Aki egyszer megtapasztalta a város lakosságának idegen, egzotikus összetételét, az megértette Agathocles, Siracusai tyrannusának

[*] Ismétlem, Karthágót el kell pusztítani!

beszámolóját a karthágóiakról, aki azt írta, hogy a város lakói egyszer ötszáz gyermeket áldoztak istenüknek, Baalnak.

Karthágó nagyságát már az első pillanatban jelezte a part mentén végighúzódó hatalmas kikötő, ahol a Hispániából, Italiából, Görögországból, Asiából, Syriából és Egyiptomból érkezett hajók horgonyoztak. A város ideális helyen feküdt, a Római Birodalom közepén. Annyira kedvező helyen volt, hogy még a legtávolabbi provinciák, mint például a messzi Britannia is legfeljebb öt nap alatt elérhetőek voltak.

A messziről jött idegenre a hatalmas raktárak voltak a legnagyobb hatással. Aphrodisius sem volt kivétel ez alól. Olcsón ki lehetett őket bérelni, a kereskedők addig tárolhatták benne árujukat, amíg nem találtak olcsó szállítási lehetőséget, de arra is jó volt a raktár, hogy kivárják, amíg kedvező áron tudnak eladni.

Ebben az évben a karthágói búza ára esett. A tavaszi esők hatalmas termést biztosítottak, így a római vásárlások után több maradt, mint amennyit a piac fel tudott venni. A karthágói kereskedők fillérekért árulták készleteiket. Aphrodisius ezért a római kereslet ismeretében vett két hajórakomány búzát, és a kikötőben, egy raktárban tárolta. A fekete egyiptomi, akivel az üzletet intézte, amikor a pompeji gyapjú iránt érdeklődött, egy Pansa nevű kereskedőhöz küldte, aki az elővárosban lakott. Állítólag neki volt a legjobb áruja.

Pansa a városban található kevés kétemeletes ház egyikében lakott. Az utca felé csak egy vasalt ajtó nyílott, a házon sem ablak, sem egyéb dísz nem volt. Karthágó utcáin bizalmatlanság uralkodott.

A kapu mögött, melyet két izmos rabszolga őrzött, egy zöld belső udvar tárult föl, mint az előkelő pompeji villákban, szökőkúttal és márványpadokkal. Aphrodisius nem számított ilyen szép házra ezen a környéken.

Pansa bizalmatlanul fogadta Aphrodisiust, Gaviust pedig levegőnek nézte. Szórakozottnak, szétszórtnak tűnt, nem nézett a pompeji szemébe, dadogott, és többször belegabalyodott a mondanivalójába. Aphrodisiusnak azonban nem tűnt fel ez a furcsa viselkedés, ő csak üzletet akart kötni, nem barátkozni.

Rövid egyezkedés után megállapodtak egy hajórakomány gyapjú szállításában, amit Rómában fizetnek ki. Kezet ráztak, megkötötték az üzletet. Gaviusnak az volt a benyomása, hogy Pansa mihamarabb meg akart tőlük szabadulni.

– Kellemetlen fickó! – jegyezte meg Gavius, mialatt egy meredek lépcsőn kaptattak felfelé, amilyen gyakori volt Karthágóban, ugyanis a domborzat rendkívül változatos volt.

– Nem az ágyamba akarom vinni – nevetett Aphrodisius. Aztán egy idő múlva hozzáfűzte: – Igazad van, Gavius. Ahhoz a fajtához tartozik, amelyik annak ellenére nagyon ellenszenves, hogy még soha nem találkoztál vele.

– Mindenesetre nagyon örült, amikor kiléptünk a háza ajtaján.

– Hát az lehet – a pompeji legyintett. – A rómaiak és a karthágóiak régtől gyűlölik egymást, mint Eunomia és Pax, a háború és a béke istennői. Mindenesetre…

– Mindenesetre?

– Nem hiszem, hogy Pansa karthágói lenne. Úgy beszél, mint mi, még ha sok görög szót használ is.

– Minden karthágói így hablatyol, végül is ez itt provincia – vigyorgott rá Gavius.

A következő nap reggelén akartak elutazni, így hát hőseink az éjszakát a kikötőben, „A Bölcsesség Oszlopaihoz” címzett fogadóban töltötték. Az étel rossz volt, a bor savanyú, és a lányok olcsók. Aphrodisius köszönte, de nem kért belőlük, Gavius azonban úgy gondolta, két ast megérnek.

Aphrodisius fáradtan feküdt le kamrájában. Két karját feje alatt összekulcsolta, és a plafont bámulta. A lámpa sózott olaja sárgászöld lánggal égett, fekete füstje kaparta a torkát. Aphrodisiusban még mindig fájdalommal bukkant fel Hersilia emléke, ha a kis Hersilius nem várta volna otthon, azt gondolhatta volna, az egész csak egy rossz álom volt. Szerette Hersiliát és gyűlölte, kétségbeesetten, szenvedélyesen. Halála mélyen lesújtotta. Azt, hogy vagyonát az asszonynak köszönhette, nem akarta elismerni, de saját vagyona már amúgy is jócskán meghaladta néhai feleségéét. De a tény akkor is tény maradt, a pompeji feleségének köszönhette felemelkedését. De a gazdagság elvakít, megváltoztatja a jellemet.

Nem kétséges, hogy Aphrodisius más lett, mint régen volt. Ebben nagy szerepet játszott letartóztatása. A halál közelében olyan dolgokról is elgondolkozik az ember, amik egyébként nem foglalkoztatják. A mérték változik meg. Olyan célokat ismer meg, amilyenek azelőtt eszébe sem jutottak. A bűzlő cellában, halott, agyonkínzott társával töltött éjszakán a pompeji elhatározta, hogy bosszút áll a Caesaron és emberein – de nem úgy, ahogy az összeesküvők éveken keresztül próbálták, eredménytelenül, fegyverrel. Azon a hosszú, végtelen éjszakán Aphrodisius megfogadta, hogy ha valaha élve kikerül a Tullianumból, az egyetlen igazi fegyverrel, pénzzel fogja legyőzni a császárt. Ki parancsolt az isteni Claudius, Caligula és Tiberius alatt? Az, akinek az erszényében a legtöbb pénz csengett. Ezek pedig leginkább azok voltak, akik nem születtek bele a gazdagságba, hanem maguknak teremtették azt meg.

A gazdagság és a hatalom sok tekintetben hasonlóak. Kis mértékben frissítő hatással bírnak, mint a tiszta forrás vize, de ha naggyá válnak, az óceán vizéhez lesznek hasonlatosak, mely annál nagyobb szomjúságot okoz, minél többet iszol belőle.

Aphrodisius lehunyta szemét. Ő már belekóstolt az óceán vizébe, ezt pontosan tudta. Tudta, hogy a pénz és a gazdagság nem rossz dolog, ahogy a kés sem, amivel a szőlővesszőt metszed, és ha kell, megölöd az ellenségedet.

Ilyen gondolatok jártak a pompeji fejében. Nem is gondolta volna, hogy egyszer ide fog jutni. Hogy örült volna gazdája, Serenus, ha ezt látja! Neki is nagyon sokat köszönhetett. Tulajdonképpen ő volt a példaképe. Halála valóságos rejtély, különösen ez a tőr, amivel már többször is találkoznia kellett.

Popidius Pansa! Igen, Aphrodisius pontosan hallotta, ahogy Serenus kimondta a nevet. Pompeji füstje újra megtöltötte tüdejét. És a por, az a sűrű, fojtó por! Gazdájának elkínzott, utolsó mosolya, tágra nyílt szeme! A pompeji felült, és maga elé meredt:

– Popidius Pansa, Popidius Pansa, a római istenekre: Popidius Pansa.

A bizalmatlan külvárosi kereskedő! Popidius Pansa! Aphrodisius már korábban is sejteni vélte, hogy valamikor a múltban találkozhattak. *Popidius Pansa*, urának utolsó szavai. Mi köze lehetett Serenus halálához? Egy karthágói? Felismerte őt, a pompeji felszabadítottat? Talán ezért volt olyan bizalmatlan?

Meg *kellett* találnia a választ.

Aphrodisius feltépte az ajtót, és Gaviust szólította. De az a maga dolga után járt, így a pompeji magához vett egy tőrt, és útra kelt, hogy megkeresse a rejtélyes kereskedőt.

Karthágó este még átláthatatlanabb, kaotikusabb és ijesztőbb volt, mint nappal. Aphrodisius egy-két lépcsőt, utcasarkot és oszlopot jegyzett meg, ezek alapján próbálta meg megtalálni a külvárosba vezető utat. Karthágót még Rómánál is jobban megszállták a macskák. Aphrodisius minden utcasarkon belebotlott egy szent állatba, mely nyávogva iszkolt el valami lyukba. Érthetetlen kiáltások visszhangoztak az utcákon, és ha Aphrodisius emberrel találkozott, az gyorsan falmélyedésbe vagy kapualjba bújt.

Nem volt veszélytelen Karthágóban sétálni éjszaka. A városban az aedilisek minden éjjel legalább egy gyilkosságot jelentettek; de Popidius Pansa rejtélye túlságosan fúrta a pompeji oldalát. Aphrodisiusnak rémlett valahonnan a kereskedő arca, még ha nem is emlékezett rá pontosan – Pansa lett volna Serenus gyilkosa?

Aphrodisius, hogy ne érezze magát annyira egyedül, egy római születésnapi dalocskát kezdett énekelni: „Már kilenc éve áll egy hordó albai a pincémben…”

Először azt hitte, az utca visszhangozza a dalt, de rájött, hogy valaki mögötte vele énekel. Tőréhez kapott, és hirtelen megfordult. Egy árnyat látott megtorpanni.

– Énekelj csak, cimbora! – dadogta az ismeretlen akadozó nyelvvel.

– Jól hallom, római vagy? – lépett közelebb Aphrodisius.

– Részeg római.

A férfi nehezen lélegzett, aztán kihúzta magát, mintha csak nyomatékot akart volna adni annak, amit mondani akart:

– Bacchusra, mi mást tehet egy római ebben az isten háta mögötti városban, mint hogy leigya magát?

– Az isteneknek legyen hála, hogy találkoztam veled. Egy Popidius Pansa nevű karthágóit, egy kereskedőt keresek. Ma délután találkoztam vele, de most nem találom a házát.

– Nem tesz semmit – dadogta a részeg, és egy egészségeset böfögött –, gyere, igyunk egyet!

Erre Aphrodisius vállánál fogva megrázta a férfit, hogy magához térítse:

– Ez nagyon fontos, értsd meg!

– Azt mondtad, Pansa? – elgondolkodott. – Csak egy Pansát ismerek, Popidius Pansát. De ő nem karthágói. Pompeji. Nem is olyan régen költözött a városba.

– Hol lakik?

A részeg mutatott egy utcát, aztán az újabb kérdések hatására egy másikat. Végül Aphrodisius úgy döntött, inkább a saját feje után megy.

Több mint egy órát bolyongott, míg aztán egyszerre felismerte azt a lépcsőt, amelyik Popidius háza felé vezetett. Az ablaktalan, rideg fal, a vastag, vasalt kapu – a pompeji célba ért.

De hogy is viselkedjen? Az éjszaka közepén? Vonja Pansát kérdőre, hogy Serenus miért őt említette halála pillanatában? Vagy vonja felelősségre Lucius Caecilius Serenus halála miatt?

Aphrodisius mindezt nem tudta, amikor öklével a kapura csapott. Csak azt tudta, hogy szembe kell néznie ezzel a Popidius Pansával. Az ajtó kinyílt, mintha csak várták volna. A ház belsejéből a szökőkút csobogása hallatszott, az oszlopok sejtelmesen világítottak a holdfényben.

– Hé, van itt valaki? – kiáltott Aphrodisius, mert senki sem bújt elő. – Hé, hol van az ajtószolga?

Semmi – csak a kút csobogása.

– Aphrodisius beszélni kíván a ház urával, Popidius Pansával! – kiáltotta hangosan. De most sem érkezett válasz. A pompeji átment az átriumon, és a ház hátsó részébe tartott, ahol a cubiculáknak, a hálóhelyiségeknek kellett lenniük. Csak amikor a második szobába nézett be, vette észre döbbenettel, hogy minden üres. Izgatottan rohant egyik szobából a másikba, felment az emeletre, de mindenütt ugyanazt találta: üres, elhagyott szobákat. Csak szemét és cserepek maradtak, a sietség jeléül. Popidius Pansa elköltözött.

Aphrodisius zavarodottan ült le egy márványpadra. A távolból állatok hangját lehetett hallani, a kikötőből a gályarabokat vezénylő rabszolgák kiáltását, ahogy a hajót indulásra készítették. Keleten már világosodni kezdett az ég alja. Hogy tud valaki egyik napról a másikra bútorostul, rabszolgástul eltűnni?

Aphrodisius elszenderedett, és csak arra riadt fel, hogy kivágódott a ház kapuja. A derengésben egy fehér ruhás alakot látott, aki szép volt, mint egy görög kore. Az alak mögött egy sánta öregember ment, fáklyával a kezében. Az öreg a fáklyával mutatta az utat a nőnek – mert a fehér ruhás alak nő volt –, mintha csak a házat akarná megmutatni. A nő egy ágat újra és újra egy kis korsóba mártott, és meghintette a falakat.

Miután Aphrodisius megunta a szertartást, előlépett az oszlopok árnyékából.

– Kibérelheted a házat – mondta neki az öreg. – De várd meg, hogy Isis papnője befejezze a tisztulási szertartást.

Aphrodisius felé tartotta a fáklyát:

– Római vagy, ha nem tévedek. Aphrodisius bólintott.

– Söpredék! – állapította meg az öreg. – De ti vagytok az egyetlenek, akik rendesen fizetitek a bérletet. Karthágó nem olcsó város, idegen. Ezt te is tapasztalni fogod. Honnan tudtad meg, hogy ez a ház üresen áll?

– Véletlen – hazudta Aphrodisius –, mint minden az életben – és csatlakozott a papnőhöz meg az öreghez.

– Nagyon sietett – morgott az öreg, és hirtelen megállt. –Jobban meg kell néznem a bérlőimet. Már az elején nem tetszett nekem ez a pompeji.

– Azt mondtad, pompeji?

– Legalábbis ő azt mondta. Talán ez a Pansa is csak egy kiugrott rabszolga volt. De mit érdekel engem! Pontosan fizette a bért. A többi nem számít.

– Tudod, hová való ez a Pansa? – érdeklődött Aphrodisius, miközben a tisztulási menet továbbhaladt.

– Szent anyám, Isis! – fújt az öreg. – Mit gondolsz, vajon miért szedelőzködött olyan hirtelen? Hogy eltűnjön! Biztosan oka van rá, hogy ilyen hanyatt-homlok menekült. Isis papnője elűzi ebből a házból a balszerencsét. Ha tetszik a ház, holnap gyere el hozzám.

Aphrodisius elbúcsúzott.

A római senatus arra használta az Antinumon nyaraló Caesar távollétét, hogy a Curiában ülést tartott. A Juliusi Curiát az isteni Julius Caesar építtette a Comitium és a rostra közelében. A Comitium szent negyed volt – be volt szentelve, mint a templomok földje –, itt választották a rómaiak a képviselőiket, de itt tüntettek a senatus hatalma ellen, ha éppen ennek érezték szükségességét. A politikusok a rostráról tartották lelkes beszédeiket. A rostrát kőemelvénynek is nevezték, és itt voltak kiállítva az ellenséges hajóorrok is, amelyeket Gaius Maenius consul, a született plebejus, a latin háború alatt zsákmányolt.

A Curia magas bejárata fölött, melynek bronzajtajai olyan nehezek voltak, hogy két emberre volt szükség mozgatásukhoz, arany betűk csillogtak a reggeli napon: SPQR. Ez a SENATUS POPULUSQUE ROMANUS formula rövidítése volt, ami a „senatus és a római nép" jelentéssel bír. Ezen bronzkapuk mögött, a Római Birodalom hatalmi központjában, az összes döntést a római nép nevében hozták.

A törvény szerint minden római polgárnak jogában állt a bíbortógás senatorok gyűlése előtt beszélni – azért voltak bíbortógások, mert csak ők viselhettek széles bíborcsíkot ruhájukon –, ám ez a legritkább esetben fordult elő. A plebejusokat legfeljebb tanúnak hívták meg olyan esetekben, ahol ezt a szertartás megkövetelte. A senatorok leginkább egymás társaságát élvezték, a milliárdosok társaságát – ugyanis az öröklődő senatori cím elnyeréséhez az egyik feltétel a legkevesebb egymillió sestertiust érő vagyon volt.

A császárok magányos döntései – egy Tiberius kegyetlensége, egy Caligula önkénye, de Claudius jóakarata is – nagyon leszűkítették a római senatus hatáskörét. Az isteni Nérót annyira gyűlölték a senatorok, hogy nem látogatták azokat az üléseket, amelyeken a császár is jelen volt. Ennek a gyűlöletnek az a bánásmód adta az alapját, amivel a Caesar a senatorokat kezelte. A praetorianusokra támaszkodva a milliomos urakat összeterelte a Mars-mezőre, hogy azok élvezhessék a császári dalesteket. Külön emberek figyelték a senatorokat, hogy lelkesen tapsolnak-e. Így vált a senatus a császári önkény statisztériájává.

Amikor a senatorok a Curiába léptek, felírták nevüket egy listára, amin az ISF – IN SENATU FUERUNT: a senatusban jelen voltak – betűk álltak. Ezután egy darab tömjént dobtak izzó parázzsal teli edénybe. Így kértek isteni sugallatot döntéseikhez. A szigorú szertartást tizenegy írnok felügyelte.

– *Patres conscripti*! – kezdte Gaius Fulvius, az idős senator, aki már öt Caesart megélt. Ő arról volt nevezetes, hogy a több száz éves megszólításból lenyelte az és szócskát – ugyanis ez eredetileg így hangzott: *Patres et Conscripti*, Atyák és Összeírottak.

– *Patres conscripti*! Gaius Fulvius, a senatus legidősebb tagja hívott össze benneteket, mert a birodalom veszélyben van. A veszély megint keletről jön, ahol már egy ideje a polgárháború parazsa izzik. A háború még nem tört ki. Casaereában még béke honol, bár cohorsainkat nap mint nap provokálják. Egyre rosszabb hírek érkeznek Armeniából és a Parthus Birodalomból is…

– Küldjétek Nérót a parthusokhoz! – szakította meg a beszédet egy jól táplált, kopasz senator. Egyre többen kiáltozták: – Nérót a parthusokhoz!

– Énekelhet az Euphrates partján, attól majd menekülni kezdenek – kiáltott közbe a csípős megjegyzéseiről ismert Decidius.

– Nérót a parthusokhoz! – skandálták a senatorok.

– *Patres conscripti*! – folytatta Gaius a beszédét. – Mint tudjátok, az isteni Caeasar Tigranest, Alexandros fiát, Heródes dédunokáját Armenia királyává tette…

Gaiusnak csak nehezen sikerült visszaállítania a rendet, mert Tigranes említésére az atyák fújolni kezdtek.

– Ez a Tigranes – folytatta a senator – vakmerően megtámadta a parthusok egyik törzsét, ezzel nagyon felbosszantotta Vologaeses királyt, a parthusok uralkodóját. A király arany diadémmel megkoronázta fiát, Tiridatest, aki egyszer már uralkodott Armenia fölött, hogy az országot szakítsa el a Római Birodalomtól. Ezt Gnaeus Domitius Corbulo jelentette, Syria helytartója, Armenia meghódítója. Corbulo egy hadvezért kér tőlünk, mert ha Vologaeses betör Armeniába, Syria is veszélybe kerül.

Ekkor felemelkedett Aemilius, a neves senator, a Curia közepébe lépett, melynek a szélén ültek az atyák, és karját háta mögött összefonva, fel-alá sétálva beszélni kezdett:

– Nem árulok el titkot nektek azzal, hogy Gnaeus Domitius Corbulo, a hasonnevű ázsiai helytartó fia, a legjobb hadvezérünk. Bátor, mint egy oroszlán, és okos, mint a kígyó. Ő volt az, aki leigázta a vad frízeket, ő volt, aki a Birodalom határait északon kiterjesztette, és aki még tovább is hatolt volna a germánok földjén, ha Claudius vissza nem hívja a Rajnától. Azt kérdezem tőletek, Patres conscripti, nem Corbulo-e a legalkalmasabb arra, hogy a parthusokat legyőzze? Nem ő a legalkalmasabb arra a feladatra, hogy megmutassa nekik, milyen erős Róma, még háromezer mérföldre a központtól is? Ezért azt javaslom, bízzuk meg Corbulót, vonuljon Tiridates ellen, és védje meg Armeniát a parthusoktól.

Quintanus (akit a császár legeltökéltebb ellenségének tartottak) ellentmondott ennek a javaslatnak, utalt Corbulo hajlott korára, hisz közelebb volt hatvanadik, mint ötvenedik életévéhez. Nem lenne szabad túlfeszíteni az íjat. Corbulo öt évvel korábban vett részt utoljára csatában. Ha győzne, az a hadvezér érdeme lenne, ám a vereségért a senatusnak kéne felelni.

Quintanus szavai többeknél egyetértésre találtak, de sokan tiltakoztak ellene; sokan kinevették, mert szerintük Corbulo nagyobb hadvezér, mint Paetus, Otho vagy Vespasianus. Még azt is megkérdezték Quintustól, nem fél-e jobban Corbulo erejétől, mint korától, azaz nem attól tart-e, hogy Corbulo hatékonyabb lenne a vártnál, és ezzel a császár te- kintélyét erősítené, míg egy vereség a császár ellenségeinek táborát gyarapítaná.

Végül ez az érv adta meg a végső lökést, és a senatus kinevezte Lucius Caesennius Paetust, akit Ezüsttekintetűnek is neveztek. Paetus fiatal volt, és jó kardforgató hírében állott. A negyedik, az ötödik és a tizenkettedik légióval kellett megmutatnia a parthusoknak a Római Birodalom erejét. Pontusi, galatai és cappadociai csapatok segítették még a hadjáratot.

Ezt a javaslatot nagy többséggel elfogadták. A consulok Victoria, a győzelem istennőjének oltárához léptek, és nagy halom tömjént vetettek a parázsra. A tömjénfüst elárasztotta a termet, a consulok így szóltak:

– A senatus és a római nép döntött. Úgy legyen.

– Úgy legyen – ismételték a senatorok.

A ceremónia közepén, amikor a senatorok már fel is álltak, kinyílt a terem kapuja, és egy rabszolga lépett be.

– Róma ég! – kiáltott elkeseredett hangon. – A nagy Circus, az Aventinus, a Caelius és a Palatínus lángokban állnak!

Egy pillanatra mindenki megmerevedett. A bíbortógás hatalmasságok bénultan álltak. Ám amikor a curiaszolgák kitárták a kapukat, amikor a félelmetes moraj a terembe áramlott, a senatorok egymást taposva rohantak a szabadba. Kint fojtó füstszag fogadta őket. A Curia lépcsőjéről eléjük tárult a borzalmas látvány: egy hatalmas füstfelhő a város felett, akkora, amekkorát még egyikük sem látott. Kürtjelek harsogtak a város több pontján. Emberek rohantak eszüket vesztve keresztül a Forumon. Volt senator, aki a földre rogyva imádkozni kezdett. Mások szeretteik neveit mormolták maguk elé. A moraj egyre közeledett, vésztjóslóan, mint a charybdis fortyogása.

A Neptun és a Salacia, a pompeji két hajója északkelet felé tartottak. A száraz mauritániai széllel érkező tikkasztó nappali forróság után megváltásnak tetszett az esti lehűlés.

Aphrodisius és Gavius a Neptun fedélzetén ültek. Az árbocnak dőlve hallgatták a kötelek ropogását. Alvásra nem is gondoltak, annyira felizgatták őket az elmúlt nap eseményei. Gavius, miután tudomást szerzett a történtekről, felfrissítette emlékeit, és rájött, ő már régebbről, Pompejiből ismeri Pansát, de nem mint kereskedőt, hanem mint advocatust, ügyvédet. Még az is eszébe jutott, hogy ura, Serenus házában találkozhatott vele. Ez még rejtélyesebbé tette a dolgot.

Aphrodisius indulásuk előtt érdeklődött a kikötőben, hogy Pansa elhagyta-e a várost – mert az összes vagyonát, teljes háztartását csak hajón tudta volna elszállítani –, de senki nem hallott a kereskedőről, pedig a kikötőből kifutó hajókat gondosan feljegyezték. Így aztán a pompeji úgy döntött, hogy Pansa nyomait szülővárosában fogja keresni.

Popidius Pansa. Ezek voltak gazdája utolsó szavai. Valóban a gyilkosra vonatkoztak? Mi volt az összefüggés Pansa és a Rómában látott tőrök között?

Míg a pompejit súlyos gondolatok gyötörték, a kormányos a hullámokat szelő hajóorr ritmusára dalt zengett Neptunus tiszteletére. Gavius fejét mellkasára horgasztva horkolt. Aphrodisius az eget kémlelte, ahol a csillagok miriádjai csodálatos látványt nyújtottak. A csillagok – amelyekről az alexandriaiak azt tartották, hogy az emberek végzetét őrzik – egy olyan görögös nevelést kapott embernek, mint Aphrodisius, az olympusi isteneket juttatták eszébe még akkor is, ha a csillagokba vetett hitet az oly nagy koponyák, mint Plinius vagy Seneca, rendszeresen ostorozták. A pompeji szívesen tartotta magát hívőnek, azt tartotta, hogy a sorsot az istenek irányítják. A vallással szemben viszont ellenérzéseket táplált: nem szerette a papok sötét jóslatait, a fenyegetéseket és ígéreteket.

Itt, a szabad égbolt alatt Aphrodisius közelebb érezte magát az istenekhez, mint a templomokban, az oszlopok között, a tömjénfüstben. Vagy nem Oceanos volt mindenek kezdete? Homeros adta a folyók és tengerek hatalmas teremtőerővel bíró istenének ezt a nevet: a görög leányok ezért fürödtek a tengerben esküvőjük előtt, hogy ők is részesedjenek ebben a teremtőerőben. Minden Oceanosból áradt ki hatalmas energiával,

mint a Bosporus áramlatai, Hercules oszlopainak örvényei, állandó áramlásban, születésben, halálban, végtelenül. *Pantha Rei*[*], mondta Heracleitos, akit „Homályosnak" is neveztek, mert sokan nem értették nyelvezetét. Minden mozgásban van.

De ez csak egy görög történet a dolgok kezdetéről. Egy másik az éjszakáról, a fekete szárnyú madárról regél, akit a szél termékenyített meg. A madár egy ezüsttojást tojt, amit Eros, a szerelem istene lopott el. Egy harmadikról a Helikon hegyéről származó író és földműves, Hesiodos tudósít: a kezdet egy nagy ásítás volt, amit Chaosnak hívtak. De a Chaosnak is szüksége volt egy kis változatosságra. Ezt Gaia, az Olympuson lakó földanya keblén találta meg, s belőle újra csak Eros született, aki minden ember értelmét a markában tartja. De Chaos nemzette az éjszakát is, és az éjszaka nemzette a nappalt. Gaia anya nemzette még a habzó tengert és a magas hegyeket, de mindenekelőtt az eget, mely annyira megtetszett neki, hogy rögtön oda is adta magát a nagy kék-ségnek. Ebből a nászból olyan kellemetlen alakok származtak, mint az egyszemű cyclopsok, az erőtől duzzadó titánok és százkarú, ötvenfejű óriások.

Az éjszakai égbolt hatalmas tükörként feszült a halandók feje fölött, az emberi szenvedélyek és az isteni gyengeségek visszfényeként. Mert a gyengeségektől a halhatatlanok sem voltak mentek. Nézd csak az északi égbolton a Nagy Medve csillagképet gyermekével, a villámló főisten Zeus szenvedélyének gyümölcsét, mert ő előszeretettel bújt álruhába és kergetett ártatlan leányokat.

Az egyik legártatlanabb, az összes nimfa közül a legszebb Callisto volt. Megfogadta, hogy örökre szűz marad. A tüzes Zeust azonban a szépséges nimfák különösen vonzották. Amikor Hera, Zeus féltékeny hitvese észrevette, hogy férje látogatásának eredményeképp Callisto gömbölyödni kezd, a nimfát medvévé változtatta és az északi erdőkbe űzte. Ott szülte meg a leány medvebocsát, akit Arcasnak nevezett. Sok éven át bolyongott Callisto és fia az erdőkben. Amikor Zeus megtalálta őket, elkeseredésében sírva az északi égboltra ültette fel őket, csillagok formájában.

Ha pedig délre tekintesz, ott Orion, a fényes vadász tündököl, csillagok koszorújában. Orion, Poseidon fia Zeushoz hasonlóan szintén nagy rajongója volt a nimfáknak. Így ismerkedett meg Atlas hét leányával. Atlas volt az, aki erős vállain az égboltot tartotta. Orion hét éven át vadászott a Pleiadoknak nevezett leányokra, míg azok halálos fáradtságukban Artemishez fohászkodtak. A vadászok istennője megkönyörült rajtuk, és csillagokká változtatta őket.

De mit hoz a sors! Artemis, a vadászat és a természet istennője beleszeretett a féktelen vadászba, Orionba, aki már majdnem minden vadat megölt. Ezt Apolló, Artemis testvére az istenek szégyenének tartotta. Az istenek sem tudtak ellenállni a szerelemnek, így Artemis sem hallgatott testvérére. Apolló cselt eszelt ki. Húgát nyíllövőversenyre hívta. A célpont a horizont fölötti sötét folt volt, amit Artemis, a kiváló céllövő rögtön el is talált. Csak ekkor mondta meg neki bátyja, hogy éppen a tengerben úszkáló Orion homlokába lőtte nyílvesszőjét. Bánatában Artemis keserves sírásra fakadt, könnyeiből folyók eredtek, és kedvesét íjával együtt az égre szegezte. Néha, amikor eljön az ideje, felbukkan a tenger

[*] Minden mozog (görög), itt: minden változásban van

fölött a horizonton Orion csillagképe – úgy, ahogy őt kedvese, Artemis először megpillantotta.

– Uram, ébredj fel végre! – Aphrodisius messziről hallotta szolgája hangját. Csak lassan tért vissza az élet elgémberedett tagjaiba. Gavius a vállát rázta:

– Felkelni! Uram, kelj már fel végre!

Kedvetlenül, morcos fintorral arcán másik oldalára fordult, azzal, hogy minek ez a sietség, Róma még messze van. De Gavius nem hagyta abba, mindenáron fel akarta ébreszteni urát. Olyan hangosan kiabált, hogy Aphrodisius a fülére szorította kezeit:

– Már látszanak a latin partok, látnod kell ezt a borzalmat. Miféle borzalmat? Aphrodisius felkelt, álmosan dörzsölte szemeit, mint Hypnos az álom istene, és észak felé tekintett. A szürkületben laposan feltűnt a part csíkja, de felette sötét függöny lógott, mint egy sárleány fekete lehelete.

Róma! A kormányos bólintott, és jobbjával a sötét felhő felé imtett. Aphrodisius kérdőn nézett rabszolgájára. Gavius hallgatott.

– Gyorsabban! – adta ki a pompeji a parancsot.

Minél közelebb értek a parthoz, a füstfelhő annál inkább megnövekedett. Ahogy a nap felkelt, a füstös ég még baljóslatúbbnak tűnt. Már fel lehetett ismerni Ostia kikötőjét, a hatalmas raktárakat, a vitorlások magas árbocait. Egy éppen kifutó hajó matróza átkiabált hozzájuk:

– Róma már öt napja lángokban áll.

– Jupiter, segíts! – Gavius térdre rogyott, és imádkozni kezdett. Aphrodisius a korlátot markolta, és megismételte:

– Róma már öt napja ég.

Az ostiai kikötőben átláthatatlan volt a káosz. A lángok közül menekülő több ezer ember a rakparton tolongott. Az átélt sokk hatása alatt attól féltek, hogy a lángok átterjedhetnek a kikötőre is. A kikötő őrei megpróbálták kordában tartani a tömeget; sokan a vízbe estek, volt akit agyontapostak. Mindenütt füst és vérszag terjengett. Kikötésre egy hajó sem gondolhatott.

Aphrodisiusnak és Gaviusnak sikerült egy a rakpart mellett horgonyzó hajóra ugraniuk. A Neptunus és a Salaica látótávolságában lehorgonyoztak. Mint a palaistrai birkózók, Aphrodisius és Gavius úgy küzdöttek át magukat a tömegen. Egy fuvarosnak a pompeji száz sestertiust ajánlott, hogy vigye Rómába; de az csak nevetett: már a kétszeresét is ajánlották neki, de arra is nemet mondott. Erre Aphrodisius torkon ragadta, és az arcába üvöltött:

– Háromszázat kapsz, kurafi, most pedig indulunk, megértetted?

Aphrodisius és Gavius a kétkerekű kocsira ugrottak, a hajcsár pedig odasuhintott az öszvérnek. Perzselt hajú emberek, zokogó asszonyok gyermekeikkel, és az infernóban megtébolyodott éneklő aggastyánok jöttek velük szembe. Róma sohasem volt valami jó illatú város, de most az égett hús és a füst szaga elviselhetetlenné tette.

A kocsis az apját vesztette el a tűzvészben, de felesége és gyermekei biztonságban vannak, hála a Caesarnak, aki megnyitotta Maecenas kertjeit, ahol sátrak és élelmiszer várták a fedél nélkül maradtakat.

Hát az Aventinus, a tizenharmadik kerület?

A kocsis legyintett.

Gavius urára nézett. Aphrodisius sápadt volt. Az istenek fiatalon elvették a feleségét. Most még a gyermekét is el akarják venni?

A hírek szerint a Circus Maximusnál tört ki a tűzvész, a kereskedők fabódéi és a bordélyok között. A tűzoltóság, amelynek mindennap volt valami teendője, eleinte nem szentelt túl nagy figyelmet a tűznek. Amikor a lángok már a Circus kétemeletes fatribünjébe is belekaptak, késő volt. Gyorsan elérték a Palatínust és a császári palotát is. A város harmadik, tizedik és tizenegyedik kerületei, amelyek az Isis, Seraphis, Palatínus és Circus Maximus nevet viselték, porig égtek. Hét további kerület elpusztult, csak négy kerület maradt érintetlen: a Porta Capena, az első, Esquilinus, az ötödik, Alta Sémita a hatodik és a Transtiberim, a tizennegyedik.

Arra, hogy az üzemei ebben a kerületben voltak, Aphrodisius nem is gondolt, csak az járt a fejében, mi lehet a fiával. Amikor a távolban felbukkant előtte Cestius praetor piramisa, amit Augustus alatt építettek, Aphrodisius könnyezni kezdett. Mindenfelé, amerre csak nézett füstölgő romokat látott. Lombjuk vesztett fák, szenes erkélyek – megannyi csontváz. A város halott óriásként terült el körülötte.

Itt-ott még kisebb lángok égtek. A szerteszét kószáló túlélők nedves kendőt szorítottak arcukra. Ahogy közeledtek az ostiai kapuhoz, az emberek száma egyre nőtt. A tűzvész mocskát cipelő Tiberis mellett húzódott az Appiai út, melyen ezrek vánszorogtak dél felé, a bizonytalan jövőbe.

Két év telt el azóta, hogy Aphrodisius rabszolgájával ezen a helyen a városba ért. Két év – rövid idő egy ember életében. De a pompeji élete ebben a két évben évtizedekkel ért fel. Két éve, ezer sestertiussal övében itt érkezett a város kapujába, félelem és illúziók nélkül, átkozva végzetét – és most?

A kocsis nem akart tovább menni, mert félt a fosztogatóktól; egy öszvérfogat ezekben a napokban többet ért, mint egy elefántcsorda. Így Aphrodisius és Gavius gyalog folytatták útjukat. Nem néztek a Via Ostiensis mentén fekvő holttestekre. A romok között szüleiket kereső gyermekeket sem hallották. Az Aventinus felé egyre több ép házat lehetett látni. Meggyorsították lépteiket.

Aphrodisius háza csodával határos módon kisebb sérülésekkel megúszta a tűzvészt. Amikor Gavius megismerte a házat, biztatóan oldalba ütötte gazdáját. Ahogy közelebb értek, megismerték az ajtóban őrködő rabszolgát:

– Hol van Hersilius? – rohant oda hozzá Aphrodisius.

A rabszolgák örömujjongásban törtek ki, amikor meglátták elveszettnek hitt gazdájukat. A pompeji megragadta az egyik ünneplő rabszolgát, és rákiáltott:

– Azt mondd meg, hol van Hersilius?

A felügyelő bocsánatot kért, hogy nem ezzel kezdte, és elmondta, hogy a gyermek Urgulanillával vidéken van. Aphrodisius is elmehetne Baiaeba, amíg a tűz nyomait el nem tüntetik a házból. A város most nem patrónusuknak való, csak hullákat és rablókat lehet itt találni. Aztán kezet csókolt urának.

– A takácsüzemekkel mi van? – kérdezte Gavius.

– Transtiberim és a Mars-mező sértetlen maradt. Az üzemekben a munka tovább folyik.

Aphrodisius és szolgája könnyek között ölelte meg egymást, és eldöntötték, Baiaeba mennek. Aphrodisius kétségbeesése egyik pillanatról a másikra örömre változott.

A tűzvész Róma ötödét elpusztította. Több szemtanú akadt, aki látta, hogy a Circusnál, a legszegényebb bódéknál ütött ki a tűz, de a pletyka kitartóan terjedt, miszerint Tigellinus aemiliai birtoka körül kezdődött a katasztrófa, és a praetorianusok parancsnoka megtiltotta az oltást, hogy a lángok az egész városra átterjedhessenek. A praetorianusok is látni vélték, hogy a Caesar, aki a tűz harmadik napján tért vissza a városba, Maecenas esquillinusi palotájának erkélyén Trója pusztulásáról énekel. Az biztos, hogy a tűz öt nap és öt éjszaka tombolt a városban, és az egész várost elpusztította volna, ha a tűzoltócsapatok nem döntöttek volna le egész háztömböket kör alakban a tűzfészek körül.

Az így elpusztított épületek között volt egy tucat élelmiszerraktár is, amelyek tartalma az oltás során használhatatlanná vált. Éhínség fenyegetett. Egy mérő búzáért a kereskedők közel tíz sestertiust kértek. A Caesar nagyon okos döntésnek tartotta, hogy megnyittatta az ostiai raktárakat és a búza árát három sestertiusban állapította meg. Ám így beigazolódtak a pletykák, miszerint az egymillió rómainak szánt készletek alig egy hétre elegendőek. A császár parancsa ellenére a búza ára majd húsz sestertiusra kúszott föl.

Aphrodisius hálát adott Mercuriusnak, hogy Karthágóban kétraktárnyi búzát vett. A hajóit, amilyen gyorsan csak lehet, kirakatta, és visszaküldte Karthágóba, hogy a gabonát áthozassa Afrikából Rómába.

A szállítást Gavius felügyelte. A pompeji bejelentette magát Tigellinusnál, aki a szükségállapot miatti intézkedéseket felügyelte.

– Nem gondoltam volna, hogy ilyen hamar újra találkozunk – vigyorgott a praetorianus. Maecenas palotájában székelt, mely az isteni Augustus óta a császári udvarhoz tartozott; Gaius Clinius Maecenas, az etruszk származású előkelő római, a császár dúsgazdag barátja, Vergilius és Horatius támogatója akkora befolyással bírt, hogy ha a császár nem volt a városban, ő helyettesítette.

– Nem miattad jöttem – válaszolt hidegen a pompeji. – Az üzlet miatt.

Tigellinusnak leesett az álla. Ez nem az az Aphrodisius volt, akivel ő találkozott.

– Látod – folytatta Aphrodisius –, egy gyümölcs sincs elérhetetlen magasságban: egy napon megérik, és a földre hull.

– Mit akarsz?

A pompeji hangja megkeményedett:

– Hogy mit akarok? Semmit. De van egy ajánlatom, ami jól jöhet a császárodnak. A rómaiak, mint tudod, zúgolódnak, mert az isteni Caesar a törvényeket semmibe véve nem halmozott fel elég tartalékot.

– Tudomásom szerint te gyapjúval kereskedsz – mordult fel a praetorianus.

– Mindennel kereskedem, amit a hajóim elvisznek – válaszolta Aphrodisius. – Például búzával is.

– Éppen elég búzát lehet kapni Alexandriában, Karthágóban és Ciliciában. A misenumi flotta holnap kifut…

– …és két hét múlva visszatér egy kiéhezett városba, ahol a lakosok kipróbálják milyen is lehet a felkelés, mint azt Spartacus egyszer már megmutatta. Lehet, hogy akkorra téged és a császárodat már ki is űztek a városból, mint a rühes kutyákat.

Tigellinus egyet lépett a pompeji felé, mintha rá akarna rontani, de Aphrodisius félelem nélkül nézett a szemébe, ezért megtorpant, és fojtott hangon kérdezte:

– Mennyid van, és mikorra tudsz szállítani?

– Kétszázezer mérő, holnapra.

– Holnapra? Ez igaz?

– A hajóim úton vannak Karthágóból, holnap kiköthetnek – bólintott Aphrodisius.

– És mennyit kérsz érte?

– Húsz sestertiust egy mérőért.

– Húszat? Megőrültél? Tudod te is, hogy a császár a búza mérőjének árát három sestertiusban állapította meg.

Aphrodisius szemtelenül felnevetett:

– Ez a Caesar dolga, ő lehet, hogy nem kér a népétől többet három sestertiusnál. Én húszat kérek a Caesartól.

– Az istenek meg fognak büntetni vakmerőségedért? –szitkozódott Tigellinus.

– Ez meg az istenek dolga – válaszolt a pompeji. – Minden utcasarkon ennyibe kerül a búza. Pár nap múlva, amikor kifogynak a készletek, többet is el fognak érte kérni. Salve, Tigellinus!

– Várj, várj! – vágott közbe a praetorianus. – Nincs más választásom.

– Tudom – mondta Aphrodisius. – Holnap, ugyanebben az időben: négymillió arannyal ugyanitt.

Ezt az üzletet a pompeji az isteni Augustusnak szentelt hónap kalendája előtt négy nappal ütötte nyélbe, az isteni Nero uralkodásának tizedik évében. Aphrodisius három és fél millió sestertiust nyert az üzleten. Ezzel egy időben duplájára emelte takácsüzemeinek termelését, mert a tűzben tízezrek veszítették el ruháikat.

Serenus azt tanította neki, hogy a pénz hatalom. Ez a gondolat egyre jobban foglalkoztatta a pompejit.

Hetedik fejezet

Úgy hagyta el a várost, mint egy tolvaj – a hajnali szürkületben. Aphrodisius akkor nem gondolta volna, hogy ló vontatta kocsin, elegáns öltözékben, egy gazdag üzletember önbizalmával fog visszatérni. A Sírok utcájánál a Herculaneumi kapunál megállt, hogy megkeresse Serenus síremlékét. Azt lepusztult, gondozatlan állapotban találta.

Amióta Popidius Pansával találkozott, amióta a férfi olyan rejtélyes körülmények között eltűnt a városból, a pompeji megszállottjává vált Pansa titka felfedezésének. Akkor, amikor ura meghalt, lényegtelennek tűnt, hogy megölték vagy a katasztrófa végzett vele.

Halála gyökeresen megváltoztatta szolgája életét. Aphrodisius soha nem értette, úrnője miért nem gyászolta urát, és hogy miért kellett olyan gyorsan elküldeni, amikor nála jobban senki sem ismerte az üzleti ügyek állását.

A pompeji első útja a Forumra vezetett. A Jupiter-templom törött oszlopai és az Apolló temploma hevenyészett épülete elszomorították. Más épületek újjáépítésének viszont örült. Az aedilisek és a duumvirek épületei által közrefogott Curia új fényben pompázott, még hatalmasabb volt, mint Eumachia csarnoka, sőt még az újjáépített Macellumnál is nagyobb volt, ahol ő egykoron a béreket szedte. Minden kisebb, áttekinthetőbb volt, mint Rómában. Az épületekből harmónia és kiegyensúlyozottság sugárzott. Az emberek sokkal kevésbé voltak bizalmatlanok, mint Rómában. Aphrodisius most kezdte csak megérteni, miért is nevezték Pompejit Campania gyöngyszemének.

Ahogy a földrengés megváltoztatta a várost – a romokból nagyobb, szebb épületek születtek, sok házat nem is építettek újjá, hogy az utcák szélesebbek, a terek tágasabbak legyenek –, úgy megváltoztatta az embereket is. Feltűnően sok volt a külföldi a városban: egyiptomi és görög kézművesek és rabszolgák serege. Idegen beszédüket visszhangozta az utca, különös viseletük egzotikus jelleget kölcsönzött Pompejinek. Míg Aphrodisius csak pár arcot ismert fel, ő teljesen ismeretlen maradt. Túlságosan megváltozott.

Aphrodisius olyan embert keresett, akiben megbízhatott. Így jutott el régi tanítójához, Saturniushoz, aki a Nolába vezető úton lakott. Az aggastyán jó egészségnek örvendett. Az ősz szakállú férfi örömében könnyezve üdvözölte az elveszettnek hitt tanítványt, hüvelykjével keresztet rajzolt a pompeji homlokára. A látogató azon kérdésére, mit jelent ez a kereszt, Saturnius azt válaszolta, ez Jézus jele, akit Tiberius alatt feszítettek keresztre, ő pedig a megfeszített Jézus tanítványának vallja magát.

Aphrodisius még emlékezett a tarsusira, aki meggyógyította a béna Fabius Euport. Meg is kérdezte Saturniust, hogy ennek az eseménynek a hatására vátoztatta-e meg hitét. A tanító bólintott, és elismerte, hogy azt a vigaszt találta meg az új vallásban, amit egy életen át hiába keresett. Egyébiránt már egész kis közösség alakult ki Eupor körül, és tagjaik száma napról napra nő.

– Ismered Popidius Pansát? – kérdezte hirtelen Aphrodisius.

– Az advocatust? – kérdezett vissza Saturnius. A látogató igenlő válaszára így folytatta: – Eltűnt a rengés után a városból. A feleségét itt hagyta. Mi van vele?

– Tudsz hallgatni? – kérdezte Aphrodisius. Ez inkább fenyegetésként, mint kérdésként hangzott. – Az uram, Serenus, aki nekem szabadságot ajándékozott, a Caesar uralkodásának nyolcadik évében, a rengés alatt vesztette életét.

– A duumvirek becslései alapján akkor vagy ezren haltak meg – jegyezte meg Saturnius.

– Ám Serenus nem a rengésben halt meg…

– Hanem?

– Egy tőr ölte meg.

Az aggastyán keresztet vetett.

– Ez borzalmas. Honnan tudod ezt, fiam?

– Magam láttam. Én húztam ki nyakából a gyilkos fegyvert. Serenus akkor még élt. Egy nevet suttogott: Popidius Pansa.

– Az úr bocsásson meg neki.

– Saturnius – mondta a pompeji komolyan, és közelebb lépett az öregúrhoz –, senkit sem gyanúsítok, de tudnom kell, mi lehet ezzel a Pansával.

– Állítólag Rómába ment. Ott a legkönnyebb eltűnni.

– Ó nem, Saturnius, Pansa nem Rómában van. Karthágóba ment. Ott találkoztam vele. Rendes kereskedő benyomását keltette. De csak amikor már elmentem tőle, jöttem rá, hogy mi már találkoztunk. Visszamentem a házába – s a ház már üres volt. Akkor jöttem rá, hogy valami nincs rendben.

Saturnius végigsimította fehér szakállát, elgondolkozott, majd így szólt fejét rázva:

– Popidius Pansát mindenki rendes embernek tartotta. Miért ölte volna meg Serenust?

Aphrodisius elgyötörten nevetett.

– Róma tele van rendes emberekkel, ezek a rendes emberek mégis halomra gyilkolják egymást. Minél magasabb tisztséget viselnek, annál véresebb a kezük.

Az öreg Saturnius kíséretében Aphrodisius elindult Pansa nyomai után. A termák utcája melletti házába időközben egy római veterán költözött, aki az épületet röviddel a rengés után vásárolta. A tulajdonos, egy nő, eladósodott, ezért adta el a házat.

A kiszolgált katona nem tudta, hová költözött az asszony. Azt hallotta, hogy Scaurusnál dolgozik, a halfeldolgozóban.

Az üzemet nem volt nehéz megtalálni, csak az orrukra kellett hagyatkozni. Popidia, Pansa elhagyott felesége ott dolgozott, halbelsőségeket és más szemetet sózott, és keverte az érlelődő halmártás-alapanyagot.

Megkeseredettnek tűnt. Férje tartózkodási helyét nem ismerte, az két évvel korábban egy éjszaka eltűnt. Nem, nem hagyott hátra búcsúlevelet. Az asszony bizton állította, hogy férje egy napon vissza fog térni. Miért kérdezi ezeket Aphrodisius?

A pompeji azt mondta, hogy Karthágóban találkoztak, és most szeretné újra látni.

A nem remélt életjel beszédessé tette az asszonyt. Elmesélte, hogy Pansa mindig is szerette a nőket, még neveket is sorolt ura szeretői közül. Az egyik név ismerős volt Aphrodisiusnak: Fulvia, Serenus özvegye. Fulvia és Pansa? Mit tudott Fulvia?

Scaurus csodálattal figyelte a pompeji sikereit. Aphrodisius megtudta, hogy a Caesar arra kényszerítette Poppaea Sabinát, bocsássa áruba pompeji birtokát. Eumachia volt az egyetlen, aki érdeklődött a dolog iránt, ugyanis a birtoknak alacsonyak voltak a bevételei.

Aphrodisius ismerte a birtok adatait, így azt is tudta, hogy Silanus, az intéző volt az oka az alacsony bevételeknek. Ő sikkasztotta el a pénz legnagyobb részét. A Vezúv lejtőin lévő földek sokkal bővebben termeltek, mint azt bárki is gondolta volna. Ezért felkereste az intézőt, hogy a birtok ára felől érdeklődjön.

Utálta a Marcus Silanushoz hasonló alakokat. Az arcukra volt írva alávalóságuk. Ezért nem is bocsátkozott vele vitába, amikor az közölte vele, hogy a birtok már gyakorlatilag elkelt, Eumachia egymillió kétszázezer sestertiust ajánlott érte.

– Hallgass ide! – mondta Aphrodisius, és Silanus elé lépett – Jelentsd asszonyodnak, hogy Aphrodisius egymillió sestertiust kínál a birtokért. Még ma küldj egy futárt. A harmadik napon várom a válaszod!

– Egymillió! – képedt el az intéző. – Uram, ez lehetetlen, a papnő kétszázezerrel többet ígér.

– Ami a te zsebedbe folyna, Silanus. Ismerlek. Egy millió, egy assal se több.

Marcus Silanus az égre emelte kezét:

– Eumachia el fog átkozni, meg fog büntetni. Eumachia nagyon kemény asszony, az istenek irgalmazzanak nekem!

– Hagyd az isteneket – mondta Aphrodisius –, és higgy nekem. Aphrodisius keményebb Eumachiánál. Nem fogadtad-e el a pénzt Octavia meggyilkolásáért?

– Uram, tudod, hogy nem én ölettem meg Octaviát!

– Tudom, hogy mennyi pénzt kaptál, intéző! – a pompeji szavai keményen csengtek.

– A pénzt az utolsó asig visszafizettem Poppaeának.

–…hogy a következő elszámoláskor visszavedd tőle. Ekkor Marcus Silanus leroskadt Aphrodisius elé. Átkarolta térdét, és kegyelemért könyörgött. Három nappal később Aphrodisiusé lett Pompeji legnagyobb birtoka.

– Dobjátok a Caesart az oroszlánok elé! – üvöltötték a rómaiak, akik a Forumon gyülekeztek. Sokan még mindig megégett ruháikban voltak, mert az életükön kívül semmit sem tudtak megmenteni.

– Dobjátok a Caesart az oroszlánok elé! – visszhangzott mindenfelől; amióta köztudottá vált, hogy az isteni császár az égő Róma láttán dalra fakadt, elterjedt a pletyka, hogy ő gyújtatta fel a várost. Amikor pedig Nero heroldokkal tétette közhírré, hogy egy év alatt újjáépíti a várost, és Július, Claudius és Agrippina példájára, akik városokat neveztek el magukról, ő Rómát Neropolisnak fogja elnevezni, a pletykák végleg beigazolódni látszottak.

– Dobjátok a Caesart az oroszlánok elé! – egyre hangosabbá váltak a kiáltások. Tigellinus felismerte annak szükségességét, hogy mielőbb kell találnia egy gyújtogatót, mert amíg nincs gyanúsított, a pletykák nem fognak megszűnni.

Ki jöhetett szóba? Nem a keresztények voltak a legalkalmasabbak erre? Tigellinus megesküdött arra, hogy saját szemével látta, ahogy a keresztények énekelve és táncolva vonultak keresztül a városon, és azt hirdették, hogy eljött az istenük országa.

Mivel Nero semmitől nem félt jobban, mint egy olyan riválistól, aki a hatalmára tör, a keresztényeket szentségtörőkké és az állam ellenségeivé nyilvánította. A tizenkét táblás törvények alapján ilyen vádakkal el lehetett ítélni őket. Az ítélet után jól jött a Circus Flaminus, mely a Mars-mezőn épségben túlélte a tűzvészt.

– Dobjátok a keresztényeket az oroszlánoknak! – hangzott az új jelszó. A praetorianusok gondoskodtak róla, hogy az új hírek a város legeldugottabb sarkába is eljussanak. A császár elleni gyűlölet mostantól a keresztények ellen irányult. A keresztényeket az első pillanattól nem nézték jó szemmel a városban, mert elszigetelték magukat a társadalom többi részétől, a nyilvános játékokat és a színházat megvetették. Az a pletyka is elterjedt róluk, hogy a szegények negyedében tartott összejöveteleiken újszülötteket áldoznak. Ha valakit államellenes bűncselekménnyel vádoltak, egyetlen tanúvallomás elegendő volt az ítélethez; a rómaiakra kard általi halál várt, a külföldiekre és a rabszolgákra a kereszthalál vagy a Circus, ahol az állatok elé vetették őket.

Aphrodisius már messziről felismerte a város fáklyafényes sziluettjét. Este volt: a Popidius Pansa utáni nyomozás sokáig Pompejiben tartotta. A Rómába vezető úton lassan bandukoltak a lovak, a Via Appia zötyögésétől fájt a háta.

– Hé, nézd csak! – a pompeji oldalba bökte a kocsist. –Ezek élő fáklyák!

Ahogy közelebb értek, nyilvánvalóvá vált: az út mellett több száz ember lángolt. Praetorianusok munkálkodtak azon, hogy az oszopokra és keresztekre kötözött embereket szurokkal leöntsék és meggyújtsák. A szerencsétlenek kínjukban ázsiai táncokhoz hasonló vad mozdulatokat végeztek, miközben lángoltak. A rómaiak végtelenül kígyózó sorokban jöttek ki a városból, hogy a pompás látványosságot megcsodálják. Nevettek, tapsoltak, mintha csak még nagyobb eksztázisba akarták volna hajszolni az élő fáklyákat.

Kis csoportokban, összekötözve énekelve és imádkozva várták sorsuk beteljesedését a keresztények. Sírtak, ahogy látták társaik szenvedéseit, de nem panaszkodtak és nem is féltek. Sokan közülük meglepő módon boldognak tűntek; becsukott szemmel az égre emelték karjukat, sőt még kedves búcsúszavakat is mondtak az őket a halálra készítő praetorianusoknak.

Az égő, sercegő emberi testek iszonyú szaga bénította a tüdőt. Aphrodisius megállította a kocsist; nem is lehetett kocsival átjutni a tömegen, mert a bámészkodók elálltak az utat, egymás hegyén-hátán nyomakodtak, hogy ki ne maradjanak a pompás látványosságból. A pompejit is vonzották valahogy ezek a furcsa áldozatok, ez a több száz teátrális haldokló, az emberi fáklyák, melyek a Via Appiát vöröses fénnyel árasztották el.

Már ő is tapasztalta, hogy a test miként mondja fel a szolgálatot, ha megérinti a halál, hogy az értelmet hogyan homályosítja el a félelem, és miként marad fenn egyetlen gondolat: a túlélésé. Ám ezek az emberek, úgy tűnt, nem félnek a haláltól, különös módon sebezhetetlennek bizonyultak, mint a nemeai oroszlán, melyet nem fogott a fegyver, és végül Herculesnek kellett puszta kézzel megölnie. Mi lehetett a keresztények titkos tudása, ami miatt a halált egy új élet kezdeteként tartották számon?

Minden bizonnyal a szegények, leginkább rabszolgák, a nincstelenek hite volt ez, azoké a római polgároké, akiknek születésüknél fogva joguk volt néhány mérő búzára, és szavazhattak is. Ezt a szavazatot minden adódó alkalommal olyan drágán adták el, amilyen drágán csak tudták. Aphrodisius is ilyen szegény körülmények közül jött. Az ő apja is rabszolga volt, de soha nem érezte úgy, hogy a szekta tagjai közé kéne lépnie. A Pompejiben kapott görög nevelés hatására nem érezte sajátjának római isteneket, de ismerte történeteiket és szerette őket. Jupiter neki Zeus volt, ha más néven is,Minerva Athene, Neptunus pedig Poseidon. Az „eredeti" római istenekkel, mint például Concordiával, az egyetértés istennőjével, vagy Clementiával, a gyengédség, Fidesszel, a hűség istennőjével, mindig problémái voltak. Túl elvontnak, lelketlennek tartotta őket – legalább olyan messzire estek az Olympustól, mint az egyiptomi szentélyek macskái vagy a Brit-sziget druidáinak kőkörei.

– Égjetek, égjetek! – kiáltozták a rómaiak az élő fáklyáknak, ugyanúgy, ahogy a Circusban buzdították a gladiátorokat. Voltak, akik körültáncolták őket, torz mozdulataikat utánozva, mások fáklyákkal szaladtak oszloptól oszlopig, hogy segítsenek, ha a tűz valahol ki akart aludni. Borzalmas látványt nyújtottak a szénné égett emberi testek. Aggastyánok és fiatal leányok lógtak az oszlopokon, lángoló szakállal, hajjal, tágra

nyílt szemmel. Azok pedig, akik végzetüket várták, nem mertek társaikra nézni, nehogy elragadja lelküket az őrület. Mivel a keresztek és az oszlopok elfogytak, pár száz delikvensnek várakoznia kellett, amíg gondoskodtak újakról. A tömeg közepén álltak, kitéve a rómaiak gonosz megjegyzéseinek.

Aphrodisius undort érzett. Ez ugyanaz az érzés volt, ami a Tullianumban is hatalmába kerítette – a tengeribetegséghez lehetne hasonlítani. Ma a keresztények, holnap pedig a császár ellenségei kerülnek sorra. Még a Caesar barátai sem lehettek biztonságban, ez már eddig is kiderült. A pompeji gyengének, erőtlennek érezte magát arra, hogy feltartóztassa ezt az őrületet. De dühében ura, Serenus szavai csengtek fülébe: A pénz hatalom!

Mentében pillantása egy leányra esett, aki, mint egy lábasjószág a vágóhídon, megkötözve várta sorsa beteljesedését. Abban különbözött társaitól, hogy egész testében reszketett, mint a dodonai tölgy. Feje, két keze és lába fölött elvesztette az uralmat. Sem a mellette állók szavai, sem a centurio ütle-gei nem voltak rá hatással.

Leda! A pompeji egészen biztosan felismerte: a reszkető teremtés Leda volt a Circus Maximus melletti fogadóból. A pompeji nem felejtette el az első mosolyt, amit ebben a városban kapott. Jupiterre, most mit tegyen? Nem nézheti végig, ahogy leöntik szurokkal és meggyújtják.

Közelebb lépett a lányhoz, és megszólította.

– Leda! – mondta tehetetlenül. Tehetetlensége szégyennel töltötte el.

Úgy tűnt, a lány meghallotta, de keresztülnézett rajta, mintha szemével egy távoli célt keresne.

– Leda! – ismételte meg Aphrodisius.

A centurio figyelmét nem kerülte el a közeledés. Odalépett, és rárivallt a pompejire:

– El onnan, takarodj! – s amikor Aphrodisius övéhez nyúlt, a katona támadástól tartva kardot rántott.

– Bolond – morogta a pompeji, és a praetorianus orra alá tartotta erszényét. Az döbbenten hátrált egy lépést. Összeráncolta homlokát.

– Az isteni Caesar praetorianusait nem lehet megvesztegetni.

– Ki beszél itt megvesztegetésről, centurio?

– Mi van ebben az erszényben, ha nem pénz?

– Ebben az erszényben hálám lapul – nevetett Aphrodisius keserűen –, amelyet akkor tapasztalhatsz meg, ha elengeded ezt a lányt.

– Soha – mordult a praetorianus, és körülnézett, hogy látja-e őket valaki.

– Mi van még ebben az erszényben a háládon kívül? –kérdezte hirtelen.

– Nézd meg! – válaszolta a pompeji, és egy hirtelen kézmozdulattal a katonának dobta az erszényt. Az elkapta, és gyorsan, nehogy valaki észrevegye, bőrpáncélja mögé rejtette.

– Ötezer sestertius biztosan megvan – mondta Aphrodisius futólag.

– Ötezer? – a praetorianus kivont karddal a lányhoz lépett, és elvágta köteleit. Aphrodisius megfogta a lány vállát, és a tömegen keresztül a kocsijához vezette. Leda – úgy tűnt – nem vesz tudomást a körülötte történő dolgokról. Még mindig reszketett, amikor a kocsiba szálltak és elindultak.

– Ne félj – mondta Aphrodisius, és megpróbálta megfogni a lány kezét, de az elrántotta, mintha csak megégette volna.

– Ne félj – ismételte a pompeji –, biztonságos helyre viszlek. Az albai hegyeken keresztül megyünk.

Aphrodisius előrehajolt, hogy beszéljen a kocsissal. A lány a kocsi legsötétebb sarkába kuporodott, mint a kutyák elől menekülő nyuszi. Szeme feketén villogott. Aphrodisius már-már attól tartott, hogy ráugrik, mint a rettegő sarokba szorított vad.

– Leda – nyugtatta a pompeji a kétségbeesett lányt –, biztonságban vagy.

Most, hogy a lány meghallotta nevét, nyugtalan pillantással végigmérte az idegent, de a sötétben nem ismerte meg.

– Biztosan nem emlékszel rám – mondta a pompeji. – Pár évvel ezelőtt érkeztem rabszolgámmal a városba. Néhány éjszakát apád fogadójában töltöttem. Azt hiszem, Myronnak hívják apádat.

Ahogy kiejtette a nevet, Leda arcát kezébe temette, zokogás rázta meg testét.

– Hol van apád, Myron?

Erre Leda fölemelte kezét, és egymásra tette csuklóit.

– Hozzá voltál kötve! – kiáltott a pompeji. A lány lehorgasztotta a fejét.

Aphrodisius egy pillanatig habozott, majd kiszólt a kocsisnak:

– Azonnal fordulj meg, és hajtsd a lovakat, ahogy csak tudod!

A kocsi rettenetesen pattogott, de a pompeji egyre csak sürgette a kocsist.

Amikor már látszottak a Via Appia fáklyái, megálltak. Aphrodisius megragadta a lány kezét, és elindultak. A lány egyszerre habozott és sietett. Habozott a halálfélelem miatt, de sietett, mert féltette apját, akit nagyon szeretett.

Aphrodisius öklével utat tört a tömegben a táncoló, óbégató bámészkodók között. Azon a helyen, ahol a lányt kiszabadította, megállt. A lány megint reszketni kezdett, annyira, hogy a teste majd szétesett, mert rájött, hogy a csoportjukat már elvitték. Zokogva omlott Aphrodisius keblére. Az ruhájához préselte a lány száját, nehogy valaki meghallja a sírást.

Körülnézett, de sehol nem látta Myront.

– Leda – mondta a pompeji –, tudom, hogy embertelen, amit kérek tőled, de csak így menthetjük meg apádat. Nézz körül, nem látod-e valahol Myront!

A lány megértette a férfi szándékát. Aphrodisius karjába kapaszkodott, mint egy gyerek, és bátran ment az oldalán az emberi fáklyák sorfala előtt. Még mindig sokan vártak a kivégzésre, egymáshoz kötözve, mint az állatok. Leda utolsó erejével az áldozatok arcát kémlelte. Aphrodisius kérdő pillantására megrázta a fejét.

Nagy volt a veszélye annak, hogy felismerik a lányt, így a pompeji sietett. Nem is vette észre rögtön, hogy a lány megállt. Csak amikor már majdnem maga mellett húzta, akkor látta, hogy reszkető ajkakkal egy keresztre bámul, amit egy centurio éppen akkor gyújtott meg. A láng gyorsan szaladt föl a férfi testén, aki utoljára egyetlen rövid kiáltást hallatott.

Leda a karjába markolt, úgy hogy az már fájt – de ez a fájdalom jól esett, a fájdalom volt az egyetlen érzés, amely ebben a pillanatban eljutott hozzá. A lány egyszerre eszméletlenül a földre siklott. Aphrodisius a karjába vette, és a kocsihoz hurcolta. Sírni lett

volna kedve, de nem talált könnyeket, mert az életben vannak pillanatok, amikor akkora a fájdalom, hogy a könnyek sem tudják azt feloldani. Sophocles szavai jártak a fejében: „Nagy a borzalom, de a legnagyobb borzalom az ember maga."

Mindenekfölött szerette az erisztikát, a vita himnikus tudományát. Ezt a görögök találták ki, és rendszeresen használták, nem csak eszkatológiai problémák megoldására, hanem a mindennapi csevegésre is. De a tudomány gyakorlásához hiányzott neki a méltó ellenfél. Így aztán Annaeus Seneca, kezeit háta mögött keresztezve – ahogy az Aristoteles tanítványaihoz illik –, fel-le sétálva magának mondogatta súlyos szavait, melyek az oszlopsor végéről verődtek vissza. Kérdéseket tett fel, mint Carneades, a szkeptikus. A bölcs Socrates módján meg is válaszolta őket. Amennyire csodálta Seneca a cinikusok igénytelenségét, annyira kellemes dolognak tartotta saját gazdagságát. Másrészről büszke volt – nem hajviseletére, ruháira, nem, gondolatai tették büszkévé, melyekre saját állítása szerint csak ő tudott érdemben megfelelni. Saját maga ellen játszott sakkjátékában gondolatbástyáival támadta gondolatkirálynőit. A sakkjátékosokkal ellentétben azonban Seneca minden egyes gondolatát tollba mondta az állandóan mellette lévő írnoknak, hogy azokból a külvilág is okulhasson.

Ekképpen csevegett Annaeus Seneca, a hűs campaniai estét élvezve. Beszélgetésének témája most éppen a Piso-féle összeesküvés volt. Epicharis magányos csillag maradt a hősiesség egén. A többiek gyávák voltak: két férfi, Scaevinus és Natalis árulták el a jelszót, és ezzel az összeesküvés fejét. E tettük sok római életébe került. Amikor Piso nyaka körül már szorult a hurok – Tigellinus elküldte hozzá fiatal praetorianu-sokból álló különítményét (attól tartott, hogy az öregek átallnának az összeesküvőkhöz) – az összeesküvők vezetője felvágta ereit. Hátrahagyott egy végrendeletet, a Caesarhoz címzett undorító hízelgést, amit azért írt meg, hogy legalább szép, fiatal feleségét megkímélje.

Mivel Seneca érezte, hogy lassan rá is sor kerül, Paulinussal az élet rövidségéről kezdett beszélgetni. Paulinus természetesen nem létezett, ha csak nem a filozófus maga volt Paulinus is. Így aztán Seneca úgy beszélt, mint egy tanító, és megvárta, amíg az írnok minden szót gondosan feljegyzett:

– Paulinus, a legtöbb ember elégedetlen azzal, hogy csak egy meghatározott időre született, és hogy ez az idő olyan viharos gyorsasággal repül tova. Amire alaposan felkészülnének az életre, az már véget is ér.

– …get is ér – ismételte az írnok.

– Nézd csak, Paulinus, mennyire szeretnének sokáig élni az emberek. Éltes aggastyánok könyörögnek még pár esztendőért, maguk előtt is úgy tesznek, mintha fiatalabbak lennének, hazudnak, mintha csak így elbújhatnának a halál elől. Ne irigykedj hát, ha bíbortógát látsz, vagy ha valakit dicsőíteni hallasz – ezeket a dolgokat sokan az életükből leszámolt évekkel fizetik meg. Egy év consulságért ezek éveket fizetnének…

A ház falain kívülről zaj szűrődött be. Seneca félbeszakította monológját, és arra a padra ült, amelyikről olyan sokszor szemlélte a csillagokat, melyek az ember sorsát viselik az egyiptomiak szerint; Seneca ebben persze nem hitt. Az interlunium, a holdtalan éjszaka ellenére a ház kertjét sárgás fény vonta be. A házat fáklyával felszerelt katonák vették körül. Milyen szép kíséret! Seneca félelem nélkül lépett a praetorianusok tribunusa elé. A

katona bemutatkozott, a filozófus megkérdezte, nem akarna-e vele egy korty Tiberius idejéből származó falernumit inni.

A tribunus mohón kapott a pohár után, úgyis éppen elég kellemetlen volt neki ez a helyzet. Miután ivott, elárulta jövetelének igazi okát, nevezetesen azt, hogy Tigellinus kérdezteti, mi a véleménye Natalis vallomásáról, miszerint ő, Seneca is a Piso-féle összeesküvés részese volt. Senecáról köztudott volt, hogy bár rokonszenvezett az összeesküvőkkel, nem lépett soha közéjük. Az aggastyán azzal a válasszal bocsátotta útjára a praetorianust, hogy miért lenne neki érdeke a császár veszte, amikor ő tette azzá Nérót, ami? A katona ezzel a válasszal távozott.

Miután Seneca a haláltól nem félt, de a megaláztatástól annál inkább, és most Atropos a kérlelhetetlen párka amúgy is készült elvágni élete fonalát, Seneca hívta feleségét, Pompeia Paulinát és közölte vele, hogy önkezével akar véget vetni életének, írnoka jelenlétében meg is nevezte döntésének indokát, azt, hogy ha Nero anyját és feleségét is megölette már, miért kímélné meg tanítóját?

Bármilyen szépek és helytállóak voltak is férje érvei, Pompeia Paulina nem hagyta lebeszélni magát arról, hogy ő is kövesse férjét a halálba. Kettejük öngyilkosságának lefolyását illő lenne homályban hagyni az olvasó előtt a dolog személyes természete miatt, de annak tragikus lefolyása miatt mégis tudósítani kell róla.

Miután a személyzettől könnyes búcsút vettek, Seneca és Paulina visszavonultak a cubuculumba. Az öregember éles kést vett elő, és miután csuklóira a pengével vörös kört vágott, mosolyogva hitvesének nyújtotta azt. Mintha csak a világ legtermészetesebb dolga lett volna, Paulina is követte férje tettét. Ezután nyugodtan egymás mellé feküdtek.

Ám csak a váratlan halál gyors. Az idős pár órákon át várta eredménytelenül a véget.

Seneca meg akarta kímélni hitvesét a vér látványától, ezért felkelt az ágyról, és így szólt:

– Még ha döntésünk közös is, a te érdemed a nagyobb. Ezután egy másik ágyra feküdt, és felvágta a combján is az ereit, hogy sürgesse a halált. Most már összes végtagjából szivárgott a vér, lassan, mint a Vezúv lávapatakjai, de Seneca nem tudott meghalni. Agg testében már lassan keringett a vér.

A szolgák kezdtek nyugtalanná válni, belestek a szobába, sikerült-e gazdáik terve. Ekkor Seneca kérette az írnokot, hogy diktálhasson, mert amíg meleg a vér, addig is a jó ügyön akar dolgozni. Az írnok könnyek között jegyezte ura szavait, annak saját halotti beszédét, szellemi örökségét, melyben az igyekezetet ostorozta, a szerencse hajhászását.

– De amíg az embereket a törekvés hajtja – mondta elhaló hangon –, amíg az egyik ember a másikat zavarja, addig mind boldogtalan lesz. Az életük nyereség, szellemi haladás nélkül telik… senki sem gondol igazán a halálra. Mindenki a távolba tekint, síremlékeket épít ahelyett, hogy mint a gyermekeket, akiknek csak kevés idő adatott meg, este, gyertyafény mellett temettetnék el magukat.

A szárnyas halál, az álom testvére azonban csak nem jött el. Seneca türelmetlenül kérte a mérget, amiből minden valamirevaló római tartott otthon egy keveset, megitta, de hasztalan, majd forró fürdőt készíttetett magának; a víz vörösre váltott, de Seneca nem tudott meghalni. A szolgák ekkor a gőzfürdőbe vitték, ahol a kályhát izzásig hevítették. Seneca végül gyötrelmesen megfulladt. így történt tehát a Rómában valaha élt legnagyobb

filozófus halála – mintha csak Minerva mutatta volna meg, hogy a magányos gondolatoknak magányos halál a végük.

Amikor beléptek a szobába, a lány magához tért. Leda tekintete nem volt hálás. Pillantása inkább szemrehányó volt: Miért tetted ezt? Nem sírt. A fájdalomnak olyan fokát kellett megélnie, amely minden érzést megöl.

Aphrodisius sem tartotta ildomosnak, hogy bármit is mondjon; úgy tartotta karjaiban, mint az Aqua Juliából kimentett gyermeket.

Leda nem tiltakozott, amikor a pompeji az előkelő ház egyik szobájában lefektette. A falakat festmények borították, a mennyezeten pedig a nap aranyos korongja tündökölt. Az ággyal szemben furcsa festmény díszlett, pár nappal előtte került a falra: a tenger habjaiból bimbózó keblű, szerelemre született Aphrodité lépett ki. A tenger habjai a festmény megpörkölődött végébe futottak, mintha csak a Hades tört volna fel Poseidon birodalmába. A sérült festményt Nero a nagy tűzvész után elvitette az isteni Július templomából és Doro-theustól újat rendelt. A húszezer sestertiusos vételár nevetségesen kevésnek tűnt ezért a hatalmas festményért. A mű a híres Apelles keze munkáját dicsérte, és az esquilinusi restaurátorok szerint könnyen rendbe lehetett hozni.

Mintha csak a lángoktól ijedt volna meg, Aphrodité jobb lábát riadtan emelte föl, lágy gyöngyökben csorgott róla a víz. Balját csábos szeméremmel, lazán tartotta. A monda szerint a festő modellje Pancaspae, a csodálatos asszony volt, Nagy Sándor kedvese. A nagy hadvezér hívta udvarába a festőt. Apelles beleszeretett modelljébe, és terveket szőtt annak megszöktetésére. A mű születése közben arra tévedt egy cipész, aki kritizálni merte a születő festményt. Ekkor született a mondás, Apelles szájából: Suszter, maradj a kaptafádnál. Amikor Nagy Sándornak feltűnt, hogy a festő milyen sok időt tölt Pancaspaeval, fiatal kora ellenére felismerte a helyzetet, és a nőt átengedte Apellesnek.

Aphrodisius mákkal kevert bort nyújtott Lédának. A mák levét egy derült nap harmadik órájában szedték le a gubóról. A fehér máktejet megszárították és összetörték, gyógyító ital lett belőle, amely mély álomba szenderít és segíti a feledést. Leda mohón ivott, mert sejtette, hogy mi lehet az italban. Aztán lángoló homlokkal visszahanyatlott az ágyra.

– Minden rendbe fog jönni, ne félj! – mondta Aphrodisius. A kezét a lány homlokára tette. Érezte, ahogy vére lüktetett. Leda lehunyta a szemét, mintha csak pár másodpercre befelé akarna figyelni. Aztán kinyitotta, és mereven a mennyezetre bámult.

– Hogy történhetett ez? – kérdezte a pompeji, és megfogta a lány kezét.

– Hallottad a harsonákat? – kérdezett vissza minden átmenet nélkül a lány.

Aphrodisius nem értette a kérdést.

– Igen – mondta. – Hallottam a harsonákat.

Leda a pompejire emelte a szemét, és az először nézhetett bele sötét tekintetébe. Így szólt a lány:

– A tarsusinak mégis igaza lett.

Amikor szóba került a tarsusi, Aphrodisiusnak eszébe jutott a prédikátor, akivel évekkel azelőtt találkozott Pompejiben.

– Lehetséges – fűzte hozzá megnyugtatásul.

– Azt mondta, felcsendülnek a harsonák, feltámadnak a halottak és átváltoznak.

– Igen, ezt mondta a tarsusi.

– De ha nincs is feltámadás? – elfojtott sírás bujkált a lány szavaiban.

Aphrodisius megszorította a kezét:

– Apáddal csatlakoztatok a keresztényekhez?

– A fogadóban találkoztunk rendszeresen. Myron hitt a tarsusi szavaiban, aki arról prédikált, hogy van egy isten, aki nem erről a világról való.

– És te, Leda?

A lány hallgatott.

– És te? – ismételte meg a pompeji. – Te is hiszel az idegen istenben? – Csak most vette észre, hogy a lány elaludt. Aphrodisius vette a bátorságot, és mint a vadász a zsákmányt, megnézte, milyen nőt hozott a házába.

Illedelmesen először az arcát vettbe szemügyre, a könnyektől és a verítéktől csatakos haját, gyengéd arcocskáit, véresre harapdált telt ajkait, melyek egy rózsa lágyságát ígérték, a nagy szemeket keretezvén. Szurokfekete, vékony szemöldökeit. A haja még ilyen állapotban is dús és fényes volt, s a nyaka milyen lágyan, törékenyen vonzotta a tekintetet kedves kebleire! Először a ruha alatt felsejlő bimbókra tekintett, az egyenletesen emelkedő gömbölyű hasra. Milyen nyugodtan hevertek a kerek combok, pilleként ringatták a törékeny testet, mint egy cédrust. Pillantása a festményre tévedt, és akaratlanul is összehasonlította a két nőt. Illedelmessége tovatűnt, félrehúzta a lány ruháját, hogy jobban megszemlélhesse keble almáit, harmatos köldökét és bimbózó vénuszdombját.

Hersilia halála óta nem érintett asszonyt, nem is érezte szükségét a női társaságnak. De most olyan becéző szavak jutottak eszébe, mint rózsaszirom, kagylócska, amelyeket szégyellt volna kimondani, de most halkan ezeket mormolta.

– Uram!

A pompeji megijedt, úgy érezte rajtakapták – mintha csak szép álomból ébresztették volna fel. Megfordult.

– Ki ez? – kérdezte ijedten Gavius.

Aphrodisius felállt, a szájára tette mutatóujját, és lábujjhegyen mindketten elhagyták a szobát. Azután elmesélte a történteket, míg Gavius értetlenül nézte urát.

– Castorra és Polluxra! – morgott. – Az ember nem hagyhatja egy hétre sem egyedül a gazdáját. Jó öreg Myron. De nem gondolod, hogy könnyelműen cselekedtél?

– Könnyelműségnek nevezed, hogy megmentettem ennek a lánynak az életét?

– Úgy értem, Tigellinus amúgy is rajtad tartja a szemét. Különösen most, hogy az üzleteiddel bosszút állsz rajta. Tigellinus soha sem adja fel, ezt te is jól tudod.

A pompeji legyintett, mintha csak egy legyet akarna elhessegetni.

– Szüksége van rám, ezt ő is tudja. Légy nyugodt, tenni fogok róla, hogy ez így is maradjon. Mi újság a karthágói hajókkal?

– Megveheted őket.

– Mind a hármat?

– Mind a hármat, de az áruk nem túl jutányos: háromszázezer sestertius darabja.

Aphrodisius mély levegőt vett.

– Legyen. A Caesar úgyis meg fogja nekem ezt fizetni.

– Az isteni Nero?

– Hallgass ide, Gavius! A Caesar megígérte, hogy minden rómainak, aki még ebben az évben felépíti elpusztult házát, megtéríti a költségek felét. Szándéka világos: így akar emlékművet állítani magának, mielőbb fel akarja építeni új Rómáját. Severus és Celer kapták a feladatot, hogy építsék meg az új palotát, amely a Palatínustól az Esquilinusig ér, mezőkkel, terekkel és tavakkal. Még egy száz könyök magas szobrot is terveztek a Caesarnak, olyan épületek között, melyek a birodalom nagyságát hivatottak jelképezni. Ehhez nem illenek a fa bérkaszárnyák, a régi utcák. A császár új terveket terjesztett elő, új, nagy kőépületekkel. Ahhoz, hogy ezeket az új házakat felépíthessék, nagyon sok épületet le kell bontani. Epí-tőmunkás van elég. De mi legyen az építési törmelék sorsa? Már ma is elborítja a várost a törmelék, a szemét – szamárfogatok kígyóznak a városon kívülre. Egy teljes napig tart elszállítani egyetlen ház maradványait.

– Azt hiszem, értelek – szólt Gavius.

– Egy öt hajóból álló flottával mi leszünk a legnagyobb szemétszállítók a Tiberisen. Az építési törmelék kiválóan alkalmas arra, hogy feltöltsük Ostia mocsarait. Végül hajókat küldök Karthágóba, búzát hoznak. A Tiberisen fölfelé ezt a búzát fogom szállítani: dupla haszon.

– Nagyszerű! – lelkendezett a rabszolga. – Nem lesz üresjárat!

Minden így történt. Aphrodisius afrikai búzát árul Rómában, a visszaúton pedig építési hulladékot szállított olyan drágán, hogy hamarosan új hajókat vehetett. Ezenfelül takácsüzemei is olyan jól jövedelmeztek, mint még soha. A pompeji lassan elgondolkozhatott azon, hogyan válthatná hatalomra egyre gyarapodó vagyonát. Nem kétséges, hogy a szerencse társául szegődött. Euripides szavai beigazolódni látszottak: a szegénynek több a szerencséje, mint a gazdagnak.

Az isteni Nero uralkodásának tizenkettedik évében a heroldok hatalmas látványosságot jelentettek be. A parthus Tiridates háromezer nehézfegyverzetű lovassal, egész udvartartásával, mágusok seregével (akik számtalan varázslattal kecsegtettek) Syrián, Asián, Illyrián és Dalmatián keresztül az impérium fővárosába tartott, hogy békét kössön a Caesarral. Amerre csak megfordultak a magas, fekete szakállas parthus harcosok, rézdobjaikat verve és ezüst harsonák hangjától kísérve, baráti rivalgás és rokonszenv fogadta őket, mert több száz évnyi viszály lezárása volt ez a békekötés.

Ennek előzménye egy szégyenletes vereség volt, amit a rómaiak Armeniában szenvedtek el. A Caesar által kinevezett hadvezért, Paetust a parthusok lefegyverezték, és kiűzték táborából. Alig sikerült magát átkozódva és bőgve Syria felé kiverekednie. Rómába azonban azt a hírt küldte, hogy hatalmas vereséget mért az ellenségre. A császár hálaáldozatot mutatott be, és hadvezére győzelmével kérkedett, míg csak tavasszal meg nem érkezett Rómába a parthusok követe, aki Vologaeses király üzenetét hozta. Ebben őfelsége elmondta, hogy azért engedte el a római sereget élve, ahelyett, hogy mind egy szálig levágta volna őket, hogy Nero koronázza Armenia királyává testvérét Tiridatest.

Ekkorra a senatusnak el kellett ismernie, hogy hiba volt Armeniába küldeni az ezüsttekintetű Paetust. Senki sem mert ellentmondani, amikor a Caesar Paetust lecserélte az öreg Corbulóra, Syria helytartójára. Corbulo híre egészen a parthusok birodalmáig

terjedt, így hát az ellenség békét ajánlott, sőt még a Római Birodalom fennhatóságát is késznek mutatkoztak elismerni, feltéve, hogy Tiridates lesz Armenia királya. Mivel Corbulo nem csak jó hadvezér, hanem bölcs államférfi is volt, a legnagyobb győzelmek pedig nem a csatatéren, hanem a tárgyalások során születnek, a hadvezér Vologaesestől királyi jelvényeket: jogart és koronát kért, hogy arra Rómában Nero is áldását adhassa.

A király parancsára a Janus-szentély kapujait becsukták. Ez Augustus óta nem történt meg. A kapukat nyitva kellett tartani, hogy a kétarcú isten a harcoló rómaiak segítségére tudjon sietni. Jó érzékkel a Via Appia felől érkező parthusokat a város azon negyedein keresztül vezették, ahol a tűzvész a legkevesebb kárt tette. Ahol pedig még így is csak romok voltak, ott praetorianus cohorsokat állítottak fel, hogy arany és bíborszínben pompázó egyenruhájukkal elfedjék a pusztulás nyomait. A romokon ezenkívül ülőhelyeket alakítottak ki a bámészkodóknak, akik még sorsjegyeket is kaptak, így a romok még kevésbé látszottak.

Az isteni Nero a messziről jött vendéget a Forumon fogadta, mert a palatinusi palota elpusztult. A Rostrán örömtüzek égtek. A császár egy ragyogó aranytrónon várta Tiridatest, láthatóan unatkozva forgatta csiszolt rubinját. Aki az oszlopok között vagy a templomok lépcsőjén helyet talált, az láthatta, amint az ázsiai király hadijelvények erdejében a trón lépcsőjén felment, és a zöld márványon, mint egy rabszolga, a császár lábaihoz borult. Amint azt a római és parthus tárgyalófelek már jó előre megbeszélték, Nero felemelte a megaláz-kodót, és arcon csókolta.

A rómaiak, akik nagyon szerették a teátrális jelenteket, olyan harsogó örömujjongásban törtek ki, hogy az oszlopok, melyek már nagyon sok ünneplésnek voltak tanúi, most ebbe igazán beleremegtek. Nero fogta a koronát, amit Corbulo hozott, és megkoronázta vele Tiridatest. Ezzel Tiridates Róma kegyéből Armenia királya lett. A praetorianusok dörgő hangon – mindegyiküknek ötszáz sestertiust ígértek – kiáltották:

– Dicsőség néked, hatalmas Caesar, dicsőség néked Nero Claudius Drusus Germanicus!

Erre a tömeg is felmorajlott:

– Dicsőség, dicsőség, dicsőség!

Nem fért el az összes római a Forumon, így a Caesar, aki az egész város előtt akart pompázni, megismételtette a szertartást Pompeiusnak a lángok által szintén megkímélt színházában. Itt a színpadot aranylemezekkel boríttatta, úgy ragyogott, mint a tenger naplementekor. A tribünökön a legelőkelőbbek szorongtak hierarchikus rendben – azok, akik tisztségeket viseltek, és azok akik tisztségeket szerettek volna kapni. Az ünneplés itt visszafogottabb, előkelőbb volt.

Az előkelőségek között, a felső sorban két férfi állt, akik csak véletlenségből ismerték egymást, értesüléseik a másikról pedig inkább rabszolgáiknak, mint gyakori találkozásaiknak volt köszönhető: Plinius és Aphrodisius. Mindketten meglehetősen alaposan ismerték egymás életét, terveit, mert a két rabszolga, Turnus és Gavius, amikor csak idejük engedte, együtt voltak. Plinius tisztelte Aphrodisius tehetségét, Aphrodisius pedig Plinius hatalmas műveltségét.

Az isteni Július óta nem látott a város ilyen egzotikus társaságot. Akkor Kleopátra költözött a városba teljes udvartartásával, a Nílus összes csillagjósával, tömérdek

ékszerével. Furcsa volt, ismeretlen, ahogy az egy keleti fejedelemasszonyhoz illik. Most is hatalmas volt az érdeklődés, mindenkinek volt valami története a messziről jött idegenekről. Félelmetes külsejüket állítólag a bratusfa ágaiból készített főzetnek köszönhették, ami csak a Tigris mellett fekvő Sostra város környékén terem, sehol máshol. Leginkább egy nagy ciprusra emlékeztet, és a tűzre dobva kellemes illatot áraszt. Egy olyan gyógynövény főzetét is rendszeresen fogyasztják, mely ellenállóvá tesz a nyílméreg, a kígyómarás ellen. Aki ezt issza, arra nem hatnak a másik nem képviselőinek bájai sem, távol maradnak tőle az erotikus álmok, így minden erejét a harcnak szentelheti. Romulushoz hasonlóan, aki tejjel áldozott, mert a bort nem ismerte, a parthusok sem ismerik a tőke nektárját. Sőt, aki az értelmet bódító italt fogyasztja, arra halál vár, mint Egniatus Maetennus feleségére, amikor az hitvesét Romulus engedélyével agyoncsapta, mert az asszony megdézsmálta egy hordó tartalmát.

Újra kitört az üdvrivalgás, amikor Tiridates térdre rogyott a Caesar előtt. A császár felemelte a királyt, és fekete hajára tette a koronát.

Nero minden bizonnyal szándékosan választotta a koronázás színhelyéül ezt a színházat, ahol a lépcsősor tetején Venus Victrix temploma állt, mert ezen a helyen egyszer már történelmet írtak, nevezetesen akkor, amikor a színpad hátához tapadó Curia épületében Julius Caesart leszúrták: *Et tu mi filii, Brute!*[*] A senatus és a nép le akarták bontani a Curiát, de végül építészeti megfontolásból megtartották. Mindenesetre befalazták az épületet, a senatus pedig soha többé nem ülésezhetett martius idusán.

Míg az Ázsiában állomásozó vörös sisakos légiók, mintha csak csatában győztek volna, hadi jelvényeikkel felvonultak, fekete numídiai rabszolgák emelték vállukra a ragyogó trónt a Caesarral, és a színpad félköre előtt körbevitték. Tiridates úgy állt ott, akár egy hatalmas tölgy. Magas termete több tiszteletet parancsolt, mint a lictorok vesszőnyalábja. A rómaiak alacsonyabbak voltak birodalmuk összes népénél, ezért minden náluk magasabb emberre tisztelettel tekintettek, mint Gabbarára, az arab rabszolgára, aki az isteni Claudius alatt a maga kilenclábnyi termetével az akkori világ legmagasabb emberének számított. Az isteni Augustus alatt pedig Pusius és Secundilla volt a legmagasabb emberpár, akik még Gabba-ránnál is magasabbak voltak fél lábbal. Az ő tetemüket bebalzsamozták, mint az egyiptomi királyokat, pedig a törvény szerint mindenkit el kellett hamvasztani. A két óriást Sallus-tius kertjében helyezték végső nyugalomra.

A hullámzó tömegben két ember haladt fölfelé az emelvényen. Egymástól függetlenül mindketten Aphrodisiust keresték. Az egyik Gavius volt. Sem Plinius, sem Aphrodisius nem látták a rabszolgát, annyira lekötötte őket a látványosság. Csak amikor Gavius ura vállára tette a kezét, akkor fordult a pompeji hátra.

Gavius tölcsért formált kezéből, és úgy súgta ura fülébe a hírt:

– Poppaea halott.

Aphrodisius fölugrott, és Gaviushoz lépett:

– Ez nem igaz!

---

[*] Te is fiam, Brutus!

– De, ez az igazság.

– De miért? – kérdezte Aphrodisius tehetetlenül. – Tudsz valami közelebbit?

Gavius bólintott.

– Poppaea gyereket várt.

– A Caesar?

– Azt beszélik. Tegnap este veszekedtek. Nero megrúgta Poppaeát. Elvetélt, és aztán ő is meghalt…

A pompeji eltolta Gaviust. A rabszolga megértette a néma mozdulatot, és elment. Aphrodisius leült Plinius mellé.

– Rossz hír? – kérdezte az egykedvűen. Aphrodisius megvonta a vállát. Egy idő után odahajoltPliniushoz, és a fülébe súgta:

– A Caesar megölte Poppaeát.

Plinius úgy megdöbbent, hogy a stílust, amivel jegyzetelt, elejtette. Az egyik végén hegyes, a másikon tompa írószerszám, amivel a viasztáblára jegyzetelt, rugalmas elefántcsontból készült, így felpattant a kőről. Ekkor Aphrodisius hirtelen lehajolt, és elkapta a fürge jószágot, még mielőtt az teljesen eltűnt volna a nézők között. Amikor felült, és Pliniusnak akarta nyújtani a stílust, egy kiáltást hallott, majd a tömeg moraját. Az előtte ülő férfi hátából egy csavart markolatú tőr állt ki, fekete vérfolt terjedt tógája hátán. Aphrodisius látta a rá szegeződő tekinteteket, és segélykérőn pillantott Pliniusra. Az gyorsan magához tért a döbbenetből, és megfordulva a fölöttük ülőkhöz kiáltott:

– Állítsátok meg! – de a hangja elcsuklott, és mozdulatát senki sem értette.

A kiáltozó emberek között eldőlt az áldozat, és Aphrodisius csak ekkor eszmélt rá, hogy a tőrt neki szánták. Ő volt a merénylet célpontja, de Plinius stílusa megmentette az életét – vagy talán Poppaea?

Pliniusnak csak komoly erőfeszítések árán sikerült meggyőznie a körülöttük ülőket, hogy nem a pompeji volt a gyilkos, hanem valójában neki kellett volna meghalnia. Így aztán Aphrodisius ezen a napon kétszer menekült meg: egyszer a tőrtől, másodszor a népharagtól. A párkák az istenek utasításai szerint tovább szőtték sorsa fonalát.

Nyolcadik fejezet

Aphrodisius elhatározta, hogy fiatal kora ellenére csendes kikötőbe kormányozza élete hajóját. Ő eddig sokkal több vihart élt meg, mint római kortársai. Mindenekelőtt a Pompeius színházában ellene elkövetett merénylet, amit csodálatos módon túlélt, változtatta meg életét, gondolkodását. Az események után Jupiter Optimus szentélyében két aranyozott szarvú bikát áldozott. Ettől kezdve termetes bithyniai testőrökkel vette körül magát, azt a stílust pedig, amelyik megmentette életét, mindig magánál tartotta.

A sikertelen merénylet után nyilvánvalóvá vált Aphrodisius számára, hogy egy senkinek nincs semmije, még ellenségei sincsenek. Ám ha a beati possidentishez, az

irigyelt vagyonos réteghez tartozol, akkor már nem kell gondoskodnod ellenségekről, kerülnek azok maguktól is elegen. A szegények iránt érzett felebaráti szeretet a te lelkedet építi, a gazdagok iránti irigység azonban nyugtalanságot szül, és ezt a nyugtalanságot csak nagyon kevesen tudják elhessegetni maguktól.

Ha Clotho mérlegére tesszük a gazdagságot, akkor kiderül, hogy az, aki apjától örökli a rabszolgák hadát, az albai hegyeken termő szőlőt vagy az olajfákat, amiket még nagyapja ültetett az unokákra gondolva anélkül, hogy láthatta volna életében akár egyszer is a fák termését, sokkal kevésbé irigyelt ember annál, aki önmaga, kemény munkával teremtette meg a gazdagságot. Mert az újonnan teremtett vagyon az embernek tükröt tart, amelyben saját tehetetlenségüket kénytelenek felfedezni.

Aphrodisius úgy gondolta, jobb lesz visszatérni Pompejibe, és eltűnni az irigyek, de mindenekelőtt Tigellinus elől. Miután a *furmentariusok*[*] száma Rómában csak egyre nőtt, Lédát is el kellett rejteni. A pompeji, aki magához vette a lányt, úgy szerette Lédát, mint Pygmalion a ciprusi király elefántcsontszobrát. Mindketten Aphroditéhoz könyörögtek, hogy leheljen életet rajongásuk tárgyába. Pygmalion könyörgései meghallgatásra találtak, de Aphrodisius hiába imádkozott: a leány megmentője iránt hálát érzett. Nem többet, nem kevesebbet.

A Fontinaliák ünnepén, amely naptól az éjszakák egyre hosszabbak lettek, Aphrodisius maga mögött hagyta Rómát. Tizenhárom lovas kocsi kíséretében költözött ki a városból, annak reményében, hogy Róma forrongó üstjét saját pompeji tűzhelyével cseréli fel. Magával vitte Lédát, a kis Hersiliust, a hűséges Gaviust, akit az indulás napján felszabadított – annak ellenére, hogy a volt rabszolga ijedten ébredt rá: mostantól magáról kell gondoskodnia – velük utazott még Urgulanilla, a Securitas istennőre hasonlító dajka, Zugrita, a fürdősrabszolga, meg egy tucat felügyelő rabszolga és testőr. A római házakat és üzemeket a Poppaea halála után munka nélkül maradt Polybius vezette.

A tény, hogy Aphrodisius nem rúgta ki Marcus Silanust, megzavarta a felügyelőt. Büntetésnek tartotta, hogy tovább kellett dolgoznia; de a pompejinek ez a lelkiismeret-furdalás volt a biztosíték, hogy Silanus nem fog többé csalni.

A pompeji nevét viselő udvarház alaprajza nagy T-hez volt hasonló. Ez igazándiból a házat takaró, kis csoportokba ültetett ciprussoron való áthaladás után látszott. A magasból szemlélőnek az is kiderült volna, hogy a T bal felső része szélesebb, mint a jobb: ez egy később hozzáépített szárnynak volt köszönhető. Ez a szárny foglalta magában a fürdőt: az átöltözésre szolgáló apoditeriumot, a calidariumot és a praefuriumot a befűtéshez. Ám, ha délről lépünk a házba – itt voltaz uraságok bejárata, a rabszolgák kis kamrákban laktak, a T bal oldali szárnyában, az ő bejáratuk nyugatról nyílt –, az alaprajz már azért is rejtve maradt a látogató előtt, mert az épület egy enyhe lejtőn állt, így a viridarium, amely a ház középső részén helyezkedett el, a bejárat mögötti lépcsőn keresztül volt elérhető, és egy emelettel feljebb feküdt, mint a bejárat. Tizennyolc korinthoszi oszlop alkotta a viridarium közepén lévő négyzetet, amelyet egzotikus virágok, márványpadok és görög szobrok tettek még hangulatosabbá. Ám haladjunk csak szép sorjában.

---

[*] Kém, besúgó

Mint a vidéki házaknál általában, itt is keskeny volt a bejárati ajtó. A bejárat mögött jobbra és balra volt a kapuőr rabszolgák cellája, akik éjszakánként vigyázták a kaput. A falon nagyon jól megfigyelhető volt az a tégla, amelyből a ház épült. Ezt a téglafajtát tetradoronnak hívták. A görög szó négy tenyeret jelent, nem véletlenül: ezek a téglák négytenyérnyi szélesek voltak. Az ebből készült épületek vagy négyszer annyiba kerültek, mint az egyszerű kváderkő házak; de minden más épületnél tartósabbak voltak – a tégla földrengés esetén is engedett, és a ház nem dőlt össze: így maradt fenn hosszú évszázadokon keresztül Mausolos király síremléke Halicarnassusban, Zeus és Heracles temploma Patraiban és a lyd király, Croisus sardeisi palotája. Rómában azért nem terjedt el ez az építési mód, mert a helyhiány miatt egyre magasabb építményekre volt szükség. A tetradoron és pentadoron téglák azonban a négy- és ötemeletes épületeknél már nem bírták a falak súlyát.

Ezután az átrium következett, a magas, bútorozatlan, felfelé és a viridarium felé nyitott terem. A ragyogó campaniai égboltra nyitott tető alatt volt a márványlépcsőkkel keretezett impluvium, a medence, mely aranyhalaival kellemes hűvöset árasztott. Korinthoszi oszlopfővel díszített pilaszterek törték meg a fal síkját a terem mindkét oldalán. A vörösesbarnás téglaszín bensőséges hangulatúvá tette a termet. A pilaszterek között három-három ajtó nyílt az ablaktalan oldalsó szobákba. Az előkelő családok ebben az atának nevezett szobákban tartották az ősök képeit. Itt nem voltak képek, mert Poppaea ezeket Rómába vitette. Egyébiránt az összes többi berendezési tárgyat meghagyta.

Mindenféle tengeri állat hemzsegett a padlómozaikon – polipok, tintahalak, kagylók, delfinek és repülő halak színes pacaként úszkáltak a türkizkék tengerben. A pompejiek különösen a delfineket kedvelték, nem volt olyan ház, amelyben ne lett volna legalább egy-két kép a kedves állattal. Legtöbbször azt a fiút ábrázolták, aki erről a vidékről származott, és Augustus alatt állítólag összebarátkozott egy vízi emlőssel.

Az említett fiú naponta Baiaeból Puetoliba ment iskolába. Baiae a Misenum-fok csúcsán fekszik, míg Puetoli az öböl túloldalán, de látótávolságon belül. A szárazföldi út hosszú és fáradságos, így aztán a fiú mindennap kenyeret vitt a delfinnek, és az több éven keresztül a hátán, a tengeren át szállította a szomszédos városba. A fiú időközben betegségben meghalt, de a delfin naponta megjelent a megszokott helyen, egyre szomorúbban, míg végül ő is elpusztult. A pompejiek nem kételkedtek abban, hogy a fiú iránti szeretet lett az állat veszte.

A tablinum mindkét oldalán ülőalkalmatosságok voltak a vendégek részére. Ez a helyiség az átriumra nyílt. A viridiumtól pedig oszlopsor választotta el, így a Vezúv és a fák festői díszletévé váltak a fogadószobának. A falakat ezenkívül még az ősz színeiben pompázó festmények is ékítették. Ezek a képek a görög eredetű encaustica-technikával készültek. Az ilyen képeket tekintették értékesebbnek, mert a kevés római festő, a balkezes Turpilius, a néma Pedius vagy a kis képekre specializálódott Titedius Labeo, akik képeiket a *pinxit*[*] szóval szignálták, általános derültséget keltettek, míg a görög festők, különleges eljárásukra utalva az enékáen – tehát ők nem festették, hanem a beégették a képeket – szót használták művük megjelölésére.

[*] Festette

E technikának a gyorsaság volt a lényege. Ezek a képek a megszokott falfestményektől eltérően nem matt, hanem selyemfényű felületűek voltak. Az alapot a több rétegben felvitt mész, homok és szappan keveréke alkotta, melyet száradás után forró viasszal kevert krétával vontak be. A kihűlés után a „beégetett" felületet polírozni és festeni lehetett. Majdnem minden ház büszkélkedhetett ilyen díszekkel, de azt senki sem vitatta, hogy Aphrodisius házának festményei voltak a legpompásabbak.

A tablinumban üldögélő látogató, ha balra tekintett, Apolló békés születését, ha jobbra, Apolló harcát láthatta a sárkánnyal – láthatta, ahogy Leto istennő Delos szigetének pálmájába kapaszkodva végignézi, ahogy az újszülöttet Am-phitritae, a tenger istennője az Aegeis hullámaiban fürdeti, és láthatta a vad ifjút, ahogy kardját Python, a sárkány szívébe mártja, s hogy annak vére a delphoi sziklákra folyik.

Csak a bizalmas barátok részesültek abban a kiváltságban, hogy beléphettek a viridariumba, a már említett lépcsőn keresztül. Ez volt a ház legnagyobb helyisége. Ez osztotta ketté, a jobb oldali fürdő- és bal oldalon elhelyezkedő lakószárnyra a házat. Itt a legkülönfélébb egzotikus növények illatoztak: damaszkuszi szilvafa Syriából, perseafa az Euphrates partjairól, kasztrált alma Belgiumból – ő azért kapott ilyen nevet, mert nem voltak magjai –, mirtusz az Idage-hegyről, Pelagiából, mely a Nagy Sándor koszorúja nevet viseli, és egy babérbokor a Flaminiai út kilencedik mérföldköve melletti ligetből, amely az Ad gallinas – a tyúkokhoz – néven ismert.

Ez a különös név az isteni Imperátor Caesar ötlete, ugyanis, amikor későbbi hitvese, Drusilla ezen a helyen tartott egyszer Rómába menet pihenőt, egy sas csodálatos módon egy érintetlen, tiszta fehér tyúkot ejtett az asszony ölébe. A tyúkot és utódait a Caesar gondjaiba vette, a pihenő helyén pedig az elültetett babérágból liget nőtt. Augustus, miután a birodalomban megteremtette a békét, ebből a ligetből vett magának egy babérágat, koszorút készített belőle, és megkoronázta magát vele. Miután ő kapott a legtöbbet Fortuna kegyeiből, ezt a szokást az utána következő császárok is követték.

A bal oldalon volt a trivlinium, ahol száz vendég számára lehetett teríteni. Mellette, észak felé volt a három oecus, az ablaktalan szalonok, amelyeket egy hosszú folyosón keresztül lehetett megközelíteni, ez a konyha és a személyzeti helyiségek felé is vezetett. Dél felé, egy másik szalon mellett volt a vestibulum, az öltözőszoba, és emögött a cubiculum, a ház urának hálószobája, amiből egy apró ajtón keresztül volt elérhető a latrina. A rabszolgák négyesével laktak a szárny mögött lévő szállásukon.

A villától kicsit távolabb a gazdasági épületek álltak, a ciszterna és a kemence, több istálló, raktárak, pincék és a thermopolium, ahol a személyzet étkezett. A nagy földrengés itt semmiben sem okozott kárt.

A birtok összesen négyezer jugerumot tett ki, így a negyven legnagyobb pompeji birtok közé tartozott. A rabszolgákkal, kézművesekkel, írnokokkal, kereskedőkkel együtt mintegy hatszáz embert tartott el. Mezőgazdasági tevékenységet folytattak: évente két-háromszor arattak, emellett gyümölcsöket: fügét, barackot, mandulát és almát termesztettek, de bort és olívaolajat is készítettek.

Mindenekelőtt a bortermelés volt jelentős, mert sehol máshol nem nőttek a szőlőtőkék olyan magasra, mint a Vezúv lejtőin. Gyakran előfordult, hogy a szőlő frigyre lépett az errefelé nagyon gyakori nyárfával, és csak hosszú létrák segítségével lehetett leszüretelni a

gyümölcsöt. Poppaea Sabina a gamellae ikerszőlő fajtát kedvelte, amely egy akkoriban nagyon kedvelt testes, fűszeres bort adott.

Nincs szebb a világon a campaniai napfelkelténél. A Vezúv lankái mögött felbukkanó napkorong aranyos fénybe vonja a környéket. Aphrodisius arra használta föl a harmatos reggelt, hogy bejárja birtokát, egyedül maradva gondolataival. Minden lépés, minden pillantás büszkeséggel töltötte el. Nem telt el sok idő azóta, hogy először, még a kövekből összerótt kerítéseken kívülről nézte ezt a birtokot. Most már minden az övé volt.

A meleg, harmatot szárító napon a lankás, észak felé tartó úton elhaladt a káposzta-, borsó-, bab- és hagymaföldek mellett. A földeken ezen a korai órán már dolgozó rabszolgák üdvözölték. Úgy egy óra séta után közeledett a birtok északi határához. Leült a kőkerítésre, szíve gyorsabban kezdett verni, amikor lepillantott Pompejire, mely a földrengés okozta sebek, az utcákon néhol még mindig tornyosuló törmelékkupacok ellenére büszkén, pompázó szépségét egyre jobban kibontakoztatva, színesen terült el. Mögötte kéklő csíkként húzódott a Mare Thirrenum, nyugaton a Misenumi-fok sejlett fel, délen pedig Stabia, a fürdőivel, karnyújtásnyi közelségben az egeket ostromló Mons Lactarius alatt. Apollóra, hol is láthat az ember ennél szebb tájat?

– Ki vagy te?

Egy női hang zavarta meg Aphrodisiust a merengésben. A fal másik oldalán egy asszony állt két szolgálólánnyal; ruhájának szélét fejére terítve állt, mintha csak imára készülne. A pompeji termetéről és nemes vonásairól rögtön felismerte Eumachiát, a papnőt.

– Lucius Caecilius Aphrodisius vagyok, ennek a birtoknak az ura.

– Ah – válaszolt Eumachia olyan gyorsan és hegyesen, amennyire egy hanggal csak válaszolni lehetett; ebben a hangban annyi lenézés és düh volt, amennyire csak egy asszony képes. Ez Aphrodisiusban minden tiszteletet, megbecsülést és vonzalmat lerontott, amit az asszony iránt valaha is érzett. Túlzott udvariassággal kérdezte:

– És te ki vagy, szépséges reggeli jelenés?

– Eumachia, Lucius lánya, Augustus papnője.

– Ah! – Aphrodisius sikeresen utánozta Eumachia korábbi sóhaját. De, hogy a beszélgetés ne szakadjon meg, így szólt:

– Akkor, úgymond, szomszédok volnánk.

Eumachia, aki ezután lelkesedésnek, érdeklődésnek a legkisebb jelét sem adta, hallgatott. Így Aphrodisiusnak kellett újra megszólalnia. A pompeji látható zavarában újrakezdte:

– Én is innen származom. Lucius Caecilius Serenus, a bankár szabadított föl. Rómában csináltam meg a szerencsémet.

– Meghiszem azt! – válaszolt a papnő, de szavai nem elismerően, hanem sokkal inkább rosszindulatúan hangzottak. –Pusztán a két kezed munkájával nem szerezhettél volna ekkora vagyont, libertinus!

Libertinus! Rég volt, amikor utoljára nevezték így. Aphrodisius valóban felszabadított volt, rabszolga, aki ura kegyéből lett szabad ember, de a legtöbbeknek

mindegy volt, hogy valaki felszabadított vagy *vir vere romanus*[*]; nem volt szokás a származást tudakolni. A vagyon alapján elég jól lehetett az embereket osztályozni.

Eumachia bosszantani akarta; Aphrodisius ezt nem hagyta, nem lehetett a nőé az utolsó szó, ezért figyelmen kívül hagyta a sértést.

– Nem, valóban nem a kezemmel szereztem a vagyonomat, de ostoba is lettem volna, ha csak arra hagyatkozom. Én a pénzt a fejemmel kerestem.

Erre a papnő érezte úgy, hogy vissza kell vágnia, mert amilyen szokatlan, olyan tiszteletreméltó volt az ésszel keresett vagyon. Anélkül, hogy a pompejire nézett volna, így szólt:

– Azt beszélik, hogy a nőknek köszönheted felemelkedésed, akiknek segítségével…

– Hát, ha te hiszel a corophragusoknak…

– Általában nem. Legtöbbször nem hiszek a pletykáknak, de ebben az esetben lehet benne valami, különben hogyan is juthattál ehhez a birtokhoz?

– Mercuriusra, ez nem véletlen. Több mint egy évig gondoskodtam ennek a birtoknak a könyveléséről, pontosan tudtam, mennyit ér, így…

– Én tettem az első ajánlatot! – vágott közbe Eumachia.

– Az enyém pedig jobb volt – válaszolt Aphrodisius gyorsan. – Ezért adta el Poppaea nekem.

– Ismerem az ajánlataidat! – A papnő szemmel láthatóan egyre idegesebb lett. – Azokat a cubiculumban tetted, libertinus.

Aphrodisius rájött, mire akar az asszony kilyukadni, teljesen nyugodtan válaszolt:

– És ha így volt, Augustus papnője?

Ez a tiszteletlen hangvétel feldühítette Eumachiát; félrelökte szolgálóit. Azok távoztak, és az asszony a két birtok határát jelző falhoz lépett. A pompeji dühös lángot látott a nő szemében:

– Csalással jutottál ehhez a birtokhoz, libertinus. Jobb kezemre esküszöm, eljön még az idő, amikor megbánod, hogy a lábadat újra pompeji földjére tetted, és nem maradtál abban az átkozott Rómában; te nem vagy pompeji, te csak egy jöttment római vagy abból a fajtából, aki ma aranycsészéből iszik, de holnap a puszta kezéből.

– Éppen eleget ittam a puszta kezemből – válaszolt Aphrodisius szenvtelenül. – Ismerem az aranycsésze értékét, és nem fogom többé elveszíteni azt. Egyébiránt köszönöm nyíltságod. Nincs rosszabb az úgynevezett jó barátoknál, akik rád mosolyognak, de a hátad mögött az irigység íját feszítik, a harag késeit fenik, és felveszik a gyűlölet lándzsáit. Milyen jó is egy igazi ellenség, az olyan, mint te, aki gyűlöletét nyíltan megvallja. Ezt nagyon köszönöm neked. Tudnod kell, hogy meg fogom védeni magam. Mindent meg fogok tenni azért, hogy véget érjenek számodra azok az idők, amikor aranycsészéből ittál. Ezt Aphrodisius, Lucius Caecilius Serenus felszabadítottja mondja neked.

A pompeji magabiztos fellépése és szemtelensége annyira felizgatta Eumachiát, hogy ajkai reszketni kezdtek. Reménytelenül próbált meg visszavágni.

– Megyek – mondta végül, s mert ez túl gyengén hangzott, még hozzáfűzte: – rabszolgaszag van.

---

[*] Született római polgár

Mostantól tudta Aphrodisius: Pompejiben nem kisebb a veszély, mint Rómában – csak más a neve.

Fellélegzett a város, amikor köztudottá vált, hogy a Caesar Achaia provinciába utazik, hogy egy éven keresztül csak a művészetnek éljen; a birodalomban egyedül a görög nép méltó az ő magas művészetére. Valójában a döntés hátterében gyakorlati okok álltak. A római gigantomániát figyelembe véve a város újjáépítése egy egész évtizedet is igénybe vehetett. Másfelől viszont Nero félt. A Piso-összeesküvés felderítése után egyre jobban tartott a merényletektől és egyre kevésbé bízott környezetében; alig aludt, ha pedig mégis sikerült álomra hajtania fejét, azt is nappal tette. Testőrségének összetétele biztonsági okokból napról napra változott. Így aztán Korinthosz – a legrómaibb görög város, amit Július Caesar népesített be újra római veteránokkal – megfelelő menedéknek tűnt. A Caesar távollétében Helius, a felszabadított vezette Rómában a birodalom ügyeit. Tigellinus elkísérte Nérót, és Sporus is, a kedvenc rabszolgája, akin Poppaea halála után sikertelen nővé változtató eljárást kíséreltek meg.

Azonban amíg Nero lantkísérettel saját szerzeményeit énekelte, az idő nem állt meg. Mivel, ha egyszer felüti a fejét a lázadás, azt már nem lehet feltartóztatni, a júdeai események egyre jobban elfajultak. A zelóták, a nincstelen zsidó merénylők csak két dolgot ismertek: szabadság, vagy halál. Öngyilkos különítmények provokálták a római megszállókat. A lángok hol itt, hol ott csaptak föl, bármelyik nap hatalmas infernót lobbantva, amely a birodalom egész keleti felét porig égethette.

Ám úgy tűnt, a politika a művészethez képest csak szemét a császár szemében. Uranus és Gaia gyermekeit, a múzsákat sokkal nagyobbra tartotta, mint Zeus és Hera fiát, Marsot, aki pedig a monda szerint Romulus és Remus apja volt. Csak az volt a végzetes, hogy Nero nagyon szívesen győzött, de a háborút, e piszkos mesterséget inkább másokra hagyta. A Caesar nem tudott különbséget tenni szükséges, szükségtelen és önkényes között. Elbújt a felelősség elől, a fontos döntéseket Tigellinusra hagyta.

A praetorianusok vezetője azonban legszívesebben fejekkel labdázott. Olyanokat is megöletett, akik erre egyáltalán nem szolgáltak rá, sőt hatalmas szolgálatokat tettek a hazának. Corbulo, a nagy hadvezér, aki képes volt seregeket mozgatni és a katonákat lelkesíteni – ezt éppen keleten bizonyította –, veszélyforrást jelentett Tigellinus számára, ezért Görögországba hívatta. A követek azt pletykálták, hogy a Caesar meg akarja öletni. Erre, hogy elkerülje a gyalázatos kivégzést, Corbulo a kardjába dőlt – Nero meg csak panaszkodott, mert nem vette észre Tigellinus viselt dolgait.

Ki verje le a zsidó felkelést?

Akkoriban Africa provincában élt egy procurator, bizonyos Titus Flavius Vespasianus. Szegény családból származott, és már ötvenhét éves volt. Nagyhírű légióparancsnok volt, aki már Germaniában bizonyította rátermettségét: több mint harminc csatában győzedelmeskedett, s az isteni Claudius diadaloszlopot állított neki. Meglehet, hatalmas hadvezér volt, de a pénzt és a gazdagságot semmire sem becsülte. Egy kis szabin faluból származott, és anyjának kellett kényszerítenie, hogy hivatalos pályára lépjen. Míg a provinciák procuratorai milliókat zsebeltek be, amit a törvény is engedélyezett nekik, Vespasianus a csőd szélére került, állattenyésztésből kellett

fenntartania magát – így lett „Mulio, a hajcsár” a gúnyneve. Lehet, hogy az isteni Nero nem szerette, mert az öreg katonának az volt a szokása, hogy jókat szundított a Caesar római dalestjein, és erről még Tigellinus fenyegetései sem tudták leszoktatni, de nem voltak ambíciói. Emiatt aztán sokkal biztonságosabb volt Othónál, a másik hadvezérnél, aki szóba jöhetett a keleti rendcsinálásra. Ő jó helyen volt a távoli Lusitaniában.

Flaviusnak még sok mindent rejtett a sors, amit ő sejtett is, de senkinek nem mondta, mert tudta, hogy a párkák nem szeretik, ha valaki összecsomózza fonalaikat. Előjeleket kapott, nagyon is sokat. Olyanokat, amiket az augurok a hatalom jeleként értelmeztek: például a hadvezér birtokán tövestől kidőlt egy fekete ciprus, pedig nem volt vihar, sőt még csak szellő sem lengedezett. A következő nap viszont – ami még megdöbbentőbb volt – újra egyenesen állt a helyén és vígan zöldellt. Egy másik alkalommal, amikor Vespasianus az asztalnál ült, egy kutya rohant be a triclinumba, különös zsákmánnyal a szájában: egy emberi kezet helyezett gazdája lába elé. A legtöbbet ígérő jel pedig az volt, amikor egy bika viharzott a házba. A személyzet rettegve futott szerteszét, de az állat csendesen Vespasianus lábához ereszkedett, mint egy öleb.

Egy másik jel sok évvel korábban jelent meg. A Flaviusok kertjében állt egy ősöreg, Marsnak szentelt tölgy. Alig észrevehetően, amikor a ház asszonya gyermeket hozott a világra, a tölgy egy új ágacskát hajtott. Az első ág vékony volt és hamar elsorvadt – az elsőszülött lány még egyéves kora előtt meghalt. A második ág szép terebélyes lett, és hosszú életet ígért. A harmadik azonban fává terebélyesedett, nagyobb lett a többi ágnál; a megdöbbent augurok azt jósolták, hogy a harmadik fiú hatalmas lesz, Caesar, mint az isteni Gaius.

Vespasianus már ötvenhét éves volt, és nem is gondolt az augurok szavaira. Elvesztette a lányát és a hitvesét. Fiait, Titust és Domitianust, akik már szintén férfikorba értek, nagyon szerette, amikor csak tudta, maga köré gyűjtötte őket.

Az isteni Caesar akarata szerint Titus Flavius Vespasianus kapta a feladatot, hogy verje le a zsidó felkelést. Achaiába hajózott, hogy átvegye a parancsot. Hellespontoson keresztül Syriába vonult, felállított egy hatvanezer fős sereget, míg fia, Titus, Alexandriában felfegyverezte a tizenötödik légiót. Ptolemaios térségében, Galilea nyugati határánál találkoztak seregeik, és megtámadták Gabara és Jotapata városokat. A rómaiForumon egyesek látni vélték, hogy az isteni Julius szobra kelet felé fordult.

Hogy birkózni?

Herculesre, igen! – válaszolta Aphrodisius. Legalább is megpróbálja. Latolgatta az esélyeit, és mivel a kihívó termetre nem volt nagyobb nála és nem is tűnt sokkal erősebbnek, elfogadta a kihívást. A stabiai termák izgató szaga, a friss izzadság, az illatszerek és a gőz ellazította a pompejit, mint az árkádiai bor, amelyikről azt tartották, hogy a férfiakat szenvedélyessé, a nőket termékennyé teszi. Először látogatott a stabiai termákba, öntudatosan, felemelt fejjel, mert tudta, hogy útja nem ér véget a apoditeriumban, az öltözőben, ahol a rabszolgák vigyázták gazdáik ruháját.

– Aphrodisius – mutatkozott be kihívójának.

Amaz Alleius Nigidus Maiusként mutatkozott be. Erre a pompeji a homlokára csapott, mert nem ismerte meg Nigidust. De hát meztelenül minden férfi ugyanúgy néz ki.

Nigidus rögtön megismerte Aphrodisiust, még mindig jól emlékszik Serenus libertinusára. Aphrodisius, bárhogyan is törte a fejét, nem tudott emlékezni arra, hogy valamikor is találkozott volna személyesen Nigidussal, de természetesen emlékezett rá – hogyan is lehetne egy ilyen embert elfelejteni. Csak, hogy fenntartsa a beszélgetést, Aphrodisius megkérdezte, mit keres Nigidus Pompejiben, csak nem az üzlet miatt hagyta ott Rómát?

Ahogy ott állt, anyaszült meztelenül, Nigidus hangosan nevetni kezdett – elég komikus volt, ahogy egy meztelen férfi, aki még komoly arccal is elég vicces, most nevetni kezdett. Ezt ő is kérdezhetné fiatal barátjától, mondta, és a válasz valószínűleg ugyanaz lenne. Csak a hivatalnokok és a senatorok vannak Rómában, ők is csak azért, mert magas tisztségük odaköti őket. Aki csak tud, elmenekül a városból.

Mindketten liciniumi olajat paskoltak testükre a magas lábakon álló labrumból. Ez az olaj illatos kalmuszbalzsamot, íriszt és kardamomot, fehér mályvát és szőrfüvet tartalmazott.

Nigidus mosolyogva mondta, hogy nem veszítette szem elől Aphrodisiust, mert nagyra becsüli azokat az embereket, akik nem apjuk öröksége révén lettek gazdagok, hanem saját szorgalmukból, ügyességükből. Biztos, hogy több ellensége lehet a pompejinek, mint barátja. Aphrodisius egyetértően bólintott. A másik folytatta. Eumachia, mint azt könnyen kitalálhatta, nem fogja tétlenül nézni, hogy hírét, gazdagságát, befolyását valaki túlszárnyalja. Mert az asszony a pompejihez hasonlóan szegénységben született, és mindent egymaga teremtett meg.

Aphrodisiust nem igazán érdekelte konkurense, így aztán Popidius Pansa iránt érdeklődött Nigidusnál.

Persze, hallott Pansáról – ő egy különc. Sohasem volt túl sikeres ügyvéd. A földrengés óta egyszerűen eltűnt, csak a feleségét hagyta hátra, aki szörnyű szegénységben tengődik. Erre Aphrodisius elmesélte a Karthágóban történteket, anélkül hogy említette volna Serenus halálának különös körülményeit. Megdöbbent, amikor Nigidus is Serenus hitvesét, Fulviát említette. Serenus halála után többször látták Pansával, leginkább estefelé… Elkészült?

Aphrodisius igent mondott. A palaestrába léptek, egy négyszögletes, felülről megvilágított terembe, amelynek rózsaszín márvány padlóján – ami a nézők buzdító szavait felerősítette – meanderminták kereteztek két négyzetet. Egy rabszolga tálat nyújtott a küzdők elé, amiből azok finom homokot vehettek kezükbe, hogy rendesen meg tudják fogni ellenfelük olajos testét. Egy pillanatig mereven álltak egymással szemben, majd Nigidus mozdult meg elsőként.

Megragadta Aphrodisius karját, mint ahogy a csapda szorul a róka lábára. A pompeji nem tudta megfogni ellenfelét. Ellenfele mellkasának feszülve próbált kiszakadni a szorításból; de rögtön észrevette, hogy az eseményeket nem ő irányítja. Ellenfele többször megpróbálta a padlóra küldeni, deAphrodisius úgy állt, mint Peleus, Achilleus apja, mozdíthatatlanul, szilárdan. Így hát Nigidusnak, a gyakorlott birkózónak fogást kellett váltania. Kezével villámgyorsan ellenfele nyakát szorította előre. Ebben a pillanatban Aphrodisiusnak lehetősége lett volna megfogni Nigidus karját, meg is próbálta, de nem járt sikerrel.

Herculesre! Mi lehetett Fulvia szerepe ebben a piszkos játszmában? Aphrodisiusnak majd' minden erejére szüksége volt, hogy meg tudja tartani a nyakát. Pansa Fulvia tudtával gyilkolta meg Serenust? Miért hagyta magára Fulviát? Vagy talán Fulvia ölte meg Serenust? Miért kellett Pansának menekülnie? Érezte az erőt izmaiban, a kellemes fájdalmat, hallotta ellenfelének szaggatott lélegzetét, mely a gladiátor előtt az arénában álló bikáéra hasonlított, érezte a másik testének szorítását. És mi van, ha minden teljesen másképp történt? Talán Fulvia és Pansa teljesen véletlenül találkoztak, Serenust pedig egy fosztogató ölte meg. De akkor ura miért nevezte meg Pansát? Megkísérelte ellenfele egyik lábát térdével megroggyantani, hogy aztán, amint az megbotlik, a márványra nyomhassa és győztesként két vállra fektethesse.

Egymásnak feszült a két test. A statikai játék mozgalmasabbá kezdett válni, mert mindketten azon fáradoztak, hogy a másikat valahogy kibillentsék egyensúlyából. A szurkolók kiáltásai, minél jobban erőlködtek, annál hangosabbá váltak. Aphrodisius felismerni vélte Serenus hangját, amint ő is kiáltozik: *Valete! Valete!*[*]

Erősnek kell lenned, mondta Serenus azon az emlékezetes napon, amikor felszabadította, mert csak az erősek tudják a végzetet irányítani. Akkoriban sohasem gondolta volna, hogy egyszer a palaestrában Nigidus ellen fog küzdeni, a büszke római ellen, akinek a társaságáért annyian sóvárogtak, mert az a hír járta a városban, hogy a legmagasabb körökkel vannak kapcsolatai. De a párkák kiszámíthatatlanok, mint minden nő. Érezte az izmait, az erőt, az akaratot, és le akarta győzni ellenfelét.

A pompeji fejében még mindig Fulvia különös viselkedése járt, amikor az kitette volt gazdája házából. Pedig férje halála után biztosan szüksége lett volna egy erős férfikézre. Valami félelmes összefüggésnek kellett lenni közte, Fulvia, Pansa és Serenus különös halála között. Aphrodisius még ebbe a sorba számolta az ellene Pompeius színházában elkövetett merényletet is. Talán ki kellene várnia, amíg találkozik a következő tőrrel? Még egy olyan barátságos emberben sem bízhatott, mint Nigidus.

De egy birkózó ne gondolkozzék. Mindenesetre ez a rövid pillanat elegendő volt, hogy Nigidus áthúzza Aphrodisiust combja felett. A pompeji kapálózott, karjával próbálta meg kiegyensúlyozni testét, de menthetetlenül a földre esett. Nigidus esés közben megragadta ellenfele karját, és amikor az a földre csapódott, úgy a földre szorította, hogy az feladta a küzdelmet.

Alleius Nigidus Maius fogadta a gratulációkat, miközben mindketten feltápászkodtak. Az izzadság, az olaj és a homok piszkos kolosszusokká változtatták őket. Lépteik szennyes nyomot hagytak a márványon, miközben a caldarium felé lépdeltek. A caldarium egy hosszú terem volt, ahol forró vízzel teli márványkádak álltak a sportolók tagjainak tisztítására. Először elefántcsont strigilisekkel lehúzták a piszkot a testükről, majd jóleső sóhajok kíséretében a kádba ültek.

Tehát Karthágóban találkozott Popidius Pansával?, kérdezte Nigidus, miközben, mint egy gyerek, csapkodta kezével a vizet. Ez nem olyan különös, az ügyvéd hirtelen eltűnése már annál inkább. Jupiterre, miért félt tőle annyira Pansa? Aphrodisius a szomszéd

---

[*] Élj boldogul!, itt: légy erős!

vályúban a víz alá merült, mint egy delfin a narbonensusi provinciában, ahol állítólag ezek az állatok az emberekkel együtt halásztak.

Miután felbukkant, a pompeji elmondta, hogy két római rabszolgát küldött az ügyvéd után, mert meg volt róla győződve, hogy az Rómában próbál meg eltűnni. Eddig a rabszolgák nem jártak sikerrel. Ha azonban egyszer elkapja ezt a Pansát, ki fogja belőle csikarni az igazságot – a pompeji erre a habos vízre csapott. A felcsapódó víz lefröcskölte Nigidus rabszolgáját.

Arra a kérdésre, hogy Fulvia megházasodott-e, Nigidus nemmel válaszolt. Birtokán rabszolgákkal és szolgákkal körülvéve egyedül él. Az asszony megkeseredett ember benyomását kelti. A férfiakhoz semmi köze, pedig sokan csapták neki a szelet: nem csoda, ilyen vagyon mellett.

És Nigidus hallott a Pompeius színháza-béli merényletről?

Castorra és Polluxra, már hogy is ne hallott volna róla! Az egyetlen helyes döntés volt elhagyni a várost, micsoda idők? –*o tempóra, o móres!*Sulla, a diktátor alatt sem volt kisebb a káosz. Akkoriban szintén egymást követték a merényletek, mert az optimaták és a popularisok háborúztak, mintha a másik szamnita lett volna. Az egész háború legszörnyűbb tanulsága az volt, hogy senki sem kapott *tropeanumot*[*], mert egyik párt sem győzedelmeskedett.

Hát Nigidus nem fél a merényletektől?

Alleius Nigidus Maius habozott, mintha félne kimondani az igazságot, aztán áthajolt a kád peremén, és amikor a pompeji is így cselekedett, hozzáfordult és beszélni kezdett. A nagy földrengés után, amikor a város még romokban hevert és mindenki a túlélésért küzdött – akkoriban egy vendégségben, az ő házában, Priscillanus, a bankár egy tőrszúrás által lelte halálát. A vendégek közül senki sem vette észre a merényletet. Csak köztiszteletben álló személyek vettek részt a vacsorán, jóllakottan feküdtek az asztal körül, és egy fekete táncosnő bájait csodálták, amikor felfedezte a gyilkosságot. Miután a társaság feddhetetlen emberekből állt, a gyilkos csakis a rabszolgák közül kerülhetett ki.

A nyomozás eredménytelenül zárult, így aztán mind a hetven rabszolgát a vadállatok elé dobták – Rómában, mert a helyi Circus romokban hevert. Ma már bánja, hogy akkor nem gondolkozott többet – körülnézett, hogy nem hallgatózik-e valaki –, mára úgy véli, mégis a barátai között kellene keresni a gyilkost. De hát ahol nincs vádló, ott bírót sem találni. Priscillanusnak nem voltak rokonai, felesége, gyereke, így aztán abbamaradt a kutakodás.

A tisztaság jóleső érzésével keltek ki a kádból. Miután fehér kendőkbe burkolták őket, Nigidus intésére átmentek a laconicumba, ahová csak faszandálokban lehetett belépni. Egy oszlopos folyosón keresztül közelítették meg. A helyiség nagyjából a terma közepén helyezkedett el. Forró, száraz levegő fogadta őket, amit a fornacator, a fűtő biztosított, gyümölcsfa hasábok felhasználásával. A napfényes terma után vaksin pislogtak a sötét izzasztóteremben. Egy csapat rabszolga, akik a fürdővendégek parfümözésével, masszírozásával, szőrtelenítésével foglalkoztak, a terem két oldalán lévő márványtribünhöz vezette őket.

---

[*]Győzelmi jelvény

Amikor szeme hozzászokott a sötéthez, Aphrodisius egy szűk teremben találta magát, melyet csak a tűzhely fölött, a füst elvezetésére szolgáló nyílás világított meg. A tűz fénye kísértetiesen táncolt a falon. Az izzadók egymás mellett szorongtak a három egymás fölötti sorban, egykedvűen néztek maguk elé, vagy a mellettük ülővel társalogtak; nem nagyon tudták kivenni egymás arcvonásait.

Az izzasztószobák a kor nagy találmányának számítottak; kiűzték a mérgeket a szervezetből és megnyitották a szellemet a filozófusok elmélkedéseinek. Csatlakozni lehetett a többiek beszélgetéseihez, vagy újat lehetett kezdeni, amit mások színesíthettek gondolataikkal. Amikor valamennyi beszélgetés egyszerre megrekedt, Nigidus Aphrodisiushoz fordult, karját térdére támasztva, és Fortunát dicsérte, hogy milyen jó volt a pompejihez. Mennyi ideje annak, hogy rabszolga volt?

– Alig hét éve – válaszolt Aphrodisius.

– És ma? – hangzott egy idős hang a felső sorból.

Amikor Nigidus észrevette, hogy Aphrodisiusnak nemigen akaródzik válaszolni, megfordult, és odaszólt a kérdezőnek: még meglátják, hogy Eumachia is hozzá fog menni kölcsönért; a fiatalember gazdagabb, mint ők együttvéve.

Kaján nevetés.

Felszabadított, mi?

Nigidus válaszolt: Serenus szabadította fel. Már mindenki tudta, kiről is van szó. A beszélgetés a szerencsére terelődött. Mindenki jobb történetet ismert a többiekénél.

Azt, hogy Fortuna a rabszolgák és a szegények oldalán áll, mindenki tudta, hiszen kultuszát nem egy nemesember hozta a városba, hanem Servius Tullius, a hatodik király, aki a rabszolgák közül való volt. Ő volt az, aki a várost és az akkori földeket tribusokba osztotta, és az első pénzt nyomatta.

Azt is tudták, hogy egyetlen halandó sem lehet élete minden napján ugyanolyan boldog, nem lehet mindig okos. Még az sem jó megoldás a boldogság mérésére, amit a trákok módjára sokan gyakoroltak, hogy a boldog és boldogtalan napok szerint fekete és fehér golyócskákat gyűjtöttek egy cserépedénybe. Hiszen lehet, hogy volt annyira boldog nap is, mely több boldogtalan nappal felért.

Még az sem, aki mind a tíz magas tisztséget viselte, az állam legtekintélyesebb embere, bölcs, mint a görög filozófusok, gazdag, mint a líd Croisus, szép asszony férje, sok gyermek apja, olyan szónok, mint a Rhodosi Apollodoros és olyan hadvezér, mint a nagy Julius – Lucius Metellus, még ő sem mondhatta az életét boldognak, mert öreg napjait sötétségben kellett leélnie. Mint Odysseus Trójában, ő is kimentette a palládiumot Vesta templomából a Forumon kitört tűzben. Ekkor pártolt el tőle Fortuna, és ekkor vesztette el szeme világát.

Gyges király, a „Százkezű”, aki gyűrűje segítségével a föld összes kincsét megszerezte, nos, ő sem volt teljesen boldog. Mindenesetre a delphoi Pythia szerint, akit megkérdezett, hogy lehet-e ember nála boldogabb, azt a választ kapta, hogy a psophisi Aglaos boldogabb nála. Gyges nem hallott még az arcadiai faluról, de megkerestette Aglaost, aki a föld gyümölcseiből élt, soha életében földjét el nem hagyta, de szerencsétlenséget, bánatot sem tapasztalt soha.

Sokan tudták, hogy azok a férfiak, akiket Fortuna ajándékaival halmozott el, akiket a tömeg éltetett és a halhatatlanság lengett körül, mint például Euthymost, az öklözőt, aki az olimpiai játékokon csak egyszer veszített csatát, ha az istenek nem fogadták kegyeikbe, nem lehettek teljesen boldogok.

A locrisi Euthymost istenként tisztelték még életében, két ércszobrot kapott, egyet szülővárosában, egyet pedig sikerei színhelyén, Olympiában. Amikor egyszerre mindkét szobrot villámcsapás pusztította el, az emberek a jósokhoz szaladtak, hogy azok fejtenék meg a jelet. A jósok szerint pedig nem Euthymos volt a legboldogabb, hanem az, aki őt egyszer legyőzte, a thassosi Theagenes.

Az a Lucius Cornelius Sulla pedig, kinek egyetlen célja a boldogság elérése volt, akit a senatus először „Aphrodite-Epaphroditos kedvesének", majd „Félix – a szerencsésének nevezett, minden volt, csak nem boldog. Mit is jelentett neki az, hogy miután teljesen elszegényedett, megörökölte anyja vagyonát? Mit is jelentett győzelme Mithridateson és a polgárháború befejezése, ami „a haza atyja és megmentője" címet hozta neki, amikor hatalma csúcsán visszavonult Puteoliba, a birtokára, hogy megírja emlékiratait. A rómaiak akkor azt hitték, nem akar elbukni, mert mindenki ismerte a jóslatot, hogy hatalma csúcsán fog meghalni. De senki sem hallott akkor még a betegségről, amit Ptheiraisisnek neveztek, és ami szétroncsolta zsigereit, mint a szörnyű sas, mely Prometheus máját marcangolta a kaukázusi sziklán. De míg a tűz el-hozójának mája napról napra újranőtt, Sulla kínjainak egy vérzés véget vetett. Emlékiratait halála előtt két nappal még sikerült befejeznie. Ez az ember lett volna boldog?

Tehát az embernek szegénynek, sőt rabszolgának kell lennie, hogy értékelni tudja a boldogságot? – kérdezte Aphrodisius. Úgy kell élnie, mint egy cinikusnak, mint egy kutyának, aki nem tapasztalhatja a család és a művészet örömeit? Ő, Aphrodisius ismeri ezt a sorsot, és tudja, hogy amikor így élt nem volt boldog.

A pompeji szavait hosszú csend követte. Nigidus, hogy megtörje a hallgatást, azt állította: egy római legnagyobb boldogsága a laconicum. Ebben aztán mindenki egyetértett.

Ezután kezelésbe vették őket a szőrtelenítő szolgák, kezeiket és lábaikat szabadították meg a szőrtől. Gyorsan, ügyesen, fájdalommentesen dolgoztak. Ebben segítségükre volt a forróság, mely a szőrtüszőket kitágította, és így azok engedték kitépni a belőlük növő szőrszálakat.

A pompeji keresztények egy elhagyott tanyán találtak menedéket a városon kívül, mert Fabius Eupor háza veszélyessé vált számukra. Bár Pompejiben még nem tűztek ki vérdíjat a fejükre, a szekta itt is be volt tiltva. A földrengés óta beomlással fenyegető ház kapuját két rabszolga vigyázta és csak a „Jézus szeret téged" jelszóval érkezőket engedték be.

Leda egy olajlámpást vitt magával, aminek aljára kereszt volt karcolva. Rómában ez volt a jel. De a rabszolgák ezt nem akarták elfogadni, mint ahogy azt a magyarázatot sem, hogy a lány Rómából érkezett. A zajra kisietett Vecilius Verecundus, az idős kendőkészítő, hogy megtudja, mi történik odakint.

A rabszolgák rögön elmondták, hogy a lány kereszténynek mondta magát. Verecundus hetven évének jóságával megkérdezte a lányt, hogy mit tud hitükről, és honnan érkezett.

A lány bemutatkozott: Lédának hívják, ifjúságát apja, Myron fogadójában töltötte, a Circus Maximus mellett, ahol a római keresztények gyűltek össze. Látta Petrust, a halászt és a tarsusi Paulust, hallgatta beszédüket, mint ahogy a gyermek hallgatja tanítóját. Elfordult a római istenektől, és most már az egy Istenben és annak egyszülött fiában hisz. Ám az Isten borzalmas próba elé állította; saját szemével látta apja tűzhalálát az appiusi úton. A törvény szerint neki is meg kellett volna halnia, ha Aphrodisius nem vesztegette volna meg a centuriót, aki elengedte, az Isten irgalmazzon neki.

Erre Verecundus kitárta karjait – ruházata, mint két szárny nyílt szét –, magához vonta a leányt, mintha elveszett gyermekét látná viszont, és üdvözölte körükben Jézus Krisztus nevében, aki az írás szerint mindannyiunk bűneiért halt meg.

Fáklyák árasztottak meleg fényt a házban. A bejáratot követő folyosó egy nagy terembe nyílott, amelynek tágasságát még az is növelte, hogy az egyik fala leomlott. Fehérbe öltözött alakok térdeltek több sorban, fejüket a földig hajtva. Ritmikus mozdulatokkal ugyanazt az imát ismételgették, a szellem erejét híva segítségül.

Senki sem tekintett fel közülük, úgy tűnt, nem vették észre az új jövevényt. Verecundus a lánnyal egy magas alakhoz ment, aki egy asztal előtt állt, alázatos tartással. Ő volt Fabius Eupor, akit Paulus, az úr apostola gyógyított meg és tett a városban a Mindenható tanújává.

Eupor előtt letérdelt a lány. A férfi két kezét a lány fekete hajára tette. Leda is mormolni kezdte a monoton imát, mint a többiek, egészen addig, amíg könnyek kezdtek peregni az arcán. Aztán az öreg felemelte Lédát, és megkérdezte, mi hozta erre a helyre.

A lány zokogva mondta el, hogy rettenetesen kétségbe van esve, mert megmentője, Aphrodisius szenvedélyével üldözi, és testét, mely azonos az egyház és így Jézus testével, bűnös vággyal ostromolja.

Eupor szúrósan nézett a lányra, mintha csak az igazságot akarta volna a szeméből kiolvasni. Az Apostol, mondta, azt tanácsolta a fiatal leányoknak, hogy aki az Istennek tudja szentelni magát, éljen tisztaságban, de akinek ehhez nincsen elég ereje, az házasodjon meg. Aphrodisius hisz?

Leda megrázta a fejét. Ő még a római istenekkel szemben is kétségekkel viseltetik. Ha ismer istent, hát Mercuriust, a csengő arany istenét.

Ha egy hívő asszony egy hitetlen férfihoz megy feleségül s a férfi ismeri hitvese hitét, úgy ő is megszenteltetik az asszony hite által – mondta Eupor.

Tehát köteles odaadni magát Aphrodisiusnak, annak ellenére, hogy szűz testét Istennek ajánlotta életéért cserébe?

Nem, válaszolt Fabius Eupor, nem az ember, hanem Isten a mérték. Ha Istennek ajánlotta magát, Istent kell szolgálnia, nem mást. A tarsusi apostol ezt mondta: Az cselekszik jól, aki a szívére hallgat és nem a kényszerre, az, aki szabad az akarattól.

Mit tegyen hát, amikor Aphrodisius fiatalságának összes hevével ostromolja? Ha csak megfenyítené, mint egy engedetlen rabszolgát, azt még elviselné, de hogy erőszakkal vigye ágyába…

Még mindig az imádságot visszhangozták a ház falai. Eupor hosszasan Verecundusra nézett. Szemeik szavak nélkül beszéltek. Végül Eupor horgas ujjaival megszorította Leda vállát, mintha csak ezzel a fájdalommal akarta volna a lány tudatát kiélesíteni. Ha az, amit most mondott, szólt, halk, fenyegető hangon, komoly elhatározásból született, ha kész a fájdalmat is eltűrni a hitéért, akkor segít rajta.

Igen, ezt akarja.

Verecundus és Eupor egy kis szobába vezették a lányt. A sötét szoba közepén egy rossz ágy állt. Leda leült rá, és tágra nyílt szemmel figyelte, ahogy Verecundus éles kést vesz elő, amely vékony, mint egy nyílvessző, és hegyes, mint egy madártoll. A monoton ima elnyomta a lány sikolyát.

Kilencedik fejezet

Az isteni Augustusnak szentelt hónap kalendáját megelőző napon egy követ azt az üzenetet hozta, hogy Aphrodisiusnak és libertinusának, Gaviusnak meg kell jelennie az aedilis hivatalában a Forumon. Pompeji városában tombolt a nyár, aki csak tudott, vidéki birtokán pihent vagy a tenger hűvös habjai között keresett enyhülést.

Aphrodisius és Gavius gyaloghintón vitették magukat a városba. A herculanumi kapun keresztül mentek, ahol a városból kitiltott mozgóárusok körében nagy felbolydulást keltettek. A Via Consularison dél felé gyalogoltak a rabszolgák a hintóval, elhaladtak a terma mellett, áthaladtak az Augustalesek terén, és az újjáépített Macellum mellett megérkeztek a Forumra. A jobb oldali Jupiter-templom még mindig romokban hevert, míg Eumachia céhháza ragyogó templomnak tűnt magas bejáratával, az előtte álló két szoborral. Az egyik szobor egy posztókallózót mintázott, mert a házban ezt a foglalkozást űzték. A másik szobor Concordia Augustát ábrázolta, az ő rendjéhez tartozott Eumachia. Ez a rend nem erkölcsi követeléseket, hanem sokkal inkább anyagi áldozatokat követelt tagjaitól. A Forum déli részén található hivatalok ehhez az épülethez képest szegényesnek tűntek. Az aedilisi hivatal egyetlen teremből állt, amelybe egy lépcsősoron keresztül, egy szárnyak nélküli ajtón keresztül lehetett belépni. Az egyik fal mellett álló padon kellett várakozni. Ebben a hivatalban a vízellátással, az élelmiszerárakkal, a nyilvános játékok rendezésével, a bordélyok és a fürdők felügyeletével és tulajdonjogi vitákkal foglalkoztak. Ezen a napon azonban csak egyetlen ember várakozott a padon – egy nyomorék üldögélt ott, mankóit maga mellé támasztva.

– Neve?

– Lucius Caecilius Aphrodisius, Serenus felszabadítottja.

– És ő?

– Gavius, Aphrodisius felszabadítottja.

– Hazudik! – a padon ülő férfi hirtelen felébredt, Gaviusra rontott, mint aki megveszett. Mankói segítségével, melyek hiányzó lábát helyettesítették, Gavius elé lépett. Hosszú, piszkos haja homlokába lógott, eltakarva arca megégett jobb felét.

– Hazudik!

Gavius döbbenten nézett az arcába, míg Aphrodisius türelmetlenül intett az aedilisnek, hogy távolítsa el a kellemetlenkedőt. De az aedilis nem tett semmit, sőt a nyomorékhoz fordult:

– Mit akarsz mondani, Paquius Fuscus? Az jobb mankójával Gaviusra mutatott.

– Ez Gavius, az én szökött rabszolgám, esküszöm nyomorék jobb kezemre – eközben kinyújtotta kezét, amelyből csak mutató és középső ujja meredt fel.

– Fuscus – mondta Gavius tompán –, azt hittem…

– Mit hittél, he? – rikácsolt a nyomorék mankóját markolva. – Mit hittél? Azt, hogy meghaltam, mi? Rosszul hitted, rabszolga! Élek, amint látod, rabszolga. Jupiterre, lehet, hogy nem vagyok olyan, mint régen, de hát így néz ki az, akit öt nappal a rengés után húztak ki a romok közül.

– Tehát megismered uradat, Fuscust? – fordult az egyik aedilis Gaviushoz.

– Igen megismerem, de…

– De?

– Én nem szöktem meg! Ha tudtam volna, hogy Fuscus él, nem hagytam volna magára! Akkoriban több ezer uratlan rabszolga csatlakozott új úrhoz.

– Ezt senki sem veti szemedre – mondta az aedilis, és felállt. – Halld, mit mond a törvény: az urad Paquius Fuscus, akihez vissza fogsz térni, és engedelmeskedni fogsz, ahogy egy rabszolgának tennie kell. Fuscus megfenyíthet és feljelenthet, ha nem engedelmeskedsz neki, de szabadon is bocsáthat, ha úgy látja jónak.

– De Gavius szabad! – vágott közbe Aphrodisius. – Én, Lucius Caecilius Aphrodisius, szabadítottam fel.

Az aedilis széttárta kezeit:

– Más rabszolgáját te nem szabadíthatod fel! *Dixi.*[*]

Dixi. Ezzel a szóval fejezte be mondandóját az aedilis.

Most már csak a duumvirek tehették semmissé ezt az ítéletet, törvényes eljárás keretében. A pompeji világosan látta, hogy egy ilyen eljárásban semmi esélye sincs. Gavius kétségbeesett pillantására biztatóan nézett vissza, mintha csak arról akarta volna meggyőzni barátját, hogy majd másképp megoldják a problémát.

– Melyik rabszolgapiacon vásároltad Gaviust? – kezdte Aphrodisius.

– Nem emlékszem már rá – amikor pedig Gavius akart válaszolni, nyersen rárivallt: – Hallgass, rabszolga!

– De talán az összegre még emlékszel. Mennyit fizettél érte?

– Nem emlékszem rá.

– Nem emlékszel, nem emlékszel! – mordult fel Aphrodisius. – Négy vagy ötezer sestertiusba került?

A nyomorék hevesen rázta a fejét:

---

[*]Ezt mondottam

– Gavius különleges rabszolga, nem olyan, amilyet csak úgy egyszerűen vásárolhatsz a rabszolgapiacon, pár ezer sestertiusért. De ezt te is tudod – eközben az öreg befelé kuncogott. Állát mellkasára szorította, nyakán ráncok futottak végig.

A pompeji nyugodtan hozzálépett és vállára tette a kezét, biztatóan, mintha csak azt akarná mondani az öregnek, hogymegérti szándékát, hasonló helyzetben ő is sokat akarna nyerni. De az ocsmány ember láttán elillant a jóakarata, és így szólt röviden:

– Tízezer sestertius, ez az utolsó szavam.

– Tízezer! – a nyomorék megdöbbenést színlelt. – Marcus Aemilius Scaurus consul hétszázezer sestertiust fizetett, amikor a pisaurumi Accius eladásra kínálta írnokát, Daphiust, és ennek már vagy száz éve! Azóta egy mérő búza ára megháromszorozódott.

Aphrodisius ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy a nyomorékra rontson és beverje gonosz ábrázatát, de Gavius a karjára tette a kezét, hogy megnyugtassa barátját. Aphrodisius elfordult, és anélkül, hogy Gaviusra tekintett volna, kiment – sírt a dühtől.

Mint egy sas, aki áldozata fölött széttárja szárnyait, úgy terelte maga előtt a nyomorék újonnan visszaszerzett rabszolgáját. Egy szót sem szóltak egymáshoz. Gavius csodálkozott, hogy merre mennek, mert a herculaneumi kapun keresztül elhagyták a várost a mozgóárusok sorfala előtt, akik hangosan röhögtek a furcsa menet láttán, különösen azután, hogy még látták Gaviust a gyaloghintón bemenni. Megalázó vesszőfutás volt ez a rabszolgának, megalázó séta a szabadságból a szolgaságba. Ellentétes érzések viharzottak benne, sajnálta volt urát, de gyűlölte is konokságáért, azért, hogy visszalökte régi életébe.

Fuscus izzadt és fújtatott a megerőltetéstől, amit az út jelentett számára. Haja csatakosan tapadt homlokára, de egyre gyorsabban bicegett, amint közeledtek Eumachia birtokához. Gaviust balsejtelmek gyötörték, amelyek bizonyossággá váltak, amint a papnő két szolgálólány kíséretében eléjük lépett. Az üzlet szavak nélkül jött létre. Eumachia körüljárta a rabszolgát, végigmérte, majd egy erszényt dobott a nyomoréknak, amit az kagylót zsákmányoló polipként kapott el. Jobbjának két ujjával fogta a pénzt, undorító mosollyal az arcán, kárörvendően nézett Gaviusra. Ó, mennyire gyűlölte ezt a Fuscust!

A Római Birodalom császára dalolva vonult keresztül Achaia provincián. Minden városban, ahol megfordult, énekversenyt rendeztek. Nero kitharakísérettel kornyikálta el a tragédiákat. Az énekmesterség legnagyobbjai voltak versenytársai, de a győztes személye az első pillanattól ismert volt. A Caesar még a peridonicles címet is „elnyerte". Ez a cím csak annak járt, aki az olimpiai, pythiniai, istmiai és actiai játékokat mind megnyerte. Ahol addig nem volt énekverseny, csak sportverseny, hát most lett.

A hegyes-völgyes Delphiben tartott pythiai játékok színhelyén, ahol Apolló legyőzte a sárkányt, a Caesar megkérdezte a jósnőt, milyen sors vár rá. Pythia ide-oda dülöngélve, éneklő hangon válaszolt. A római császárnak a hetvenharmadik évtől kell tartania. Az annalaesek a nyolcszázhuszadik évet számolták *ab urbe condita*[*], Nero uralkodásának tizenharmadik évében járt, harmincéves volt. A hetvenharmadik év olyan távolinak tűnt, mint a lelkek szigete a széles óceánon.

---

[*] A város alapításától

Balga, aki semmibe veszi a sorsot, mert a jövő hamar jelenné változik, Atropos, az elkerülhetetlen párka hamar elérkezik! A föld elkínzottan jajdult föl, amikor az isteni Caesar belenyomta arany ásóját a görög földbe, annak az alig egyórányi út hosszúságú földnyelvnek a földjébe, amely elválasztotta a félszigetet Görögországtól. A földből vér buggyant elő, de a Caesar nem volt hajlandó figyelembe venni a félelmetes jelet. Ő is hozzá akart járulni a világ csodáihoz egy alkotással. A rhodosi Colossus, a pharosi világítótorony vagy az ephesusi Artemis-templom mellé oda akarta állítani az ő alkotását, a Peloponnesos-félszigetet el akarta szakítani Görögországtól egy csatornával, hogy a félszigetből Neronussos-sziget legyen. Az kevésbé érdekelte, hogy ebbe a tervbe már az isteni Julius is belebukott.

Két nappal uralkodása tizenharmadik évének utolsó hónapja előtt Nero összehívta Görögország férfijait, és visszaadta szabadságukat. A császár önkényének legégbekiáltóbb jele volt ez, ugyanis ezt az aktust csak a senatus végezhette volna el. A görögök ujjongtak, de Rómában nőtt a düh; ettől a naptól ugyanis elmaradtak a császár követei is, Rómában mindenki elpártolt az uralkodótól.

A jóslat, mely a Caesart a hetvenharmadik évtől óvta, hamar valósággá vált: a spanyol provinciában a hetvenhárom éves Servius Sulpicius Galba volt a helytartó, aki emlékezett arra, amikor az isteni Augustus gyerekkorában belecsípett az arcába, és azt mondta neki, hogy még meg fogja ő is kóstolni a hatalmat. A Rómában már rég holtnak hitt helytartó, akiről az a hír járta, hogy a semmittevés vált élete legfontosabb „tevékenységévé," most úgy gondolta, eljött az ő ideje, és bejelentette, hogy elszakad Rómától. Caesellius Julius Vindex, Gallia helytartója mellé állt.

A Rómába visszatérő Nero vadabbnál vadabb terveket forralt: megöleti az összes helytartót, megmérgezi a senatust egy fogadáson, sőt még Róma újbóli felgyújtását is mérlegelte. Akkora tüzet tervezett, amely még a három évvel azelőtti pusztítást is felülmúlta volna, senki sem olthatta volna el, a Circus állatai pedig a város utcáin pusztíthattak volna a menekülők között. A tervezés fárasztó órái után szomorú dalok előadása, majd részegeskedés következett, hogy könnyebben feledhesse kilátástalan állapotát. De egyre kevesebb ivócimbora maradt körülötte, míg egy este teljesen egyedül sírt öreg dadája vállán.

Mivel félt attól, hogy a senatus elveszi hatalmát, menesztette a két consult, és ő állt a helyükre: úgy gondolta, consulként fogja visszahódítani Galliát. De miután a Caesarnak nem volt hadserege, újabb tervek következtek rendkívüli adók kivetéséről: új vagyonadó, egyévi bért kitevő béradó, rabszolgaadó – minden szabad római adja le rabszolgáinak egy részét.

Aphrodisius vonakodva küldte el a városba száz rabszolgáját, de ez a veszteség elhanyagolhatónak tűnt amellett a nyereség mellett, amit a karthágói és alexandriai gabonaexport hozott – a bizonytalan állapot a csillagokba hajtotta az élelmiszerárakat. Az üzletek előtt végeláthatatlan sorok kígyóztak, a rómaiak minden létező, kapható áruból készleteztek. A pompeji immáron huszonöt hajóval rendelkezett, és mivel a Caesarnak az egész római flottára szüksége volt katonai terveihez, Aphrodisius gyakorlatilag monopolhelyzetbe került. Pompeji birtokáról irányította üzleteit, naponta többször küldte követeit Rómába, újabb és újabb beszerzési lehetőségeket fedezett fel a provinciákban, és

végül egy napon ráébredt, hogy kezében tartja a Caesart. Egy intés, nem megy több hajó Rómába, ahol kitör az éhínség – ez a Caesar végét jelenti.

Panem et circenses[*]– ezt kívánta a nép a császároktól. Azért, hogy elvonják a nép figyelmét a katasztrofális politikai állapotokról, a praetorianusok kegyetlen vadászatot rendeztek a keresztények után. Előszedték őket az elővárosok romjai közül, a szegénynegyedek kunyhóiból, a Circus Maximus kis üzleteiből, a falakon kívül található barlangokból. Tigellinus a Circus termeibe zsúfolta őket, ahol napokon keresztül hangosan imádkozva várták a halált. Százával vetették őket az arénába, ahol éhes tigrisek és oroszlánok vártak rájuk, esténként pedig, a Caesar legnagyobb gyönyörűségére, emberi fáklyák lángoltak a város kapui előtt.

Két férfi példát mutatott azoknak, akik nem akarták megvallani hitüket, hogy így meneküljenek meg a halálból: Simon, az egyik, akit Petrusnak, kősziklának neveztek, Júdea provinciában született egy halász fiaként, egyszerű ember volt. Azt állította, hogy tanúja volt annak a Jézus Krisztus feltámadásának, akit Pontius Pilátus helytartósága alatt politikai okok miatt halálra ítéltek és keresztre feszítettek, ahogy az egy nem rómaival szokás volt akkoriban. Mindenesetre a rómaiak úgy gondolták, hogy Jézus holttestét vagy elvitték a sírból, vagy nem is halt meg, ami a keresztre feszítéseknél elő szokott fordulni. Mindenesetre ezt a történetet egy másik ember is megerősítette: a tarsusi Paulus, aki Petrussal ellentétben magasan képzett római polgár volt. Ő azt állította, hogy Jézussal halála után találkozott. Ahol csak felbukkant a tarsusi, csakúgy mint Rómában vagy Pompejiben, lelkes közösségeket hagyott maga mögött. Ennek a két embernek a halála – a római Paulust a Mars-mezőn fejezték le – valóságos öngyilkossági hullámot váltott ki a keresztények között; még azok is önként jelentkeztek, akiket egyébként nem fedeztek fel, imádkozva várták a halált, csak hogy minél hamarabb Petrus és Paulus közelébe kerülhessenek. Jézus, a vándorprédikátor ugyanis azt tanította, hogy a halállal nincs vége semminek, az csak a kezdete egy jobb, boldogabb életnek.

Rómában mindenfelé gúnyos feliratok borították a falakat: „Énekelj, Caesar!" – hogy kornyikálásával hódítsa vissza Galliát, vagy „Vindex", mert a galliai helytartóban látták sokan az új Caesart. Az isteni Nérót megbénította a félelem; nem mert Galliába menni, legátusát, Verginius Rufust bízta meg a feladattal. Rövid ideig úgy tűnt, a Caesar magához ragadja az irányítást, mert Rufus legyőzte Vindexet, a helytartó saját maga vetett véget életének.

De hat nappal június idusa előtt, uralkodásának tizennegyedik évében Nero ebéd közben kapta meg a hírt, hogy Rubrius Gallus, a hadvezér, légióival Galba oldalára állt. Erre az isteni Caesar hívatta Locustast, az öreg méregkeverőt, aki már több százszor a segítségére volt.

Eumachia az új rabszolgát „bíborlábúvá" fokozta. Így az akkoriban elképzelhető legmegalázóbb munkát kapta. Gavius napkeltétől napnyugtáig egy kádban, támfához kötözött karral botladozott körbe-körbe. A kádban vásznat színeztek bíborvörösre. Ezt a folyamatot sóból, húgyból és a bíborcsiga levéből készített folyadékban végezték. Aki

[*] Kenyeret és cirkuszt!

egyszer pár napig ebben a maró folyadékban gyalogolt, annak egy életen át kellett a „bíborláb" bélyegét viselni – ez a savas, fullasztó, könnyfakasztó, gusztustalan folyadék csontig vörösre változtatta a rabszolgák bokáján a húst.Így hát a rúdra támaszkodó Gavius naphosszat körbejárt, a felügyelő rendszeres ellenőrzése mellett. Erre a felügyelőre nem csak azért volt szükség, hogy a bíborlábúak, akik tizenketten voltak, ne lustálkodjanak, hanem azért is, hogy a húgytól elkábulva nehogy belefulladjanak a lébe. Ezek a rabszolgák rendszeresen szökdöstek, lábukat rongyokba csavarva, nehogy felismerjék őket.

Arion a szomszéd kádban robotoló bithyniai már ki is eszelt egy tervet a meneküléshez, és be is avatta Gaviust; annak a veszélye, hogy a kádban éri őket a vég sokkal nagyobb, mintsem hogy elkapják és kivégzik őket. Napokon keresztül lépdeltek egy ütemre, kiszámítva lépéseiket és a beszélgetést, hogy amikor egymás mellé érnek a két szomszédos körben, halkan szőhessek a terveket.

Arion nem értette, hogy az újonc miért nem akar szökni; de Gavius Castorra és Polluxra esküdött, hogy Aphrodisius ki fogja szabadítani.

– Ha valóban olyan jó urad lenne, mint ahogy mondod – mondta a bithyniai, és amikor újra körbeért, folytatta –, akkor nem engedte volna, hogy ide juss, visszavásárolt volna Eumachiától.

Gavius dühösen taposott a felpúpozódó vászonra, és a következő körnél visszamorgott:

– Itt nem pénzről van szó, barátom – még egy kör –, hanem két halálos ellenség harcáról.

– Eumachia és Aphrodisius?

– Eumachia Aphrodisius ellen!

Arion végül belenyugodott, hogy itt olyan dologról van szó, amit ő nem érthet meg. Egyedül tervezte tovább a szökést, mert a többi rabszolgában nem bízott. Már csak a megfelelő alkalmat kellett kivárnia. Rómába akart menni, és ott elbújni. Gavius ismerősöket nevezett, meg, akik segítenek majd neki.

Gavius előre tartott attól a naptól, amelyen Arion megvalósítja terveit, mert Arion volt számára az egyetlen kapocs a külvilággal. Arion mindenről és mindenkiről tudott. Ő mesélte, hogy Ascula, az egykori kocsmárosné most pénzért csinálja…, hogy Lucius Vetutius Piacidus meghalt, hogy Ululitremulus, a meleg színész viszonyt folytat Scaurus feleségével, hogy Marcus, Postumus fia valójában nem is Postumus, hanem az orvos, Cerrinus fia, és hogy Nigidus, a római üzletember csődbe jutott és el akarja adni pompeji birtokát, csak még nem tudja, kinek…

– És Fulvia, Lucius Caecilius Serenus özvegye? Nem volt kapcsolata Pansával, az ügyvéddel?

Arion egy pillanatra megállt, mintha a másik valami elképesztő ostobaságot mondott volna, amin ő, Arion csak a fejét tudta rázni. Aztán Gavius körről körre megtudta, hogy Fulvia az észak valamennyi jegét hordja keblén, az összes férfit kikosarazta, Trebius Valensnek, a duumvirnek állítólag még az arcába is köpött, amikor az a gyászév lejárta után meg merészelte kérni a kezét. Nem, Fulvia megelégszik szolgálólánya, Paulina gyengédségével. Ami Pansát illeti, a kapcsolatukat nem Venus, a szerelem istennője vigyázta, hanem Mercurius, a kereskedők istene…

– …és a tolvajoké! – egészítette ki Gavius.

Hogy Popidius Pansa meglopta-e Fulviát, azt nem tudja, valószínűleg nem, mert az ügyvéd eltűnése után az özvegy nem tett feljelentést. Vagyonának a felét azonban már elveszítette, de még így is Pompeji második leggazdagabb embere, rögtön Eumachia után.

Gavius hallgatagon menetelt a húgyban, s miközben gondolataiba merült, a vászon vörös buborékjait figyelte. Gondolatai a Serenus-gyilkosság körül forogtak. Csak nem Fulvia és Pansa voltak a dolog hátterében? Mi lehetett az indítékuk? Eközben teljesen elfelejtette szánalmas sorsát, égő lábait, kábultságát a rettenetes bűzben. Egy hang azt mondta: „Kitartás, kitartás, Aphrodisius ki fog innen vinni. Még ha a lábaid egy életre meg is jelölnek – Aphrodisius majd vesz neked magas szárú cipőt, legfeljebb gladiátornak fognak tartani, retariusnak, aki hálóval és szigonnyal küzd, vagy bestiariusnak, aki szabad kézzel támad az oroszlánokra…”

Lucius Caecilius Aphrodisius üdvözli Eumachiát, Augustus papnőjét.
Pompeji, maius kalendáján

Tegnap még el voltam tökélve, hogy csatába szállok veled, vagyonommal megszorítalak, mert tudom, hogy az egyetlen fájdalom, amit neked okozni lehet, a pénzügyi veszteségek fölött érzett bánat. Azt hallottam, hogy a tulajdonodban van Gavius, az én egykori rabszolgám, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett nálam szolgálataival, hovatovább a barátom lett. Ezért sem az istenek, sem az emberek előtt nem kétséges, hogy az én kívánságom, miszerint add el nekem Gaviust az általad megjelölt összegért, teljesen jogos és méltánylandó. Ezáltal sem becsületed, sem tekintélyed nem szenvedne csorbát. Itt nem győzelemről vagy vereségről van szó, hanem üzletről, ami neked magas nyereséget ígér, nekem pedig kedves barátom visszaszerzését; ha nem is osztod ezt a véleményemet, hallgass a nagy Senecára, akit sokan kinevettek bár, de azt vallotta, hogy a rabszolgák is emberek, emberhez méltó bánásmódot érdemelnek. Hogy ne érezd magad megcsalatva – és hogy lásd, mennyire fontos nekem Gavius –, százezer sestertiust ajánlok érte. Ez nagyon magas ár, ennyi pénzből egy egész centuriónyi rabszolgát vehetsz. Kérlek, tedd meg nekem ezt a szívességet.

Az írnok még egyszer felolvasta hangosan a levelet. Aphrodisius azzal bízta meg, hogy mihamarabb juttassa el Eumachiához. Ezután a pompeji fel-alá járkált a viridariumban, az egzotikus virágok illatával ismerkedett, melyek a lágy tavaszt idézték. Egyedül volt, azaz egyedül érezte magát, még úgy is, hogy minden ajtóban felbukkantak rabszolgái, szolgák vagy testőrök, akik a lépteit vigyázták. Az udvaron csipegető madarak szétrebbentek, amikor közeledett hozzájuk, csicsergésük kardként hasított a naplementébe. Aphrodisius átment a cubiculumba, aminek egyik ajtaja a viridariumra nyílt.

A cubiculum csak a viridarium felé vezető folyosóról kapott fényt. Több tucat olajlámpa világította meg. A lámpák sós olaja sárgás fényt vetett a falakra. Egy fehér lepellel letakart ágy a falnál, meg egy bronz asztalka, előtte egyiptomi szék állt, ez volt az összes bútor. A szobának nem a bútorzat volt a dísze, hanem a falakat borító festmények. Amikor Aphrodisius belépett ide, elvarázsolták az égi hősök és istenek kalandjai.

A pergamoni mozaik a padlón két meandermintás négyzetet formált. Az egyik az ágyat fogta körül, a másik Pant, a pásztoristent ábrázolta, aki baklábain, meredő priapossal próbálta meg a szépséges Amariadét megakadályozni abban, hogy ellenálljon szándékainak és csillogó fává változzon. Pan esküdözve emelte fel kezeit, hogy megállítsa a nimfa átváltozását – a gyökérbe tekeredő lábakat, a levélformába tömörülő hajat visszaváltoztassa gyönyörű leánnyá. De a nimfa még így is szép volt, gömbölyű keblei, széles csípője kéjes vigyort csaltak Pan arcára.

A tessellák, a mozaikkövek három színből adták ki ezt a képet. A művésznek elég volt három szín, hogy életet leheljen a hideg cementbe. Okkersárgák voltak a testek, arany a háttér és sötétzöld a nimfa levélzete, gyökere és Pan bakruhája. A körömnyi mozaikkövek repedései és a gyártásuk során keletkezett színbeli különbségek segítségével árnyékolta a művész a figurákat.

Aphrodisius élvezte a tompaságot, amivel ezen a szép tavaszi estén az ágyra hanyatlott. Nem tudta a szemben lévő falról rápillantó Aphrodité tekintetét elviselni. Az az Aphrodité nézett a szemébe, amelyet nem sokkal korábban hoztak vissza Rómából, frissen restaurált állapotban. Már nem volt korom a lábainál. Tekintetében volt valami kihívó, valami babonázó. Ilyen lehetett a Apellest elcsábító Pancaspe tekintete. A pompeji szemében Aphrodité nem mást jelentett, mint Lédát. Leda tisztelte, becsülte, de nem vágyott rá, Aphrodisius szándékai elől minduntalan kitért, kerülte a találkozást, még ha nem is utasította el, de mindig lesütött szemekkel, szolgaian lépett elé.

A pompeji még a birtokon szolgáló öreg Portiát, a füvesasszonyt is – aki minden növénynek ismerte a hatását és remek, hatásos főzeteket készített – megkérte, hogy kotyvasszon vágyakat fékező főzetet. Az ital el is készült, a pompeji meg is itta a heracleiai tengeri rózsából kevert löttyöt, aminek negyven napra és éjszakára meg kellett volna gátolni az összes kéjes álmot és vágyat, hogy Lédának ne kelljen félnie tőle.

A lány azonban, amikor a forróságban vizet kért, porított, ízetlen szatírherével kevert forrásvizet kapott. Ez a por a heréhez hasonló gyökérből készült. Portia esküdözött, hogy ettől olyan kívánós lesz a lány, hogy a méneknek és a kecskebakoknak is neki fog esni, vágyait csillapítandó. Theophrastos, a nagy Aristoteles tanítványa, aki élete végéig agglegény maradt, ő tanúsította ennek a szernek a hatásosságát. Az ő állítása szerint volt olyan görög, aki ennek hatására hetven aktust élt meg egymás után. Ebben a helyzetben azonban a szer hatástalan maradt. Leda szolgálatkész, tisztelettudó, de rettenetesen szemérmes volt. Aphrodisius viszont alig tudott parancsolni vágyainak.

A pompeji összekulcsolta a feje alatt karjait, és a mennyezetet bámulta; de ez még jobban felajzotta, mert a kék rotundában egy dróthajú szatír, ruháját botjára akasztva éppen *a tergo*[*] tett magáévá egy törékeny nimfát.

– Leda! – kiáltott Aphrodisius, miközben felpattant az ágyról, és az ajtaját őrző rabszolgához lépett. – Hozd ide Lédát! A legszebb ruháját vegye fel!

Túl sokáig tartóztatta meg magát, túl sokáig kímélte a lány érzéseit. De egy ponton túl a kímélet már ostobaság. Venusra és Ámorra, hiszen Leda fiatal lány, a legszebb virágában, miért nem szereti őt? Aphrodisius visszahanyatlott az ágyára, és forgolódott.

[*] Hátulról

Feleségévé akarta tenni Lédát, megkérni, hogy ossza meg vele életét. Szerette ezt a törékeny leányt, akit a haláltól mentett meg. De sokszor az az érzése volt, mintha Leda szívesebben halt volna meg, mint hogy vele legyen – ezt pedig annak a szektának, azoknak a keresztényeknek köszönhette, akik nyilvánosan hirdették, hogy nem erről a földről való a birodalmuk. De hát ő, Aphrodisius nem akarta bántani a hitét, tőle lehetett keresztény. Ó, mennyire vágyott rá!

Egyszerre ott állt előtte. Aphrodisius felállt. De ez nem Leda volt, ez nem az a Leda volt, akit ő szeretett, akit elhozott Rómából. Döbbenten meredt a lányra. Leda hosszú, drága ruhát viselt, körülötte borszag terjengett. Ajkai és szemei vastagon ki voltak festve, mint egy lupanari kurvának.

– Miért tetted ezt? – kérdezte Aphrodisius. Leda egész testében reszketett. Halkan így szólt:

– Úgy jöttem, ahogy te kívánsz engem – egyenesen a pompeji szemébe nézett. Megérintette a vállán a ruhát összetartó két fibulát. A ruha a lábához siklott, és ott állt meztelenül. De Aphrodisius nem azt a gyönyörű teremtést látta maga előtt, akiről annyiszor álmodott, akit tisztelt, akiért lángolt, hanem egy roncsot. Szépségét elpusztították, összetörték, meggyalázták. Keblét, hasát és combjait éles késekkel felvágták, a sebeket bekenték disznótrágyával. A sebek begyulladtak, begennyesedtek, mint akit a Venus-kór támadt meg, ami ha egyszer kiütközött a testen, minden vágyat lelohasztott. Leda először nézett egyenesen a pompeji szemébe, mert tudta, most már nem kell tartania a férfi szenvedélyétől.

Eltartott egy ideig, míg Aphrodisius megértette a történteket. Végül, halkan, ijedten kérdezte:

– Ki tette ezt?

Majd egyre hangosabban:

– Ki tette ezt veled?… Ezek az átkozott keresztény kutyák! Ezért meglakolnak! – üvöltötte végül elkeseredetten.

Nyolcadik fejezet

A szép Ascula háza az Augustalesek utcájában volt, csak két háztömbre a Lupanartól. A bordélyokkal ellentétben az elegáns bejárat fölött nem márványpénisz fogadta, hanem szőlővessző, ami a tulajdonos régi foglalkozására utalt. Emellett még egy felirat is díszelgett a falon: *Cave canem!*[*] Asculát ez a helyzet nem zavarta. Ellenkezőleg, ő nem érezte magát szajhának – még azzal együtt sem, hogy pénzért árulta kegyeit. Szigorú szabályok szerint lehetett hozzá látogatni. A kuncsaft, aki kegyeit kereste, elküldte hozzá rabszolgáját egy ötszáz sestertiust tartalmazó erszénnyel. Ha a szépségnek kedvére való

[*] Óvakodj a kutyától!

volt a jelölt, hívatta. Gyakran előfordult azonban, hogy köszönettel visszautasította az ajánlatot.

Éjfél után kopogtattak a szőlővesszős ajtón. Egy rabszolga jelent meg az ajtónyílásban, amin keresztül kellemes illat áradt ki.

– Jelentsd úrnődnek Lucius Caecilius Aphrodisiust!

– Az úrnőm már nem fogad senkit.

– Akkor add át neki ezt az erszényt.

Az erszény szemmel láthatóan több pénzt tartalmazott, mint amennyit az erszények általában magukban szoktak rejteni. Aphrodisius a következő sarkon bevárta rabszolgáját, aki hamarosan vissza is tért azzal az üzenettel, hogy Ascula kéreti.

A földrengés után nagy pompával újra felépített ház nem a pompeji házak mintájára készült. A látogató nem az üres átriumba érkezett, ahonnan a többi szobának kellett volna nyílnia, hanem egy festőien berendezett oecusba. A terem végét egy díszkapu zárta le – innen nyíltak a személyes helyiségek. A díszkapu nem megfelelő szó e csodálatos építmény megnevezésére, amit alexandriai mesterek készítettek királyaik mintájára. Az ajtó két szárnya egy hatalmas madár szárnyaira emlékeztetett. A hatalmas portál csúcsa volt a madár feje, aki fenyegetően a terem felé nézett.

Mintha csak szellemek mozgatták volna, feltárult a kapu, és ott állt a madár védőszárnyai között Ascula, Dianának öltözve, rövid tunikában, fekete haját a fejére tornyozva, s a torony tetejéről hullámos fürtjei festőien omlottak alá.

– Aphrodisius! – Ascula kitárt karokkal lépett elé. – Hallottam rólad. Csodálom az olyan férfiakat, akik maguk szerezték vagyonukat.

A pompeji nem is hallotta meg az asszony szavait, csak a látványt szívta magába, a vékony, áttetsző peplosz alatt domborodó formákat, nem akart mást, csak magáévá tenni Asculát, pénzéért kihasználni, megalázni, össze akarta törni, bosszút akart állni rajta szenvedéséért. Még emlékeiben élt az a kép, amikor Ascula a Macellumban a kosáron állt hatalmas kebleivel, s szónokolt Vibius Severus mellett. A pompeji akkor csodálta virágzó nőiségét. Most az asszony egy rövid időre az övé lett, fizetett érte, és ez jó érzéssel töltötte el.

Ascula egy serleget nyújtott a pompejinek, mely nehéz samosi borral volt tele, víz nélkül. Az egész környezet fényűzést sugárzott: a bor, a drága illatszerek a levegőben, mind-mind a teljes szórakozást szolgálták. Az illat egy hattyú alakú alabástromedényből áradt szét, amiben királybalzsam, a parthus királyok illatszere volt. Ezt himalájai szoszürbogáncsból, fahéjból, kardamonmagból, mirhából, majorannából és lótuszból készítették, a távol-kelet legértékesebb fűszereiből. Volt ott még görög bor és méz, galliai nárdusolaj és illyriai kardliliom.

A pompejit a látvány és az illatok már elkábították, amikor Ascula gyengéden az ágyra nyomta. Fölé hajolt, két melle, mint két érett birs emelkedett felette. Az asszony letépte magáról ruháját, a férfi fölé térdelt, messzire hajította a pepioszt, és csábító táncba kezdett. Karjai hullámoztak, mint egy nereidának. Micsoda nő! Mint egy hajó, mely az óceán habjait szeli, mélyen a hullámokba fúrja orrát, majd újra felbukkan, majdnem az egész hajótestet kiemelve a vízből. Ascula lehajolt Aphrodisiushoz, fürtjei annak mellkasát súrolták. A következő pillanatban újra felegyenesedett, majd megint lehajolt, kéjeset

sóhajtva. A pompeji azt akarta, hogy kényeztesse a nő – de hirtelen újra felágaskodott benne a düh, a megalázottság, amely idehozta, magára rántotta Asculát, megragadta karjait, és lándzsájával a védtelen nőbe hatolt.

Ascula felsikoltott, de a fájdalom kiáltása még jobban feltüzelte a pompejit, még erőszakosabbá tette, egész brutalitásával küzdött Venus barlangjában, minden erejével, amit az ithyphalliai isten Priapos *membrum viriléjébe*[*]oltott. Leda viselkedése megalázta, megcsalatva érezte magát, és most önmagát vádolta azért, mert mást büntetett. Ki feküdt alatta? Leda, Ascula, vagy mindketten?

Ascula lábaival próbált védekezni, sarkával a férfi hátát rugdalta, de a pompeji ezt nem is érezte, így aztán egy idő után Ascula föladta a küzdelmet. De amikor az asszony már nem küzdött, Aphrodisiusból elszállt a szenvedély. A pompeji elterült, mint az agyonhajszolt, tajtékzó ló; szégyellte magát, zavartan a mennyezetet bámulta.

– Fájdalmat okoztál nekem. – mondta Ascula.

Aphrodisius hallgatott. Az illat, mely az előbb még kellemesen a szobában lengett, mint a ligur tenger felett lengő tavaszi szellő, úgy tűnt, elillant. A férfi csak saját izzadságának fanyar szagát érezte.

– Szerelmi bánatod van – kezdte újra Ascula.

Aphrodisius bólintott, miközben könnyeivel küszködött. Kérés nélkül kezdte mesélni a történteket. Úgy beszélt, mint a gyermek, aki anyjának panaszkodik. Mesélt Hersiliáról, akinek haláláért még mindig gyötörte a lelkiismeret, Lédáról, a szerelméről, és a keresztények gonosz üzelmeiről, akik úgy elcsúfították a leányt, ami a legdurvább rémálmait is felülmúlta. Ökölbe szorított kézzel bosszút kiáltott. Minden egyes keresztényt a praetor elé fog vezettetni.

– Még így is szereted Lédát?

– Igen, szeretem – válaszolt Aphrodisius –, a legjobb orvosokat fogom elhozatni Rómából, ha kell Alexandriából, és Leda újra egészséges lesz.

– Ha meg akarod tartani Lédát, ha meg akarod nyerni szerelmét, nem adhatod fel a keresztényeket. Hiszen ő is keresztény.

– Mind bűnöző, mind! Nem azért, mert megtagadják a római isteneket, ki is hiszi, hogy Jupiter ki-be járkál a templomaiból, nem, bűnük az ember ellen való – aki nem olyan mint ők, ellenségnek tekintik.

– Türelemmel kell lenned, különben elveszíted Lédát.

– Jupiterre, soha!

Az ajtó előtt Statilia, Ascula szolgálólánya köhintett halkan. Ascula megkérdezte, hogy mi a baj. A lány egy követről beszélt, aki nem akar elmenni, azt mondja sürgős, Polybiosnak hívják.

– Polybios, ebben az időben? – A pompeji felugrott, Ascula felvette ruháját. – Engedd be!

Polybios öklével mellkasára ütve tisztelgett gazdája előtt. Elnézést kért a zavarásért. Rómában káosz uralkodik, a Caesar öngyilkosságot követett el.

– Az isteni Nero? Mikor?

---

[*] Hímtag

– A junius nonája előtti napon. – Ezután Polybios elmesélte a Caesar végóráit: Nero, miután tudomást szerzett arról, hogy légiói Róma kapui előtt állnak, menekülni kezdett, demikor egy követ azt a hírt hozta neki, hogy a senatus közellenséggé nyilvánította, tőrével véget vetett életének.

– Barátom, ez nagyon jó hír! – Aphrodisius Polybios vállára csapott.

– Eddig jó. De hallgasd tovább! A senatus még ugyanazon a napon Galbát tette Caesarrá.

– Castorra és Polluxra! Az öreg, tékozló Galbát?

– Őt. Rómában azt beszélik, hogy azt az ötvenmillió sestertiust, amelyet Livia Augusta, az Isteni hitvese hátrahagyott neki, már el is verte – az istenek tudják, mire.

– A floráliák alkalmából afrikai elefántokat hozatott. Akkoriban, amikor praetor volt, kereste a nép kegyeit. A Circusban tengeri csatákat rendezett, igazi hajókkal. A Tiberisen felvonultatta a hajókat, melyeket a város utcáin keresztül a színházba vittek. A rómaiak ujjongtak, mert ehhez foghatót még soha sem láttak. De soha nem szerették Galbát, mert míg tisztelték pazarlását, féltek kegyetlenségétől. Egy csaló pénzváltónak levágatta a kezét, és Galba végignézte, ahogy a hóhér a kezet a pénzváltó asztalához szögezte. Egy gyámot, aki gyámoltját megmérgezte, keresztre feszíttetett, amikor pedig az tiltakozott az eljárás ellen, mert egy római polgárt karddal kellett kivégezni, leszedette a keresztről, aztán fehérre meszeltette, hogy előkelőbb legyen a kivégzés, majd az elítéltet visszaszögeztette. Azt hiszem, ezzel a Galbával csöbörből vödörbe kerültünk.

Polybios bólintott.

– Rómában hemzsegnek a pletykák, és senki sem tudja, mi igaz belőlük. Először az a szóbeszéd járta, hogy Tigellinus is öngyilkos lett a Caesarral, de aztán a saját szememmel láttam, ahogy a Forumon az emlékét gyalázta: mindig is a császár ellensége volt, de ezt nem mondhatta ki nyilvánosan. A háttérből bomlasztotta Nero uralmát… Micsoda bestia! Ezért, mint mondják, Galba meghagyta a praetorianusok elöjárójának. Most viszont az a pletyka terjed – és ezért jöttem én is Pompejibe –, hogy minden rómainak át kell engednie a Caesar részére rabszolgáit, legfeljebb százat tarthatnak meg. Még a vagyon egy részét is el akarják vinni.

– Mercurius, légy velem! – a pompeji Ascula mellé ült az ágyra, és maga elé meredt.

– Mit jelent ez? – kérdezte Ascula.

– Mit jelent? Azt, hogy a vagyonom négyötödét el akarják venni, négyszáz rabszolgámat és római vagyonomat.

– És ha csak száz rabszolgád lenne? Aphrodisius keserűen nevetett:

– Akkor nem vennének el semmit…

– A Caesar – szólt Polybios – az összes praetorianusnak harmincezer sestertiust ígért. Tehát háromszázmillióra van szüksége. Ezt meg is fogja szerezni.

– De nem tőlem! – kiáltott Aphrodisius izgatottan. –Egyetlen ast sem fogok ennek a tékozlónak adni. Hallgass ide! Lóhalálában vágtass Rómába. Az összes rabszolgát készítsd fel az útra, csak kilencvenkilencet hagyj a városban, a többit küldd Pompejibe.

– Uram, akkor a szövőszékek fele állni fog, a hajók pedig nem futhatnak ki Ostiából!

– Jól van, Polybios. A szövőszékek álljanak, a hajók pedig maradjanak a kikötőben. Válaszd ki a leghűségesebb rabszolgákat, ők vezessék a többit Pompejibe. *Mundus vult decipi.*[*]

Polybios zavarodottnak tűnt. Nem tudta, hogyan valósítsa meg ura utasításait. A döntés gyorsaságát nem értette. Nem tudta, hogyan lehet négyszáz rabszolgát feltűnés nélkül kicsempészni a városból.

– Az lenne a legjobb, ha a rabszolgákat kisebb csoportokban a város különböző kapujain keresztül vezetnéd a falakon kívülre – mondta Aphrodisius, mert látta Polybios tanácstalanságát –, és ott egyesülnétek a harmadik mérföldkőnél, ahol Crassus hitvesének, Metellának áll a síremléke. – Egy pillanatig gondolkodott, majd hozzáfűzte: – Keresd meg Rómában alegjobb seborvost, adj neki tízezer sestertiust, egy kocsit és a lehető leggyorsabban küldd ide. Sürgősen szükségem van rá. Vale, Polybios.

Polybios a rövid búcsú után elment, és Aphrodisius rendbe szedte magát. Anélkül hogy Asculára nézett volna, így szólt:

– Mindent elértem, de Fortuna sohasem üríti ki teljesen szaruját. Ha szegény vagy, gazdagságról álmodsz, ha gazdag, hírnévről, ha híres vagy, boldogságról, de boldog soha nem lehetsz. Ladas, a futó, akit ötven év után még mindig tisztelnek, mert Myron szoborba faragta, mely a Forumon áll – még ő is, akit az istenek híressé tettek egy olimpiai győzelme után, amikor átnyújtották neki az olajágat, azt mondta, hogy mit ér a gyorsaság, ha a futó éhezik. A legkevesebben elégednek meg úgy a lélek kiegyensúlyozottságával, mint az epikureusok. A nappalokat kedvelem, de az éjszakák rettenetesek.

– Meg fogod nyerni Leda szerelmét! – próbálta meg Ascula vigasztalni. – Meg kell mutatnod neki szeretetedet. Ezt viszonozni fogja.

– Talán eddig nem mutattam ki? Megmentettem az életét, hát ez a hála?

Ascula megszorította a pompeji kezét:

– Aphrodisius, te üzletember vagy, méghozzá nagyon jó üzletember. De az élet nem üzlet. Azt hiszed, hogy ha ötezer sestertiust fizettél Leda életéért, akkor most jogod van a nyereségre, hétezerötszáz sestertius ára boldogságra. Ez nem jó számítás. Pénzzel lecsillapíthatod ösztöneidet, vehetsz magadnak csodálókat, de egyetlen arany sem csillog úgy, mint egy szerető szempár. Ha szereted Lédát, értsd meg, hagyd meg neki hitét; ha elárulod a keresztényeket, Leda feladja magát, és akkor a szerelmedet is elárulod.

– A keresztények istentelenek, a törvény ellenében élnek.

– Aphrodisius, a szerelem nem ismer törvényt! A pompeji felállt. Ascula szavai megzavarták.

– Tudom, mit gondolsz most: – szólt Ascula. – Miket beszél ez a lupa.

– Nem – mondta Aphrodisius. Kellemetlenül érintette, hogy a nő magát nevezte szajhának.

– De, de. Én a kéjből élek, de ez nem szégyellnivaló. Két évtizeden át Lucius Vetutius Piacidus hűséges hitvese voltam. De Placidius meghalt a földrengésben, a kocsma

[*] A világ azt akarja, hogy becsapják!

elpusztult, nem volt pénzem az újrakezdéshez. Nem volt más választásom, ha nem akartam rabszolga lenni. El kellett adnom magamat. *Tertium non datur*[*]

Mint akit megbabonáztak, úgy tekintett a pompeji egy tárgyra, mely a bejárat melletti asztalon feküdt. Egész idő alatt ott volt, de Aphrodisius nem vette észre. Nem lehet, hogy szándékosan helyezte oda Ascula, vagy mégis? De akkor miért ilyen félreeső helyre rakta, hogy csak elmentében essen rá a pillantása?

Mi ez? Hogy kerül ez ide? – akarta Aphrodisius kérdezni, de izgatottságában nem jött ki szó az ajkán. Összeszorította száját, mintha csak keserű orvosságot kellene bevennie, és hallgatott. Felindultságát azonban nem tudta véka alá rejteni; kezei reszkettek, levegő után kapkodott, szédült: az asztalon az a csavart markolatú tőr feküdt, amivel urát, Serenust megölték, amivel Priscillanust megölték, amelyet Poppaeánál látott, és amit a Mars-mezei színházban a merényletben is használtak.

Ascula Aphrodisius felé lépett, hogy támogassa, mert ő is észrevette rosszullétét, de a pompeji feltépte az ajtót, kilépett az utcára, és teleszívta tüdejét a friss, hajnali levegővel.

Tizedik fejezet

A lány teste szörnyű lázban égett. Önkívületben apját, Myront szólította, azt mondta, úton van felé. A seborvosnak komoly erőfeszítésébe került, hogy az ágyban tudja tartani.

– Meg fogod ölni, Trebius, túl gyenge a méreghez, hallod? – Aphrodisius megragadta az orvost a vállánál, és el akarta taszítani az ágytól, de az félrelökte. A pompeji térdre rogyott, az ágyra, a takarók közé temette arcát, és sírt.

– Ha azt akarod, hogy életben maradjon – kiáltotta Trebius –, akkor hagyj dolgozni. A méreg nélkül Leda már nem élne. Higgy nekem! Nézd csak, hogy küzd a méreg! – Eközben csillogtak a szemei. Trebius orvos és mágus hírében állt. Tudományát Alexandriában tanulta, ott, ahol a szegények eladták a testüket, hogy egy éven át királyokként éljenek. Az egy év letelte után azonban az orvosok megölték és feldarabolták őket, mint a Jupiter Optimus oltárán feláldozott bikákat a papok.

– Az *aconiton*[**]sárga virágáról a görögök azt mondják, hogy Cerberus nyálából lett, amikor Heracles felhozta a veszett kutyát a napvilágra; az azonban tény, hogy ez a virág csak a pontosi Heracleiánál nő, ott, ahol a fekete kövek között az alvilág lejárata van.

– De ez gyilkos méreg; Calpurnius Bestia, az asszonygyilkos ezzel kábította el áldozatait, ez túl erős!

– Minden orvosság méreg – válaszolt Trebius –, de minden betegség is az. Méreg, ami eluralkodott a testen. A régi szokás szerint áldozhatsz Aesculapiusnak, a gyógyító istennek egy kakast, de nem ő a leghatalmasabb. Jupiter egyszer villámmal sújtotta, hogy ne lopja el az embereket a halál elől. Inkább az orvosoknak higgy, mert ők tudják, hogy

---

[*] harmadik (út) nincsen

[**] vasvirág

kell leküzdeni a test mérgeit más mérgekkel. Az orvoslás tudományának csúcsa, amikor egy méreggel hatástalanítasz egy másik mérget, és a beteg életben marad.

– Úgy beszélsz, mint egy mágus – mondta Aphrodisius, aki döbbenten hallgatta az orvos szavait. Leda már nyugodtan feküdt, de lélegzete egyenetlen volt.

– Minden orvos félig mágus, mert minden betegség félig gonosz varázslat. Nézd ezt a leányt: a méreg egyedül nem tudja meggyógyítani, csak életben tartani, de ettől még nem gyógyul meg. Lédából hiányzik az életkedv, egyedül érzi magát, ezért a halálban akar szebb életet keresni.

– De hát én szeretem Lédát, esküszöm!

– Azt hiszed, hogy szereted, pompeji! De Leda ezt nem vette észre. Azt talán tudta, hogy kívánod… de ez lenne a szerelem? Attól félt, hogy kihasználod, és aztán eldobod. Más magyarázat nincs tettére.

– Túl fogja élni, Trebius?

Az orvos jobb kezét a lány homlokára tette, baljával pedig megfogta a csuklóját. Hallgatott.

– Béred háromszorosát fizetem! – szólt Aphrodisius. –Csak mentsd meg!

Erre megfordult az orvos, és így szólt:

– Tényleg azt hiszed, hogy az emberi élet megvásárolható? Ha ez így volna, a gazdagok örökké élnének, és nem lennének szegények, mert még életük első évében meghalnának. Azt gondolhatnók, hogy igazad van, mert a történelemben túlnyomórészt az idősebb emberek cselekedetei maradtak fenn. Mégis tévedsz, mint Hesiodos, aki azt állította, hogy a varjak, háromszor annyi ideig élnek, mint az emberek, a szarvasok négyszer annyi ideig, mint a varjak és a holló háromszor annyi ideig, mint a szarvas. A valóság azonban az, hogy az ember túléli a varjút, a szarvast és a hollót. Csak a híres emberek élete marad fenn. A szegényekről senki sem beszél. Senki nem hallott százéves rabszolgáról – már csak azért sem, mert senki nem ismeri a rabszolgák születésének idejét. Ám Marcus Valerius Corvinusról mindenki tudja, hogy már megért száz tavaszt, mert ő az, aki a legtöbbször ült a curulisi székben, és mert az első és az utolsó consulsága között negyvenhat év telt el. Senki sem beszélne Terentia koráról, akinek testét százhárom éves korában hamvasztották el a Mars-mezőn, ha nem a nagy Marcus Tullius Cicero hitvese lett volna, és Clodiát is elfelejtettük volna százöt éve és tizenöt gyermeke ellenére, ha barátja, Ophilius és Cicero nem emlékeztek volna meg írásaikban róla.

– Bocsásd meg heves viselkedésemet – kérte Aphrodisius –, de Lédának meg kell gyógyulnia, élnie kell!

Leda lélegzete egyenletessé vált, de sokkal gyengébb lett. A pompeji feszülten hallgatta kedvese szuszogását.

– Te hiszel a lélek továbbélésében – kérdezte tétován az orvostól –, ami a keresztények tanításának alapja?

– Herculesre! – mordult fel Trebius. – Lélek, mi az a lélek? Már sok embert boncoltam fel, sok ember szerveit tanulmányoztam, de lelket még sohasem találtam. Az az árny, amit léleknek hívnak, édes téboly, de elpusztítja a természet mozgatóját, a halált, ami minden gondolatot és ösztönt megtisztít. Még több gondot magadra akarsz venni, amiket a halál megoldana helyetted? A vakmerőség és a becsvágy vezeti az embert ilyen gondolatokra,

melyek nem egyebek az istenek élete iránti vágynál, csak irigység az istenek iránt, akik sorsunkat irányítják.

A pompeji bólintott; nem mert ellentmondani Trebiusnak, pedig nem osztotta véleményét. Hogyan is lehetne a lelket megtalálni – akart volna válaszolni –, Jupiterrel és Herculessel sem találkozott még senki… De Aphrodisius megtartotta magának gondolatait.

Egy napot és egy éjszakát töltött Leda betegágyánál a pompeji. Óránként cserélte homlokán a lázcsökkentő körömvirágleveleket. De amikor a láz alábbhagyott, rettenetes hányások következtek. Aphrodisius attól tartott, Leda ki fogja köpni még a gyomrát is. Trebius bűzlő főzetet kevert a kívül szőrös, belül zöld „soklábgyökérből". Ehhez még fiatal káposztaleveleket és egy sóhalat is hozzátett. Gusztustalan löttyé főzte, majd nyers erőszakkal – aminek eszköze egy fakanál volt – megitatták a beteggel. Ezután Trebius megvetéssel elvette bérét, és távozott. Azt mondta, ő ennél többet nem tud tenni.

Leda, mintha csoda történt volna, a negyedik napon felkelt, és a szabad levegőre akart menni, amit a pompeji csak nagy nehezen tudott megakadályozni. Nem hagyta többé magára a lányt, cserélte a kötéseit, és semmi sem távolíthatta el a betegágytól.

Eumachia „Aphrodisiushoz, a rabszolgához" címzett rövid levelében tudatta, hogy Gaviust még egymillióért sem fogja kiadni élve. Így aztán Apphrodisius Leda betegágya mellett azon töprengett, hogyan is szabadíthatná ki barátját. Mostanra bizonyossá vált, hogy becsületes úton ez nem sikerülhet. Egy Eumachia birtokán élő bithyniai rabszolga segítségével Aphrodisius és Gavius titokban üzeneteket váltottak, amelyekben a pompeji esküdözött, hogy amilyen gyorsan csak lehet, kihozza barátját szorult helyzetéből. Még a felügyelőt is sikerült megvesztegetnie, hogy kímélje Gaviust.

A római rabszolgákat sikerült feltűnés nélkül kiszöktetni a városból, mert Polybios ura parancsát követve kisebb csoportokban bocsátotta útjukra őket, mielőtt a városon kívül egyesültek. Ezenkívül hatalmas fejetlenség volt Rómában, senki sem tudta, hogy ki parancsol, mert a következő Caesar még mindig Hispániában volt, még Tigellinus is bizonytalan volt, aki hatalmát Galba parancsára megosztotta Nymphidius Sabinussal.

Aphrodisiusnak el kellett kerülnie azt, hogy kiderüljön, tu- domást szerzett a Caesar szándékáról, ezért rabszolgaseregét zseniális ötlettől vezérelve a pompeji Forumon álló Jupiter-templom újjáépítésére vezényelte. A szentély a nagy földrengés óta romokban hevert, így a római főistennek csak a színház melletti Jupiter Melichios oltáron lehetett áldozni. A négyszáz rabszolga éppen elegendőnek bizonyult a romhalmaz eltakarítására. A duumvirek háromszor kiáltatták ki a heroldokkal Aphrodisius nagyvonalú felajánlását, és azt is megígérték, hogy egy bronz domborművet fognak állíttatni a pompejinek a Forumon, ott, ahol a város legnevesebb polgárainak képei sorakoztak.

Aphrodisiust mindenütt dicsérték, a hirtelen meggazdagodását övező kétkedés semmivé foszlott, sőt elismerésre változott. Marcus Holonius Rufus, az idős Augustus-pap, akinek galambősz fürtjei vállára omlottak, mint a gall harcosoknak – egy áldozati galamb testéből azt jósolta, hogy a Jupiter-templom felépítése sok ember életét meg fogja változtatni, de leginkább Aphrodisius életére lesz hatással.

A pap szavait nem kísérte túl nagy érdeklődés, csak Aphrodisius gondolkodott el, mert ő már egyszer tanúja volt, amikor az öreg pap egyik jóslata beteljesedett. Ez akkor történt, amikor a hattyú a templom homlokzatának csapódott, és a pap sötét jövőt jósolt. De minden töprengése ellenére ebben az újabb jóslatban nem talált semmi ijesztőt.

A templom romjai, amelyek napról napra egyre fogytak, úgy vonzották a pompejit, mint Midas királyt az arany. Mindenekelőtt esténként, amikor a rabszolgák már abbahagyták a munkát, akkor szeretett a romok között sétálni, mint a tolvaj, aki lopva visszatér tettének helyére, így próbálván cselekedetét meg nem történtté tenni.

De mi is volt az a titokzatos erő, ami esténként ide vonzotta? Ő maga sem tudta pontosan, de sokszor azt kívánta, bárcsak ne jósolt volna a templomról az öreg pap, mert a jövő bizonytalansága nyomasztó, a bizonyosság ijesztő, de a legrosszabb, ha csak sejtéseink vannak.

A csel a rabszolgákkal nagyon jó ötletnek bizonyult: míg a római polgárok vagyonának nagy része elveszett, a pompeji római érdekeltségei sértetlenek maradtak. Praetorianusok járták a várost és számolták a rabszolgákat, de akárhányszor is számolták meg Aphrodisius római munkásait, azok mindig csak kilencvenkilencen voltak.

October kalendáján az új Caesar közeledett Rómához. Alacsony volt, kopasz, és a köszvény annyira megtámadta tagjait, hogy sem cipőt nem tudott viselni, sem írószerszámot nem tudott kezébe venni. Ami azonban még rosszabb volt, Rómában senki sem ismerte az öreget. A katonáinak, akik egy gyaloghintóban hozták, a város előtt három mérfölddel át kellett verekedni magukat az ott táborozó légionáriusokon, akik nem akarták elhinni, hogy ez a vénember az új Caesar. Amikor pedig áthaladt Róma kapuján és a Forum felé haladt gyaloghintóján, az út mellett tiszteletére áldozott bikák egyike szétszakította kötelékeit és Galba gyaloghintójára rontott, teljesen összevérezve a férfit. A jósok az utca porát szórták fejükre, hogy ezek után a még nagyobb csapásokat elkerüljék.

A sors azonban nem kegyelmezett, a párkákat nem lehetett áldozatokkal kiengesztelni. Róma templomai előtt mindenhol tüzek lángoltak. Jupiter Capitolinus templomában egy aranyozott szarvú bikát áldoztak, a capitoliumi Venusnak pedig Galba egy drágakövekkel és gyöngyökkel díszített nyakéket ajándékozott. Az új császár ezzel a tettével azonban kiváltotta Fortuna haragját, aki meg is jelent neki álmában és közölte, hogy többé ne számítson kegyeire.

Ennek azért volt különösen nagy jelentősége, mert Galba ifjúkorában már egyszer találkozott ebben a formában Fortunával. Akkor, felébredése után az ajtóban a jelenés helyén egy ércszobrot talált. A szobornak külön szobát szentelt házában, és minden évben egyszer ott hált. Így hát birtokára sietett, hogy kiengesztelje az istennőt, de a szobában csak egy öregembert talált, aki állítása szerint azért ment oda, mert az istenek utasításai szerint ott kellene meghalnia. Világossá vált a Caesar előtt, hogy a szerencse végleg elhagyta.

Servius Sulpicius Galbának csak ellenségei voltak. A gazdagok azért gyűlölték, mert meglopta őket, a szegények pazarlónak tartották, a praetorianusok pedig azért átkozták, mert a vagyonelkobzások ellenére nem tudta kifizetni azt a harmincezer sestertiust, ami nekik ígért. Amíg Galba áldozatot mutatott be, a praetorianusok kikiáltották Caesarnak Marcus Salvius Othót, a lusitaniai helytartót, aki Galba kíséretében érkezett Rómába.

Galba viszont a Forumra vitette magát és bejelentette, hogy ő az egyetlen, igazi, isteni Caesar. A tumultusban azonban az öreg kiesett gyaloghintójából, és a katonák lecsapták a fejét.

Pompejibe is eljutott a hír, hogy egy katona hüvelykjét Galba szájába dugta, s így vitte Otho elé, mert a kopasz fejet csak így tudta megfogni. Otho a fejet a markotányosoknak adta, akik egy rúdon a praetorianusok táborába vitték, ahol egy libertinus száz aranyat fizetett érte, hogy arra a helyre dobhassa, ahol urát Galba parancsára kivégezték.

Amikor Aphrodisius tudomást szerzett a lusitaniai helytartó szerencséjéről, nagyon megörült, mert még emlékezett beszélgetésükre Poppaea házában. Akkor a csillagjós megjósolta Othónak, hogy túl fogja élni Nérót, és felhívta figyelmét a harminchetes szám fontosságára. Otho éppen harminchét éves volt, amikor Caesarrá választották. Herculesre! Poppaea iránti szenvedélyük barátokká tette őket – semmi sem tesz két férfit jobb barátokká, mint a nő fölött érzett közös bánat.

Leda szépen gyógyult, hála a pompeji szeretetteli gondoskodásának. Aphrodisius szokásává vált, hogy rendszeresen meglepte a lányt különféle kisebb figyelmességekkel: kis ibolyákat hozott neki a Vezúv lejtőiről, gyümölcsöket, friss mézes tejet a Macellumból. Így egyre jobban belopta magát Leda szívébe. Egyre jobban szerette a lányt, de ezt nem merte bevallani neki. Hallgatott Seneca tanácsára, aki egy nő meghódításához egyetlen tanácsot adott: szeresd!

Szerelem. Ez a szó egészen új jelentést kapott Aphrodisius számára. Nem kapni akart, hanem adni. Szolgálni akarta Lédát. Nem várt köszönetet, az, hogy maga mellett tudhatta a lányt, már önmagában boldogsággal töltötte el. Sokszor még abban is kételkedett, hogy ő ugyanaz az Aphrodisius, aki Poppaea Sabinára vágyott és Ascula szolgálatait vette igénybe: *Non sum, qualis eram*[*]. Már rég elfelejtette, hogy el akarta árulni a pompeji keresztényeket, még akkor is, ha a lány testén a sebhelyek örökre megmaradtak. Elkezdett érdeklődni a tarsusi tanításai iránt. Még ha nem is lett a Nero alatt megölt próféta követője, tetszettek neki tanításai. Különösen az, hogy a keresztény asszonyoknak nem kell keresztény férjet választaniuk, mert a házasságban a férfi is megtisztul felesége hite által.

Aphrodisius éjszakákon át forgolódott ágyában, mert tudta, hogy csak a fal választja el imádata tárgyától. A két szoba között azonban nem volt ajtó, hanem a viridarium hosszú folyosóján keresztül tudta volna Lédát meglátogatni. Többször el is indult, hogy felkeresse, de útközben rájött, hogy ezzel mindent tönkretenne.

Egy reggelen, amikor egy újabb átvirrasztott éjszaka után végre elaludt, miután a füvesasszonytól kapott keserű italt megitta, Leda megjelent álmában. Hosszú fehér ruhájában az ágyra térdelt, nézte egy ideig, majd mellé feküdt és mellkasán nyugtatta arcát. Aphrodisius érezte leheletét, bőrét, meg akarta érinteni, de az ólmos fáradtságtól nem tudta megmozdítani karjait. Ez a fáradtság abban is megakadályozta, hogy viszonozza a lány simogatásait. Leda kis fehér kezei leírhatatlan melegséget öntöttek belé, ahogy alig-alig megérintve gyengéden bejárták testét.

---

[*]Nem az vagyok, aki voltam (Horatius)

A lány újra feltérdelt, levette ruháját és a férfi szemébe nézett. Aphrodisius nem mert a testére pillantani.

– Ha még így is kellek neked, akkor a tied vagyok!

– Mi az, hogy így is? – válaszolt a pompeji, hangjában hatalmas örömmel. – Soha nem szerettelek még annyira, mint most. Szeretlek, Leda, szeretlek!

Leda magához szorította Aphrodisius kezeit. A pompeji érezte kicsi, feszes melleit, hasának lágy domborulatát, sima combjait, pihés szemérmét. Miközben megismerte az oly rég áhított testet, priaposa akaratlanul, szinte magától kereste és végül megtalálta a beteljesedést.

Mintha a tengerről érkezett volna, a pompeji egy kis távoli kiáltást hallott, de nem a fájdalom, hanem az öröm kiáltását. Magára húzta Lédát, megölelte, és az összes gyengédségével szerette. Nyelveik szenvedélyesen értek össze, játszottak egymással, mint két pajkos gyermek. Leda testének melege, illata elbódították Aphrodisiust. Ha egy újabb földrengés rázta volna meg Pompejit, azt sem vették volna észre, nem szűntek volna meg vakon süketen, szenvedélyesen szeretni egymást.

Szemhéján keresztülderengett a reggel, de nem akart felkelni, mert félt, hogy szertefoszlik ez a gyönyörű álom. Ám a szokatlan illat, a különös, jóleső érzés azt súgták neki, ez az álom nem csak vágyainak csillogó kivetülése volt, mint ahogy az Odysseusszal történt, amikor a sas lecsapott az égből és megölt húsz ludat – amiből az utazó kitalálta, hogy egy napon haza fog térni és megöli hitvese húsz kérőjét –, nem, a látomás valóság volt. Amikor Aphrodisius kinyitotta szemeit, megpillantotta maga mellett Lédát.

Az isteni Otho Imperátor Caesar Augustus uralkodásának első évében, a martius nonája előtti napon Aphrodisius és Leda elhatározták, hogy Augustus törvénye szerint *matrimonium iustum*ban*fognak élni. Mivel a római házasságok nem ünnepélyes keretek között köttettek, nem volt hivatalos ceremónia, csak egy lakodalom, Aphrodisius örömához méltó lakodalmat akart rendezni. Szerződtette Apiciust, a vándorszakácsot az ünnepi menü elkészítésére. A vendégségbe fél Pompeji hivatalos volt, kétszer százezer sestertiusba került. Évekkel később is mesélték még a városban, olyan pompásra sikerült. Ezért aztán legalább pár sorban be kell számolnunk róla.

Apicius a híres Marcus Gavius Apicius fia volt, aki arról volt nevezetes, hogy az isteni Tiberius Claudius Nero alatt, aki igazi ínyenc volt, hatalmas lakomákat készített a Caesarnak és a pénzarisztokráciának. Ezzel akkora vagyont gyűjtött, hogy amikor egyszer összeszámolta és rájött, hogy több mint egymillió sestertiusra rúg, megmérgezte magát, mert annyira megijedt ettől a hatalmas gazdagságtól. A fia azonban összegyűjtötte apja receptéit, és ezek alapján rendezte birodalom-szerte népszerű lakomáit. A konyhaművész kedvenc mondása szerint tízezer sestertius alatt csak tápanyagfelvétel történik, nem pedig étkezés. A pompeji lakomája az ő mércéje szerint erős közepesre sikerült.

Apicius művészete nem csak az egzotikus receptek elkészítéséből állt. Mindenekelőtt a megfelelő hozzávalókra helyezte a hangsúlyt: énekesmadarak, pelék Numidiából, mauretániai struccok, galliai szarvasgomba, görög méz, füge és dinnye, nílusi datolya és flamingó, germán nyúl és szarvas és Asia fűszerei.

---

* Törvényes házasság

Az így megkomponált vacsorára a pompejiek ünnepi tógában, asszonyok nélkül érkeztek. Több mint száz rabszolga fáklyákkal világította meg a Pompejitől az Aphrodisius birtokáig vezető utat. Zenészek és táncoslányok színesítették a nuptia, a lakodalom ünnepét. Csak a felszolgált borok felsorolása, leírása egy egész könyvet tett ki.

Vörös, fehér, sárga és fekete színben pompáztak a borok. A vendégek közül sokan még soha nem kóstolták a fekete psythiait, amit szárított szőlőszemekből készítettek. Ez rendkívül édes, telt bor volt, leginkább a galatai lejtőkön termő scybelához hasonlított. Apicius óvott attól, hogy elsőre kettőnél több kortyot igyanak belőle. Sicyoni, ciprusi, telmessosi, tripolisi, beritosi, és az egyiptomi Sebennitusból való borokat szolgáltak fel – ez olyan sötét és fanyar volt, mint a choer, amit a szigetlakók tengervízzel érleltek (ezt a szokást egy tolvaj rabszolga honosította meg, aki így akarta eltussolni torkosságát). Természetesen a görög borok sem hiányozhattak, mint a gyümölcsös lesbosi, a thassusi és chiosi borok és a drága római ariusi. Nem szabad megfeledkezni a trák partokról származó maroneosiról, amit már Homeros is dicsért, de figyelmeztetett, hogy hússzoros mennyiségű vízzel kell hígítani.

Az itáliai borok közül az isteni setinumi volt az első felszolgált bor. Ez a Forum Apii fölött termett, és azért nevezték isteninek, mert Augustus óta mindegyik császár előszeretettel fogyasztotta. A Puciner-bor nehéz és aromás, ami a Timavus forrásainál termett, s arról volt nevezetes, hogy Julia Augusta állítólag ennek köszönhette nyolcvanhat évét – soha más bort nem kóstolt. Különösen kesernyés, és csak a tavaszi szellőhöz hasonlítható édes ízt adtak az albai borok. A gyantával bevont amphorákban érlelt falernuminak három fajtája volt ismert. Háromféle volt belőle, annak ellenére, hogy ugyanabból a szőlőből készült, és tíz év érlelés után volt a legjobb. A különbséget a termőterületek fekvése adta: a caucinumi dombokon, a faustinumi az ország közepén, a síkságon pedig a falernumi termett. Végül a syciliai mamertinumi, ami az Etna lejtőin termett, és olyan tüzes volt, mint anyja, a vulkán….

A férfiak leheveredtek az asztal mellé: Nigidus, Trebius, az orvos, aki megmentette Leda életét, Marcus Holoniu Rufus, az idős Jupiter-pap, Scaurus, a halmártáskészítő, Loreius Tiburtinus, aki még egyetlen pompeji lakodalomról sem hiányzott, Aphrodisius öreg iskolamestere – az egyetlen a keresztények közül –, a pompeji konkurense, Lucius Herrenius Florus, Ululitremulus egy csapat feltűnő ruhákba öltözött színésszel, Marcus Postumus, a kövér állattenyésztő és még sok más neves pompeji, mind olyan, aki nem tartozott Eumachia társaságához.

„Nunc est bibendum, nunc pede libero pulsanda tellus!”[*]– a*magister bibendi*[**], aki a vacsorát vezette, elszavalta a horatiusi sorokat, dobbantott bal lábával és áldozatként pár csepp bort löttyintett a földre – ugyanis *more greco*[***]ittak – és a kelyhet jobbra a szomszédjának nyújtotta. Így kezdődött el a *comissatio,*[****] A rabszolgák mindenkit megkérdeztek, mit kíván fogyasztani. A görög szokások követése azt jelentette, hogy nem vizezték a bort, és kisebb, *cyathi*nak nevezett csészékből ittak.

---

[*] Most pedig igyunk, és lábunkkal dobogjunk a földön! (Horatius)

[**] az ivás mestere

[***] görög szokás szerint

[****] italozás, lakodalmi ivászat

Göndör hajú fiúk járták körbe a vendégeket, és egy ezüsttálból illatos kenőcsöt kentek a lábukra. Míg Aphrodisius és a vendégsereg kortyolgatták vagy vedelték a jobbnál jobb borokat, a fiúk mindenkinek a fejére virágkoszorút tettek, ami a kopasz vendégeknek, Scaurusnak vagy Postumusnak nevetséges külsőt kölcsönzött – valóságos Bacchusokká váltak. Eközben a háttérben egy vonós és pengetős hangszerekből álló quartett játszott. Mielőtt megkezdték volna a kockázást, aminek tétje pénz és a táncosnők voltak, Ululitremulus felállt, és hatalmas gesztusokkal, fennkölt hangon felolvasott egy ódát:

„Tömjén és dal – ígértem ezt –
s borjú-áldozatom száll im az égre, hisz
meghozták Numidát, a hőst
óvó isteneink, Hesperus öbliből.
Csókot vált valamennyi hű
társával, Lamiát hosszan ölelgeti:
együtt volt tanuló vele,
s váltván férfi-togát, el se feledheti
együtt telt fiatal koruk.
Szép ünnep, le ne tűnj krétarovás hiján!
Most kell, most a boros kehely,
táncoljunk, szaporán, mint salius papok!
Thrák korttyal, Damalis ne győzd
Bassusszal, borivó, vívni pohár-tusád!
És rózsát ide, ünnepen
így illik, s liliom kell, s zamatos füvek!
Minden szem Damalisra néz
sóváran, de a szép kis Damalisnak Ő
s nem más kell, csak az ifjú hős:
*mint repkény, remegőn, vágyva karolja át.”**

Ekkor elérkezett Apicius órája. Bejelentette a következő lakomát *ex ovo esque ad malum***, és már csak az ételek felsorolásától összefutott a vendégek szájában a nyál. Aspicius ugyanis nem csak a készételek neveit sorolta, hanem az elkészítés módját is, különösen azoknál az ételeknél, amelyek valami különleges eljárást igényeltek.

A *gustatio****-i egy csípős szardíniatállal kezdték a gyomor megnyitása végett. A sült és főtt szardíniákat tojással, borssal, aljjal péppé főzték, és tejfehérségű medúzákkal gőzön megpárolták, hogy a tojások és a medúza ne keveredjen össze. Ezután az egészet száraz levegőn szárították, majd kis falatokban tálalták. Ehhez Apicius könnyen emészthető disznótőgyet ajánlott, amit megfőztek, tekercseket formáztak belőlük, majd egy kicsit megsütöttek, lestyánnal, borssal, garummal és egy csöppnyi fehérborral ízesítették. El ne

* Bede Anna fordítása
** A tojástól az almáig
*** Előétel

feledkezzünk a töltött peléről, amit darált disznóhússal, fenyőmagokkal töltöttek meg, és a kemence kövén sütötték barnára.

A fogások között egy húslevest szolgáltak fel az emésztés könnyítése végett, amit káposztával, répával, köménymaggal, borssal és olívaolajjal főztek. Miután pedig levették a tűzről, polipodiummal gazdagították, darált mogyoróval és garummal forrón tálalták.

A főfogást, a *mensae primaet* főtt flamingó nyitotta meg, ami még a Caesar asztalára is méltó lett volna. A szárnyast sós vízben kaporral, ecettel érlelték, azután egy koriander-ágacskával és hagymával puhára főzték. Ehhez a szorgos szakácsok mentát, bordamagot, kerti rutát, köményt és borsot törtek mozsárban, ecettel, jerikói datolyával illatos mártást főztek, s ezzel leöntötték az ezüsttálcára ültetett madarat. Hirtelen sült szarvasgombával körítették, amit olajból, ecetből, mézből és garumból készített szósszal ízesítettek. Micsoda csemege – az ínyenceknek flamingóvelő dukál.

Akinek a flamingó húsa túl száraz és csontos volt, az választhatta a vaddisznócombot Terentius-módra. Apicius Dianára esküdött, hogy az állat még látta a felkelő napot, olyan friss a húsa. A comb bőre alá ügyesen finom tölteléket tettek babérlevéllel, garummal, borssal.

Azonban a töltött, nyárson sült malac sem volt utolsó. Őt, mielőtt a tálra helyezték volna, a következő szertartásoknak vetették alá: a tisztítás után a torkán keresztül az istenekhez méltó nyalánkságokkal töltötték meg. A töltelék főtt velőből, nyers tojásból és kis énekesmadarakból állt. A malacot rendszeres kenegetés mellett öt órán keresztül sütötték a kemencében. Szervírozásnál egy pásztorfurulyát tettek a szájába, amit a kiáramló meleg gőz a vendégek legnagyobb örömére meg is szólaltatott.

Neptunnak hála, ezután a tenger felséges gyümölcsei következtek: *isicia de cauda lucustae* – langusztafarok-golyócskák – egyszerűen megfőzték őket, tojássárgájával gazdagították, borssal és garummal ízesítették, és serpenyőben hirtelen kisütötték. Természetesen a töltött tintahal sem hiányzott. A tölteléket borjúvelőből, darált húsból és tojásból borssal készítették. Addig főzték, amíg a belseje meg nem keményedett. Azután szeletekre vágták, és tálalták.

A kövér Postumus nem tudta kivárni a hosszú felsorolást és közbevágott:

– Hát a *mensae secundae*mi lesz? – és mind a tíz ujját egyszerre a szájába dugta.

– Az édesség? – Apicius az égre emelte a szemét – Ne legyen a nevem Apicius, a híres Marcus Gavius Apicius fia, ha a tojáskrémemet, a thyropatinát nem szolgálom fel nektek! – Tejet mézzel és tojásokkal kis tűzön annyi ideig főztek, amíg be nem sűrűsödött. Ezt az isteni eledelt frissen őrölt borssal tálalták. Legvégül datolya volt Apicius-módra, amit fenyőmagokkal és borssal töltöttek meg, besózták és mézben megfőzték.

A vendégek lelkesen tapsoltak és nem fukarkodtak a dicséretekkel. Aphrodisiusnak azt tanácsolták, hogy ne csak az üzlettel foglalkozzon, hanem a művészetekkel is, mert úgy tűnik, mindkettőhöz nagy tehetsége van, mint Lucius Licinius Lucullusnak, aki nem csak nagy consul és hadvezér volt, hanem felismerte az élet szép oldalát is. Asiai hadjáratairól értékes könyveket és festményeket is hozott, és a pontosi Cerasusból a cseresznyefát; olyan lakomákat rendezett, amiket a rómaiak még most, száz év múlva is emlegettek. Míg ivócsészéjüket jobbjukkal magasra emelték – a baljukkal a fejüket támasztották, balszerencsét jelentett, ha valaki jobbjából ivott –, boldogságot kívántak a

pompejinek és hitvesének. Azt kívánták, legyen olyan gazdag, mint Crassus, akinek vagyona kétszázmillió sestertiusra rúgott, vagy mint Isidorus, a libertinus, aki Gaius Asinius Callus és Gaius Martius Censorius consulsága alatt megírta végrendeletét, amiben örököseire kétszázötvenöt aprójószágot, háromezer-hatszáz ökröt, négyezer-egyszáztizenhat rabszolgát és hatvanmillió sestertius értékű aranyat hagyott – azzal a kitétellel, hogy temetésének legalább egymillió sestertiusba kell kerülnie.Így ették végig az egész éjszakát. Ettek, zabáltak, habzsoltak, hánytak, székeltek anélkül, hogy felkeltek volna (ebben az ezüstedényeket tomporuk alá tartó rabszolgák nagy segítségükre voltak), dicsekedtek szerelmi légyottjaikkal, beszéltek a pénzről, ami egyre többet veszített értékéből, és a pompeji csodáról – mert az egész birodalomban híre ment, hogy milyen gyorsan épült újjá a város.

Aphrodisius nagyon boldog volt ezen az éjszakán. Többet ivott a kelleténél a nehéz chiosiból, mert minden vendég vele akart inni, rá akart tósztot mondani. Tagjai nehezek lettek, mint az atticai ólom, ködbe borult előtte a triclinium, mint amikor az ősz ereszkedik a tájra, és ebben a furcsa pillanatban a társaság torz grimasznak látszott, kitekeredett tagokkal baljukba vették csészéjüket és felemelték… De a rémkép szertefoszlott, mielőtt még alaposabban megnézhette volna. Aphrodisius magához intett egy rabszolgát, aki parfümözött vizet permetezett arcára – ez segített.

Azt beszélik, kezdte Loreius Tiburtinus minden átmenet nélkül, hogy Aphrodisius ifjú hitvese a keresztényekhez húz, sőt maga is keresztény, Rómából menekült a praetorianusok elől.

Egyik pillanatról a másikra megszakadt a beszélgetés, és mindenki a pompejire meredt. De nem azért, mintha Tiburtinus valami borzalmasat mondott volna, csak mindenki hallott már a pletykáról, és kíváncsiak voltak Aphrodisius válaszára.

A válasz már készen állt, Aphrodisius nevetségessé tette Tiburtinust, és visszakérdezett: a kérdező talán már annyira szegény, hogy a keresztényekre kitűzött ezer sestertiusra is szüksége van? Ő szívesen ad neki pénzt, ha kell többet is, hogy ne kelljen ilyen becstelen módon emberekkel kereskednie.

Erre hatalmas derültség tört ki a teremben, Tiburtinus feje vörös lett, mint egy numidiai csirke. Aphrodisius hozzáfűzte, hogy éppen most újítja fel a Forumon a Jupiter-templomot. Talán ezt tenné, ha keresztény lenne? Olyat pedig még senki sem hallott, hogy egy házaspár két tagja más-más isteneknek áldozzon.

Ettől a naptól fogva Aphrodisius igazi polgár lett, nem felszabadított, nem homo novus. Úgy tűnt, a szerencse kegyeibe fogadta.

De a látszat csalt, mert minden szerencsés nap, minden siker növelte félelmét az ismeretlentől. Még Leda, aki jó felesége volt, még ő sem tudta szertefoszlatni ezt a félelmet. Ehhez még társult a pap jóslata, ami szerint a templom újjáépítése meg fogja változtatni életét.

Birtokát úgy őrizték, mint a Caesar palotáját Rómában, ha pedig elment otthonról, tizenhat fős testőrcsapat kísérte. Mit jelenthet Rufus sötét jóslata? Amikor megkérdezte a papot, az elzárkózott a válaszadástól. Magas tisztsége, élemedett kora miatt mindenki felnézett rá, arcán, mint egy görög maszkon, mindig mosoly ült, az augur mosolya. Ezt a tisztséget egy életen át viselte, a színházban külön szék járt neki, tóga praetextát viselt.

Ennek fejében a jeleket magyarázta. Azokat a jeleket, amiért imádkoztak, de a váratlan jeleket is, mint az *ex caelo*[*]és az *ex avibus*[**]származó jeleket, de hozzá tartoztak még a villámok, az állatok belei, különösen a máj, amelynek régiói jelölték az istenek szándékát.

Bár az isteni Tiberius betiltotta az efféle dolgokat, a jósok hamar visszatértek. Minden magára valamit is adóhivatalnok kikérte tanácsukat. Ha a templom tyúkjai mohón ettek, annyira csipkedték a búzát, hogy a fele kiesett a csőrükből, az az istenek jó szándékát jelezte. A papok azonban, ha jó jelet akartak kapni, kiéheztették a tyúkokat. Így, amikor azok végre táplálékhoz jutottak, persze hogy habzsoltak. Ennek ellenére az augurok sok eseményt pontosan meg tudtak jövendölni, ugyanis a templomok levéltáraiban megszállott látnokok feljegyzéseit őrizték. Ezek az emberek közelebb voltak az istenekhez, mint az emberekhez, ismerték az élet napfényes és sötét oldalát egyaránt.

Azt mondják, hogy az emberiség az első időkben szenvedések, betegség, munka és gondok nélkül élt. De mivel Prometheus ellopta az istenek legnagyobb örömét, a tüzet, Zeusdühében megparancsolta Hephaistosnak, hogy büntesse meg az embereket. Hephaistos, a nagy nevelő vízből és földből teremtett egy leányt, akit Athene virágkoszorúval ékesített és megtanított szőni, Aphrodité a szerelmet adta neki és megtanította a csábítás tudományára, Hermes pedig az ámítás tudományára oktatta. A lány neve Pandora lett. Aztán Hermes és Pandora egy titokzatos szelencével lementek az emberek közé. Már a lány neve – aki mindent odaad – felcsigázta az embereket – Epimetheus, Prometheus féltestvére meglátta a lányt és a szelencét, és mindkettőt magához vette. Ez volt Zeus szándéka is: Pandora kinyitotta a szelencét, és annak tartalma kiszökött – a baj, a betegség rászabadult a földre. Azóta mindenkinek tartania kell attól, hogy boldogsága bármelyik pillanatban összetörhet.

A hatvanadik napon szünetelt a munka a Jupiter-templomnál. Sötét felhők gomolygása jelezte a város fölött az ősz közeledtét. Villámok cikáztak, mint tüzes villámok, a felhők ledobták terhüket a város fölött. A Vezúv lejtőiről félelmetes viharok törtek a városra, sok ijesztő történetet ismertek a város lakói a viharokról: Marcus Herreniust, a köztiszteletben álló tanácsost a Forumon sújtotta agyon egy villám; Drusilla életben maradt, de magzata meghalt; voltak olyan villámok is, amelyek nem az égből csaptak le, hanem a földből fel. Manilus Acilius és Gaius Portius consulsága alatt tej- és véresőt húztak a villámok, Lucius Paulus és Gaius Marcellus alatt még kövek is hullottak az égből. Sok pompeji fókabőrt tartott otthon, mert azt tartották, hogy ezekbe az állatokba nem csap a villám. Akibe álmában csap a villám, az kinyitja a szemét, akibe viszont ébren, az lehunyja. A villámcsapásban meghalt emberek testét nem hamvasztották, hanem a földbe temették.

Az ezekhez hasonló történetek még jobban növelték a pompejiek félelmét a viharoktól. Az otthon falait ilyenkor elhagyni bűnnek számított, így a Lareseknek áldoztak, hogy megmeneküljenek az égiháborúból. Félve tekintettek az égre, hogy a villámok jeleit kémleljék; az etruszk hagyomány szerint a nyugatról északra tartó villámok

---

[*] Az égből

[**] A madarak röptéből

a legveszélyesebbek. Ám ha visszatérnek kiindulópontjukra, az különös szerencsét jelent. Sulla volt szerencsés ezt a jelet kapni.

Pompeji kihaltnak tűnt. Még a kutyák és a macskák, akik egyébként elárasztották a város utcáit, még ezek az állatok is elbújtak vackaikba. A szűk utcákon térdig hömpölygött a víz, csak azok a kövek álltak ki, amiket lépésnyi távolságra, ösvénynek raktak le. Átmenet nélkül ereszkedett a városra az este. A vihar elvonult, de a fákról még mindig kövér cseppek hullottak a földre. Aphrodisiust megint hatalmába kerítette az a megmagyarázhatatlan kényszer, ami már korábban is többször a templom romjaihoz hajtotta.

Testőrei kíséretében a Forum felé ment az Augustalesek utcáján. Néhol még felvillant egy-egy villám, aminek fényében kirajzolódtak az utca mentén álló házak.

Aphrodisius megállt, hogy a következő villanásnál megnézze a porticus csonka oszlopait. Az embermagasságú lábazatot elfedő romokat már nagyrészt elhordták, csak néhol meredt egy faldarab. Sok időbe fog telni, amíg a templom újra régi pompájában tündököl – talán ötször, de lehet, hogy tízszer is cserélődnek addig a duumvirek, gondolta a pompeji, míg felment a töredezett lépcsőn és átbukdácsolt a felszakított padlólapokon a templom belseje felé, ahol egykor az isten képét rejtő cella állt.

Ezen a helyen csak egy gödör ásított, feketén, mint a Hades lejárata, aminek a teremtéskor csak a sötétségből jutott, az emberek rettegéssel tekintettek rá, mert csak egy irányba vezetett rajta keresztül az út. A szél keresztülsüvített a nyíláson, furulyára emlékeztető hangot adva, ami a szirének énekére emlékeztette a pompejit.

Egy villám törte meg a sötétséget. Ez a másodpercnyi fény elég volt, hogy bevilágítsa a környéket, elég volt, hogy a pompeji szeme elé iszonyú kép táruljon, egy kép, ami olyan volt, mintha csak egy álomból idézte volna fel. Vakon tekintett az égbe, Jupiterhez könyörgött egy újabb villámért. Fohá- sza meghallgatásra került. Újabb villám követte az elsőt, és megbizonyosodhatott róla, hogy nem az érzékei játszanak vele: a gödörből egy ember tárta felé segélykérőn karjait.

Mint az ősszel lombjuk vesztett jegenyék, úgy meredtek ezek a karok fölfelé, de ellentétben a fákkal, amik a legkisebb fuvallatra lengedeztek, a karok mereven álltak. Csak amikor másodszor nézett rájuk, akkor fedezte fel Aphrodisius, hogy a férfit a templom padlójának egy házkapu nagyságú márványlapja kettészelte. Úgy tűnt, mintha a törzs egy márvány talapzaton állna. Jupiterre! Aphrodisius ismerte ezt az arcot, a széles, kopasz fejet, egy pillanatra még a hangját is hallani vélte, a fejhangon előköpködött magánhangzókat, a lenyelt mássalhangzókat. Letérdelt, a következő villámlásnál alaposabban is meg akarta vizsgálni a halottat. Jupiter újabb villámot küldött, de akkorát, hogy beleremegett a föld.

Aphrodisius szembe nézett Popidius Pansa döbbent grimaszba merevedett arcával.

A pompeji a következő reggelen elküldött egy rabszolgát Marcus Holonius Rufushoz, hogy tudassa vele a templom romjai között történt eseményeket és megkérdezze tőle, hogy ez a jel jó-e, avagy rossz? De az aggastyánt sehol sem találták, így Aphrodisius az aediliseket értesítette. A pletyka futótűzként terjedt a városban, és a romokat hamarosan hatalmas tömeg vette körül, mert mindenki látni akarta a kettészelt advocatust. Egyre többen kérdezgették, mit is keresett Pansa éjjel a viharban a templom romjai között.

A papok évszázadok alatt felhalmozott kincseit állítólag a pincében tárolták mérges kígyók és skorpiók felügyelete alatt. Szűzlányok csontvázairól is szóltak történetek; Fámának, a mesének, a tollas szörnyetegnek annyi szeme füle és nyelve van, mint tolla. Terra szülte az istenek iránti bosszújától vezetve, aki a démonoknak is életet adott. Esténként az ég és a föld között repked, nappal azonban a tornyokon és a tetőkön ül, hogy hallgatózzon, majd amiről tudomást szerzett, azt szétröpítse az emberek között.

A pletykák közül egy sem bizonyult igaznak. A pompejiek csalódottak voltak, mert az egyetlen tárgy, amit találtak, egy hatalmas vasalt láda volt, az *aerarium publicum*, a levéltár, ami a hivatalos iratokat, telekkönyveket, szerződéseket tartalmazta. Az aerariumban tartották a fontos szerződéseket, végrendeleteket, mert a Jupiter-templom kriptáját tartották a legbiztosabb helynek a városban. Az aerariumhoz csak a quaestor, a kincstár felügyelője és a legidősebb pap férhetett hozzá.

A láda fedele be volt szakítva, a zárakkal védett vastag faajtón hatalmas rést ütött egy lezuhanó kőlap, amin keresztül be lehetett látni az össze-vissza heverő tekercsekre – a molyok ellen citruslevelekkel borították őket – és a világos Augustus-papírra, amit valójában egyiptomi származása után hieratikus papírnak kellett volna nevezni. Ez eredetileg a szent iratok megőrzésére szolgált. De volt ott még saisi papír is, ami szintén Egyiptomból, Sais városa mellől származott, ahol Osiris sírja van, és az iszapos Nílus-parton annyi papirusz nő, mint sehol máshol…

A membranák – amiket a birodalom határain kívül pergamennek neveztek Pergamon, az ázsiai város neve után, aminek lakosai kétszázötven évvel korábban a Ptolemaiosok papirusz-exporttilalmát kijátszva állatbőrökre kezdtek írni –, szóval a pergamenek egyikén egy rövid feliratot lehetett látni: *Lacius Caecilius Serenus libertinusának, Aphrodisiusnak, ura halála esetén.*

Aphrodisius rögtön felismerte ura írását, az apró, nehezen olvasható betűket, ami számokkal foglalkozó emberről árulkodik. A gyermekkorból előtörő emlékek, az irat váratlansága vagy a pap jóslata volt-e, ami megbénította a pompejit? Csak amikor a duumvir kezébe nyomta a tekercset, akkor eszmélt fel, fordult meg és kis csapatát vezetve elindult hazafelé.

Amikor hazaért. Lédát szólította, elmesélte a történteket és a tekercset az asztalra tette.

– Mit jelentsen ez? – kérdezte Leda.

Aphrodisius megvonta vállát, aztán egy hirtelen mozdulattal – mintha csak nagy elhatározásra lett volna szüksége – feltörte a pecsétet, és először döbbenten, majd egyre gyorsabban olvasni kezdte:

Én, Lucius Caecilius Serenus, Marcus Caecilius Serenus törvényes fia, az isteni Augustusnak szentelt Sextilis hónap idusa előtti napon, ab urbe condita 813. évben, az alábbi tanúk előtt írom ezt a testamentum per aes et libram[*]*-otszellemi erőm teljében. Ez halálom után adassék a fent nevezett Aphrodisius saját kezébe.*

---

[*] Hivatalos végrendelet

*Erre a napra minden bizonnyal emlékszel, mert ma szabadítottalak föl. De ez nem ajándék volt számodra, hanem jogos örökséged, mert – és most jól figyelj – te nem rabszolgám, Imenius fia vagy, hanem az én húsomból és véremből való vagy. Szerettem anyádat, Lusoviát, igen, még ma is szeretem. Az, akit te atyádnak tartasz, Imenius, nem volt megáldva a priapos erejével, tudta, hogy anyád nekem adta magát. De az én hitvesemnek, Fulviának nem volt tudomása erről. Rá való tekintettel titkoltam el valódi származásodat. De ha a párkáknak úgy tetszik, hogy elvágják életem fonalát, ő is tudja meg az igazságot, és azt is tudja meg, hogy ezennel életbe lép a törvényes öröklési rend: a birtok minden ingó és ingatlan vagyontárggyal, a téglaégető és a bank az összes készpénzzel a tied. Fulvia more maiorum*minden hónapban kapja meg, amire szüksége van.*

Salve.

Post scriptum: Ne hozz szégyent apádra!

Lucius Caecilius Serenus – Popidius Pansa – advocatus.

Pansa? Aphrodisius Lédára nézett. Pansa?

Pansa holtteste a templomban; rejtélyes feltűnése Karthágóban; a sikertelen merénylet a Színházban; Fulvia megmagyarázhatatlan ellenszenve – Aphrodisius megpróbálta rendezni gondolatait. Nem volt homo novus, jöttment, nem volt miért szégyellnie magát, Lucius Caecilius Aphrodisius *vir vere romanus***volt!

A pompeji szótlanul járkált föl-alá, Leda követte tekintetével.

– Pansa elkeseredettségében megpróbálta megszerezni a végrendeletet – mondta Leda egy idő múlva.

– Valami közös dolguk lehetett Fulviával – bólintott Aphrodisius –, azt hihették, hogy az aerarium publicum elpusztult a földrengés alatt, nagy volt a kísértés…

– Hát Pansa volt, aki életedre tört?

– Ki más érdeke lehetett a halálom?

Aphrodisius hallgatott, gondolkodott. Apja utolsó szavai csengtek fülébe: Popidius Pansa. Mi lehetett a haldokló Serenus célja? Felismerte gyilkosát, és bosszút akart rajta állni fia segítségével? Vagy az igazságot akarta tudatni fiával, amit Pansának kellett volna elmondania?

A Pansa-Serenus-Aphrodisius kapcsolat még érthető, de hogy jön ide Priscillanus? Mi kötötte össze Poppaeát, Epicharist és Asculát? Egyedül a csavart markolatú tőr?

Ezekre a kérdésekre csak egyvalaki tudhatta a választ: Fulvia. A pompeji testőreit szólította.

– Mi a terved? – Leda Aphrodisius karjaiba vetette magát.

– Meg kell találnom apám gyilkosát! – válaszolt, és jelt adott az indulásra.

Aphrodisius túl későn érkezett. Fulvia fekete cseresznyével, amiről azt tartották, hogy szépek lesznek tőle a halottak, megmérgezte magát. Az Átriumban ravatalozták fel, mosolyában nem volt semmi gyászos. *Fenius maior domus****egy viasztáblát adott át a pompejinek, amin a következő szavak álltak:

FULVIA APHRODISIUSNAK. HALÁLOMBAN IS GYŰLÖLLEK.

---

* A jó erkölcs szerint

** Római polgár

*** intéző

Tizenegyedik fejezet

Az aerarium publicum váratlan megtalálása káoszba taszította a várost. Libertinusok és rabszolgák lettek egyik napról a másikra dúsgazdagok, mások, akik hét éve gazdagságban éltek, mert jogos örökösnek gondolták magukat, most hirtelen a legnagyobb szegénységbe süllyedtek.

A következő napon pásztorok találtak rá Marcus Holonius Rufus holttestére az Aphrodisius birtoka felé vezető út mellett, egy fa alatt. Belecsapott a villám. Úgy tűnt, mintha az öreg jós azért kelt volna útra, hogy óvja valamitől a pompejit. A halál megakadályozta ebben, a sors feltartóztathatatlanul haladt tovább a maga útján.

A templomban talált iratok között volt egy fekete fából készült lepecsételt láda is. A duumvirek nem ismerték az eredetét, de mivel feltételezték, hogy tartalma fontos lehet, parancsot adtak az aediliseknek, hogy törjék föl a pecséteket. Egy görög betűkkel teleírt tekercset találtak, ami az idők során annyira megbarnult, hogy csak nagy nehézségek árán sikerült elolvasni. Jupiter papjai ismerték a tekercs borzalmas titkát, mert a legidősebb pap mindig átadta azt az utána következőnek, de Rufus halála miatt megszakadt ez a lánc – senki sem tudta megakadályozni az aedilisek szentségtörő tettét.

A sybillai könyvek, amiket Ovidius ezerévesnek tartott, a hetedik oldalon félelmetes jóslatot tartalmaztak. Mivel ez a jóslat csak Pompejire vonatkozott, a Jupiter-papok elhozták ezt az oldalt a Rómában őrzött könyvből a campaniai városba. A legfőbb pap utasítása úgy szólt, hogy a jóslatot csak aborzalmas eseményt megelőző napon szabad nyilvánosságra hozni.

Rómától eltérően, ahol a Jupiter-papokon kívül tizenöt kiválasztott, a *quindecemvirek*háború, járványok, és pusztító természeti események alkalmából betekintést nyerhettek az iratokba, Pompejiben csak a főpap őrizte a jóslat vonatkozó részeit. A több száz évvel korábban összegyűjtött *prodigia*[*]-gyűjtemény valódiságában még azok sem kételkedtek, akik a bélés madárjósok tevékenységét kétkedve fogadták. Ezek a régi jóslatok több száz évvel korábban pontosan leírták a generációkkal későbbi eseményeket, anélkül, hogy a jósoknak bármilyen személyes érdekük fűződött volna ehhez. Írnokokat hívtak segítségül, hogy alkossanak szöveget a görög szótöredékekből. Tevékenységük egy napot és egy éjszakát vett igénybe, mert az elolvasható szavak nem alkottak értelmes mondatot: *525 év – Cumae – nyomorúság – Venus – kert – fa – a föld tüze – 823 – kalendája előtt*

Thrasimedes, Eumachia alexandriai írnoka végül megoldotta a rejtélyt:

Az 515. évben így szól a camaei sybilla:
Ó micsoda nyomorúság!

---

[*] jövendölés

Venus kertjének pompás gyümölcse
lehull a fáról
és a tűz martalékává válik
Minden fala, lakosa együtt
A 832. év septemberének kalendája előtti kilencedik napon.

Amint felolvasta Thrasimedes a szöveget, a duumvirek mindenkinek, aki tudomást szerzett a jóslatról, hallgatást parancsoltak az említett napig. Mivel azonban, ha egy ilyen jelentős dolog egyszer kipattan, akkor azt már nem lehet újra titokká tenni, a pletyka hamar szájára vette e félelmetes hírtés végigszáguldott Pompeji utcáin, félelmet, döbbenetet hagyva maga után. Amikor azonban többen eladták ingatlanaikat, félve attól, hogy Jupiter egy még hatalmasabb, erősebb földrengést fog a városra küldeni, eladták házaikat, akkor mindenki Aphrodisiusra kezdett mutogatni, hogy ő hamisította a jóslatot, így kívánván olcsó telkekhez jutni.

A pletyka Eumachiától származott, aki dühös volt, mert a Jupiter-templom újjáépítési munkálatai sok barátot szereztek Aphrodisiusnak. Ezt az asszony nem nézhette tétlenül. Kapóra jött neki, hogy éppen akkor lett vége annak a tízéves tilalomnak, amivel a Caesar sújtotta a várost. Nevezetesen ennyi időn keresztül nem lehetett játékokat rendezni a város amphitheatrumában, ugyanis egy gladiátorviadal alkalmával Pompeji és a Közeli Nuceria lakói úgy összeverekedtek, hogy a közönség között több volt a sebesült és a halott, mint az arénában. Azóta üresen állt a színház. A földrengés nem okozott nagyobb károkat az épületben, csak a kapuk roggyantak meg kissé. Eumachia felajánlotta, hogy a kapukat megerősíti, az *ima cavea*[*] és *summa cavea*[**]sorait pedig fehér márvánnyal burkoltatja be. A theatrum tetején egy galériát akart építtetni, hogy az asszonyok is látogathassák a látványosságokat, ugyanis a színház másfélszáz évvel korábban, Gaius Quintius Valgus és Marcus Porcius alatt épült, akkor, amikor asszonyok még nem mehettek be oda.Így a közvélemény Eumachia mellé állt, míg Aphrodisiust egyre inkább pénzéhesnek kezdték tartani.

Serenus törvényes örököseként Aphrodisius apja vagyona után kezdett kutatni. Felfedezte, hogy Pansa és Fulvia megfelezték a vagyont. Pansa kapta a banküzleteket, Fulvia pedig a birtokot és a téglaégetőt a város szélén.

Egy napon a pompeji beállított Eumachiához, elé tette avégrendeletet és bejelentette, hogy jogos örökösként igényt tart a téglaégetőre és a körülötte fekvő földekre. A papnő gúnyosan nevetett:

– Túl későn jössz, libertinus. A téglaégetőt és a földeket megvettem Fulviától. Itt a szerződés.

– Először is, ne nevezz libertinusnak – szólt Aphrodisius. – Született római polgár vagyok, apám Lucius Caecilius Serenus. Másrészről, úgy tűnik, nem vagy járatos a jogban. Elhiszem neked, hogy Fulviától megvetted a téglaégetőt, csakhogy ugyanúgy

[*] A színházi nézőtér alsó négy, előkelő sora
[**] A színházi nézőtér felső tizethat sora

megvehetted volna tőle a stabiai termákat vagy a Venus-templomot, mert azok éppen annyira nem voltak tulajdonában, mint a téglaégető.

– Kétszer százezer sestertiust fizettem! – kiáltott Eumachia tajtékozva.

Aphrodisius kemény maradt:

– Lehet, hogy a jövőben jobban meg kellene nézned, kivel üzletelsz, papnő! A birtok az enyém a római jog alapján, és vissza is akarom kapni.

– De hát én két égetőt építettem a telekre, velük mi legyen?

– Le kell bontanod őket. Ehhez én is ragaszkodom. Nem érdekelnek az efféle üzemek.

Aphrodisius keménysége és kérlelhetetlensége megváltoztatta Eumachia hozzáállását. Hízelegni kezdett:

– Miért kell mindig ellenségeskednünk, Aphrodisius? Tehetséges fiatalember vagy, tiéd a jövő, de én már kifelé megyek az életből…

– Bithyniai barátomat, Gaviust kínzod, olyan megalázó munkával, ami egy életre megbélyegzi. Nem érdemelsz könyörületet.

Erre Eumachia szólította szolgálólányát és kiadta a parancsot, hogy engedjék el Gaviust.

– Szabad vagy – mondta Eumachia, amikor megérkezett Gavius. – De próbáld meg uradat rábírni, hogy ne vegye tőlem el azt a földet, amit Fulviától vettem. Bármennyit kész vagyok fizetni.

Gavius és Aphrodisius végre megölelhették egymást, a papnő szavait meg sem hallották.

– Barátom – mondta Aphrodisius –, hogy hiányoztál!

– Most, hogy látlak, uram, mindent elfelejthetek végre? –Aphrodisius lenézett Gavius lábára, ami majdnem a térdéig bíborvörös volt. Eumachia elfordult.

A maró bíborecet elégette és vörösre festette bőrét, sem szappannal, sem más anyaggal nem lehetett ezt a színt eltávolítani. Gavius egy életre meg volt bélyegezve, mindenki láthatta, hogy bíborlábú, a rabszolgák között a legalacsonyabb rendű volt.

– Ha egyszer bíborláb lettél, mindig az is maradsz – szólt Gavius –, vannak dolgok az életben, amiket nem lehet jóvá tenni.

Haragjában Aphrodisuis Eumachiához lépett, megfogta a karját, megfordította, hogy nézze csak Gavius lábát.

– Nézd csak meg, hogy töltötted ki bosszúdat ezen az ártatlan emberen. A gyűlölet elmúlik, de az ő lába élete végéig ilyen lesz. Gyűlöleted elkíséri. Te kérsz engem, hogy segítsek rajtad? Jupiterre! Harminc napot kapsz, hogy lebontsd az épületeket. Harminc nap múlva senkit nem akarok látni embereid közül a birtokomon. Gyere, Gavius!

– Egyezzünk meg! – Eumachia elállta az útjukat.

– Harminc nap! – Aphrodisius félretolta a papnőt. – Egy nappal sem több.

Mostantól Aphrodisius és Gavius mindenhová együtt mentek, hatalmas testőrök kíséretében. Gavius nem szégyellte vörös lábait. Úgy tartotta, hogy nem a munka a szégyen, hanem az, ha valakit ilyen munkára kényszerítenek. Ezért azt a csizmát sem viselte, amit a pompeji készíttetett neki. Gavius még azzal is megpróbálkozott, hogy

rábírja barátját, mégis adja el a földet Eumachiának, egy jó üzletembert nem vezethetnek az érzései. De a pompeji kérlelhetetlen volt.

Leda azzal a hírrel lepte meg urát, hogy gyermeket vár. Aphrodisius füstáldozatot mutatott be Venusnak, mert legtitkosabb vágya teljesült. Azt is megígérte feleségének, hogy a gyermeket meg fogják keresztelni, és titokban a keresztény hitben fogják felnevelni.

Aphrodisius Gaviussal Rómába utazott. Meg akart győződni arról, hogy az új Caesar nem folytatja a vagyonelkobzásokat, és lehetősége nyílik arra, hogy folytassa üzleti tevékenységét. Ismerte Marcus Salvius Othót, remélte, hogy még egy találkozásra is sor kerülhet. De a görbelábú imperátor vonakodott fogadni a pompejit; állítólag nem emlékezett rá. Ez természetesen hazugság volt, mert a pompeji pontosan emlékezett a csillagjós szavaira, ami a Caesar jövőjéről szólt, és azután szól szóra teljesült.

De mint a Caesarok általában, Otho állandó félelemben élt, és ez a félelem nem is volt megalapozatlan, mert uralmát nem ismerték el a birodalom egész területén. Bár a balkáni és a keleti provinciák hűséget fogadtak, Britannia, Gallia és Germania csapatai egy másik Caesarhoz húztak, Germania inferior helytartójához, Aulus Vitelliushoz. Úgy tűnt, csak idő kérdése, hogy Vitellius mikor jelenik meg csapataival Róma falai alatt.

Róma nagyon megváltozott. A szűk, girbegurba sikátorok helyén széles utak terpeszkedek, hagy, hatalmas kőből épült insulák álltak a fatákolmányok helyén. A császári palota, amit még Nero kezdett el építeni, félig elkészülve a Palatínustól az Esquilinusig terjeszkedett, elfoglalva a város központját. Hatalmas, pazarló épületegyüttese maga volt a kőbe fagyott félelem. A pazarló építészeti csodák, az oszlopcsarnokok, parkok, paloták hatalmas, áthatolhatatlan falak mögött álltak. Othó-nak ötvenmillió sesteriusba került, hogy legalább lakhatóvá tegye ezt az épületegyüttest. Ezzel el is fogyott a pénze, új forrásokat kellett keresnie.

Aphrodisiusnak végül csellel mégis sikerült bejutnia a Caesarhoz. Kora reggel, még az *acta diurna*[*] megérkezése előtt, amit ezrek vártak a Forumon, fellépett a Rostrára és – ahogy az minden rómainak jogában állt – beszédet tartott. Marcus Salvius Otho, Galba jogos utódja, és senki, még egy Aulus Vitellius sem vitathatja el tőle a hatalmat. A halhatatlan istenek, akik az emberek sorsát irányítják, az istenek jelölték ki a caesari trónra, akkor, amikor még a nála öt évvel fiatalabb Nero uralkodott. Akkoriban a bölcs Seleucos, aki ismerte a csillagok szavát, megjövendölte, hogy Otho császár lesz. Ő, a pompeji Serenus fia, saját fülével hallotta a jóslatot, hét évvel korábban. Jobb kezére esküszik.

A rómaiak erre lelkesen tapsoltak, mert nagyon szerették az effajta jóslatokat, különösen azokat, amelyek be is teljesedtek. Dicsőítették Othót és virágokkal díszítették fel szobrát. A Vitelliust gyalázó hangok erősödtek. Ez az esemény természetesen eljutott az isteni Caesar fülébe is, s meghívta Aphrodisiust vacsorára.

Aphrodisius elérte a célját, de nem bízott Othóban, magával vitte négy rabszolgáját. A palota bejáratánál, amit lándzsával és karddal felszerelt praetorianusok őriztek, neves római polgárok népes csapatával találkozott, akik szintén a vacsorára érkeztek.

---

[*] napi hírek

A kapu mögött egy tornyokkal őrzött belső udvar volt, ahol a vendégeknek magukra kellett hagyniuk rabszolgáikat. Mindenkit megmotoztak, a praetorianusok csak ezután engedték őket be; katonás sorokban, praetorianusok kísérete mellett vonultak a sötét folyosókon keresztül, míg végül, miután már teljesen elvesztették a tájékozódást, elértek abba a nevezetes kupolacsarnokba, ami általános csodálatot váltott ki.

Az általános szokással ellentétben, amely szerint az asztalok patkó alakban voltak felállítva és a házigazda a patkó felső hajlatában foglalt helyet, itt csillag alakban voltak felállítva. A Caesar középen feküdt, a kupola felső világítóablaka alatt. Ez a nyílás mozgatható volt, ami lehetővé tette, hogy a Caesar állandóan a napfényben fürödjék, míg a többiek félhomályban maradtak. Az egész jelenetben volt valami valószerűtlen, a Caesart az építtető szándéka szerint isteni aura vette körül.

Marcus Salvius Otho szórakozott ember benyomását keltette. Parókája, amivel a fiatal Julius Caesarhoz akart hasonlítani ferdén ült a fején, ami nevetségessé tette. Mozdulatai nyugtalanok voltak, alig evett, ellenben hatalmas mennyiségű chiosit ivott meg. A meghívottak szótlanul hevertek. Aphrodisius azon gondolkodott, vajon a Caesar fél-e jobban a senatoroktól, vagy azok tőle? A falmélyedésekben sötét tekintetű őrök álltak, akiket negyedóránként váltottak.

A két tábor félelmei és bizalmatlansága nem volt megalapozatlan. A legtöbb senator nem fogadta el a Caesar meghívását. Féltek a csapdától, attól tartottak, hogy Otho a palotában akarja elintézni legnagyobb ellenlábasait. A gazdag előkelőségek, akik egykor a boldogtalan Claudius támaszai voltak, mára a császárok ellenségeivé váltak. Marcus Salvius Otho maga is rettegett a merénylettől. Nem evett egyetlen falatot, nem ivott egyetlen kortyot sem anélkül, hogy előtte Linus, a főkóstoló ne próbálta volna meg előtte.

Végül a Caesar felegyenesedett díványán és beszélt a megjelentekhez. A könnyekkel sem fukarkodva felhívta a figyelmet a hűség erényének szépségére, azokat pedig, akik merényletre készülnének, megfenyegette. Aulus Vitellius lehet, hogy jó kocsihajtó, de az állam szekerét nem tudná jól irányítani. A meghívottak természetesen minden gyanú fölött állnak, Vitellius azonban nagyon veszélyes. Még saját anyját sem átallotta megrabolni, amikor adósságainak terhét a családi ékszerrel próbálta könnyíteni. Dühében megölte első feleségének fiát. Az istenek ezért büntették azzal, hogy második gyermeke némán született. Ha arra a gondolatra jutna ez az ember, hogy visszatérjen Rómába, minden utcasarkon azok az emberek fogadnák, akiket becsapott. Ő tartana igényt a trónra?

– Le a gazemberrel! – zengett a kupolacsarnok. De a legtöbb senator nem vett részt a rivalgásban. A Caesar folytatta beszédét.

Caecina és Valens, Vitellius két generálisa megszállták az Alpok hágóit, de a pannóniai, dalmáciai seregek az uralkodó mellett állnak, csakúgy, mint Vespasianus Júdeában. Ezért aztán követeket küldött Vitelliushoz, hogy adja fel terveit. Még pénzt és kegyelmi ígéretet is vittek neki. Ha azonban ellenállna, az uralkodó le fogja győzni. Ez azonban sokba kerül…

A Caesar nem tudta folytatni beszédét, mert a kezdődő méltatlankodás kiáltozásba fordult. A vendégek zúgolódtak. Az álnok Galba és a praetorianusok már úgy is elszedték minden vagyonukat. Ha ő a maradékra pályázik, akkor Vitelliust tárt karokkal fogják

fogadni – mondták a senatorok. Gaius Senicio, a quaestor, aki már három Caesart is szolgált, bejelentette, hogy Victoria szobrának kezéből kiesett a gyeplő, pedig sem földrengés sem vihar nem volt. Ez nagyon rossz előjel…

Erre a vendégek menekülni kezdtek a folyosók labirintusán keresztül, mert attól tartottak, hogy a Caesar mindannyiukat megöleti. Csak egy maroknyi csapat maradt hátra, akik aztán felismerve a császár levertségét, lassan távoztak.

– Ave, Caesar!

– Te? – a Caesar kérdően nézett az utolsó vendégre – Nem te vagy a pompeji?

– Igen Caesar, Lucius Caecilius Aphrodisius vagyok.

– Hát te miért nem menekülsz, mint a többiek? – Otho ajkához emelte a kupáját, amiből a vörös bor nyakán fehér tógájára folyt.

– Miért kellene menekülnöm?

– Azért, amiért a többiek menekülnek.

Aphrodisius nevetett:

– Isteni Caesar. Először is én nem tartozom a patres conscriptihez, másodszor pedig nem tartom okos gondolatnak azt, hogy a császár elől meneküljek.

– Ezt meg kell magyaráznod.

– Egyszerű: aki menekül, hátát mutatja az ellenségnek. Otho valamint maga elé morgott, majd elnehezülő nyelvvel így szólt:

– A Forumon mellettem szóltál, legalábbis ezt mondták nekem. Miért tetted?

Aphrodisius, aki hamar észrevette, hogy beszélgetésüket többen figyelik a falmélyedésekből, látszólag felháborodva így szólt:

– Jupiterre! Ott tartanánk, hogy nem lehet a Caesar mellett szólni? Egyébiránt csak az igazságot mondtam, és tájékoztattam a népet arról a jóslatról, aminek tanúja lehettem és ami neked dicsőséget hozott.

– *Et lupus in fabula?*[*]

– Nem értem mit értesz ez alatt.

– Arra gondolok, hogy Seleucos jóslata szerint dicsőségem éve lesz halálom éve is. Erről is szóltál?

– Nem Caesar – válaszolt Aphrodisius –, erről nem beszéltem.

– Pedig ezt is mondta, és én hiszek neki. Már csak ellenségeim vannak. Még azokban sem bízhatok, akiknek engem kell védeniük, a praetorianusokban. Mindenért pénzt kérnek, és ez eddig még minden Caesarnak vesztére lett. – Otho közelebb intette a pompejit – Higgy nekem, Aphrodisius, nem a Caesar uralja a birodalmat, hanem a pénz.

– Ezt nem értem. Te vagy a Caesar, tiéd a hatalom.

– Hatalom? Akinek pénze van, annak van hatalma. Nekem csak adósságaim vannak. Legutoljára úgy százmillió sestertiusszal tartoztam, Mára ez még több lett. De mit is számít az, hogy mennyi vizet nyel, aki éppen megfullad? Nekednagyobb hatalmad van, mint a Caesarnak. Ezt mondja neked Marcus Salvius Otho.

– Isteni Caesar!

---

[*] És a farkas? a mesében, itt: bökkenő a dologban?

– Ah, pompeji, ha tudnád, hogy kié a hatalom Rómában, elmenekülnél, és soha többé nem térnél vissza…

Ebben a pillanatban a falak homályából egy tucat praetorianus lépett elő. A vörössisakosok közrefogták a Caesart, és a hátsó kijáraton át kivezették a teremből. Othónak nehezére esett megállnia a lábán. Dülöngélt, botladozott és közben Aphrodisiusra tekintett: látod, ez az isteni Caesar végzete.

A biztonság kedvéért, hogy nehogy eltévedjen, két praetorianus közrefogta Aphrodisiust, és futólépésben a kijárathoz vezették. Úgy érezte, megmenekült. De hová lettek a rabszolgái?

Aphrodisiust rossz érzés kerítette hatalmába, amikor a palota előtti téren rabszolgáit kereste. Azok, miután a senatorok elhagyták az épületet, hazamentek, mert azt hitték, hogy urukat foglyul ejtették.

Az isteni Nero szobra hosszú árnyékot vetett a Forumon. A szobor a város összes tornyánál magasabb volt. Amikor a pompeji elment mellette, kicsinek és magányosnak érezte magát.

„Ha tudnád, kié a hatalom Rómában, elmenekülnél, és soha többé nem térnél vissza!" – a Caesar szavai visszhangoztak fülében. Otho állandó halálfélelemben élt, ez egyértelmű volt. A pompeji most már kételkedett, hogy jó ötlet volt-e a Forumon fölszólalnia a Caesar mellett. Előbb vagy utóbb Otho is áldozatául fog esni egy összeesküvésnek, mint Galba, Nero, Claudius vagy Tiberius. Hamarosan jön egy új Caesar, aki nem fogja kedvelni elődje híveit. Akkor már egy sestertiust sem fog érni az élete. Mekkora hibát követett el!

Aphrodisius futni kezdett, nem tudta miért, de egyre gyorsabb lett, mintha csak egy láthatatlan üldözőt akarna lerázni. A pompeji ismeretlen utcákon, ismeretlen házak előtt bolyongott. A házak ajtaja be volt reteszelve – Rómában a félelem volt az úr. A járókelők átmentek az utca túloldalára, amikor észrevették, és fejüket csuklya borította, hogy ne lehessen felismerni őket. Minden kapu mögött minden falmélyedésben lapulhatott egy merénylő.

A pompeji zavarodottságában eltévedt. Az esquilinus, amerre tartott, északon feküdt.

A város megváltozott. Egy olyan idegen, mint Aphrodisius, könnyen eltévedt.

– Hé, ember! – kiáltott a pompeji egy közeledőre. Amikor az észrevette, hogy neki szólt, sarkon fordult és elfutott.

Aphrodisius úgy érezte, követik. Lépteket vélt hallani, és egyre szűkebb sikátorokba menekült. Hirtelen megállt: mitől menekülsz? El akart ezen gondolkozni, válaszolni akart saját kérdésére, de ekkor észrevette, hogy valóban lépteket hall. Elfojtott lélegzettel figyelt, a sötétséget kémlelte. Újra a közeledő léptek, majd csend. A távolban egy kutya vonyított.

Anélkül, hogy megfordult volna, gyorsan hátratekintett. Egy falszegletben egy árnyat vélt eltűnni. El akart futni, de ekkor egy másik árny állta el az utcát. Ebben a szűk elhagyott sikátorban kell meghalnia? Miért?

A két alak meggyorsította lépteit. Aphrodisius számára nem volt menekülés. Kétségbeesésében a közelebbire támadt. Közben egy pillanatra megfordult, hogy felmérje a másik támadó helyzetét. Ez az idő elég volt arra, hogy az első merénylő ráugorjon. Mint a gladiátorok, hangos kiáltással vetette magát a pompejire, megkísérelte a földre rántani.

Aphrodisiusnak épphogy sikerült félreugrania. A támadó az utca kövére esett. A másik azonban hátulról megragadta a pompejit és a holdfényben a szeme előtt megcsillant egy tőr. A fegyver ugyanaz volt, amivel már többször találkozott, amivel apját, Serenust is megölték.

Aphrodisius tágra nyitotta a szemét, mintha csak jól szembe akart volna nézni a halállal. Látta ellenfele gyors mozdulatát, ahogy a tőrt mellkasába akarta szúrni. Talán éppen kilátástalan helyzete vagy az ijedség, valami hatalmas erőt köl- csönzött neki. Megfogta a másik csuklóját, kicsavarta a kezét, amire az fájdalmában felkiáltott. A tőr megcsendült az utca kövén.

Azt a rövid pillanatot, amíg a támadó felvette a tőrt a földről, Aphrodisius a menekülésre használta. Futott, amíg csak bírt. Végre elért a Circus Maximushoz. A zajongó, tülekedő tömegben már biztonságban érezte magát.

Tizenkettedik fejezet

„Ha tudnád, kié a hatalom Rómában, elmenekülnél, és soha többé nem térnél vissza!"

A Caesar szavai még napokon keresztül foglalkoztatták Aphrodisiust, amikor április idusán megjött a hír, hogy Marcus Servius Othót Betaricumnál legyőzte Vitellius. A Caesar még aznap este kardjába dőlt. Aphrodisius elmenekült a városból. Polybiosnak azt a megbízást adta, hogy adja el összes római érdekeltségét: soha többé nem akarja Róma földjére tenni a lábát. Az időpont kedvezőnek tűnt az üzlethez, az uralkodóváltás elég zűrzavart teremtett ahhoz, hogy senkinek se tűnjön fel a dolog.

A győztes szerencséje szerencsétlenség volt az országnak. Otho halála magasztosnak tűnt Vitelliuséhoz képest, akit a praetorianusok még ugyanabban az évben a nyaka köré tekert kötélnél fogva húztak végig a város utcáin. Megkínozták, megalázták, leköpködték, teste végül a Tiberis habjai között tűnt el végleg. *Omnes eodem cogimur*[*]

Senki sem csodálkozott azon, hogy a Rómában uralkodó káosz kiterjedt a provinciákra is. Róma az isteni Augustus halála óta állandó katasztrófahangulatban élt, annak ellenére, hogy ott egyetlen jós sem jövendölt végveszélyről.

Pompejiben mindenki a közeli végről beszélt. Aki nem hitt a jóslatban, kinevette azokat, akik azt vallották, a sybillák jóslatai évszázadok óta mindig valóra váltak.

A város lakói elkerülték Aphrodisiust, mert őt tartották a pánik okozójának. A Jupiter-templom lassan elkészült, az oszlopok büszkén törtek az égre, a lépcső márványa szebben ragyogott, mint a földrengés előtt. A főpap, a pontifex maximus elküldte szent emberekből álló küldöttségét, hogy szenteljék föl a templomot. A város lakói azonban, mert féltek a jóslattól, elkergették őket. Erre a főpap megátkozta a pompejieket, mert nem ismerte tettük valódi okát.

---

[*] Végül mindenki ugyanott végzi (Horatius)

Istentelen Pompeji!

A régi szokások szertefoszlottak, mint Rómában. A rabszolgák meglopták uraikat, mert úgy akartak élni, mint a szabadok. Tisztes családanyák kerestek kielégülést rabszolgáik karjai között, minden este másikkal háltak. Még férjeik sem tudták megakadályozni őket – ebben az időben több válólevelet adtak ki, mint azelőtt bármikor. Az aedilisek nem győzték a sok munkát: még az a törvény sem rettentette el a nőket, amely szerint a rabszolgával háló római asszony is rabszolgává lett.

Már a ruhaviselési szokásokat sem tartották be. A rabszolgák tógát viseltek, az asszonyok gall nadrágot – olyan szoknyát, ami a láb között össze volt varrva. Az már lassan föl se tűnt, ha néhány nő fedetlen kebellel jelent meg a Forumon.

A pompejiek szórták a pénzt, zabáltak, vedeltek. A macellumbeli kereskedők nem tudták kielégíteni a drága borok iránti hatalmas keresletet. Az egzotikus madarak és zöldségek árai a magasba szöktek. A flamingó tízszer annyiba került, mint Nero idején. Az északi vadak húsa már egyáltalán nem volt kapható, mert még azelőtt eladták, hogy az a Macellumba ért volna. Könnyelműen bántak a pénzzel, mert akik hittek a jóslatban, tudták, hogy semmit nem vihetnek át a túlvilágra azon az egy obuluson kívül, amit a holtak szájába tettek Charon, a túlvilági révész számára.

Aphrodisiusnak lánya született, akit Aphrodisiának neveztek. Leda elhalmozta férjét szeretetével, és Hersiliusnak is jó anyja volt. Boldogsága teljes lehetett volna. De az, aki Fortuna kegyétől függ, mindig tüskét hord szívében. Nem volt ez másképp Aphrodisiusszal sem.

Nem a jóslat foglalkoztatta a pompejit, hanem az a titokzatos idegen, aki az életére tört. Mert akinek a haláláról határoztak az istenek, annak nincs menekvés. De aki harcba száll a bajjal, azt kegyeikbe fogadják. Éjszakákon keresztül ült Aphrodisius a viridariumban a csillagokat kémlelve. Azokat a csillagokat nézte, amelyekben sorunk meg van írva, ahogy azt Seleucos vallotta. A görög csillagjóst nem sikerült megtalálnia. Római emberei azt jelentették, hogy azon a napon, amikor Otho jóslata beteljesedett, a görög eltűnt.

Az isteni Vespasianus, aki Vitelliust követte a trónon, szoros kapcsolatban állt egy zsidó prófétával. A papot Mattahias fia Józsefnek hívták. A férfi Jotapata elfoglalása után azt mondta Vespasianusnak, hogy nyugodtan verje bilincsbe, egy év múlva, már Caesarként, úgyis szabadon fogja engedni. Erre az imperátor a különös prófétát Rómába vitette, ahol a jóslat beteljesedett. A zsidó embert ezután Josephusnak nevezte, mint egy született rómait. Aphrodisius őt is megkörnyékezte egy nagyobb összeggel, amire a zsidó azt válaszolta, hogy ő nem a delphoi sybilla, ő nem pénzért jósol, neki az istene sugallja a jövőt, de csak akkor, ha azt ő akarja. Az ő istene pedig nem törődik az emberek nyavalyáival.

A pompeji kétségbeesetten küldte barátját, Gaviust Delphibe, különféle vándor jövendőmondókat pénzelt, hogy mondják meg neki, ki lehet a merényletek hátterében. De minden válasz – ha egyáltalán kapott választ – zavaros és érthetetlen volt. Ezek nem voltak segítségére, és egyre kevésbé hitt Pompeji pusztulásában is.

Aphrodisius azt hitte, Popidius Pansa hirtelen halála után véget érnek a merényletek. De a legújabb merénylet után már abban is kételkedett, hogy az ügyvédnek egyáltalán

köze lett volna az egész dologhoz. Az egyetlen bűne valószínűleg a végrendelet elhallgatása volt. Aphrodisius bizonyosan állandó veszélyt jelentett számára, de hát Fulvia nem volt legalább olyan veszélyes?

Eumachia. Ő gyűlölte, ez nem lehetett kérdés, egyre jobban gyűlölte, miután le kellett bontania a téglaégetőket, és Aphrodisius hagyta, hogy a birtokot elárassza a gaz – csak a megaláztatás végett. Ő fogadhatott bérgyilkost. De miért ölette volna meg Serenust, Priscillanust és Epicharis férjét Rómában?

Jó barátja, az idős Plinius, aki Stabiaeban lakott, felhívta figyelmét publius Terentius Aferra, a drámaíróra. Ő az egyik kimondhatatlan című darabjában, a Heauton timorumenos-ban, ami annyit tesz mint *Önkínzó,*elhangzik a következő mondat: *Niltam difficile est, quin quaerendo investigari possiet.*[*]Tehát okos dolog lenne az aedilisek módszerét, a nyomozást segítségül hívni, még akkor is, ha ez új veszélyeket rejthet. Aki már kétszer meg akart gyilkolni valakit, az harmadszorra is meg fogja próbálni.

Aphrodisius első útja Asculához vezetett. Ascula először nem akarta fogadni, de a férfi félretolta az ajtó őrét és belépett a házba. Az asszony zavartan üdvözölte, azért nem akarta beengedni, mert az emberek sokat beszélnek róla, nem akar belekeveredni Aphrodisius ügyeibe.

– Miről beszélsz? – kérdezte a pompeji.

– Erről a jóslatról. Aphrodisius széttárta karjait:

– Tudom, hogy kerülnek az emberek, de hát mit tehetek én erről? Én lennék a hibás azért, amit egy sybilla több száz évvel ezelőtt jövendölt?

Ascula hallgatott, majd tétován megszólalt:

– Nem erről van szó.

– Hanem miről?

– A legtöbben nem hisznek a jóslatban…

– Mindenki azt hisz, amit akar.

– …azt hiszik, te hamisítottad, hogy olcsón megvehesd az emberek házait, szőlőit. Ezért kerülnek.

– Jupiterre! – Aphrodisius döbbenten állt a szobában – És te ezt elhiszed?

Ascula megvonta a vállát.

– A hit nem tudás – igen. Eumachia emberei mondják.

Egyszerre a pompeji mindent megértett. Megértette, hogy miért kerülik ki az utcán, miért menekülnek előle, mint egy bélpoklostól.

– Hiszel nekem, vagy sem – mormolta –, Eumachia hazudik. Gyűlöl, mindent megtesz, hogy elpusztítson. Imádkozom a halhatatlan istenekhez, hogy teljesedjék be a jóslat. Apollón hallgassa meg fohászom.

– De te nem ezért jöttél – mondta Ascula.

– Nem – válaszolt Aphrodisius. – Amiatt a csavart markolatú tőr miatt, amit a múltkor nálad láttam.

– Erre gondolsz? – Ascula előhozta a fegyvert a szobából. Aphrodisius érezte, hogy a kezei reszketni kezdenek.

---

[*] Semmi sem olyan koplikált, hogy ne lehetne kikutatni (Terentius)

– Igen, erre – mondta. – Ki csinálta?

– Nem tudom. Ajándékba kaptam. Nekem is tetszett, mint neked és…

– És?

– … ez volt a bérem. Ez a tőr.

– Szolgálataidért cserébe ezt kaptad?

– Igen.

– Egy idegen adta?

– Mi közöd hozzá, Aphrodisius? Rég volt – igen, egy rómaitól kaptam. Valami titkos csoportról beszélt, feladatról, arról, hogy senkinek ne mutassam meg ezt a tőrt… fontoskodó alak volt.

– Tudod a nevét?

– Nem, nem ismerem a nevét, de ha ismerném, sem mondanám meg neked. Most menj!

A ház előtt testőrei várták, de még az ő kíséretükben is félt végigmenni a városon. A járókelők megálltak vagy átmentek az út túloldalára, amikor meglátták. Az asszonyok a kapualjakba bújtak előle. Még a rabszolgák is kerülték.

Elérkezett a nap, amelyen a jóslat szerint Pompejinek el kellett pusztulnia. Eumachia üzelmei ellenére sok pompeji hitt a jövendölés igazában. Voltak, akik elhagyták a várost, vidéken kerestek menedéket. Aphrodisius barátjához, Pliniushoz küldte családját a közeli Stabiaeba. Ott biztonságban tudhatta őket.

Azok, akik kételkedtek a jóslatban, lakomákat rendeztek az újjászületés vagy a halál tiszteletére, kinek-kinek ízlése szerint. Eumachia a legmagasabb tisztségviselőket, a duumvireket, az aediliseket, a quaestorokat és a tribunust hívta meg birtokára. Még római praetorianusok és senatorok is elfogadták meghívását. Embereket lehetett látni a környéken, akik a földre szorították fülüket, hogy nem hallanak-e távoli morajlást, de semmi sem történt. A nyári hőség tombolt csak, embert, állatot tikkasztva.

A Puetoli kikötőjébe érkező hajósokat hirtelen hullámok vagy különös szelek felől kérdezgették – mind közeledő földrengés jele –, de azok semmi ilyesmit nem tapasztaltak. Mások a kutakat kémlelték, hogy látnak-e koncentrikus köröket – de ott sem láttak semmi különöset. A jelek elmaradása miatt a jóslathívők is kezdek azok oldalára állni, akik Aphrodisiust vélték az egész jóslat dolog hátterében.

– Néha magam sem tudom – mondta Aphrodisius Gaviusnak a viridariumban üldögélve –, hogy mit szeretnék jobban: azt, hogy Jupiter küldjön egy hatalmas földrengést, ami elpusztítja az egész várost, ezáltal beteljesítve a jövendölést, vagy azt, hogy a sybilla tévedjen és a jóslat arra a jóslatra vonatkozzon, aminek barátságunkat köszönhetjük.

Gavius tenyerébe hajtotta a fejét, aztán anélkül, hogy barátjára nézett volna így szólt:

– Egyik sem lenne jó. Ha igaznak bizonyul a jóslat, meghalunk, de ha hamisnak, akkor lelepleződsz, mint csaló.

– Gavius?

– Uram?

– Gavius, te is azt hiszed, hogy én hamisítottam meg a sybilla szavait, ezáltal akarván növelni vagyonomat? Legyél hozzám őszinte!

– Uram! – Gavius felugrott. – Én mindig neked fogok hinni, akkor is, ha minden ellened szól!

A pompeji hálásan ölelte át libertinusát.

– *Silentium, silentium*[*]! – Marcus Umbricius Scaurus, aki mint mindig, halszagot árasztott, felemelte poharát. – Vendéglátónk egészségére emelem poharam, a nagyra becsült papnő, Eumachia egészségére!

– A nagyra becsült papnő, Eumachia egészségére! – visszhangozták a vendégek vagy százan. Trebius Valens, aki minden alkalomra tudott egy Horatius-idézetet, így kiáltott akadozó nyelvvel:

– *Et ture ez fidibus iuvat!*[**]

– Iuvat, iuvat!

Terentius Nero, Caecilius Phoebius, Caecilius Caldus és mindenek előtt Fabius Ululitremulus körbeálltak, megfogták egymás kezét és cordaxot, egy rendkívül illetlen táncot lejtettek, altestüket ütemesen egymás tomporához nyomva, a társaság legnagyobb derültségére.

– Valójában – kiáltott Eumachia, aki virágokat viselt a hajában – Aphrodisiusnak tartozunk köszönettel. Miatta üljük ma ezt a lakomát. Ha ő nem adja a sybilla szájába a jóslat szavait, akkor nem lenne alkalmunk újjászületésünket ünnepelni, ahogyan azt az egyiptomi papok prédikálják. Vagy hiszmég valaki a jövendölés igazában? Talán te, Postumus? Vagy te, Loreius Tiburtinus? Nigidus? Ha valamelyikőtök hisz Aphrodisiusnak, akkor nagyon gyorsan vigye biztonságos helyre a vagyonát, mert közel a vég!

A vendégek harsány kacajban törtek ki. Trebius valens szomszédja, a borkereskedő Lucius Herrenus Florus karját csapkodta, aki fiaival, Quintusszal és Sextusszal érkezett. Florus azt vetette fel Trebiusnak, hogy bölcs férfiak már kétszer megjósoltak földrengéseket. Az egyik Anaximandros volt Miletosból. Ő Lacedaimonium lakóinak jövendölte meg városuk pusztulását. Úgy is lett: a föld rengett, Taigetos hegye pedig megmozdult, és maga alá temette a várost. Pherecydes, Pythagoras tanítómestere pedig egy kútból jósolta meg a földrengést.

Florus Valens arcába nézett összeráncolt homlokkal:

– És ha igaz a jóslat? Ha mégis azt jegyezte fel a sybilla, amit Apollón sugallt neki?

– Akkor a halotti torunkat üljük, Florus. Akkor már késő menekülni, a végzet közeleg.

A borkereskedő a homlokát törölgette, a színészek vadul táncoltak, a kitharajátékosok a húrokba csaptak, a rabszolgák új amphorákban bort hoztak. Míg a vendégek újra és újra vivatot kiáltottak, amíg az ételeket sorban a terembe hozták, a vendégek egyike észrevétlenül kiosont a teremből.

---

[*] Csend, csend!

[**] Hárfaszóval és tömjénnel vigadjatok!

Az este az évszaknak megfelelően gyorsan közeledett. Aphrodisius nyugtalan szívvel sétált fel-alá a viridariumban. Felhőtlen, csillagos ég feszült fölötte. A nappali forróság még mindig a tájon ült. Szokatlanul csendes, fojtó volt az este. A madarak éneke nem hallatszott, semmi sem mozdult.

A természet megmagyarázhatatlan csendje rátelepedett Aphrodisius kedélyére is. Nyomasztó gondolatai nem hagyták nyugodni. Egy részről kívánta a katasztrófát, de más részről félt a haláltól. Gaviust elküldte, egyedül akart maradni.

Egyszerre megelégelte a viridarium mozaikját nézni, és lopva, mint egy tolvaj elhagyta a házat. A herculaneumi kapunál érte el a várost.

A házak az utca két oldalán elhagyottnak tűntek. Ahol az utca a termákba torkollik, zaj hallatszott ki egy házból. A vendégek a túlélést ünnepelték, a fenyegető katasztrófa elmaradását. Nevettek rajta, Aphrodisiuson. Jupiterre, miért kellett pont neki megtalálnia ezt a jóslatot?

Aphrodisius továbbment, elérte az Augustalesek útját, elhagyta balról a Macellumot, és kilyukadt az elhagyott Forumra. Itt-ott sötét árnyakat látott az oszlopok között, akik eltűntek, ha feléjük közeledett. Úgy tűnt, mintha várnának valamire, így még sohasem látta a Forumot. Magányos volt, mint egy színházi díszlet az előadás után. A horizont a kupolák és az oszlopcsarnokok sötétje fölött feszült.

Baloldalt, ahol Pompeji tisztelt polgárainak szobrai voltak fehér carrarai márványból faragva vagy zöld bronzból öntve, az egyik szobor helyén űr tátongott. Ahogy közelebb ment, ijedt, szomorú döbbenettel látta, hogy a szobrát, amit a duumvirek állítottak szolgálatai elismeréséül, ledöntötték. A szobor magányosan, darabokra törve feküdt a földön. A pompeji szomorúan hajolt le a cserepekhez. Úgy érezte, mintha őt akarták volna elpusztítani, mintha ki akarták volna törölni még az emlékét is.

Összetörve, tanácstalanul ment fel a Jupiter-templom lépcsőjén. Senki sem őrizte a kaput. Az istenszobor, amit a görög Polydeices egy kisebb vagyonért alkotott, árnyat vetett az olajlámpák fényében.

– Jupiter Optimus! – szólt a pompeji hangtalanul – Mit tettem, amiért ezt a büntetést érdemlem? Nem éltem erényben, mint egy vir vere romanus? Nem építettem neked saját vagyonomból templomot? Nem tartottam meg a te és az istenek törvényeit? Miért büntetsz hát, Jupiter Optimus?

Aphrodisius figyelte a csendet, mintha csak választ várt volna. De az emberi formára faragott hatalmas márványszobor hallgatott. Ehelyett a pompeji úgy hallotta, mintha nyílt volna a templom kapuja, ahogy léptek közeledtek, sőt még egy ember leheletét is hallani vélte. A lába a földbe gyökerezett, mint Philemonnak, akit Jupiter fává változtatott.

A jövevényt összezavarta a pompeji mozdulatlansága. Megkerülte, elébe állt. Aphrodisius megismerte e kezében megcsillanó tőrt.

– Tigellinus, mi ez a tőr? – kérdezte döbbenten.

– Nem engem vártál, pompeji? – mondta gúnyosan a megszólított, és ugrásra készen felé lépett.

– Tehát te vagy az… – Aphrodisius reszketett. – Miért ez a sok gyilkosság?

– Ha, pompeji! – Tigellinus harsányan nevetett, hogy beléremegtek a falak. – Soha nem gondolkoztál rajta?

– Dehogynem, nagyon sokszor. Miért kellett Serenusnak meghalnia? Priscillanusnak és Epicharis férjének? Miért kell nekem meghalnom?

– Ezek csak azok, akikről tudomást szereztél. Valójában ezrekről van szó. Ezrek haltak meg a praetorianusok tőrdöféseitől.

– Gyilkolási vágy?

– Marsra, nem! Miért vagy te is olyan gazdag? Miért volt Serenus és Priscillanus gazdag? A vagyonotok lett a végzetetek. Nero óta van egy íratlan törvény: aki gazdagabb a Caesarnál, meghal. A vagyon a Caesarra száll. Ezt Galba, Otho és Vespasianus is tartotta. Én, Tigellinus vagyok akaratuk végrehajtója.

– A vagyon a jogos örökösöket illeti!

– Nincsenek örökösök.

– De hát fiaik!

– Volt Serenusnak fia? Vagy Priscillanusnak? Vagy Epicharisnak?

– Én vagyok Serenus fia!

– Ezt magad sem tudtad. Hogy is tudhatták volna a praetorianusok?

– De nekem már van fiam és lányom is. Ők örökölnek utánam. Miért fenyegetsz tőröddel?

Tigellinus közelebb lépett. Nyugodtan szólt:

– Csak volt egy fiad és egy lányod, pompeji! Aphrodisius a torkához kapott. Az isten szobra, a falak dülöngélni kezdtek szeme előtt. Úgy érezte, elájul és Tigellinus lába elé rogy. Hirtelen azonban hatalmas erő szállta meg, és a praetorianusra vetette magát.

Tigellinus nem várta a támadást. A tőr a földre hullott, megpendült, mint amikor a harcos kardjával pajzsára csap a csata előtt. Életre-halálra küzdöttek a földön. Mindketten igyekeztek megkaparintani a fegyvert, vagy legalább megakadályozni, hogy a másik hozzájusson.

Mi vesztenivalója is volt Aphrodisiusnak? Küzdött, minden dühével, keserűségével. Egyszerre eltalálta öklével Tigellinus gégéjét. Az felüvöltött és összegörnyedt. Egy pillanat elég volt, és a pompeji megszerezte a tőrt. Megmarkolta és szúrt. Meleg vér folyt a kezére. Újra és újra szúrt, amíg Tigellinus mozdult.

Időbe telt, míg újra magához tért. Ha nem rázkódik meg az épület Jupiter haragjától, talán nem is hagyta volna abba a halott Tigellinus döfködését. Megállt és újabb dörgésre várt, az isten szobrára meredt.

Kintről moraj hallatszott, mintha az óceán akarná elnyelni a földet.

A véres tőrrel a kezében kilépett a templom elé. Az előbb még sötét Forum most vérvörös fényben úszott. Fekete kövek hullottak az égből. A fény forrását keresve leszaladt a templom lépcsőin, a tér közepén jajgatva csoportosuló emberek közé. Körbefordult és megpillantotta a csodát: a Vezúv lángolt. A hegy csúcsa úgy izzott, mint a kovács kemencéje. A föld mozgott, a hegy oldalán tűzpatakok folytak

…és a tűz martalékává válik,
minden lakosa, fala együtt…

A sybilla jóslata! Apollóra, a jövendölés beigazolódott!

Aphrodisius táncolt, egyik lábáról a másikra ugrált.

– Látjátok a tüzet? – üvöltötte a mindent elnyomó robajba Pompejiek rohantak el mellette páni félelemtől űzve, de nem hallották örömkiáltásait, sátáni üvöltését:

– Vulcanus, Jupiter fia meghallgatott! Nyomorék és rút, ezért anyja a tengerbe hajította, de ő igazságos és megsegíti az igazakat! Vulcanus, Vulcanus!

Mint egy gyermek, aki egy hosszú nyár után a forró esőcseppeket karjával fogja föl, úgy pörgött Aphrodisius maga körül.

Látta a fekete esőt, ami a Forumra záporozott, beszívta a fojtó ként, ami eltompította agyát, érezte a bőrén a forróságot, a közeledő tűzfolyamot, ami ruháját égette. Egyszer utoljára, utolsó lélegzetével felkiáltott:

– Vulcanus, Jupiter fia meghallgatott! – és elveszítette eszméletét.

Aphrodisius a földre rogyott, jobb kezéből kiesett a tőr, és már nem volt, aki lássa gúnyos mosolyát.

Epilógus

A szakértők becslései szerint a 79. augusztus 24-én bekövetkezett vulkánkitörés hozzávetőlegesen kétezer emberéletet követelt. Pompejit három-öt méteres hamuréteg fedte be. Ellentétben a 62. február 5-i földrengéssel, a város nem dőlt romba, hanem a hamu betemette és így konzerválódott. A Vezúv, ami addig nem mutatott vulkanikus tevékenységet, ezután többször kitört, míg 1139-ben látszólag meg nem nyugodott. 1631 decemberében azonban újra életre kelt: történetének talán legpusztítóbb kitörésében háromezren vesztették életüket, egész Dél-Itália fölött elsötétült az ég. Azóta a régészek és a kincskeresők újra és újra az elsüllyedt város nyomaira bukkantak. (Először 1689-ben egy kútásásnál.) De csak a XIX. században kezdődött meg az alapos föltárás. 1823-ban tárták fel a Forumot és a templomokat, többek között a Jupiter-templomot is, amely ebben a regényben komoly szerepet kapott. Ez volt az az idő, amikor Edward Bulwer-Lytton, brit politikus és író megírta könyvét Pompeji utolsó napjai címmel.

Giuseppe Fiorelli, nápolyi régészprofesszor és numizmatikus 1860-ban átvette az ásatások irányítását. 1863 februárjában a Forumot borító hamurétegben a professzor üregekre bukkant. Azoknak az embereknek a körvonalai voltak, akik menekülés közben megfulladtak. Az eltelt évszázadok alatt a holttestek megsemmisültek, de alakjuk érintetlenül megmaradt.

Fiorelli professzornak érdekes ötlete támadt: az üregeketkitöltötte gipsszel, leverte róluk a hamut és így láthatóvá váltak az egykori emberek részletes „lenyomatai".

Amikor lassan huszonöt éve először láttam ezeket az öntvényeket, az egyikük különösen nagy hatással volt rám. A több száz Pompejiben talált holttesttől egy különös tulajdonsága különbözteti meg: a harmincöt év körüli erős testalkatú, széles koponyájú férfi nevet. Halálában gúnyos, már-már ördögi nevetés ül az arcán.

Ez a nevetés sok éven át kísért. Ebben a regényben próbáltam meg magyarázatot találni rá. A könyv helyszínei és a szereplők nagy része történeti adatokon nyugszik. Annyi szabadságot azonban megengedtem magamnak, hogy a Vezúv kitörését a valósággal ellentétben a nappali tíz és tizennyolc óra közötti időszakból áthelyeztem éjszakára.

1986. április, Baiernrain

Philipp Vandenberg

Postscriptum:

„Aphrodisius", a nevető gipszfigura a stabiai termák öltözőtermében található tárlók egyikében tekinthető meg.

----Philipp----
Vandenberg

a K.u.K Kiadónál korábban megjelent könyvei

A zöld skarabeusz

Ez a meglepő fordulatokban bővelkedő, misztikus régészeti thriller Egyiptomban játszódik, ahol a hatvanas években nemzetközi összefogással igyekeztek megmenteni a pusztulástól Abu Simbel sziklatemplomát. A világtól elzárt sivatagi táborban félelmetes emberi szenvedélyek koncentrálódnak, s hogy az asszuáni víztározó építése ne legyen zavartalan, arról gondoskodik a KGB, mely meg akarja hiúsítani a Ramszesz-kolosszus megmentését. A regény főhőse révén pedig az olvasó visszatér a régmúltba: Arthur Kaminski fölfedezi Ramszesz lánya és egyben felesége, Bent-Anat múmiáját, s annak kezében egy zöld skarabeuszt, melynek átka a mai napig kihat…

A fáraók átka

Vandenberg fiatal újságíróként saját költségén Egyiptomba utazott, és dokumentumokra épülő régészeti krimit írt a fáraók átkától elpusztult harminc régész történetéről. A könyv első kiadása a megjelenés napján elfogyott.

A világ mintegy 30 országában vezette be a kíváncsi olvasókat a fáraók magánéletébe. A könyv lenyűgöző olvasmány: egyszerre dokumentum, riport és fikció.

Az ötödik evangélium

Amikor a szép és fiatal Anne váratlanul megözvegyül, még nem sejti, hogy „ördögi terv" közepén találja magát, melyben mindenki kettős játékot űz… A haláleset után tudja meg, hogy műgyűjtő férjének egy szenzációs régészeti lelet, egy kopt pergamen fénymásolata volt a birtokában, melyért egyesek vagyonokat fizetnének. Anne maga is nyomozni kezd. Kiderül, hogy az írás egy bizonyos „ötödik evangélium", mely napvilágra kerülve romba döntheti az egyházat… Megindul a versenyfutás Róma tudós szerzetesei és két titokzatos alvilági csoport között, amelyek célja, hogy a lelet segítségével sárba tiporják az egyházat…

Nofretete

Nofretete származása, sorsa sokáig homályban maradt. Az ókori szépség titokzatos személyét az 1912-ben talált, közismert mellszobor, valamint Ray Winfield Smith amerikai kutató számítógépes rekonstrukciója állította az érdeklődés középpontjába. A kutató a karnaki Aton-templom köveinek töredékeiből Nofretetét és férjét, IV. Amenophis fáraót ábrázoló reliefeket állított össze. E leleteket számos egyéb töredék és írásos emlék

egészítette ki, melyekből az életrajzíró előtt végre kirajzolódott a titokzatos fáraófeleség története.

A nagy Ramszesz

„Ramszesz, a Nagy, az Erős, a Napisten hatalmát érezhette magában, mikor uralkodása harmincadik évében, az Abu Simbel-i templom falain önmagáról zengett dicséretet. A sivatag szele és homokja felett azonban nem uralkodhatott. Büszke szavait, művészi kivitelezésű képeit és hatalmas építményeit évezredek szél sodorta homokja fedte be, és rejtette el háromezer évre."

A fáraók völgye

Ez a könyv az egyiptomi régészet regénye. Vandenberg két olyan férfi történetét meséli el, akik jobban már nem is különbözhettek volna egymástól. Egyikük egy vakmerő, rámenős francia, Auguste Mariette, a másik egy finomlelkű és bátortalan német, Heinrich Brugsch. Mindkettőjük célja ugyanaz volt: az ókori Egyiptom és feledésbe merült kultúrájának újbóli felfedezése. A legendás Királyok Völgyében, a világ legnagyobb régészeti kincseskamrájában találkoztak először.

Luxor királya

Három hölgy találkozik 1939-ben a londoni Ritzben, hogy megemlékezzen arról a férfiról, akit tíz nappal korábban temettek el. Mindegyikük ugyanazt a férfit szerette: Howard Cartert, aki Tutanhamon fáraó sírjának felfedezésével szerzett magának hírnevet. Az asszonyok csak egy-egy fejezetet ismernek Carter életéből, így a beszélgetés során áll össze a fantasztikus kép arról a férfiról, aki a leghíresebb régészként vonult be a történelembe.

Az elfelejtett pergamen

Az Úr 1400. esztendejében Európa hatalmas katedrálisaiban rejtélyes módon kövek esnek ki a boltívekből, lépcsők repednek meg, omlanak le. Pánik tör ki. Mindez vajon Isten haragjának tudható be vagy az ördög műve?

A híres templomépítő Ulrich von Ensingen szeretőjének, Afrának a kezében van a megoldás kulcsa, anélkül, hogy tudna róla. Az apjától kapott pergament egy bűnbánó szerzetes vetette papírra, benne felfedi a Vatikán által elkövetett óriási csalást. Amikor a szerelmesek felfedezik a dokumentum jelentőségét, már halálos veszélyben vannak. Kezdetét veszi egy egész Európán átívelő, a pápa által elrendelt könyörtelen üldözés.

A Golgota-akta

Egy szervátültetés után meghal a páciens. Ami először műhibának látszik, gyilkosságnak bizonyul. Gropius professzor, a sebész, aki kétségbeesetten kutatja az igazságot, maga is halálos veszedelembe kerül. A bűnügyi szimat és a megzavart érzések két titokzatos nő karjaiba űzik.

A szervmaffia és a Vatikán közötti metszéspontot három betű jelöli: IND.

És a világ legveszélyesebb aktáját egy név: GOLGOTA.

Bíbor árnyak

Alexander Brodka, a felkapott fotóriporter, külföldi útján kapja a hírt, hogy anyja meghalt. Ettől kezdve minden megváltozik. Titokzatos telefonáló fenyegeti meg Brodkát, merényletet kísérelnek meg ellene, gyilkossággal vádolják, majd elmegyógyintézetbe zárják.

Talán szeretőjének, Juliette-nek a férje az, aki végezni akar vele? Vagy anyja különös hagyatékával vannak a dolgok összefüggésben? A nyomok Rómába vezetnek, a Vatikán falai mögött tevékenykedő titkos társasághoz. Brodka most már tudja, hogy nem csak az ő és a szerelme élete van veszélyben. Mert a Szent Maffia valójában semmitől sem riad vissza. Hogy megtartsák a hatalmukat, a bíborba öltözött férfiak példátlan gonosztettet terveznek…

A kiadásért felel a K.u.K. ügyvezetője
Nyomdai előkészítés: Tordas és Társa Kft.
Nyomta és kötötte: Kinizsi Nyomda, Debrecen
Felelős vezető: Bördős János igazgató